

Quam illi sacro alba tu
da gra saluandis serua
ut se amem ab omni

Maneas

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

800 5 7

Matos

Matos

MATE

M. TVLII
CICĒRONIS
EPISTOLÆ FA-
MILIARES.

*Adhuc noui emendata, et summo studio
et labore correctæ.*

*Coll. De Jony
De
da Livia*

OLYSSIPPONE.

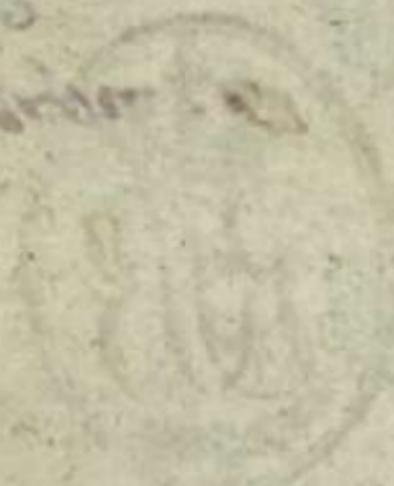
Apud Antonium Alvarez Impressorem

Expensis Simonis Lopezij
Bybliopolæ.

1591.

SECRET
REPT. OF THE
MAY 1864

Office
of
the
Secretary
of
War

OFFICE OF THE SECRETARY OF WAR

Poderá o supplicante Imprimir as
Epistolas de Marco Tullio como
pede. E depois de Impressas tor-
naram a esta mesapera se verem,
& selhe dar licença pera poderem
correr. Em Lisboa. 7. de Mayo de
1585. Annos.

Paulo Afonso.

Jorge Sarrão.

Antonio de Mendoga.

ARGUMENTVM AD COG
nosendam historiam primi libri.

Rex Ægypti Ptolemæus, cognomen
to Auletes, pater Cleopatæ, & Pto
lemæi, qui magnū Pompeiū occidit, no
mus à Ptolemæo Lago, qui post interi
tum Alexandri Magni primus eius no
minis in Ægypto regnavit, regno pul
sus à suis ciuibus propter scelera, Ro
mam venit: suppliciter orat, vt restitua
tur. restituerè Lentulus, & Pompeius cu
piunt: quanquam Pompeius dissimulet
neuter tamen restituit. Gabinus Syriæ
pro consule, accepta à rege pecunia, &
sine S. C. & iniussu populi restituit: ex
quo mox repetundarum esse damnatū
eiusque bona publicata, scribit Dio.
Rabinus autem Postumus pecuniam
non modo suam, sed amicorum, regi cre
didit ad corrupendos senatores, qui
& ipse, damnato Gabinio, in iudicium
vocatus est, & à Cicerone defensus, que
extatoratio.

CICE

I
CICERONIS EPIS
TOLARVM AD
LENTVLVM.

Liber. I.

☞ Argumentum Epistolæ. ☞

P. Cornelio Lentulo Spitheri, gentis patricie Ciliciam pro Cōsulari Imperio administrāti, scribit Cicero de officio suo erga ipsū in curanda Regis Ptolomei reductione. Deinde quia rem non perficiat, excusationem affert. Est autem excusatio multiplex & quia Rex ipse à Pompeio restitui cupiat & quia Pompeius idem cupere videatur, & quia consulares totam rem odio habeāt, postremo quia ipso, cum Lentulo debeat, auctoritatis in causa regia non satis habeat.

M. Cicero S. D. P. Lentulo pro cos.

EGO OMNIOFFICIO, Ac
potius pietate erga te, ceteris satisfacio
omnibus, mihi ipse nunquā suisfacio. Tūc
A enim

EPIST. LIB. I.

enim magnitudo est tuorum erga me meritorum, ut, quoniam tu, nisi perfectare, de me non conquiesci, ego, quia non idem in tua causa efficio, vitam mihi esse acerbam putarem in causa hac sunt. Ammonius, regis legatus, aperte pecunia nos oppugnat. res agitur per eosdem creditores, per quos, cum tu aderis, agebatur regis causa, si qui sunt, qui velint, qui pauci sunt, omnes rem ad Pompeium deferri volunt. senatus religionis calumniam, non religione, sed malevolentia, & illius regis largitionis invidia comprobatur. Pompeium, & hortari, & orare, & iam liberius accusare, & monere, ut magnam infamiam fugiat, non desistimus. sed plane ne precibus nostris, nec admonitionibus reliquit locum, nam cum in sermone quotidiano, tum in senatu palam sic egit causam tuam, ut neque eloquentia maiore quisquam, neque gravitate nec studio, nec contentione agere potuerit, cum summa testificatione tuorum in se officiorum, & amoris erga te sui. Marcellinus tibi esse iratum scis. is, hac regia causa ex

cepta, ceteris in rebus se accerrimum tuum
 defensorem fore ostendit. quod dat, accipi-
 mus: quod instituit referre de religione, &
 saepe iam retulit, ab eo deduci non potest, res
 ante idus acta sic est: nam haec idibus ma-
 ne scripsi. Hortensij, & mea, & Luquilli sen-
 tentia cedit religioni de exercitu: (teneri e-
 nim res aliter non potest) sed ex illo S. C. quod
 te referente factum est, tibi decernit, ut regem
 deducas: quod comodo reip. facere possis: ut
 exercitum religio tollat, te auctorem senatus re-
 lineat. Crassus tres legatos decernit, nec ex-
 cludit Pompeium, ceteri enim ex ijs, qui cum impe-
 rio sunt: Bibulus tres legatos ex ijs, qui pri-
 uati sunt. huic assentiuntur reliqui consules,
 praeter Seruilium, qui omnino reduci negat o-
 portere, et Volcatium, qui Lupo referente, Pom-
 peio decernit, & Afranimum, qui assentitur Vol-
 catio, que res anget suspicionem Pompeij volun-
 tatis: nam advertebatur, Pompeij familiares
 assentire Volcatio. Laboratur vehementer:
 inclinata res est, Libonis, & Hypsaei non
 obscura concursatio, & continuo omnium

EPIST. LIB. I.

Pompeij familiarium studium, in eam opinionem rē adduxerūt, ut Pompeius cupere videatur, cui qui nolunt, ijdem tibi, quod eum ornaſti, non sunt amici. Nos in caussa auctoritatem eo minorem habemus, quod tibi debemus gratiam autem nostram exinguit hominum suspicio, quod Pompeio se gratificari putant. Ut in rebus multo ante, quam profectus es, ab ipso rege, et ab intimis, ac domesticis Pompeij clam exulceratis, deinde palā à consularibus exagitatis et in summam inuidiam adductis ita versantur, nostram fidem omnes, amorem tui absentis presentes tui cognoscent, si esset in ijs fides, in quibus summa esse debebat, non laboraremus.

Argumentū. Scribit, quid actum sit in senatu de caussa regia. Ostendit de Pompeio se bene sperare, ab eius familiaribus timere, tribunos pl. Pompeij studiosos significat: ideo se equiora sperare à senatu, quam à populo.

Cicero S. D. Lentulo.

Idibus Ian. in senatu nihil est confectū: propterea

pterea quod dies magna ex parte cōsumptus
 est altercatione Lentulicos. et Caninij tri-
 buni pl. eo die nos quoque multa verba feci-
 mus, maximeq; visi sumus senatum cōme-
 moratione tuæ voluntatis erga illum ordi-
 nem cōmouere. Itaque postridie placuit, ut
 breuiter sententias diceremus, videbatur e-
 nim reconciliata nobis volūtas senatus es-
 se: quod tum dicēdo, tum singulis, appellan-
 dis, rogandisq; perspexerā. Itaque, cum sen-
 tentia prima Bibuli pronuntiata esset, ut
 tres legati regem reducerent secunda Hor-
 tensij, ut tu sine exercitu reduceres, tertia Vol-
 catij, ut Pompeius reduceret: postulauit est,
 ut Bibuli sententia dinideretur, quatenus
 de religione dicebat: ei rei quia iam obisti
 non poterat, Bibulo assensum est, de tribus
 legatis, frequentes ierunt in alia omnia, pro-
 xima erat Hortensij sententia, cū Lupus tri-
 bu. pl. quod ipse de Pompeio retulisset, con-
 tendere cōpit, ante se oportere discessum
 facere, quā consules eius orationi vehem-
 enter ab omnibus reclamatum est: erat

EPIST. LIB. I.

enim & enigua, & noua. consules neq; con-
cedebant, neque valde repugnabant: diem
consumi volebant: id quod est factum: per-
spiciebant enim in Hortensij sententiam
multis partibus plures ituros: quanquam
aperte Volcatio assentirentur. multi rogaba-
tur, atq; id ipsum consulibus inuitis: nam i-
Bibuli sententiã valere cupierunt. Hac con-
trouersia vsq; ad noctem ducta senatus est
dimissus, & ego eo die casu apud Pompeiũ
cœnaui: nactusq; tempus hoc magis idoneũ,
quã vnquam antea, quod post tuũ disces-
sũ is dies primus honestissimus nobis fuerat
in senatu, ita sum cum illo locutus, ut mihi
viderer animum hominis ab omnia alia co-
gitatione ad tuam dignitatem tuendam tra-
ducere. quem ego ipsum cum audio, prorsus
cum libero omni suspitione cupiditatis: cum
autem eius familiares omnium ordi-
num video, perspicio id, quod iam omnibus
est apertũ, totam rem istã iam pridẽ à cer-
tis hominibus, nõ inuito rege ipso, cõsiliaris
q; eius, esse corruptã. Hac scripsi ad XV.
Kal.

AD LENTVLVM. 4

Kal. Feb. ante iacē. eo die senatus erat futurus. nos in senatu, quemadmodum spero, dignitatem nostram, ut potest in tanta hominum perfidia, et iniquitate, retinebimus. Quod ad popularem rationem attinet, hos videmur esse consecuti, ut ne quid agi cum populo aut saluis auspicijs, aut saluis legibus, aut denique sine vi possit. De his rebus pridie, quam hac scripsi, senatus auctoritas grauissima intercesserat: cui cum Cato, & Caninius intercessissent, tamen est perscripta. eam ad te missam esse arbitror. De ceteris rebus, quidquid erit actum, scribam ad te, & ut quam rectissime agantur, omnia mea cura, opera, diligentia, gratia, providebo. Vale.

Arg. Commendat A. Treboniū, amicum suum, splendidum equitem Romanum. Huius autem generis epistolarū quoatuor partes solēt esse: ut amicū nostrū ostēdamus eū quē cōmendamus: ut bonū virū, & dignū qui cōmendetur, ut aequitatē rei, de qua scribimus: deniq; ut beneficij memorē futurum

At simul

EPIST. LIB. I.

simul, quò nos ipsos significemus, quæ in hac epistola non planè omnia sunt expressa.

Cicero S. D. Lentulo. 3

Avlo Trebonio, qui in tua prouincia magna negotia, & ampla, & expedita habet multos annos utor valde familiariter. Is cum antea semper, & suo splendore, & nostra cæterorumq; amicorum commendatione gratissimus in prouincia fuit: tum hoc tempore propter tuum in me amorem, nostramq; necessitudinem, vehementer confidit his meis litteris se apud te gratiosum fore, quæ ne spes eũ fallat, vehementer te rogo: commēdoq; tibi eius omnia negotia, liberos, procuratores, familiam in primisq; quæ T. Ampius de eius re decreuerit, ea comprobabis, omnibusq; rebus cum ita tractes, ut intelligat nostram commendationem non velle garem fuisse. Vale.

Argumentum. Laudat officium suum, tū subiungit de calumnijs aduersariorum, per quod steterit, quo minus res conficeretur, à senatu ostendit se bene sperare, sed cum ha
bitum

bitum iri non nisi post multos dies. Vim timet postremo loco, senatum, & populum bene sentire de Lentulo, significat.

Cicero S. D. Lentulo. 3

AD XVI. Kal. Feb. cum in senatu pulcherrime starem, quod iam illam sententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus, unumque certamen esset relictum, sententia Volcatij, res ab aduersarijs nostris extracta est varijs calumnijs, causam enim, frequenti senatu, in magna varietate, magnaque inuidia eorum, qui a te causam regiam alio transferebant, obtinebamus, eo die acerbum habuimus Curionem, Bibulum multo instiorem, penè etiam amicum. Caninius, et Cato negarunt se legem ullam ante comitia esse laturos, senatus haberi ante Kal. Feb. per legem Pupiam, id quod scis, non potest, neque mense Febr. toto, nisi perfectis, aut reiectis legationibus. Hæc tamen opinio est populi R. à suis inuidis, atque obtrectatoribus nomen inductum fictæ religionis, non tam ut te impedirent,

EPIST. LIB. I. *Leuio*

darent, quàm ut ne quis propter exercitus
 cupiditatem Alexandriam vellet ire. Digni-
 tatis autem tuae, nemo est, quin existimet
 habitam esse rationem ab senatu. nemo est
 enim, qui nesciat, quo minus discessio fieret,
 per aduersarios tuos esse factum. qui nunc
 populi R. nomine, re autem vera sceleratissi-
 mo latrocinio, si qua conabuntur agere: sa-
 tis prouisum est, ut ne quid saluis auspicijs,
 aut legibus, aut iã sine vi agere possint. Ego
 de meo studio, neque de non nullorum iniu-
 ria scribendum mihi esse arbitror. quid enim
 aut me ostentem, qui, si vitam pro tua digni-
 tate profundam, nullã partem videar tuorum
 meritorum assecutus, aut de aliorum iniu-
 rijs, querar, quod sine summo dolore facere
 non possum? ego tibi à vi, hac praesertim im-
 becillitate magistratum, praestare nihil
 possum: vi excepta possum confirmare, te &
 senatus, & populi R. summo studio ampli-
 tudinem tuam retenturum. Vale.

Arg. semper exorditur à commemoratio-
 ne officij sui, subiungit de Catonis tribuni,
 lege

lege promulgata, ut Lentulus de Ciciliare-
 vocaretur, causã regiã a Põpeio depositam
 significat, quo maiorẽ spẽ habere Lentulus
 debeat.

Cicero S. D. Lentulo.

Tamet si nihil mihi fuit optatius, quã ut
 primum abs te ipso, deinde à ceteris om-
 nibus quãgratissimus erga te esse cognosce-
 rer: tamen afficior summo dolore, eiusmodi
 tempora post tuã profectiõẽ consecuta esse,
 ut & meam, & ceterorum erga te fidem, et
 benevolentiam absens experire. Te autem
 videre, & sentire eandem fidem hominum
 in tua dignitate, quam ego in mea salute
 sum expertus, ex tuis litteris intellexi. Nos
 cum maxime consilio, studio, labore, gratia
 de causã regia niteremur. subito exorta est
 nefaria Catonis promulgatio, quæ nostra stu-
 dia impidiret, & animos à minore cura ad
 summum timorẽ traduceret. Sed tamen in
 eiusmodi rerũ perturbatione quanquam oĩa
 sũt metuẽda, nihil magis, quã perfidiã, time-
 mus, et Catoni quidẽ, quocumque modo serres ha-
 beat,

EPIST. LIB. I.

beat, profecto resistimus. De Alexandrina re, caussaq; regia tatum habeo polliceri, me tibi absentem, tuisq; praesentibus cumulati satisfacturum. Sed vercor, ne aut eripiatur nobis, aut deferatur: quorum utrum minus velim, non facile possum existimare, sed si res coget, est quiddam tertium, quod neque Felicio, nec mihi displicebat, ut neque iacere regem pateremur, nec, nobis repugnantibus, ad eum deferri, ad quem prope iam delatum esse existimatur. A nobis agentur omnia diligenter: ut neque, si quid obtineri poterit, non contendantus: nec, si quid non obtinuerimus, repulsi esse videamur. Tuam sapientiam, magnitudinisq; animi est, omnem amplitudinem, & dignitatem tuam in virtute, atq; in rebus gestis tuis, atque in tua gravitate positam existimare. Siquid ex iis rebus, quas tibi fortuna elargita est, non nullorum hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi, quam tibi futurum. Amic nullum tempus praetermittitur de tuis rebus & agendi, & cogitandi: utroq; ad omnia

Q. Selicio: neque enim prudentiorē quē
 quam ex tuis, neque fide maiore esse iudi-
 cio, neque amantiorem tui. Hic quæ agun-
 tur, quæq; acta sint, ea te & litteris multorū
 & nuntijs cognoscere arbitror, quæ autem
 posita sūt in cōiectura, quæq; mihi vidētur
 fore, eo puto tibi à me scribi oportere. Pos-
 tea quàm Pompeius apud populū id VIII.
 de Febr. cum pro Milone diceret, clamore,
 conuicioq; iactatus est, in senatūq; à Catone
 asperè, & acerbè omnium magno silentio, est
 accusatus; visus est mihi vehementer esse
 perturbatus. Itaque Alexandrina causa,
 quæ nobis adhuc integra est, (nihil enim ti-
 bi detraxit senatus, nisi id, quod per eandē
 religionem dari alteri nō potest) videtur ab
 illo plane esse deposita, nūc id speramus, idq;
 molimur, ut, cū rex intelligat se se, id quod
 cogitabat, ut à Pompeio reducatur, asse-
 qui non posse, & nisi per te sit restitutus,
 deserturum se, atque abiectum fore, proficiscan-
 tur ad te, quod siue vlla dubitatione, si
 Pompeius palummodo ostenderit sibi placere,
 faciet.

EPIST. LIB. I.

faciet. sed nostri hominis tarditatem, & tarditurnitatem, nos tamen nihil, quod ad eam rem pertineat, pratermittimus. ceteris iniurijs, quæ proposita sunt à Catone, facile, ut spero, resistemus. Jamicum ex consularibus neminem tibi esse video, præter Hortensium, & Lucillum. ceteri sunt partim obscurius iniqui, partim non dissimulanter irati. Tu fac animo forti, magnoque sis, speresque fore, ut fracto impetu leuissimi hominis, tuam pristinam dignitatē, & gloriam consequare.

Argumentum. Tota videtur esse consolatoria epistola consolatus enim Lentulum ex comparatione temporum suorum, cum in exilium pulsus, ad extremum, & patriam, & dignitatem recuperauit. & breuis est epistola, quia Pollio ad Lentulum ibat, omnia narraturus.

Cicero S. D. Lentulo.

Que gerantur, accipies ex Polliore, qui omnibus negotijs non inter fuit solus, sed præfuit. Me in summo dolore, quem in tuis rebus capio scilicet

scilicet consolatur spes, quòd valde suspicor fore, ut infringatur hominum improbitas, & consilijs tuorum amicorum, & ipsa die, qua debilitantur cogitationes & inimicorum, & proditorum. Facile secundo loco me consolatur recordatio meorum temporum: quorum imaginem video in rebus tuis. nã, etsi minore in re violatur tua dignitas, quã mea salus afflucta sit: tamen est tanta similitudo, ut sperem te mihi ignoscere, si ea non timuerim, quæ ne tu quidem unquam timenda duxisti. sed presta te eum, qui mihi à teneris, ut Græci dicunt, unguiculis est cognitus. illustrabit, mihi crede, tuam amplitudinem hominum iniuria. à me omnia summa in te studia, officiaque expecta. non fallam opinionem tuam. Vale.

Argumentum. Lentuli literis respondet, de Alexandrina rescribit. quid Pompeio, ipseque videatur: ut tamen totum illud consilium Lentuli sapientiæ permittat. Adiungit de Milone, & Clodio, de statu recip. de filia nuptijs.

EPIST. LIB. I.

Cicero S. D. Lentulo pro cons. 7

LEgit tuas litteras, quibus ad me scribis, gratum tibi esse, quod crebro certior per me fias de omnibus rebus, & meum erga te benevolentiam facile perspicias, quorum alterum mihi, ut te plurimum diligam facere necesse est, si volo is esse, quem tu me esse voluisti alterum facio libenter, ut quoniam interuallo locorum, & temporum disiuncti sumus, per litteras tecum quamsepius simè colloquar, quod si rarius fiet, quam tu expectabis: id erit cause, quod non eius generis mee littere sunt, ut eas audeam temere committere, quoties mihi certorum hominum potestas erit, quibus rectè deum, non praetermittam. Quod scire vis, qua quisque in te fide sit, & voluntate: difficile dictu est de singulis, unū illud audeo, quod antea tibi sepe significavi, non quoque, re perspecta, & cognita, scribere: vehementer quosdam homines, & eos maxime, qui te & maxime debuerunt, & plurimum iuvare potuerunt, invidisse dignitati tuae. simillimamq; in re dis-

simili

simili, tui temporis nunc, & nostri quondam,
 fuisse rationem, ut quos, tu reip. causa lese-
 ras palam te oppugnarent, quorum aucto-
 ritatem, dignitatem, voluntatemque defen-
 deras, non tam memores essent virtutis tue
 quam laudis inimici. Quo quidem tempo-
 re, ut perscripsi ad te antea, cognoui Horten-
 sium percupidum tui, studiosum Lucillum,
 ex magistratibus autem L. Racilium &
 fide, & animo in te singulari. Nam nostra
 propugnatio, ac defensio dignitatis tue, prop-
 ter magnitudinem beneficij tui, fortasse ple-
 risque officij maiorem auctoritatem habe-
 re videatur, quam sententiae. Praeterea qui-
 dem de consularibus nemini possum, aut stu-
 dij erga te, aut officij, aut amici animi esse
 testis. Etenim Pompeiũ, qui mecum sapissi-
 me, non solum à me prouocatus, sed etiam
 sua sponte, de te communicare solet, scis
 temporibus illis nõ sepe in senatu fuisse, cui-
 quidem litterae tuae, quas proxime miseras,
 quod facile intellexerim, perinunde fue-
 runt, mihi quidem humanitas tua, vel summa

EPIST. LIB. I.

potius sapientia, nō tuēda solū, sed etiā admī-
 rabilis visa est, virum enim excellentem, et
 tibi tua praestanti cum libertate diuinctum,
 non nihil suspicantem, propter aliquorum
 opinionem suae cupiditatis, te ab se alienatū,
 illa epistola retinuit. qui mihi cum semper
 tua laudi fauere visus est, etiam ipso suspi-
 ciosissimo tempore Caniniano: tum vero, le-
 ctis tuis litteris, per speculū à me toto animo
 de te, ac de tuis ornamentis, & cōmodis co-
 gitare. Quare ea, quae scribam, sic habeto,
 me cum tuore saepe communicata, de illius
 ad te sententia, atque auctoritate scribere:
 quoniam S. C. nullum extat, quo reductio
 regis Alexandrini tibi adempta sit, ea quo-
 que de ea scripta est, auctoritas, cui scis in-
 tercessum esse, ut nequis omnino regē reduce-
 ret, tantā vim habet, ut magis iratorum ho-
 minū studiū, quān constans senatus consi-
 līū esse videatur, et posse perspicere, qui Citi-
 cū, Cyprūq; tenens. quid efficere, & quid cō-
 sequi possis, & si res facultatē habitura vi-
 deatur, ut Alexandriā, atq; Egyptū tene-

re possis, esse & tua, & nostri imperij digni-
 tatis, Ptolemaide, aut aliquo propinquo loco
 rege collocato, te cū classe, atq; exercitu pro-
 ficisci Alexandria ut cum ea pace, praesidijs
 q; firmaris, Ptolomeus redeat in regnū: ita
 fore, ut per te restituatur, quemadmodū se-
 natus initio censuit, & sine multitudine re-
 ducatur, quemadmodū homines religiosi si-
 bylle placere dixerūt. Sed haec sentētia sic et
 illi, & nobis probatur, ut ex euentu homines
 de tuo cōsilio existimatuos videremus: si
 cecidisse, ut volumus, & optamus, ōnes te &
 sapiēter, & fortiter, sin aliquid esset offensū
 eosdē illos, & cupide, & temere fecisse, dic-
 tuos. Quare, quid assequi possis, non tā fa-
 cile est nobis, quā tibi, cui prope in conspe-
 ctu Egyptus est, id iudicare. nos quidem
 hoc sentimus: si exploratum tibi sit, posse te
 illius regni potiri, non esse cunctandum, sin
 dubium, non esse conandum. illud tibi affir-
 mo, si rem istam ex sententia gesseris, fore
 ut absens à multis, cū redieris, ab ōnibus col-
 laudare, offensionē esse periculosā propter in-

EPIST. LIB. I

verpositam auctoritatem, religionemq; vido: sed ego te ut ad certam laudem adhortor: sic à dimicatione deterreo: redeoque ad illud, quod initio scripsi, totius facti tui iudicium non tam ex consilio tuo, quam ex euentu homines esse facturos. Quod si hæc ratio rei gerendæ periculosa tibi videbitur, placebat illud, ut si rex amicis tuis, qui per prouintiam imperij tui pecunias ei credidissent, fidem suam præstitisset, & auxilijs eum tuis, & copijs adiuuaret: eam esse naturam, & regionem prouintie tuæ, ut illius reditū vel adiuuando cōfirmaret, vel negligendo impedires. In hac ratione quid res, quid causa, quid tempus ferat, tu facillime optimeq; perspicies: quid nobis placuisset, ex me potissimum putavi te scire oportere. Quod mihi de nostro statu, de Milonis familiaritate, & imbecillitate Clodij gratularis, minime miramur te tuis, ut egregiū artificē, præclaris operibus letari, quanquā est incredibilis hominū peruersitas, (grauior enim verbo uti nō libet) qui nos fauendo in

AD LENTVLVM. L

communi caussa retinere potuerunt, inuidendo abalienauerunt: quorum maleuolentissimis obtreccionibus nos scito de veteri illa nostra diuturnaq; sententia prope iam esse depulsos, non nos quidem, ut nostrae dignitatis simus obliti, sed habeamus rationem aliquando etiam salutis, poterat utrunque praeclare, si esset fides, si grauitas in hominibus consularibus: sed tanta est in plerisque leuitas, ut eos non tam constantia in rep. nostra delectet, quam splendor offendat. Quod eo liberius ad te scribo, quod tu non solum temporibus ijs, quae per te sum adeptus, sed etiam olim nascenti prope nostrae laudi, dignitati, virtutisque praefuisti: simul quod video, non ut antehac putabam, nouitati esse inuisum meae, in te enim, homine omnium nobilissimo, similia inuidorum vitia perspexis, quem tamen illi esse in principibus facile sunt passi, enolare altius certe noluerunt. Gaudeo tuam dissimilem fuisse fortunam, multum enim interest, utrum laus imminatur, an salus deseratur, me meae tamen ne nimis pe-

EPIST. LIB. I.

videret, tua virtute perfectum est. curasti enim, ut plus additum ad memoriã nomini nostri, quàm ademptũ de fortuna videretur. Te vero moneo, cũ beneficijs tuis, tũ amore incitatus meo, ut omnẽ gloriam, ad quam à pueritia inflãmatus fuisti, omni cura, atque industria cõsequare, magnitudinẽq; animi tui, quam ego semper sũ admiratus, sèperq; amavi, ne unquã inflectas cuiusquã iniuria magna est hominũ opinio de te, magna comẽdatio libertatis, magna memoria consilia tus tui. hec profecto vides quãto expressiorã quãtoq; illustriorã futura sint, cũ aliquantũ ex prouincia, atque ex imperio laudis accesserit. quanquam te ita gerere volo, quã per exercitum, atq; imperiũ gerenda sunt, ut hac multo ante meditare, huc te pares, hac cogites, ad hac te exerceas, sentiasq; id quod quia semper, sperasti, non dubito quin adeptus intelligas te facillime posse obtinere summũ, atq; altissimũ gradũ civitatis. Quã quidem mea cohortatio ne tibi inanis, aut sine causa suscepta videatur, illa me ratio

monit;

mouit, ut te ex nostris euentis communibus
 admonendum putarem, ut considerares in
 omni reliqua tua vita, quibus crederes, quos
 caueres. Quod scribis te velle scire, quis sit
 reip. status: summa dissensio est, sed contentio
 dispar. nā qui plus opibus, armis, potētia va-
 lēt, profecisse tantū mihi vidētur stultitia,
 & incōstantia aduersariorū, ut iā etiā au-
 thoritate plus valerēt: itaque per paucis ad-
 uersātibus, omnia, quae ne per populū quidē
 sine seditione se assequi posse arbitrabantur,
 per senatum consecuti sunt. nam & sciper-
 dium Caesari decretum est, & decem lega-
 ri: & ne lege Sempronia succederetur, faci-
 le perfectum est. quod ego ad te breuius scri-
 bo, quia me status hic reip. non delectat: scri-
 bo tamen, ut te admoneā, quod ipse literis
 ōnibus à pueritia deditus, experiēdo tamen
 magis, quā discēdo, cognoui, id ut in rebus
 tuis discas, neq; salutis nostrae rationē no-
 bis habendā esse sine dignitate, neq; dignita-
 ris sine salute. Quod mihi de filia, et de Cra-
 sipe de gratularis: agnosco humanitatem tu-

am speroq; & opto nobis hanc coniunctionē
 voluptati fore. Lentulum nostrum eximia
 spe summa virtutis adolescentem, cum cete-
 ris artibus, quibus studuisti semper ipse, tū
 imprimis imitatione tui fac erudias, nulla
 enim erit hac praestantior disciplina, quem
 nos, & quia tuus, et quia te dignus est filius,
 & quia nos diligit, semperque dilexit, in-
 primis amamus, carumq; habemus.

Argu. Tota est epistola contra mores
 immutatos: & hoc artificiose: ut intelli-
 gat Lentulus, iam sibi nihil sperandum de
 rege reducēdo.

Cicero S. D. Lentulo pro cos.

DE omnibus rebus, quae ad te pertinet, quid
 actum, quid constitutum sit, quid Pō-
 peius susceperit, optime ex Emplatorio cog-
 nosces, qui non solū interfuit his rebus, sed
 etiā praesuit, neq; ullū officiū erga te homi-
 nis amatissimi, prudentissimi, diligentissimi praeter-
 misit. Ex eodem de toto statu rerū com-
 muniū cognosces: quae quales sint, non facile
 est scribere: sunt certe in amicorū nostrorū

potestate, atque ita, ut nullam mutationem
 unquam hac hominum aetate habitura res
 esse videatur. Ego quidem, ut debeo, &
 ut tute mihi praecepisti, & ut me pietas,
 utilitasque cogit, me ad eius rationes ad-
 iungo, quae tu in meis rationibus tibi esse adiun-
 gendum putasti. Sed te non praeterit, quam sit
 difficile, sensum in rep. praesertim rectum, &
 confirmatum, deponere, verum tamen ipse me
 conformo ad eius voluntatem, a quo hone-
 ste desistere non possum neque id facio. ut
 forsitan quibusdam videor, simulatione. tan-
 tum enim animi inductio, & mehercule a-
 mor erga Pompeium apud me valet, ut, quae
 illi utilia sunt, & quae ille vult, ea mihi om-
 nia iam & recta, et vera videantur, neque
 ut ego arbitrator, errarent ne aduersarij qui-
 dem eius, si, cum pares esse non possent, pig-
 nore desisterent. Me quidem etiam illa res
 consolatur, quod ego is sum, cui vel maxime
 concedant omnes, ut vel ea defendam, quae
 Pompeius velit, vel taceam, vel etiam id quod
 mihi maxime libeat, ad nostra me studia
 referam.

EPIST. LIB. I.

referam litterarum: quod profecto faciam, si mihi per eiusdem amicitiam licebit, qua enim proposita fuerant nobis, cum & honoribus aplissimis, & laboribus maximis perfuncti essemus, dignitas in sententiis dicendis, libertas in rep. capessenda, ea sublata tota. sed nec mihi magis, quam omnibus. nã aut assentiendũ est nulla cum grauitate paucis, aut frustra dissentiendũ. Hac ego ad te ob eam causam maxime scribo, ut iam de tua quoque ratione meditare. cõmutata tota ratio est senatus, iudiciorum, rei totius publice: otium nobis exoptandũ est: qui potius ut rerũ, præstaturi videntur si quidã homines patientius eorũ potentia ferre potuerint. dignitatẽ quidem illam consularem fortis, & constantis senatoris, nihil est, quod cogitemus: amissa est culpa eorum, qui à senatu, & ordinem coniunctissimum, & hominem clarissimũ abalienarunt. Sed, ut ad ea: quae coniunctiora rebus tuis sunt, reuertar: Pompeiũ tibi valde amicũ esse cognoui: ex eo enim cõsule, quantum ego perspicio omnia, quae voles

obtinere, quibus in rebus me ille sibi affixū
 habebit: neq; à me vlla res, que ad te perti-
 neat, negligetur. neque enim verebor, ne sum
 ei molestus: cui iucūdum erit etiā propter
 id ipsum, quod me esse gratum videbit. Tu
 velim tibi ita persuadeas, nullā rem esse mi-
 nimam, que ad te pertineat, que mihi non
 carior sit, quā meæ res omnes. idq; cū sen-
 tentiam, sedulitate mihi met ipse satisfacere
 possum, re quidē ipsa ideo mihi nō satisfacio
 quod nullam partem tuorum meritorū non
 modo referēda, sed ne cogitanda quidē gra-
 tia consequi possū. Rem te valde benegessis-
 se rumor erat. expectabantur litteræ tuæ, de
 quibus eramus iam cum Pompeio locuti:
 que si erunt allatæ, nostrū studiū extabit in
 conueniendis magistratibus, et senatoribus
 cetera, que ad te pertinebunt, cum etiam
 plus contendorimus, quā possumus, minus
 tamen faciemus, quā debemus.

Arg. Querētī Lētulo, cur cū inimicis in gra-
 tiā redierit, causas exponit cōsiliij sui, osten-
 dit velle se rationē tā salutis habere, quā
 dignita-

EPIST. LIB. I.

dignitatis, & eorū obsequi voluntati, à quibus de se optime meritis honeste dissentire nō potest. Pompeium maxime significat.

Cicero S. D. Lentulo pro cos. 9

Perincunda mihi fuerunt litteræ tuæ: quibus intellexi, te perspicere meam in te pietatem: quidem enim dicam, beneuolentiam? cum illud ipsum grauissimum & sanctissimum nomen pietatis leuius mihi meritis erga me tuis esse videatur. Quod autem grata tibi mea erga te studia scribis esse: facis tu quidem abundantia quadam amoris, ut etiam grata sint ea, quæ prætermitit sine nefario scelere nō possunt: tibi autem multo notior, atque illustrior meus in te animus esset, si hoc tempore omni: quo seiuncti fuimus, & una, & Romæ fuisset. nā in eo ipso, quod te ostendis esse facturum, quod quæ & in primis potes, & ego à te vehementer expecto in sententijs senatorijs & in omni actione, atque administratione respiciamus, de qua ostendam equidem paulo post, qui sit meus sensus, & status: & re scribam

scribam tibi ad ea, quae quæris. sed certe
 & ego te auctore amantissimo, ac sapientissi-
 mo, et tu me consiliario fortasse non imperi-
 tissimo, fideli quidem, et beneuolo certe usus
 esses, quâquam tua quidem causa, te esse
 imperatorem prouinciamq; bene gestis re-
 bus cum exercitu victore obtinere, ut de bea-
 lator. sed certe, qui tibi ex me fructus debentur,
 eos uberiores, & prastantiores presens
 capere potuisses. in eis vero ulciscendis, quos
 tibi partim inimicos esse intelligis propter
 tuam propugnationem salutis meae, partim
 inuidere propter illius actionis amplitudi-
 nem, & gloriam, mirificum me tibi comi-
 tem prabuissim. quâquam ille perennis in-
 micus amicorum suorum, qui tuis maxi-
 mis beneficijs ornatus in te potissimum fra-
 ctâ illam, & debilitatâ vim suam cõtulit,
 nostram vicem ultus est ipse sese ea est enim
 conatus, quibus patefactis, nullam sibi in pa-
 sterum nō modo dignitatis, sed ne libertatis
 quidem partem reliquit. Te autē & si mal-
 lem in meis rebus expertum, quàm etiā in

EPIST. LIB. I.

tuis, tamen in molestia gaudeo, eandē fidens
 cognoscere hominū non ita magna mercede
 quam ego maximo dolore cognorā. de qua
 ratione tota iam videtur mihi exponēdi tē-
 pus dari, ut tibi rescribam ad ea, quae qua-
 ris. Certiorem te per litteras scribis esse fa-
 ctum, me cura Casare, & cū Appio esse in
 gratia: teq; id nō reprehēdere adscribis. Va-
 tiniū autē, scire te velle ostendis, quibus re-
 bus adductus defēderim, et laudarim, quod
 tibi ut planius exponā, altius paulo rationē
 meorū consiliorum repetam, necesse est. Ego
 me, Lētule, initio rerū, atq; actionū tuarum
 nō solum meis, sed etiā reip. restitutiū puta-
 bā: & quoniā tibi incredibile quendā amo-
 rē, et omnia in te ipsū summa, ac singulariō
 studia deberē, reip. quae te in me restituēdo
 nullū adiunisset, eū certe me animū meri-
 to ipsius debere arbitrabar, quē antea tau-
 rum modo communi officio omnū, nec aliquo
 erga me singulari beneficio, debitum prae-
 stissem. Hac me mente fuisse, & senatus ex
 me cōsule audiuit, & ipse in nostris sermone-

bus colloctionibusq; ipse vidisti. et si iā prē-
 mis temporibus illis, multis rebus meus of-
 fendebatur animis, cū, te agente de reliqua
 nostra dignitate, aut occulta non nullorū o-
 dia, aut obscura in me studia cernebā. nam
 neq; de monumentis meis ab ijs adiutus es, à
 quib⁹ debuisti, neq; de vi nefaria, qua cum
 fratre erā domo expulsus: neq; hercule in
 ijs ipsis reb⁹, qua quanquā erant mihi prop-
 ter rei familiaris naufragia necessaria, ta-
 mē à me minimi putabātur in meis dānis
 ex auēlōtitate senat⁹ resarciēdis, eā volūta-
 tē, quā expectarā. prestiterūt. Quae cū vide-
 rē, (neq; enim erāt obscura) nō tamē tā a-
 cerba mihi haec accidebāt, quā erāt illa gra-
 ta, quae fecerat. itaq; quanquā & Pompeio
 plurimum, te quidem ipso predicatore, ac te-
 ste debebam, & eū non solū beneficio, sed
 amore etiā, & perpetuo quodā iudicio meo
 diligebā: tamen nō reputans, quid ille vel-
 let, in omnibus meis sententijs de rep. pristi-
 nis permanebā. Ego sedēte C. Pompeio, cū, ut
 laudaret, P. Sextius, introisset in urbem,
 dixi:

EPIST. LIB. I.

dixissetque testis Vatinius, me, fortuna, &
 felicitate C. Caesaris commotum, illi amici
 esse coepisse, dixi, me eam Bibuli fortunam,
 quam ille afflictam putaret, omnium trium-
 phis, victorijsq; anteferre: dixique eodem
 teste alio loco, eosdem esse, qui Bibulum ex-
 ire domo prohibuissent, & qui me coegisset.
 tota vero interrogatio me nihil habuit al-
 iud, nisi reprehensionem illius tribunatus:
 in quo omnia dicta sunt libertate, animoq;
 maximo de vi, de auspicijs, de donatione
 regnorum. neque verò hac in causa modo,
 sed constantur saepe in senatu, quin etiã, Mar-
 cellino, & Philippo cos. nonis Apr. mihi est
 senatus assensus, ut de agro Campano fre-
 quenti senatu, idibus Maij referretur, nò
 potui magis in arcem illius causse inuadere
 aut magis obliuisci temporum meorum, &
 meminisse actionum? hac à me sententia di-
 cta, magnus animorum motus est factus,
 cum eorum, quorum oportuit, tum illorum
 etiam quorum nunquam putarã. nam, hoc
 S. C. in meam sententiam factò Pöpeius, oï
 nihil

nihil mihi ostēdisset se esse offensum, in Sardiniam, & in Africam profectus est, eoq; utinere Lucam ad Casarem venit: ubi multa de mea sententia questus est Casar, quippe, quia etiam Rauennæ Crassum ante vidisset, ab eoq; in me esset incensus, sane moleste Pompeium id ferre constabat: quod ego cum audissem ex alijs, maxime ex meo fratre cognoui quæro cum in Sardinia Pompeius paucis post diebus, quàm Luca discesserat, conuenisset, Te, inquit, ipsum cupio: nihil opportunius potuit accidere: nisi cū Marto fratre diligent er egeris, dependendum tibi est, quod mihi pro illo spondidisti quid multa? questus est grauitè: sua merita commemorauit: quid egisset sæpissime de actis Casaris cum ipso meo fratre, quidq; sibi inde merecepisset, in memoriam redegit, seq; quæ de mea salute egisset, voluntate Casaris egisse, ipsum meum fratrem testatus est: cuius causam, dignitatemq; mihi ut com-
daret rogauit, ut eam ne oppugnarem, si uolum, aut non possem tueri. Hac cū ad me fra

ter pertulisset, & cum ante tamen Pōpeius
 ad me cum mandatis Vibullium misisset,
 ut integrum mihi de causa Campana ad
 suum reditum reseruarem: collegi ipse me,
 et cum ipsa quasi rep. sum collocutus, ut mi
 hi, tam multa pro se perpeſſo, atque perfun-
 dō, concederet, ut officium meum, memo-
 remque bene meritos animum fidemque
 fratris mei præstarem, eumque, quem bonū
 ciuem semper habuisset, bonum virum pate-
 retur. In illis autem meis actionibus, senten-
 tijsque omnibus, que Pompeium videban-
 tur offendere, certorum hominum, quos iā
 debes suspicari, sermones referebantur ad
 me: qui cum illa sentirent in republ. que
 ego agebam, semperque sentissent, me ta-
 men non satisfacere Pompeio, Casaremque
 inimicissimum mihi futurum gaudere se
 aiebant. Erat hoc mihi dolendum, sed multo
 magis illud, quod inimicum meum autē
 imo verò legum, iudiciorum, et iij, patrie, bo-
 norum omnium, sic amplexabantur, sic in
 manibus habebant, sic fouebant, sic me

presente, osculabantur, non illi quidem ut
 mihi stomachum facerent, quem ego fundi-
 tus perdididi, sed certe ut facere se arbitrarē-
 tur. Hic ego, quantum humano consilio effi-
 cere potui, circumspēctis rebus omnibus, ra-
 tionibusque subductis, summam feci cogi-
 tationum mearum omnium: quam tibi, si
 potero, breuiter exponam. Ego, si ab impro-
 bis, et perditis ciuibus remp. teneri viderem
 sicut & meis temporibus scimus, et non nul-
 lis alijs accidisse accepimus, non modo pra-
 mijs, quæ apud me minimum valent, sed
 ne periculis quidem compulsus ullis, quibus
 tamen mouentur etiam fortissimi viri, ad
 eorum causam me adiungerem; ne si sum-
 ma quidem eorum in me merita consta-
 rent. Cùm autem in republica Cneus Pom-
 peius princeps esset, viris, qui hanc poten-
 tiam, & gloriam maximis in republicã
 meritis, præstantissimisque rebus gestis esset
 consecutus, cuiusq; ego dignitatis ab adoles-
 centia fautor, in pratura autem, & in con-
 sulatu adiutor etiã extuissē, cuiusq; idem

EPIST. LIB. I.

auctoritate, & sententia per se, consilijs, & studijs tecum me adiunxisset, meumq; inimicum, vnum in ciuitate haberet inimicum: non putauit famam inconstantiae mihi per timescendam si quibusdam in sententijs paulum me immutassẽm, meamq; voluntatem ad summi viri, de meq; optime meriti dignitatem aggregassẽm. in hac sententia complectendus erat mihi Caesar, vt vides, in coniuncta & caussa, & dignitate, hic multum valuit cum vetus amicitia, quam tu non ignoras mihi & Qu. fratri cum Casare fuisse tum humanitas eius, ac liberalitas, breui tempore & litteris, & officijs perspecta nobis, & cognita Vehementer etiam res ipsa publica me mouit: quae mihi videbatur contentionem, praesertim maximis rebus à Casare gestis, cum illis viris nolle fieri, & ne fieret, vehementer recusare. Grauisime autem me in hanc mentem impulit & Pompeij fides, quam de me Casari dederat, & fratris mei, quam Pompeio. Erant praeterea haec animaduertenda in ciuitate, quae sunt

sunt apud Platonem nostrum scripta diuinitus. QVALES in rep. principes essent tales reliquos solere esse ciues. Tenebam memoria, nobis consulibus ea fundamenta iacta ex Kal. Ian. confirmandi senatus, ut neminem mirari oporteret, nonis Dec. tantum vel animi fuisse in illo ordine, vel auctoritatis. Idemque memineram, nobis priuatis usque ad Caesarem, & Bibulum eos. cum sententia nostrae magnum in senatu pondus haberent, vnum fere sensum fuisse bonorum omnium. Postea, cum tu Hispaniam citerior cum imperio obtineres, neque resp. consules haberet, sed mercatores prouinciarum, & seditionum seruos, ac ministros, iccit quidam casus caput meum, quasi certaminis causa, in mediam contentionem, dissensionemque ciuilem. quo in discrimine, cum mirifica senatus, incredibilis Italiae totius, singularis bonorum omnium consensio in me tuendo extitisset, non dicam, quid acciderit, (multorum est enim, & varia culpa) tantum dicam breui, non mihi exercitum, sed duces

EPIST. LIB. I.

defuisse. in quo, ut iam sit in ijs culpa, qui me non defenderunt; nō minor est in ijs qui reliquerunt. & si accusandi sunt, qui pertimuerunt, magis etiam reprehendendi, qui se timere simularunt. Illud quidem certe nostrum consilium iure laudandum est, quod meos ciues, & à me seruatos, & me seruare cupientes, spoliatos ducibus, seruis armatis obijci noluerim, declararique maluerim quanta vis esse potuisset in consensu bonorum, si ijs pro me stante pugnare licuisset, cum afflictum excitare potuissent. quorum quidem animum tu non perspexisti solum, cum de me aqeres, sed etiam confirmasti, atque tenuisti. Qua in causa non modo nō negabo, sed etiam semper & meminero, & prædicabo libenter. usus es quibusdam nobilissimis hominibus, fortioribus in me restituendo, quàm fuerant ijdem in tenendo. qua in sententia si constare voluissent, suam auctoritatem simul cum salute mea recuperassent. recreatis enim bonis viris cōsulatus tuo, & constantissimis, atque opti-

mis

mis actionibus tuis excitatis, Cn. Pompeio
 praesertim ad causam adiuncto, cum etiam
 Caesar, rebus maximis gestis, singularibus
 ornatus, & nouis honoribus, ac iudicijs
 senatus, ad auctoritatem eius ordinis ad-
 iungeretur, nulli improbo ciui locus ad rem
 pub. violandam esse potuisset. sed attende
 quae sint consecuta. Primum illa fur-
 ta muliebrium religionum: qui non pluris
 fecerat Bonam deam, quam tres sorores,
 impunitatem est eorum sententijs affecu-
 tus, qui, cum tribunus pl. poenas à seditioso
 ciue per bonos viros iudicio persequi vellet,
 exemplum praecclarissimum in posterum vin-
 dicanda seditionis de repu. sustulerunt: ij-
 demque postea non meum monumentum,
 (non enim illa manubiae meae, sed operis lo-
 catio mea fuerat, monumentum verò sena-
 tus) hostili nomine, & cruentis iniustum li-
 teris esse passi sunt. qui me homines quòd sal-
 uum esse voluerunt, est mihi gratissimum: sed vel-
 le, non solum salutis meae, quemadmodum medi-
 ci, sed etiam, ut a liptae, viriis, & coloris ratio-

EPIST. LIB. I.

nem habere voluissent. nunc, ut Apelles Veneris caput, & summa pectoris politissima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: sic quidam homines in capite meo solum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum, ac rude reliquerunt. In quo ego spem fefelli non modo inuidorum, sed etiam inimicorum meorum: qui de uno acerrimo, & fortissimo viro, meoq; iudicio, omnium magnitudine animi, & constantia praestantissimo, Qu. Metello L. F. quondam falsam opinionem acceperunt: quæ post reditum dictitant fracto animo, & demisso fuisse. est vero probandum, qui & summa voluntate cesserit, & egregia animi alacritate abfuerit, neque sane redire curarit, eum ob id ipsum fractum fuisse animo, in quo cum omnes homines, tum M. illum Scaurum, singularem virum, constantia, & gravitate superasset. sed quod de illo acceperat, aut etiam suspicabantur, de me idem cogitabant abiectiore animo me futurum: cum respub. maiorem etiam mihi animum, quam unquam ha-

habuiffem, daret, quæ iam declaraffet, feſe
 non potuiſſe me vno ciue carere: cumq; Me
 tellum vnius tribuni pl. rogatio, me vniuer
 ſa reſp. duce ſenatu, comitante Italia, pro
 mulgantibus omnibus, referente conſule, co
 mitijs centuriatis, cunctis ordinibus, homi
 nibusq; incumbentibus, omnibus denique
 ſuis viribus recuperaffet. Neque verò ego
 mihi poſtea quidquam aſſumpſi, neque ho
 die aſſumo, quod quanquam malevolentiffi
 mum iure poſſit offendere. tantum enitor,
 vt neque etiam alienioribus opera, conſilio,
 labore deſim. Hic mea vitæ curſus offendit
 eos fortaffe, qui ſplendorem, & ſpeciem hu
 ius vitæ intuentur, ſolitudinem autem, et la
 borem perſpicere non poſſunt. Illud verò nõ
 obſcure queruntur in meis ſententijs, qui
 bus ornem Caſarem, quaſi deſciuerim à pri
 ſtina cauſſa. Ego autem cū illa ſequor, quæ
 paulo ante propoſui, tum hoc non in poſtre
 mis, de quo cæperam exponere, non offendes
 eundem bonorum ſenſum Lentule, quem re
 liquiſti: qui confirmatus cõſulatu noſtro, nõ

EPIST. LIB. I.

nunquam postea interruptus, & afflictus ante te te consulem, recreatus abste totus est, nunc ab ijs, à quibus tuendus fuerat, derelictus: idq; non solum fronte, atque vultu, quibus simulatio facillime sustinetur, ij declarant, qui tum nostro illo statu optimates nominabantur, sed etiam sententia saepe iam, tabellaque docuerunt. itaque tota iam sapientium civium, qualem me & esse, & numerari volo, & sententia, & voluntas mutata esse debet. id enim iubet idem ille Plato, quem ego auctorem vehementer sequor: **TANTVM** contendere in rep. quantum probare tuis civibus possis: vim neque parenti, neque patriæ afferre oportere. atq; hanc quidem ille causam sibi ait non attingendæ reip. fuisse, quòd cum offendisset populum Atheniensem prope iam desipientem senectute, cumque eum non persuadendo, nec cogendo regi posse vidisset, cum persuaderi posse diffideret, cogi fas esse non arbitraretur. Mea ratio fuit alia, quòd neque desiciente populo, neque integra re mihi ad cō-
 sulen-

sulendum capefferemne reimpub, implicatus
 tenebar. sed letatus tamen sum, quòd mihi
 liceret in eadem causa et mihi utilia, et cui
 nis bono recta defendere. Huc accessit co-
 memoranda quaedam & diuina Casaris in
 me, fratremque meum liberalitas: qui mi-
 hi, quascunque res gereret, tuendus esset,
 nunc in tanta felicitate, tantisque victorijs
 etiam in nos non is esset, qui est, tamen or-
 nandus videretur. sic enim te existimare
 velim, cum à vobis mea salutis auctoribus
 discesserim, neminem esse, cuius officijs me
 tam esse deuinctum non solum confitear, sed
 etiam gaudeam. Quod quoniam tibi expo-
 sui, facilia sunt ea, quæ à me de Vatinio, &
 de Crasso requiris. Nam de Appio quod
 scribis, sicut de Casare, te non reprehendere
 gaudeo tibi consilium probari meum. De
 Vatinio autem, primum reditus intercesse-
 rat in gratiam per Pompeium, statim ut
 ille prætor est factus, cū quidē ego eius peti-
 tionem grauissimis in senatu sententijs op-
 pugnassem, neq; tã illius laedē causa, quã
 defen-

EPIST. LIB. I.

defendendi, atque ornandi Catonis: post autem Caesaris, ut illum defenderem, mira contentio est consecuta. cur autem laudari, peto à te, ut id à me neue in hoc reo, neue in alijs requiras, ne tibi ego idem reponam, cum veneris, tamen si possum vel absenti recordare enim, quibus laudationem ex ultimis terris miseris, nec hoc pertimueris. nam à me ipso laudantur, & laudabuntur ijdem. sed tamē defendendi Vatiniij fuit etiam elle stimulus, de quo in iudicio, cum illum defenderem, dixi me facere quiddam, quod in Eunuchō parasitus suaderet militi.

Ubi nominabit Phædriā, tu Pamphilā
 Cōtinuo. si quando illa dicet, Phædriam
 Comensatū intromittamus: tu, Pāphilā
 Cantatum prouocemus. si laudabit hæc
 Illius formam: tu huius contra denique
 Par pro pari referto, quod eā mordeat.
 sic petiui à iudicibus, ut, quoniam quidam
 nobiles homines, & de me optime meriti nimis amarent inimicum meum, meque inspectante sepe eum in senatu modo seuerè se
 duce-

ducerent, modo familiariter, atque hilare
 amplexarentur, quoniamque illi haberent
 suum Publium, darent mihi ipsi alium Pu-
 blium, in quo possem eorum animos medio-
 criter laceffitus leuiter repungere. neque so-
 lum dixi, sed etiam saepe facio, dijs, homini-
 busque, approbantibus. Habes de Vatinius: co-
 nosce de Crasso. Ego, cum mihi cum illo ma-
 gna iam gratia esset, quod eius omnes gra-
 uissimas iniurias, communis concordiae cau-
 sa, voluntaria quadam obliuione contriue-
 ram, repentinam eius defensionem Gabinijs
 quem proximis superioribus diebus acerri-
 me oppugnasset, tamen, si sine vlla mea con-
 tumelia suscepisset, tulissem, cum me dispu-
 tantem, non laceffitentem, lasisset, exarsi, non
 solum presenti, credo, iracundia, (nam ea
 tam vehemens fortasse non fuisset) sed cum
 inclusum illud odium multarum eius in me
 iniuriarum, quod ego effudisse me omne ar-
 burabar, residuum tamen insciente me suis-
 set, omne repente apparuit. Quo quidem te-
 pore ipso quidem homines, & iisdem illi, quos
 saepe

EPIST. LIB. I.

saepe nutu, significationeque appello, cum se
 maximum fructum cepisse diceret ex liber-
 tate mea, meque tum denique sibi esse visum
 reip. qualis fuisset, restitutum mihi magni
 etiam foris fructum tulisset: gaudere se di-
 cebant, mihi & illum inimicum, & eos qui
 in eadem causa essent, nunquam amicos fu-
 turos. quorum iniqui sermones cum ad me
 per homines honestissimos perferreretur, cumque
 Pompeius ita contendisset, ut mihi unquam
 magis, ut cum Crasso redirem in gratiam,
 Caesarque per literas maxima se molestia
 ex illa contentione affectum ostenderet: ha-
 bui non temporum solum rationem meo-
 rum, sed etiam naturae: Crassusque, ut qua-
 si testata populo Romano esset nostra gra-
 tia, pene a meis laribus in provinciam est
 profectus, nam cum mihi condixisset, coena-
 vit apud me in mei generi Crassipedis hor-
 tis. quamobrem eius causam, quod te scri-
 bis audisse, magna illius commendatione
 susceptam, defendi in senatu, sicut mea fi-
 des postulabat. Accepisti, quibus rebus ad-
 ductus,

ductus, quanq̄, rem caussamq̄, defenderim,
 quique meus in rep. sit pro mea parte capes-
 senda status. de quo sic velim statuas, me
 hoc eadem sensurum fuisse: si mihi integra
 omnia, ac libera fuissent. nam neque pugnā-
 dum arbitrarer contra tantas opes, neq; de-
 lendum, etiam si id fieri posset, summorum
 civium principatum, neque permanendum
 in una sententia, conuersis rebus, ac honorū
 voluntatibus immutatis, sed temporibus as-
 sentiendum. **N V M Q V A M** enim
 praestantibus in rep. gubernāda viris lauda-
 ta est in una sententia perpetua permansio
 sed ut in nauigādo tempestati obsequi artis
 est, etiā si portū tenere nō queat, cū verò id
 possis, mutata velificatione, assequi stultum
 est cū tenere cū periculo cursum. quē ceperis
 potius quā eō commutato, quo velis, tamē
 peruenire: sic, cum omnibus nobis in admi-
 nistranda rep. propositū esse debeat, id quod
 à me sepius dictum est, cum dignitate
 orium: **N O N** idem semper dicere, sed idē
 semper spectare debemus. Quamobrē, ut pat-

EPIST. LIB. I.

lo ante posui, si essent omnia mihi solutissima
 tamen in rep. non alius essem, atque nunc sū.
 cum vero in hunc sensū et alliciar beneficijs
 hominum, et compellar iniurijs, facile pator
 ea me de rep. sentire, ac dicere, quæ maxi-
 me cum mihi, tum etiam reip. rationibus
 putem conducere. Apertius autem hæc ago
 ac sæpius, quod & Quintus, frater meus,
 legatus est Cesaris, & nullum meum mini-
 mum dictum, non modo factum, pro Cesare
 intercessit, quod ille non ita illustri gratia
 exceperit, ut eum mihi deuinctum putare.
 itaque eius omni & gratia, quæ summa est
 & opibus, quas intelligis esse maximas, sic
 fruor, ut meis, nec mihi aliter potuisse vi-
 deor hominum perditorū de me consilia frā-
 gere, nisi cum presidys ijs, quæ semper ha-
 bui, nunc etiam potentium beneuolentiam
 coniunxissim. His ego consilijs si te presen-
 tem habuissem, ut opinio mea fert, esse usus
 eisdem. noui enim temperantiam, & mode-
 rationem nature tue: noui animum tuum
 mihi amicissimum, tum nulla in ceteros ma-
 leuo-

leuolentia suffusum, contraq; cum magnū,
 & excelsum, tum etiam apertum, & simpli-
 cem. vidi ego quosdam in tales, quales tu
 eosdem in me videre potuisti, quæ me mo-
 uerunt, mouissent eadem te profecto. sed quo-
 cunque tempore mihi potestas presentis tui
 fuerit, tu eris omnium moderator consilio-
 rum meorum, tibi erit eadem, cui salus mea
 fuit, etiam dignitas cura. me quidem certe
 tuarum actionum sententiam, voluntatum,
 rerum denique omnium socium, comitemq;
 habebis: neque mihi in omni vita res tam
 erit ulla proposita, quàm ut quotidie vehe-
 mentius, te de me optime meritum esse, letē-
 re. Quod rogas, ut mea tibi scripta mittā,
 quæ post discessum tuum scripserim: sunt o-
 rationes quædam, quas Menocrito dabo, ne-
 que ita multæ, ut pertimescas scripsi etiam,
 (nam etiam ab orationibus disiungo me fe-
 re, referoq; ad mansuetiores musas, quæ me
 maxime, sicut iam à prima adolescentia, de-
 lectant) scripsi igitur Aristotelico more,
 quemadmodum quidem volui tres libros in

EPIST. LIB. I.

disputatione, ac dialogo, de oratore: quos arbitror Lentulo tuo fore non inutiles: abhorrent enim à communibus præceptis, & omnem antiquorum, & Aristotelicam, & Isocraticam rationem oratoriam complectuntur, scripsi etiam versibus tres libros de temporibus meis: quos iam pridem ad te misissem, si esse edendos putassent: sunt enim testes, & erunt sempiterni meritorum tuorum erga me, meeque in te pietatis. sed, quia verebar, non eos, qui se laesos arbitrarentur, (etenim id feci parce: & molliter) sed eos quos erat infinitum bene de me meritos omnes nominare, quos tamē ipsos libros, si quē, tui recte committam, inuenero, curabo ad te perferendos. Atque istam quidem partē vitæ, consuetudinisque nostræ totam ad te deferō. quantum literis, quantum studiis, veteribus nostris delectationibus, consequi poterimus, id omne ad arbitrium tuum, qui hæc semper amasti, libentissime conferemus. Quæ ad me de tuis rebus domesticis scribis, quæq; mihi commendas, ea tan-

ta mihi cura sunt, ut me nolim admoneri
 rogari vero sine magno dolore vix possim.
 Quod de Quinti fratris negotio scribis, te
 priore aestate, quod morbo impeditus in Ci-
 liciam non transieris, conficere non putiesse,
 nunc autem omnia facturum, ut conficias: id
 scito esse eiusmodi, ut frater meus vere exi-
 stimet, adiuncto isto fundo patrimonium fo-
 re suum per te constitutum. Tu me de tuis
 rebus omnibus, & de Lentuli tui, nostriq;
 studijs, & exercitationibus velim quamfa-
 miliarissime certiolem, & quam sapissime
 facias, existimesque, neminem cuiquam
 neque cariolem neq; iucundiolem unquam
 fuisse, quam te mihi, idq;, me, non modo ut
 tu sentias, sed ut omnes gentes, etiam ut po-
 steritas omnis tua intelligat, esse facturum.
 Appius in sermonibus antea dictitabat, po-
 stea dixit etiam in senatu palam, sese, si licitum es-
 set legem curiatam ferre, sortiturum esse cum colle-
 ga provinciam: si curiata lex non esset, se para-
 turum cum collega, tibi que succedurum:
 legem curiatam consuli ferri opus esse, necesse

EPIST. LIB. I.

non esse: se, quoniam ex S. C. provinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in urbem introisset. ego, quid ad te tuorum quisque necessariorum scribat, nescio, varias esse opiniones intelligo. sunt qui putent posse te non decedere, quod sine lege curiata tibi succedatur: sunt etiam, qui, si decedas, à te relinqui posse, qui provincie praesit. mihi non tam de iure certum est, (quam ne id quidem valde dubium est) quam illud, ad tuam summam amplitudinem, dignitatem, libertatem, qua te scio libentissime solere frui, pertinere, te sine vlla mora provinciam successoris concedere, praesertim cum sine suspitione tua cupiditatis non possis illius cupiditatem refutare. ego utrunque puto meum esse, & quid sententiam, ostendere, quod feceris, defendere.

SCRIPTA iam epistola superiore. ac cepi literas de publicanis: quibus aequitatem tuam non probare. facilitate autem, quod vellem, consequi potuisses, ne eius ordinis, quem semper ornasti, rem, aut voluntatem
 ffen

offenderes. equidem non desinam tu decreta defendere: sed nosti consuetudinem hominum. scis, quàm grauiter inimici illi ipsi Qu. Scauola fuerint. tibi tamen sum auctor ut, quibus rebus possis, eum tibi ordinē aut reconcilies, aut mitiges, id et si difficile est, tamen mihi videtur esse prudentia tua. vale.

Argumentum. Iocosa est epistola, & salibus referta. unum extra iocum, se egisse gratias Lentulo. Ciliciam administranti, de officijs in ipsum.

M. Cicero S. D. L. Valerio
iurisconsulto.

CVr enim tibi hoc non gratificer, nescio praesertim cum his temporibus audacia pro sapientia liceat uti. Lentulo nostro egi per literas tuo nomine gratias diligenter. sed tu velim desinas iam nostris literis uti, & nos aliquando reuisas, & ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quàm istic, ubi

EPIST. LIB. I.

Solus sapere videre. Quanguã qui istin
 nunc veniunt, partim te superbũ esse dicũt
 quòd nihil respondeas, partim contumelio
 sũ, quòd male respondeas. Sed iã cupio te
 cũ corã iocari. quare fac, ut quamprimum
 venias: neque in Appuliam tuã accedas
 ut possimus, saluũ te venisse gaudere. nã
 illò si veneris, tanquã Vlysses cognosces
 tuorum neminem. Vale.

CICE-

CICERONIS EPISTO
LARVM AD CURIONEM,
ET ALIOS, LI-
ber secundus.

ARGVMENTVM.

Quatuor partes habet hac epistola . primū,
accusatus à Curione quòd minus sepe scri-
beret, excusationē affert cū officij sui cōme-
moratione. deinde, dolorē suū ex illius ab-
sentia, & ex eiusdē dignitate letitiā nar-
rat. tertio loco ad laudē, & virtutē hortā-
tur. postremo, cōmendat illi suā senectutē.
M. Cicero S. D. C. Curioni.

Quaquam me nomine negligentia su-
spectum tibi esse doleo : tamen non
tam mihi molestum fuit, accusari abs te
officium meum, quàm iucundum, requi-
ri, praesertim cum, in quo accusabar, cul-
pa vacarem, in quo autem desiderare te
significabas meas literas, pra te ferres per-

spectum mihi quidem sed tamen dulcem, &
 optatum amorem tuum. equidem neminē
 prætermisi, quem quidem ad te peruenturū
 putarem, cui literas non dederim. etenim
 quis est tam in scribendo impiger, quàm e-
 go? à te verò bis, terue ad summum, & eas
 per breues accepi. quare si iniquus est in me
 iudex, condemnabo eodem ego te crimine.
 sin me id facere noles, te mihi æquum prabe-
 re debebis. Sed de literis hæcenus. nō enim
 vereor, ne non scribendo te expleam, præfer-
 tim si in eo genere studium meum non asper-
 nabere. Ego, te abfuisse tandiu à nobis, &
 doleo, quòd carni fructu iucundissimæ con-
 suetudinis tuæ: & letor, quòd absens omnia
 cum maxima dignitate es consecutus, quod
 q; in omnibus tuis rebus meis optatis fortuna
 respondet, breue est, quod me tibi præcipere
 meus incredibilis in te amor cogit. Tanta
 est expectatio vel animi, vel ingenij tui, ut
 ego te obsecrare, obtestarique non dubitem,
 sic ad nos confirmatus reuertere, ut, quam
 expectationem tui concitasti, hanc sustine-

re, ac tueri possis. Et quoniam meam tuorum
 erga me meritorum memoriam nulla un-
 quam delebit obliuio: te rogo ut memineris
 quantacunque tibi accessiones fient & for-
 tune, & dignitatis, eas te non potuisse con-
 sequi, nisi meis puer olim fidelissimis, atque
 amantissimis consilijs paruisses. quare hoc
 animo in nos esse debebis. ut etas nostra iam
 ingrauescens, in amore, atque in adolescen-
 tia conquiescat tua. Vale.

Arg. Consolatur Curionem in obitu patris
 sequē illi parentis futurū in loco pollicetur.

Cicero S. D. Curioni.

CRaui teste priuatus sum amoris sum-
 mi erga te mei, patre tuo, clarissimo vi-
 ro: qui cum suis laudibus, tum vero te filio
 superasset omnium fortunam, si ei contigis-
 set, ut te ante videret, quam à vita discede-
 ret, sed spero nostram amicitiam non egere
 testibus. tibi patrimonium dii fortunent.
 me certe habebis, cui carus, æque sis, & per-
 incundus, ac fuisti patri.

Arg. Disuadet à muneribus dandis

in funere patris, dari autem populo solebat
gladiatorum munus.

Cicero S. D. Curioni.

Ripe studium non desuit declaranda-
rum munerū tuo nomine: sed nec mihi
placuit, nec cuiquam tuorum, quidquam, te
absente, fieri, quod tibi, cum venisses, non
esset integrum, meam quidem sententiam,
aut scribam ad te postea pluribus: aut, ne
ad eam meditare, imparatum te offendam,
coramque contra istam tuam orationem,
meam dicam: aut te in meam sententiam
adducam, aut certe testatum apud animū
tuum relinquam, quid senserim: ut, si quan-
do, quod nolim, displicere tibi tuum consi-
lium cœperit, possis meum recordari. Brevis
tamen sic habeto, in eum statum temporum
tuum reditum incidere, ut ijs bonis, quæ
tibi natura, studio, fortuna data sunt, faci-
lius omnia, quæ sunt in rep. amplissima, con-
sequi possis, quàm muneribus: quorum neque
facultatem quisquam admiratur, (est e-
nim copiarum, non virtutis) neque quis-
quam

quam est, quin satietate iam defessus sit. Sed aliter, atque ostenderam, facio, qui ingrediar ad explicandam rationem sententiae meae. quare omnem hanc disputationem in aduentum tuum differo. Summa scito in expectatione te esse, eaq; à te expectari, quae à summa virtute, summoq; ingenio expectanda sunt. ad quae si es, ut debes paratus, quod ita esse confido, plurimis, maximisque muneribus & nos amicos, & ciues tuos vniuersos, & rep. afficies, illud profectò cognosces, mihi neque cariorum, neque iucundiorum esse quenquam. Vale.

Arg. Hortatur Curionem ad studium summae laudis, quòd ex oriente iam bello civili, timet ne se ad improbos ciues, desertam rep. conferat quod euehit. grandi enim ere alieno à Casare liberatus, à senatu ad populum transijt.

Cicero S. D. C. Curioni.

4

E Pistolarum genera multa esse non ignoras, sed vnum illud certissimum, cuius causa inuenta res ipsa est, ut certiores facere

faceremus absentes, si quid esset, quod nos
 scire, aut nostra, aut ipsorum interesset. hu-
 ius generis literas à me profecto non expe-
 ctas: domesticarum enim rerum tuarum ha-
 bes & scriptores, & nuntios? in meis autem
 rebus nihil est sane noui. Reliqua sunt epi-
 stolarum genera duo, quae magnopere dele-
 ctant, unum familiare & iocosum, alterum
 seuerum, & graue. utro me minus deceat
 uti, non intelligo. Iocor ne tecum per lite-
 ras? ciuem mehercule non puto esse, qui tem-
 poribus his redire possit. An grauius ali-
 quid scribam? quid est, quod possit grauiter
 à Cicerone scribi ad Curionem, nisi de rep.
 atque in hoc genere haec mea causa, ut neque
 ea, quae nunc sentio, velim scribere. Quam-
 obrem, quoniam mihi nullum scribendi ar-
 gumentum relictum est, utar ea clausula,
 qua soleo, teque ad studium summe laudis
 cohortabor. est enim tibi grauis aduersaria
 constituta, & parata, incredibilis quaedam
 expectatio: quam tu una re facillimè vin-
 ces, si hoc statueris, quarum laudum gloria
 ada-

adamaris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in ijs esse elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tua sponte satis excitatum esse considerem: et hoc quicquid attigi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Vale.

Arg. Gratulatur Curioni, quòd & Romæ non sit, ubi multa contra rempub. committuntur, & ibi sit, ubi ex re & factis magnam laudem consequatur. Postremo eum ad suscipiendam remp. hortatur.

Cicero S. D. Curioni.

5

HÆc negotia quomodo se habeant, ne per epistola quidem narrare audeo tibi. & ubicunque es, ut scripsi ad te antea, in eadem es naui, tamen quòd abes, gratulor, vel quia non vides ea, quæ nos, vel quod excelsò & illustri loco sita sit laus tua, in plurimorum & sociorum, & civium conspectu: quæ ad nos nec obscuro, nec vario sermone, sed clarissima, & una omnium voce perfertur. Unum illud nescio, gratuler ne tibi, an timeam, quòd mirabilis est expectatio re-

ditus

EPIST. LIB. II

ditus tui: non quo verear, ne tua virtus opinionum hominum non respondeat: sed me hercule, ne, cum veneris, non habeas iam, quod cures: ita sunt omnia debilitata, iam prope & extincta. Sed hac ipsa, nescio, recte ne sint literis commissa. quare cetera cognoscas ex alijs. tu tamen, siue habes aliquam spem de rep. siue desperas, ea para, meditare, cogita, quae esse in eo ciue, ac viro debent qui sit rep. afflictam, & oppressam miseris temporibus, ac perditis moribus in veterem libertatem, ac dignitatem vindicaturus. Vale.

Arg. Commendat summo studio T. Anniuum Milonem ad petitionem consulatus & ut impetret quod vult, nihil omittit, quod in genere commendatio requiri possit.

Cicero S. D. Curioni.

6

Nondum erat auditum, te ad Italiam aduentare, cum Sextum Iulium, Milonis mei familiarem, cum his ad te literis misisset: sed tamen, cum appropinquare tuus aduentus putaretur, & te iam ex Asia Romanam

nā versus profectū esse cōstaret, magnitudo
 ei fecit, ut nō vereremur, ne nimis cito mit-
 teremus, cū has ad te quamprimū perferrē
 iteras magnopere vellemus. Ego, si mea in
 te essent officia solū, Curio, tāta quāta ma-
 gis à te ipso predicari, quā à me pōderari
 solēt, verecūdius à te, si quā magna res mi-
 hi petenda esset, contenderē. Graue est enim
 homini pudenti, petere aliquid magnū ab eo
 quo se bene meritum putet, ne id, quod pe-
 at exigere magis, quā rogare, & in mer-
 edis potius, quā beneficii loco numerare
 videatur. sed quia tua in me vel nota om-
 nibus, vel ipsa nouitate meorū temporū cla-
 ssima, & maxima extiterūt, est q̄, animi
 ingenui, cum multum debeas, eidem pluri-
 mum velle debere: non dubitavi id à te per-
 teras petere, quod mihi omnium esset ma-
 ximum maximeq̄, necessarium. neq̄ enim
 timor veritus, ne sustinere tua in me volun-
 taria beneficia nō possē, cum praesertim
 considerem, nullam esse gratiam tantam,
 nā non vel capere animus meus accipiēdo
 vel

EPIST. LIB. II.

vel remunerando, cumulandoq; illustrare
 possit. Ego omnia mea studia, omnem ope-
 ram, curam, industriam, cogitationem men-
 tem denique omnem in Milonis consulatu
 fixi, & locavi statuique in eo me non officij
 solum fructum, sed etiam pietatis laudem
 debere querere, neque vero cuiquam salutem
 ac fortunas suas tanta cura fuisse unquam
 puto, quantam mihi sit honos eius: in quo om-
 nia mea posita esse decreui, huic te unum
 tanto adiumento esse, si volueris, posse intel-
 ligo, ut nihil sit preterea nobis requirendum.
 habemus haec omnia, bonorum studium con-
 ciliatum ex tribunatu, propter nostram, ut
 spero te intelligere causam vulgi, ac multi-
 tudinis, propter magnificentiam munerum
 liberalitateq; natura, iuuentutis, & gratioso-
 rum in suffragijs, propter ipsius excellentem
 in eo genere vel gratiam, vel diligentiam,
 nostram suffragationem si minus potentem
 ac probatam tamen, & iustam, & debitam,
 & propterea fortasse etiam gratiosam. dux
 nobis, & auctor opus est, et eorum ventorum
 quos

quos proposui, moderator quidam, & quasi
 gubernator, qui si ex omnibus vnus optan-
 dus esset, quē tecū conferre possemus, non ha-
 beremus. quamobrē, si me memorē, si gratū
 si bonū virū vel ex hoc ipso, quod tā vehe-
 menter de Milone laborē, existimare po-
 tes, si dignū denique tuis beneficijs iudicas:
 hoc à te peto, vt subuenias huic mei sollicitu-
 dini, vt huic mee laudi, vel vt verius dicā,
 prope salutem tuum studiū dices. De ipso T.
 Annio tantū tibi polliceor, te maioris a-
 nimi, grauitatis, constantia, benevolentia er-
 gate, si completi hominē volueris, habitu-
 rū esse neminē. mihi verò tantū decoris, tan-
 tum dignitatis adiunxeris, vt eundē te fa-
 cile agnoscaū fuisse in laude mea, qui fueris
 in salute. Ego ni te videre scirem, cū hac
 ad te scriberem, quantum officij sustinerem
 quanto opere mihi esset in hac petitione Mi-
 lonis omni non modo contentione, sed etiam
 dimicatione elaborandū, plura scriberem.
 nunc tibi omnem rem, atque causam, meq;
retū cōmendo, atque trado. vnū hoc sic ha-
 beto,

EPIST. LIB. II.

Veto, si à te hanc rem impetraro, me penè plus tibi, quàm ipsi Miloni, debituram. nò enim mihi iam mea salus cara fuit, in qua precipue ab illo adiutus: quàm pietas erit in referenda gratia incunda. eam autè tuò vixius studio me assequi posse confido. Vale.

Arg. Hanc scripsi in Sicilia, cùm esset pro consule. gratulatur Curioni de tribunatu pl. hortatur ad boni civis officium. de sacerdotio Curionis quiddam interserit. postremo rogat, ne quid sibi temporis prorogari ad prouincie administrationem patiatur.

C. pro cos. S. D. Curioni trib. pl.

7

Sera gratulatio reprehendi non solet, praesertim si nulla negligentia pratermissa est. longe enim absum: audio serò, sed & tibi gratulor: & ut sempiterna laudi tibi sit iste tribunatus, exopto: teque hortor, ut omnia gubernes, & moderere prudentiatur, ne te auferant aliorum consilia. Nemo est, qui sapientius tibi suadere possit

sit te ipso. nunquam labere, si te audies. non
 scribo hoc temere, cui scribam, video: non
 animam, non consilium tuum. non vereor,
 ne quid timide, ne quid stulte facias, si ea
 defendes, quae ipsa recta esse sentiens. quod
 in id reipublicae tempus non incidaris, sed
 veneris, (iudicio enim tuo, non casu, in ipse
 discrimen rerum contulisti tribunatum tuum)
 profecto vides, quanta vis in rep. temporum
 sit, quanta varietas rerum, quam incerti ex-
 itus, quam flexibiles hominum voluntates:
 quid insidiarum, quid vanitatis in vita non
 dubito, quin cogites. sed amabo te, cura, &
 cogita, nihil novi, sed illud idem, quod ini-
 tio scripsi, tecum loquere: te adhibe in con-
 silium: te audi: tibi optempera. alteri qui
 melius dare consilium possit, quam tu non fa-
 cile inueniri potest: tibi vero ipsi certe ne-
 mo melius dabit. Dij immortales, cur ego
 non adsu vel spectator laudum tuarum, vel parti-
 ceps, vel socius, vel minister consiliorum? ta-
 men si hoc nomine tibi deest. sed tamen effice-
 ret magnitudo, & vis amoris mei, consilio te

EPIST. LIB II.

Ut possem iuuare. Scribā ad te plura aliās,
 paucis enim diebus eram missurus dome-
 sticos tabelarios: ut, quoniā sane feliciter,
 & ex mea sententia remp. gessimus, vnīs li-
 teris totius aetatis res gestas ad senatum
 perscriberem. De sacerdotio tuo quantā cu-
 ram adhibuerim, quāque difficili in re, atq;
 caussa, cognosces ex ijs literis, quos Thraso-
 ni, liberto tuo, dedi. Te, mi Curio, pro tua in-
 credibili in me beneuolentia, meaq; item
 in te singulari, rogo, atq; oro, ne patiāre mi-
 hi quicquā ad hāc prouincialē molestiā
 tēporis prorogari. praesens tecū egi, cū te tri-
 bunū pl. isto anno fore non putarē: itemque
 petiui saepius per literas, sed tū quasi à sena-
 tu re nobilissimo, & adolescente gratiosissi-
 mo, nunc à tribun. pl. & à Curione tribuno
 non ut decernatur aliquid noui, quod solet
 esse difficilius: sed ut ne quid noui decerna-
 tur, & ut S. C. & leges defendas, eaq; mi-
 hi conditio maneat, qua profectus sum. hoc
 te vehementer etiā atq; etiā rogo. Vale.

Arg. Leuiter Caelium obiurgat, qui com-

mentarium misisset refertū liuissimis rebus
 eū hortatur ad amicitia Pōpeij, emergente
 iam belli civilis initio. addit de suo in pro-
 uincia itinere in extremo. ne sibi provincia
 tepus prorogetur.

Cic. pro cos. S. D. Caelio Rufo. 8

Quid? tu me hoc tibi mandasse existi-
 mas, ut mihi gladiatorum compositio-
 nes, ut vadimonia dilata, & Chresti com-
 pilationem mitteres, & ea, quae nobis, cum
 Romae sumus, narrare nemo audeat? vide
 quantum tibi meo iudicio tribuam: (nec
 me hercule iniuria: ποικιλώτερον enim
 te ad huc neminē cognoui) ne illa quidem
 curo mihi scribas, quae maximis in rebus
 reip. geruntur quotidie, nisi quid ad me ip-
 sum pertinebit. scribent alij: multi nuntia-
 bunt: perferet multa etiā ipse rumor. quare
 ego nec praeterita, nec praesentia abs te, sed
 ut ab homine longe in posterum prospicien-
 te, futura expecto: ut, ex tuis literis cū for-
 mā reip. viderim, quale aedificiū futurū sit,
 scire possim. neq; tamē adhuc habeo. quod

EPIST. LIB. II.

te accusarem, neque enim fuit quod tu plus
 providere posses, quam quiuis nostrum in pri-
 misque ego, qui cum Pompeio complures dies
 nullis in alijs, nisi de rep. sermonibus versa-
 tus sum, quae nec possunt scribi, nec scriben-
 da sunt. tantum habeto, civem egregium es-
 se Pompeium & ad omnia, quae providenda
 sunt in rep. & animo & consilio paratum.
 quare da te homini, complectetur, mihi cre-
 de. iam idem illi & boni, & mali ciues vi-
 dentur, qui nobis videri solent. Ego cum A-
 thenis decem ipsos dies fuisssem, multumque
 mecum Gallus nostrer Caninius, proficisce-
 bar inde pridie non. Quint. cum hoc ad te
 literarum dedi. Tibi cum omnia mea comen-
 datissima esse cupio, tum nihil magis, quam
 ne tempus nobis provincia prorogetur. in eo
 mihi sunt omnia. quid, quando, & quo modo
 per quos agendum sit, tu optime constitues.

Arg. Gratulatur Caelio quod, superatis
 competitoribus, edilis curulis designatus sit.

Cicero pro cos. S. D. N. Caelio

ad Rufo: dilicetur. des.

Primum tibi, ut debeo, gratulor, letorq;
 cum presenti, tum etiam sperata tua dig-
 nitate, serius, non negligentia mea, sed igno-
 ratione rerum omnium. in ijs enim sum lo-
 cis, quò & propter longinquitatem, & prop-
 ter latrocinia tardissime omnia perferun-
 tur, & cum gratulor: tum verò, quibus
 verbis tibi gratias agam, non reperio, quòd
 ita factum sit, ut dederis nobis, quemad-
 modum scripseras ad me, quem semper ride-
 re possemus. itaque cum primum audiui, e-
 go ille ipse factus sum, (scis quem dicam)
 egiq; omnes illos adolescentes, quos ille
 iactitabat. Difficile est loqui. Te autem
 contemplans absentem, & quasi tecum co-
 ram loquerer, Non adepol quantam ege-
 ris rē, neq; quātū facinus feceris, quòd quia
 præter opinionē mihi acciderat referebā, me
 ad illud: Incredibile hoc factu obijcitur. re-
 pte verò incessi omnibus letitijs. in quo cū ob-
 iurgarer, quòd nimio gaudio pene desiperē,
 ita me defendebāt: ego voluptatē animi ni-
 miā. quid quæris? dū illū rideo, pene sū fact?

EPIST. LIB. II.

ille. Sed hac pluribus, multaq; alia de te, cū
 primum ero aliquid otij nactus. Te verò mi
 Rufe diligo, quem mihi fortuna dedit am-
 plicatorē dignitatis meae, vltorē non modo
 inimicorū, sed etiā inuidorū meorū: ut eos
 partim scelerū suorum, partim etiam inep-
 ziarum pœniteret. Vale.

Arg. Quari videtur de tabellarijs epi-
 stolas non reddentibus, re vera Cœlium ne-
 gligentia acusat. nū sua gesta magnifice nar-
 rat.

M. Cicero imp. S. D. M. Cœlio

Ruso, edili cur. des.

10

TV vide, quàm ad me litera non perfe-
 rantur. nō enim adduci possum. ut abs-
 te postea quàm edilis factus es, nullas putē
 datas, praesertim cū esset tanta res, tanta
 gratulationis: de te, quia, quod sperabā de
 Hillo, (balbus enim sum) quod non putarā
 atqui sic habeto, nullā me epistolam acce-
 pisse tuam post comitia ista praecleara, quae
 me letitia extulerunt. ex quo vereor, ne idē
 aueniat in meas literas. equidem nunquam
 domum

domum nisi unam epistolā quin esset ad te
 altera: nec mihi te est incundius quicquā,
 nec carius. Sed balbi non sumus: ad rem re-
 deamus. Vt optasti, ita est, velles enim, ais,
 tantummodo ut haberem negotij, quod es-
 set ad laureolam satis. Parthos times, quia
 diffidis copijs nostris. ergo ita accidit. nam
 Parthico bello nuntiato, locorū quibusdam
 angustijs, & natura montiū fretus, ad A-
 manū exercitū adduxi, satis probe ornatū
 auxilijs, & quadam auctoritate apud eos,
 qui me non norant, nominis nostri, multum
 est enim in his locis: Hic cine est ille, qui
 urbē? quē senatus? nosti cetera. cum venis-
 se ad Amanum, qui mons mihi cum Bibula
 communis est, diuisus aquarum diuortijs,
 Cassius noster, quod mihi magna voluptatē
 fuit, feliciter ab Antiochia hostem recece-
 rat. Bibulus provinciam acceperat. interea
 cum meis copijs omnibus vexavi Amanien-
 ses, hostes sempiternos, multi occisi, capti: re-
 liqui dissipati. castella munita, improniso ad-
 ventu capta, & incensa. ita victoria insta
 impe-

EPIST. LIB II.

imperator appellatus apud Issum, quo in loco sepe, ut ex te audiui, Clitarchus tibi narravit, Darium ab Alexandro esse superatum, abduxi exercitum ad infestissimam Sicilia partem. ibi quintum & vigesimum iam diem aggeribus, vineis, turribus oppugnabam oppidum munitissimum Pindenissum, tantis opibus, tantoque negotio, ut mihi ad summam gloriam nihil desit, nisi nomen oppidi. quod si, ut spero, cepero, tum verò literas publice mittam. Hæc ad te in præsentis scripsi, ut speres te assequi id, quod optasti. Sed, ut redeam ad Parthos, hæc estas habuit hunc exitum satis felicem: ea, quæ sequitur, magno est in timore. quare mi Rufe vigila, primùm ut mihi succedatur: si id erit, ut scribis, & ut ego arbitror, spissius illud, quod facile est, ne quid mihi temporis pro-rogetur. De rep. ex tuis literis, ut antea tibi scripsi, cum præsentia, tum etiã futura magis expecto, quare, ut ad me omnia quæ diligentissime perscribas, te vehementer rogo. Vale.

Arg. Suum declarat urbis desiderium,

Et pantheras ait non posse capi, quas Caelius
 edilis petierat, ut in suis ludis populo osten-
 deret.

Ci. imp. S. D. Caelio adili cur. 11

Præterea ne unquam accidere posse, ut mihi
 verba deessent, neque solum ista vestra ora-
 toria, sed hæc etiam leuia nostratia? desunt
 autem propter hanc causam, quod mirificè
 sum sollicitus, quidnam de provincijs decer-
 natur. Mirum me desiderium tenet urbis
 incriabile meorum, atque in primis tui, satie-
 tas autem provinciæ, vel quia videmur eam
 famam consecuti, ut non tam accessio qua-
 renda, quam fortuna metuenda sit: vel quia
 totum negotium non est dignum viribus no-
 stris, qui maiora in rep. onera sustinere et
 possimus, et soleamus: vel quia belli magni
 timor impendet: quod videmur effugere, si
 ad constitutam diem decedemus. De pan-
 theris per eos, qui venari solent, agitur mæ-
 dato meo diligenter: sed mira paucitas est:
 et eas, quæ sunt, valde aiunt quari, quod ni-
 hil cuiquam insidiarum in mea provincia, nisi
 sibi,

EPIST. LIB. II.

sibi, fiat. itaque constituisse dicuntur in Ca
 riam ex nostra prouincia decedere. sed ta
 men sedulo fit, & in primis à Patrischo. qui
 quid erit, tibi erit: sed, quid plane esset, nō
 sciebamus. Mihi me hercule magnæ cura
 est edilitas tua. ipsa dies me admonebat.
 scripsi enim hæc ipsis Megalensibus. tu u
 lim ad me de omni reip. statu quàm diligen
 tissime perscribas: ea enim certissima puta
 bo, quæ ex te cognouero. Vale,

Arg. Literas à Cælio requirit de rebus
 urbanis: & hortatur eum, ut urbanos po
 tius magistratus sequatur, quàm prouincia
 les.

C. imp. S. D. Cælio edili cur.

Solicitus equidem eram de rebus urbanis
 ita tumultuosæ cōciones, ita molestæ quin
 quatuor afferebantur: nã ceteriora nondum
 audiebamus: sed tamen nihil me magis so
 licitabat, quàm in his molestiis non me,
 qua ridenda essent, ridere tecum. sunt
 enim multa: sed ea nō audeo scribere, illud
 molestè fero, nihil me adhuc his de rebus ha
 ber

bere tuarum literarū. quare, & si, cum tū
 hac leges, ego iam annuum munus confece-
 ro: tamen obuię mihi velim sint literę tuę,
 quę me erudiant de omni rep. ne hospes pla-
 ne veniam. hoc melius, quā tu, facere ne-
 mo potest. Diogenes tuus, homo modestus, a
 me cum Philonę Pessiunte discessit. iter ha-
 bebant ad Deiotarum regē: quanquā om-
 nia nec benigna, nec copiosa cognorant. Ur-
 bem, mi Rufe, cole, & in ista luce viue. ōnis
 enim peregrinatio, quod ego ab adolescētia
 iudicavi, obscura, & sordida est ijs, quorum
 industria Romę potest illustris esse. quod
 cum probe scirem, utinam in scientia per-
 mansissem. cum vna me hercule ambulatiū
 cula, atque vno sermone nostro omnes fru-
 ctus prouincię non confero. Spero me inte-
 gritatis laudem consecutū. non erat minor
 ex contemnenda, quā ex conseruata pro-
 uincia. spes triumphi, inquis? satis gloriose
 triumpharem, si non essem tandiu quidem
 in desiderio rerum mihi carissimarum. sed
 ut spero, propediem te videbo. tu mihi obuiā

mitte epistolas te dignas. Vale.

Arg. Respondet epistola Cæli, quæ sextus est libro octavo, eam legi, si huius argumentum, atque etiam interpretationem queris.

C. imp. S. D. Cælio edili cur.

Raras tuas quidem, (fortasse enim non perferuntur) sed suaves accipio literas vel quas proxime acceperam, quam prudenter quam multi & officij, & consilij. & si omnino sic consiliueram mihi agenda, ut tu admonerabas tamē confirmatur nostra consilia, cum sentimus prudentibus, fideliterq; suadentibus idem videri. Ego Appium, ut sepe te locutus sum, valde diligo: meque ab eo diligam statim ceptum esse, ut similitatem deservimus, sensi, nam & honorificus in me consul fuit, & suavis amicus, & studiosus studiorum etiam meorum. mea verò officia non defuisse, tute es testis: quoniam magister ut opinor, accedit Phania. & me hercule etiam pluris eum feci, quod amari ab eo sensi, iam me Pompeij totum esse scis: Brutum à me amari intelligis, quid est causa,

causa, cur mihi non sit in optatis, completis
 hominē florentē aetate, opibus, honoribus, in
 genio, liberis, propinquis, affinis, amicis
 collegā meū præsertim, et in ipsa collegij lau-
 de, & sciētia studiosū mei? Hac eo pluribus
 scripsi, quod mihi significabāt tuæ literæ sub-
 dubitare, quæ esset erga illū voluntate. cre-
 do te audisse aliquid, falsum mihi crede, si-
 quid audisti. genus institutorum, & ratio-
 num mearum, & dissimilitudinem non nul-
 lam habet cum illius administratione pro-
 vincie. ex eo quidam suspicati fortasse sunt,
 animorum contentione, non opinionem discer-
 tione, me ab eo discrepare nihil autem feci
 unquam, neque dixi, quod contra illius ex-
 istimationē esse velle. post hoc negotiū autē,
 & temeritatem nostri Dolabellæ deprecato-
 rem me pro illius periculo præbeo. Erat
 in eadem epistola veteris civitatis. gau-
 debam sane, & conglasse nostrum amicum
 labor otio. Extrema pagella pupugit me
 tuo chirographo, quid ais? Casarē nūc desen-
 dit Curio quis hoc putaret præter me? nā ita
 vivam,

EPIST. LIB. II.

Viam, putavi. *Dij immortales quàm ego
 risum nostrum desidero. Mihi erat in ani-
 mo, quoniam iurisdictionem confeceram, ci-
 vitates locupletarã, publ. etiã superi. Iustri
 aliqua sine sociorum vlla querela conseruaram
 priuatis, summis, infimis fueram iucundum
 proficisci in Sicilia nonis Maij, & cum
 primum aestiua attigissem, militaremq; re-
 collocassem, decedere ex S. C. Cupio te A-
 dilem videre miroq; desiderio me urbs affi-
 cit, & omnes mei, tuq; in primis. Vale.*

*Arg. Commendat Fabium à quinque re-
 bus, bonitate, doctrina, ingenio, modestia,
 amicitia sua.*

Cicero imp. S. D. Caelio edili cur. 14

M Arco Fabio, viro optimo, & homine
 doctissimo, familiarissime vtor: miri-
 ficeq; eum diligo, cum propter summum eius
 ingenium, summamque doctrinam, tum pro-
 pter singularem modestiam, eius negotium
 sic velim suscipias, ut si esset res mea, non
 ego vos magnos patronos. hominem occidat
 oportet, qui vestra opera uti velit, sed i-
 hor

Hoc homine nullam accipio excusationē. omnia relinques, si me amabis, cum tua opera Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer expecto, & desidero: in primisque, quid agas, scire cupio: nam iam diu propter hyemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Vale.

Arg. Scribit de supplicationibus suis, de nuptijs filie, & P. Cornelij Dolabellæ, de civilibus discordijs, de rationibus, quibus adductus C. Cælium, quastorem suū, prouincie præposuerit. respondet Cælij tribus epistolis, primum quæ est. 11. deinde. 13. postremo. 8. l. 9.

Cicero imp. S. D. Cælio. adili cur. 15

Non potuit accuratius agi, neque prudentius quàm actum est à te cum Curione de supplicatione. & me hercule confectæ res est ex mea sententia, cum celeritate, sicut quod is, qui erat iratus competitor tuus, & idem meus, assensus est ei, qui ornauit res nostras diuinis laudibus. quare scio me sperare ea, quæ sequuntur: ad quæ tute para.

F Dolabellæ

EPIST. LIB. II.

Dolabellam à te gaudeo primum laudari,
 deinde etiam amari. nam ea, quae speras Tu-
 liae meae prudentia temperari posse, scio cuius
 epistolae tuae respondeant. quid si meam le-
 ges, quã ego tum ex tuis literis misi ad Ap-
 pium? Sed quid agas? sic vivitur, quod aeternum
 est, dii approbent. Spero fore incundum ge-
 nerum nobis. multum in eo tua nos huma-
 nitas adiuuabit. Resp. me valde sollicitat. fa-
 uco Curioni: Casarem honestum esse cupio:
 pro Pompeio emori possum, sed tamen ipse
 rep. nihil mihi est carius. in qua tu non vale-
 de te iactas: districtus enim mihi videris et
 se, quod & bonus civis, & bonus amicus es.
 Ego, de provincia decedens, quaestorem Cae-
 lum praeposui provinciae. puerum, inquis? et
 quaestorem, at nobilem adolescentem, at omni-
 vium fere exemplo. neque erat superiore le-
 uore usus, quem praeficerem. Pontinius mihi
 to ante discesserat, a Qu. fratre impetrari
 non poterat: quem tamen si reliquissim, duc-
 cerent iniqui, non me plane post annum, et
 senatus voluisset, ex provincia decessisse, qui
 niam

niam alterum me reliquissim, fortasse & il-
 lud adderent, senatum eos voluisse provin-
 cijs præesse, qui antea non præfuisent: fra-
 trem meum trienium Asiæ præfuisse. deniq;
 nunc sollicitus non sum: si fratrem reliquis-
 sem, omnia timerem. post remò, non tã mea
 sponte, quàm potentissimorum duorũ exem-
 plo, qui omnes Cassios, Antoniosq; comple-
 xi sunt. hominem adolescentem non tam al-
 licere volui, quàm alienare nolui. hoc tu meũ
 consilium necesse est: mutari enim non po-
 rest. De Ocella parum plane ad me scripse-
 ras, & in actis non erat. Tuæ res gestæ ita
 notæ sunt, ut trans montem Taurum etiam
 de Matrino sic auditum. Ego, nisi quid me
 Etesia morabuntur, celeriter, vi spero, vos
 videbo. Vale.

Arg. Huius epistolæ apertũ erit argumẽ-
 tum, si legas epistolam Cælij, quæ ante ulti-
 mam est libro 8. cui hæc respor det.

C. imp. S. D. Cælio ædili cur. 16

Magno dolore me affecissent: teæ literæ
 nisi iam & ratio ipsa depulisset om-

EPIST. LIB. II.

nes molestias, & diuturna desperatione re-
 rum obdurisset animus ad dolorem nouū:
 sed tamen quare acciderit, ut ex meis supe-
 rioribus literis id suspicare, quod scribis, ne
 scio. quid enim fuit in illis, præter querelam
 temporum, quæ non animū meum magis so-
 licitū haberent, quàm tuum? nam non eam
 cognoui aciem ingenij tui, quod ipse videam
 te id non putem videre illud miror, adduci
 potuisse te, qui me penitus nosse deberes, ut
 me existimares aut tam improuidū, qui ab
 excitata fortuna ad inclinatam, & prope
 iacentem desciscerem, aut tam inconstantē
 ut collectā gratiā florentissimi hominis ef-
 funderē à meq; ipse desicerē, et, quod initio,
 semperque fugi, ciuilli bello interesse. Quod
 est igitur meū triste consiliū, ut discederem
 fortasse in aliquas solitudines. nosti enim
 non modo stomachi mei, cuius tu similem
 quondā habebas, sed etiā oculorum in ho-
 minū insolentiū indignitate fastidiū. Acce-
 dit etiā molesta hæc pompa lictorū meorū,
 nomenq; imperij, quo appello, eo si onere ca-
 re-

verem, quamuis paruis Italia latebris con-
 tentus essem. sed incurrit hac nostra laurus
 non solū in oculos, sed iā etiam in vuculas
 maleuolorū. quod cū ita esset, nihil tamen
 unquā de profectioe, nisi vobis approban-
 tibus, cogitavi. sed mea pradiola tibi nota
 sunt: in his mihi necesse est esse, ne amicis
 molestus sim. Quod autē in maritimis fa-
 cillime sum, moueo nonnullis suspiciōē, vel
 de me nauigare. quod tamen fortasse nō nol-
 lem, si possem ad otiiū. nam ad bellū quidem
 qui conuenit? praesertim contra eū, cui spero
 me satisfacisse, ab eo, cui tamē satisfieri nul-
 lo modo potest. Deinde sententiā meam tis
 facillime perspicere potuisti iā ab illo tēpo-
 re, cū in Cumanū mihi obuiā venisti: non
 enim te calauī. sed non me tum prouidisti,
 quā abhorrerem ab vrbe reliquēda? quod
 cū audissem, nonne tibi affirmavi, quiduis
 me potius perpeffurum, quā ex Italia ad
 bellū ciuile exiturū? quid ergo accidit, cur
 consilium mutarē? nonne omnia potius, ut
 in sententiā permanerē? credas hoc mihi ve-

EPIS T. LIB. II.

lim, quod te puto existimare, ex his miseris nihil aliud me querere, nisi ut homines aliquādo intelligāt, me nihil maluisse quā pacem, ea desperata, nihil tam fugisse, quā arma civilia, huius me constantia puto fore ut nunquam poeniteat. etenim memini in hoc genere gloriari solitum esse familiarum nostrū Qu. Hortensium, quod nunquam bello civili interfuisset. hoc nostra laus erit illustrior, quod illi tribuebatur ignavia: de nobis id existimari posse non arbitror. Neque me ista terrēt, quae mihi à te ad timorem summissime, atq; amantiss. proponuntur, nulla est enim acerbitas, quae nō omnibus, hac orbis terrarū perturbatione, impedere videatur quae quidem ego à rep. meis privatis, et domesticis incommodis libētissime vel istis ipsis, quae tu me mones ut caveam, redemissē. Filio meo, quō tibi carū esse gaudeo, si erit vllū resp. satis amplū patrimonium relinquam memoriae nominis mei: sin autem nulla erit, nihil accidet ei separatim à reliquis civibus. Nā quod rogas, ut respiciam generū meum

adolescētē optimū, mibiq; carissimū: a dubi-
 tas, cum scias quanti cum illū tu verò Tul-
 liam meam faciam, quin ea me cura vehe-
 mentissime sollicitet? & eo magis, quòd in cō-
 munibus miseris hac tantū oblectabar spe-
 cula, Dolabellā meū, vel potius nostrū, fore
 ab ijs molestijs, quas liberalitate sua cōtra-
 xerat, liberū, velim quaras, quos ille dies sus-
 tinuerit, in vrbe dū fuit, quā acerbos sibi,
 quā mibi ipsi socero nō honestos, itaq; ne-
 que ego hūc Hispaniensem casū expecto, de
 quo mibi exploratum est, ita esse, ut tu scri-
 bis: nec quidquam astutē cogito. si quando
 erit ciuitas, erit profecto nobis locus: sin au-
 tem non erit, in easdem solitudines tu ipse,
 ut arbitror, venies, in quibus nos considiisse
 audies. sed ego fortasse vaticinor, & hæc
 omnia meliores habebunt exitus. recordor
 enim desperationes eorum, qui senes erant
 adolescente me. eos ego fortasse nunc imitor.
 & ut or atatis vitio, velim, ita sit: sed tamen
 rogā prætextā tibi Oppio, puto te audisse. nā
 Curti noster dibaphū cogitat: sed cū isector

EPIST. LIB. II.

moratur. Hæc aspersi, ut scires, me tamen
 in stomacho solere ridere. De Dolabella,
 quod scripsi, suadeo videas, tanquã si res
 tua agatur. Extremum illud erit: nos nihil
 turbulenter, nihil temere faciemus, te tamẽ
 oramus, quibuscunque erimus in terris, ut
 nos, liberosq̃ue nostros ita tueare, ut amici-
 tia nostra, & tua fides postulabit. Vale.

Arg. Respondet ad omnes partes episto-
 la Caninij: deinde altera epistola roganti,
 ut se Bibulo cõmendet, causas affert, qua-
 re id facere non debeat, se tamen illi mortẽ
 gessisse confirmat.

M. Cicero imp. S. D. Caninio

Sallustio pro quest.

17

Literas à te mihi stator tuus reddidit tã
 si ad XVI. Kal. Sext. his ego ordine, ut
 videris velle, respondebo. De successore meo
 nihil audini: nec quengquam fore arbitror.
 quin ad diẽ decedã, nulla causa est, præser-
 tim sublato metu Parthico. cõmoraturum
 me nusquã sane arbitror: Rhodũ, Ciceroniũ
 causa puerorũ, accessurũ puto, neque id ta-

men

men certū est, ad urbē velim quamprimum
 venire: sed rāmen iter meū reip. & rerum
 urbanarū ratio gubernabit. Successor tuus
 non potest ita maturare ullo modo, ut tu
 me in Asia possis convenire. De rationibus
 referendis, non erat incommodū te nullā re
 ferre: quā tibi scribis à Bibulo fieri pote-
 st atē: sed id vix mihi videris per legē In-
 liā facere posse: quā Bibulus certa quadam
 ratione non servat, tibi magnopere servan-
 dā censeo. Quod scribis, Apamea presidium
 deduci non oportuisse: videbā idē ceteros
 existimare molesteque ferebā, de eare mi-
 nus cōmodos sermones maleolorū fuisse.
 Parthi transierint, nec ne, prater te video
 dubitare neminē: itaque omnia presidia,
 quae magna, & firma parauerā, cōmotus ho-
 minū non dubio sermone, dimisi. Rationes
 mei quae storis nec verū fuit me tibi mitte-
 re, nec iū erant confecta. eas nos Apamea
 deponere cogitabamus. De praeda mea, pra-
 ter urbanos quae stores, id est populū R. terū
 cui nec attigit, nec tacturus est quisquam.

EPIST. LIB. II.

Laodicea me praedes accepturū arbitror ō-
 nis pecunie publicae, ut & mihi, & populo
 cantū sit sine vectura periculo. Quod scri-
 bis ad me de drachmis ccc i 3 3 3: nihil est,
 quod in isto genere cuiquā possim cōmodare
 ōnis enim pecunia ita tractatur, ut praeda à
 praefectis, quae antea mihi attributa est, à
 quaestore curetur. Quod quaeris, quid existi-
 mē de legionibus, quae decretae sunt in Syriā
 antea Bibulā, vēturae ne essēt, nunc mihi
 nō est dubiū, quin si antea auditū erit, omniū
 esse in Syria, vēturae nō sint. Mariū quidē
 successorē tarde video esse venturū, propterea
 quod senatus ita decrevit, ut cum legioni-
 bus iret. Vni epistola respondi: venio ad al-
 teram. Petis à me, ut Bibulo te quam dili-
 gentissime commendem. in quo mihi volun-
 tas non dicit: sed locus videtur esse tecum
 expostulādi. solus enim ex ōnibus, qui cum
 Bibulo sunt, certiorē me nunquam fecisti,
 quā valde Bibuli voluntas à me sine cau-
 sa abhorreret. per multi enim ad me decule-
 rūt, cum magnus Antiochia metus esset, &
 magna

magna spes in me. atq; in exercitu meo, solū
 tū dicere, quiduis se perpeti malle, quā vī
 deri eguisse auxilio meo. quod ego officio
 quaestorio te adductū reticere de pretore tuo
 nō moleste ferebā: quanquā, quemadmodū
 tractarere, audiebā, ille autē, cum ad Ther
 mū de Parthico bello scriberet, ad me lite
 rā nunquam misit, ad quā intelligebat eius
 belli periculū pertinere. tantū de auguratis
 filij sui scripsit ad me, in quo ego misericor
 dia cōmorus, & quod semper amicissimus
 Bibulo fui, dedi operam, ut ei quā humanis
 sine scriberem. ille si omnibus est maleuo
 lus, quod nūquam existimaui: minus offen
 dor in me. sin à me est alienior: nihil tibi li
 tere meæ proderunt. Nam ad senatū quas
 Bibulus literas misit, in ijs, quod mihi cum
 illo erat commune, sibi soli attribuit. se ac
 curasse, ut cum quaestu populi pecunia per
 mutaretur. quod autem meum erat propriū
 ut alarijs transpadanis vī negarē, id etiā
 populo se remisisse scribit. quod verò illius
 erat solius, id mecum communicat. equitibus

EPIST. LIB. II.

auxiliarijs, inquit, cū amplius frumēti postulamus. Illud verò pusilli animi, & ipsa malevolentia ieiuni, atque inanis, quòd Ariobarzanē, quē senatus per me regē appellauit, mihiq; cōmendauit, iste in literis non regē, sed regis Ariobarzani filium appellat. hoc animo qui sunt, deteriores fiunt rogati: sed tibi morē gessi, literas ad eū scripsi: quas cū acceperis, facies quod uoles.

Arg. Suadet, ut decedens preponat prouincia quāstorē potius, quàm legatos, quòd ipse quoque postea fecit, uide ep. 15. huius libri.

M. Cicero imp. S. D. Q. Thermo Pro prat.

18

Officiū meū erga Rhodonem, ceteraq; mea studia, quæ tibi, ac tuis præstiti, tibi, homini gratissimo, grata esse, uehementer gaudeo: mihiq; scito in dies maiori cura esse dignitatē tuā: quæ quidē à te ipso integritate, & clementia tua sic amplificata est, ut nihil addi posse uideatur. sed mihi, magis, magisque quotidie de rationibus tuis

tuis cogitãti, placet illud meũ consiliũ, quod
 initia Aristoni nostra vt ad me venit, oster-
 di. graues te suscepturũ inimicitias, si ado-
 lescens potens, & nobilis à te ignominia af-
 fectus esset. & hercle sine dubia erit ignomi-
 nia. habes enim neminẽ honoris gradu sup-
 riorẽ. ille autẽ, vt omittã nobilitatẽ, hoc ip-
 so vincit viros optimos, hominesque innocẽ-
 tissimos legatos tuos, quod & quæstor est, et
 quæstor tuus. nocere tibi iratũ neminẽ pos-
 se perspicio: sed tamẽ tres fratres, summo
 loco natos. promptos, non indisertos, te nola-
 habere iratos. præsertim iure: quos video
 deinceps tribunos pl. per trienniũ fore. tẽpo-
 ra autẽ reip. qualia futura sint, quis scit?
 mihi quidẽ turbulenta vidẽtur fore, cur e-
 go te velim incidere in terrores tribunicios?
 Præsertim cũ sine cuiusquã reprehensione le-
 gatis quæstorũ possis anteferre, qui si dignũ.
 se maioribus suis præbuerit, vt spero, & op-
 to, tua laus ex aliqua parte fuerint: sin
 quid offenderit, sibi totũ, nihil tibi offende-
 rit. *Quæ mihi veniebant in mentẽ, quæ ad*

EPIST. LIB. II.

re pertinere arbitrabar, quòd in Ciliciã proficiscer, existimaui me ad te oportere scribere. tu quod egeris, id velim dii approbent sed, si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis otio consules, Vale.

Arg. Ostendit optatiorẽ sibi questorem obtingere neminẽ potuisse, & hortatur ut matura in provinciã venire, ante quã decedat.

M. Cicero imp. S. D. C. Caelio

L. F. quest.

Cum optatissimũ nũtium accipissẽ, te mihi questorẽ obtigisse, eo incundiorẽ mihi cã sortem sperabã fore, quo diuinus in provincia mecum fuisses. magni enim videbatur interesse, ad eam necessitudinem, quam nobis fors tribuisset, consuetudinem quoque accedere. postea, cum mihi nihil neque à te ipso, neque ab ullo alio de aduentu tuo scriberetur, verebar, ne id ita caderet, quod etiam nunc vereor, ne ante, quàm tu provinciam venisses, ego de provincia decederẽ. cepi autem à te missas literas in Ciliciã, esse in castris, ad X. Kal. Quint. scriptas

humanissime: quibus facile & officium, &
 ingenium tuum perspicere possit: sed neque
 unde, neque quo die data essent, aut quo
 tempore te expectarem. significabant: nec
 is, qui attulerat, à te acceperat: ut ex eo sci-
 rem, ex quo loco, aut quo tempore essent da-
 ta. quae cum essent incerta, existimavi ta-
 men esse faciendum, ut à te statores meos,
 & liellores cum literis mitterem, quas si sa-
 tis oportuno tempore accepisti, gratissimum
 mihi feceris, si ad me in Ciliciam quam pri-
 mum veneris. Nam quod ad me Curius, cō-
 sobrinus tuus, mihi, ut scis, maxime neces-
 sarius, quod item C. Virginus, propinquus
 tuus, familiarissimus noster, de te accuratis-
 sime scripsit, valet id quidem apud me mul-
 tum, sicuti debet hominum amicissimorum
 diligens commendatio, sed tua litera, de
 tua praesertim dignitate, & de nostra con-
 iunctione, maximis sunt apud me ponderis.
 mihi questor optatior obtingere nemo po-
 tuit, quamobrem quaecumq; à me ornamenta
 in te proficiscuntur: ut omnes intelligant, à me
 habi-

EPIST. LIB. II.

*habitam esse rationem tuam, maiorumque tuorum
 dignitatis, sed id iam facilius consequar
 si ad me in Ciliciam veneris. quod ego
 & meo, & reip. & maxime
 tua interesse arbitror.
 Vale.*

M. T.

CICERONIS EPISTO
 LARVM AD APPIVM
 LIBER III.

ARGVMENTVM.

Totus est hic liber ad Appium P. Clodij fratrem, cum quo post inimicitias in gratiam redierat, in hac autem epistola scribit de duobus Apij libertis, Phania, & Culice, interserit quaedam de sua benevolentia, in extremo commendat Valerium illius consultum cum ioco familiari.

M. Cicero. S. D. Appio Pulchro impo

Si

S: ipsa ressp. tibi narrare posset, quomodo se
 se haberet, non facilius ex ea cognoscere
 posses, quã ex liberto tuo Phania: ita est ho-
 mo non modo prudens, verum etiã, quod vi-
 di, curiosus: quapropter ille tibi omnia ex-
 planabit. id enim mihi & ad breuitatẽ est
 aptius, & ad reliquas res prouidentius. De
 mea autẽ beneuolentia erga te etsi potes ex
 eodem Phania cognoscere, tamen videntur
 etiã aliqua mea partes. Sic enim tibi per-
 suade, carissimũ te mihi esse cũ propter mul-
 tas suauitates ingenij, officij humanitatis
 tue, tum quòd ex literis tuis, et ex multo rĩs
 sermonibus intelligo, omnia, quæ à me profe-
 cta sunt in te, tibi accidisse gratissima. quod
 cum ita sit, perficiã profecto, ut longi tempo-
 ris usurã, qua caruimus, intermissa nostra
 consuetudine, & gratia, crebritate, & mag-
 nitudine officiorũ meorũ sarcia. idque me,
 quoniam tu ita vis, puto non inuita Miner-
 ua esse facturũ: quã quidem ego si forte de-
 tuis sumpsero, non solum Pallada, sed etiã
 Appida nominabo. Cilix, libertus tuus, an-

EPIST. LIB. III.

tea mihi minus fuit notus, sed, ut mihi red-
 didit à te litteras, plenas & amoris, & offi-
 cii, mirifico ipso sermone subsequutus est hu-
 manitatē literarū tuarū. Incunda mihi e-
 ius oratio fuit, cum de animo tuo, cū de ser-
 monibus, quos de me haberes, quotidie mihi
 recitaret, quid quæris? biduo factus est mi-
 hi familiaris, ita tamen ut Phariā valde
 sim desideraturus, quē cum Romā remittes
 quod, ut putabamus, celeriter eas facturū,
 omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari
 à me voles, mandata des velim. L. Valerius
 Jurisconsultus valde tibi commendo, sed ita
 etiā, si nō est Jurisconsultus. melius enim ei
 cauere volo, quā ipse alijs solet. valde homi-
 nē diligo, est ex meis domesticis, atque inti-
 mis familiaribus: omnino tibi agit gratias:
 sed idē scribit, meas litteras maximū apud
 te pondus habituras. id eū ne fallat, te etiā
 atque etiam rogo. vale.

Arg. Cum esset Appio successor in Cili-
 cie administratione creatus, rogat eum, ut
 prouinciam sibi quam maxime aptā, expli-
 ca-

catamque tradat, quo sit ei facilior administrandi ratio.

Cicero pro cos. S. D. Ap. Pul-
chro imp.

2

Cum & contra voluntatem meam, & prater opinionem accidisset, ut mihi cum imperio in provinciam proficisci necesse esset: in multis, & varijs molestijs, cogitationibusque meis hac una consolatio occurrebat, quod neque tibi amicior, quam ego sum, quisquam posset succedere, neque ego ab ullo provinciam accipere, qui mallot eam mihi quammaxime aptam, explicatamque, tradere. quod si tu quoque eandem de me voluntate erga te spem habes: ea te profecto nunquam fallet. A te maximopere pro nostra summa coniunctione, tuaque singulari humanitate etiam atque etiam peto, et queso, ut quibuscumque rebus potes, (potes autem plurimis) prospicias, & consulas rationibus meis, vides ex Senatus Consulto provinciam esse habendam. si eam, quoad eius facere potueris, quam expeditissimam mihi tradideris: facilius erit mihi quasi

G 2

decur-

EPIST. LIB. III.

decursus mei temporis, quid in eo genere efficere possis tui cōsiliij est. ego te, quod tibi veniet in mētē mea interesse valde rogo. pluribus verbis ad te scriberē, si aut tua humanitas longiorē orationē expectaret, aut id fieri nostra amicitia pateretur, aut res verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. hoc velim tibi persuadeas, si rationibus meis à te prouisum esse intellexero, magnā te ex eo & perpetuam voluptatem esse capturum. Vale.

Arg. Petit, quod proxima superiore epistola, ut in tradenda prouincia commodet sibi quā maxime potest, precipue ne numerum militum imminuat.

Cicero pro Cos. S. D. Ap. Pulchro imp. 3

AD XI. Kal. Iun. Brundisium cū venissem, Qu. Fabius, legatus tuus, mihi praeesto fuit, eaq; me ex tuis mandatis monuit, quae non modo mihi, ad quē pertinebāt sed vniuerso Senatui venerant in mentem. praesidio firmiori opus esse ad istam prouinciam

ciam. censebant enim omnes fere, ut in Italia supplementū meis, & Bibuli legionibus scriberetur. id cū Sulpitius eos. passurū se negaret, multa nos quidē questi sumus, sed tātus consensus senatus fuit, ut mature proficisceremur, parendū ut fuerit: itaq; fecimus. Nunc, quod à te petij literis ijs, quas Roma & abelarijs tuis dedi, velim tibi cura sit, quae successorī coniunctissimo, & amantissimo cōmodare potest is, qui provinciā tradit, ut ea, pro nostra constantissima voluntate erga te, cura, ac diligentia tua complectaretur, ut omnes intelligant, nec me benivolentiorē cuiquā succedere, nec te amiciori potuisse provinciā tradere. Ex ijs literis, quarū exemplū ad me misisti, quas in senatu recitari voluisti, sic intellexerā, permultos à te milites esse dimissos: sed mihi Fabius idē demonstravit, id te cogitasse facere, sed cū ipse à te discederet, integrū militū numerum fuisse. id si ita est, pergratū mihi feceris, si istas exiguas copias, quas habuisti, quāminimū imminueris. qua de re S. C. qua fa-

EPIST. LIB. III.

Et a sunt, ad te missa esse arbitror. equidē pro
eo, quanti te facio, quicquid feceris, appro-
babo: sed te quoq; confido ea esse facturum
quae mihi intelliges maxime esse accommo-
data. Ego C. Pontinium, legatum meum,
Brundusij expectabam: cumq; ante Kal.
Iun. Brundisium arbitror, qui cum venerit
quae primū navigandi nobis facultas da-
ta erit, ea utemur. Vals.

Arg. Expectari à se scribit L. Clodiū cū
Appij mandatis. mutuam benevolentiam,
eiusq; causas commemorat.

Cic. pro cos. S. D. Ap. Pulchro imp. A

PRidie non. Iun. cum essem Brundusij,
litteras tuas accepi, quibus erat scriptū,
te L. Clodio mandasse, quae illum mecum lo-
qui velles. eū sane expectabā, ut ea, quae à
te afferret, quamprimū cognoscerē. Meum
studium erga te, & officium tamen si multis
ijs maxime declarabo, quibus plurimum sig-
nificare potuero, tuam mihi existimationem
& dignitatem carissimam esse. Mihi &
Qu.

Quintus Fabius Virgilianus, & C. Flaccus
 Lucius Flaccus & diligentissime M.
 Octavius Cn. F. demonstravit, me à te pre-
 rimi fieri: quod egomet multis argumentis
 iam antea iudicaram, maximeque illo li-
 bro augurali, quem ad me amantissime scri-
 ptum suavisimum misisti. mea in te omnia
 summa necessitudinis officia constabunt.
 nam cum te ipsum ex quo tempore tu me di-
 ligere cepisti, quotidie pluris feci: tum ac-
 ceperunt etiam coniunctiones necessariorum
 tuorum. duos enim duarum aetatum pluri-
 mi facio, Cn. Pompeium, filia tua socerum
 & Marcus Brutum, generum tuum.
 collegij quoque coniunctio, praesertim tam
 honorifice à te approbata, non mediocre vin-
 culum mihi quidem attulisse videtur ad
 voluntates nostras copulandas. Sed si Clo-
 dium conuenero, ex illius serenone ad te
 scribam plura: & ipse operam dabo, ut te
 quamprimum videam. Quod scribis, ma-
 nendi tibi causam eam fuisse, ut me convenires
 id mihi ne moriar, gratum est. Vale.

EPIST. LIB. III.

Arg. Agit Appio gratias, quòd operā dederit, ut sibi expeditissimā prouinciā traderet. deinde rationē exponit itineris sui, quocertius de congressu statuere Appius possit.

Cic. pro cos. S. D. Ap. Pul. imp.

TRalles veni ad VI. Kal. Sex. ibi mihi presto fuit L. Lucilius cum literis mātatisq̄, tuis: quo quidē homine neminē possisti nec mihi amiciorē, nec arbitror, ad ea cognoscenda, qua scire volebā, aptiorem, prudentiorē mē mittere. ego autē & tuas literas legi libenter, & audiui Luciliū diligenter. Nunc quoniā & tu ita sentis, (scribis enim, qua de nostris officijs ego ad te scripserim, & si ea iucunda fuerunt, tamen, quoniā ex alio repetita sint non necessaria te potuisse) et re vera, confirmata amicitia, et perspecta fide, cōmemoratio officiorū superuacanea est: eā partē orationis pratermittā. tibi tamen agā, ut debeo gratias. animaduerti enim, & didici ex tuis literis, te omnibus in rebus habuisse rationē, ut mihi consuleres, restitueresque, & preparares quodā modo omnia,

omnia, quo mea ratio facilior, & salutior
esse posset. hoc tuū officiū cū mihi gratissi-
mū esse dicā: sequitur illud, ut te existima-
re velim, mihi magnæ curæ fore, atque esse
iā, primū ut ipse tu, tuique omnes, deinde
etiā ut reliqui scire possint, me tibi esse ami-
cissimū. quod quibus adhuc non satis est per-
spectū, ij mihi nolle magis hoc animo nos
esse, quā non intelligere videntur. sed pro-
fecto intelligent. neque enim obscuris perso-
nis, nec paruis in causis res agetur. sed hoc
fieri melius, quā dici, aut scribi, volo. Quod
itinerū meorū ratio non nullā in dubitatio-
nē videtur adducere, visurus ne me sis in
provincia: ea res sic habet. Brundusij cū lo-
querer cū Phania, liberto tuo, veni in eum
sermonē, ut dicerē, me libenter ad eā partē
provincia primū esse venturū, quō te maxi-
me velle arbitrarer. tūc mihi ille dixit, clas-
se te velle decedere: perfore accommodatum
tibi, si ad Sidā, maritimam partē provin-
cia, nauibus accessissem. dixi me esse factu-
rū: itaq; fecisse, nisi mihi L. Clodius noster
Cor-

EPIST. LIB. III.

Torcyra dixisset, minime id esse faciendum
 re Laodicea fore ad meū aduentū . erat id
 mihi multo breuius, multoq; cōmodius, cum
 praesertim te ita male arbitrarer . tua ratio
 postea est cōmutata. nūc, quid fieri possit, tu
 facillime statues. ego tibi meū consiliū expo-
 nā. Pridie Kal. Sext. puto me Laodicea, v-
 bi per paucos dies, dū pecunia accipitur, quae
 mihi ex publica permutatione debetur, com-
 morabor. deinde iter faciā ad exercitiū: ut
 circiter id. Sext. putē me ad Iconiū fore. sed
 si quid nunc me fallit in scribendo, (procul
 enim aberā ab re ipsa, & locis) simul ac pro-
 gredi cœperō, quā celerrimus potero: &
 quā creberrimis literis faciā, ut tibi nota
 sit ōnis ratio dierum atq; itinerū meorū. o-
 neris tibi imponere nec audeo quicquā, nec
 debeo: sed, quod tū commodo fieri possit, v-
 triusq; nostrū magni interest, prius ut tē cō-
 ueniam, quā decedas . quā facultatem
 si quis casus eripuerit, mea tamen in te om-
 nia officia constabunt non secus, ac si te vi-
 dissem. Tibi de nostris rebus nihil sum an-

te mandaturus per literas, quàm desperaro
 coram me tecum agere posse. Quod te à Scæ
 uola petijſſe dicis, ut dum tu abeſſes, ante
 aduentum meum priuincia præeſſet: eū ego
 Ephesi vidi, fuitq; mecum familiariter tri-
 duum illud, quòd ego Ephesi commoratus
 ſum: nec ex eo quicquàm audiui, quòd ſibi
 à te mandatū diceret. ſane vellem potuiſ-
 ſet obſequi. voluntati tuæ? nō enim arbitror
 noluiſſe. Vale.

Arg. Ostendit, non per ſe, ſed per Ap-
 pium ſtetiſſe, quo minus congregarentur: ni-
 hil tamen de ſua erga illum beneuolentia de-
 tractum.

Cic. pro cos. S. D. Ap. Pulchro imp. 6

Cum meum factum cum tuo comparo,
 & ſi non magis mihi faueo in noſtra
 amicitia tuenda, quàm tibi, tamen multo
 magis meo facto delector, quàm tuo. Ego
 enim Brundiſij quaſiui ex Phania, cuius
 mihi videbar & fidelitatem erga te perſpe-
 xiſſe, et noſſe locū, quem apud te is teneret,
 quam

EPIST. LIB. III.

quã in partem prouincia maxime putares
 te velle ut in succedendo primũ venire. cũ
 ille mihi respondisset, nihil me tibi gratius
 facere posse, quã si ad Sidam nauigassem
 et si minus dignitatis habebat ille aduentus
 & ad multas res mihi minus erat aptus:
 tamen me ita dixi esse facturum. Idem ego
 cum L. Clodium Corcyra conuenissem, ho-
 minem ita tibi coniunctũ, ut mihi, cum illo
 cum loquerer, tecum loqui viderer: dixi ei
 me ita facturum esse, ut in eam partẽ, quã
 Phania rogasset, primũ venirem, tunc mihi
 ille cũ gratias egisset, magnopere à me peti-
 uit, ut Laodiceam protinus irem: te in pri-
 ma prouincia velle esse, ut quã primũ de-
 cederes: quin, nisi ego successor essem, quem
 tu cuperes videre, te antea. quã tibi suc-
 cessum esset, decessurũ fuisse. quòd quidẽ e-
 rat consentaneum cum ijs literis, quas ego
 Roma acceperam, ex quibus perspexisse mi-
 hi videbar, quã festinares decedere. respõ-
 di Clodio, me ita esse facturũ, ac multò qui-
 dem libentius, quã si illud esset faciendũ,
 quod

quod promiseram Phania. itaque & consi-
 lium mutavi, & ad te statim mea manu
 scriptas literas misi, quas quidem, ex tuis li-
 teris intellexi, satis mature ad te esse perla-
 tas. Hoc ego meo facto valde delector, nihil
 enim potuit fieri amantius. considera nunc
 vicissim tuum. Non modo ibi non fuisti,
 ubi me quamprimū videre posses, sed eò dis-
 cessisti, quo ego te ne persequi quidem posse
 triginta diebus, qui tibi ad decedendū lege,
 ut opinor, Cornelia constituti essent. ut tuū
 factū illis, qui, quo animo inter nos simus,
 ignorant alieni hominis, ut leuissime dicam
 & fugientis congressū, meū verò coniunctis-
 simi, & amicissimi esse videatur. Ac mihi
 tamen ante, quā in prouinciam venirem,
 redditæ sunt à te literæ: quibus & si te Tar-
 sum proficisci demonstrabas, tamē mihi nō
 dubiā spem mei conueniendi asserebas: cū
 interea credo equidem maleuoli homines.
 (late enim patet hoc vitiū, & est in mul-
 tis) sed tamen probabilem materiam na-
 eti sermonis, ignari mea constantia, conabā

tur alienare à te voluntatem meam, qui
 forum Tarsi agere, statuere multa, decern
 re, iudicare, dicerent, cum posses ià suscipi
 ri, tibi esse successum: quæ ne ab ijs quidam
 fieri solerent, qui breui tēpore sibi successum
 iri putarent. Horum ego sermone non mou
 bar, quin etiã (credas mihi velim) si qui
 tu ageres, leuissime putabam molestia, &
 ex annua prouincia, quæ mihi longa vider
 tur, prope iam undecim mensium prouinciã
 factam esse gaudebã, si absentem mihi unum
 mensis labor detractus esset. Illud (verè di
 cam) me mouet, in tanta militum paucitate
 abesse tres cohortes, quæ sint plenissima, nec
 me scire vbi sint. Molestissime autem fero,
 quòd te vbi visurus sim, nescio: eoquæ ad te
 tardius scripsi, quòd quotidie te ipsum expe
 ctabam. cum interea ne literas quidem v
 las accepi, quæ me docerent, quid ageres,
 aut vbi te visurus essem. itaque virum for
 rem, mihiq; in primis probatum: Anto
 nium, præfectum euocatorum, misi ad te
 cui, si tibi videretur, cohortes traderes: ut
 dum

dum tempus anni esset idoneum, aliquid negotij gerere possem. in quo tuo consilio ut me sperarem esse usurum, & amicitia nostra, & litera tua fecerant: quod ego ne nūquam despero, se plane, quando, aut ubi te visurus sim, nisi ad me scripseris, ne suspicari quidem possum, ego, ut, me tibi amicissimum esse, & equi, & iniqui intelligant, curabo. de tuo in me animo iniquis secus existimandi videris non nihil loci dedisse. id si correxeris, mihi valde gratum erit. & ut habere rationem possis, quo loco me, salua lege Cornelia, conuenias: ego in provinciam veni pridie Kal. Sext. iter in Ciliciam facio per Capadociam. castra moui ab Iconio pridie Kal. Sept. nunc tu ex diebus, & ex ratione itineris, si putabis me esse conueniendum, constitues, quo loco id commodissime fieri possit, & quo die. Vale.

Argumentum. Querelam Appij refellit: contraque ipse queritur, ostendit se iuste queri. Virtutem extollens contra inancem arrogantiam nobilitatis.

EPIST. LIB. III.

Cic. pro cos. S. D. Ap. Pulchro.

Puribus verbis ad te scribam, cum pl
 otij nactus ero, hæc scripsi subito, cū Bru
 ti pueri Laodicea me conuenissent, & se
 mam properare dixisset. itaq, nullas ijs, pr
 terquam ad te, & ad Brutum dedi litera
 Legati Appiani mihi volumen à te plenu
 querele iniquissima reddiderunt, quòd eor
 edificationē literis meis impedissem. eade
 epistola petebas, ut eos quamprimum, ne
 hyemem inciderent, ad facultatem edifica
 di liberarem: & simul peracute querebar
 quòd eos tributa exigere vetarē prius, qu
 ego, re cognita, permisisset: genus enim quod
 dam fuisse impediendi, cum ego cognoscer
 non possem, nisi cum ad hyemē me ex Cili
 cia recepissem. ad omnia accipe: & cognos
 ce equitatem expostulationis tue. Primum
 cum ad me aditum esset ab ijs, qui dicerent
 à se intolerabilia tributa exigi: quid habuit
 iniquitatis, me scribere, ne facerent ante
 quam ego rem, causamq, cognoscerem? No
 poteram, credo, ante hyemem. sic enim scri
 bis

bis. Quasi verò ad cognoscendum ego ad il-
 los, non illi ad me venire debuerint. tã lon-
 ge, inquis? quid? cùm dabas ijs literas, per
 quas mecum agebas, ne eos impedire, quomẽ
 nus ante hyemẽ adificarent, non eos ad me
 venturas arbitrabare? tametsi id quidẽ fe-
 cerunt ridicule. quas enim literas afferebãt
 ut opus astate facere possent, eas mihi post
 brumam reddiderunt. Sed scito, & multo
 plures esse. qui de tributis recusent, quã
 qui exigi velint: & me tamen, quod re vel-
 le existimem, esse futurum. De Appianis
 hætenus. A Pausania, Lentuli liberro, ac-
 censo meo, audini, cùm dicerent, te secũ esse
 questum, quòd tibi obviam non prodijissent.
 Scilicet contẽpsi te: nec potest fieri me quic-
 quam superbius. Cũ puer tuus ad me fecisset
 da fere vigilia venisset, isque te ante lucernam
 Iconiũ mihi venturũ nuntiasset, incertisq;
 vtra via, cùm essent duæ, altera Varonem,
 miũ familiarissimum, altera Q. Lepiã, præ-
 sectum fabrum meum, tibi obviam miseram
 dari utrique eorum, ut ante ad me excurrere

EPIST. LIB. III.

rent, ut tibi obuiam prodire possem, curre
 Lepta venit, mihiq; nuntiauit, te iã castris
 prætergressũ esse. confestim Iconiũ veni.
 vera iã tibi nota sunt. An ego tibi obuiã
 prodire? primũ Appio Claudio? deinde in
 peratori? deinde more maiorũ? deinde, quo
 caput est amico? presertim cũ in isto generi
 multo etiã ambiciosius facere soleã, quã h
 nos meus, & dignitas postulet. Sed hæc ha
 Etenus. Illud idem Pausania dicebat te di
 xisse: Quid? Appius Lentulo, Lentulus Appi
 pio processit obuiam, Cicero Appio noluit
 Quæso, etiã ne tu has ineptias, homo mea se
 tentia, summa prudentia, multa etiã doctri
 na: plurimo rerũ usu, addo urbanitatẽ, quã
 est virtus, ut Stoici rectissime putant, nullã
 Appietatẽ. aut Lentulitatẽ valere apud me
 plus, quã ornamenta virtutis, existimas?
 cũ ea consequutus nondũ eram, quæ sunt
 hominum opinionibus amplissima: tamen
 ista vestra nomina nunquam sum admira
 tus: viros eos, qui ea vobis reliquissent, mag
 nos arbitrabar. postea verò quã ita et ac
 cepi

cepi, & gessi maxima imperia, ut mihi nihil neque ad honorem, neque ad gloriam acquirendum putarem: superiorem quidem nunquam, sed parem vobis me speravi esse factum, nec me hercule aliter vidi existimare vel Cn. Pompeium, quem omnibus, qui unquam fuerunt, vel P. Lentulum, quem mihi ipsi antepono, tu si aliter existimas, nihil errabis, si paulo diligentius, (ut, quid sit ἔξοχή, quid sit ἐν γένεσι,) Athenodorus, Sardonis filius, quid de his rebus dicat, attenderis. Sed ut ad rem redeam, me tibi non amicum modo, verum etiam amicissimum existimes velim profecto omnibus meis officiis efficiam, ut ita esse uere possis iudicare, tu autem si id agis, ut minus mea causa, dum ego absum, debere videaris quam ego tua laborarim: libero te ista cura

παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι,

οὐκ ἐμετ' ἴσθουσ', ἢ λίσσ' ἐμικταίεός.
 In autē natura es φιλατιῶν, illud nō persi
 H 2 cius,

EPIST. LIB. III.

cies, quo minus tua causa velim, hoc assequere, ut, quam in partem accipias, minus laudem. Hac ad te scripsi liberius, fretus conscientia officij mei, benevolentiaeq; quam me certo iudicio susceptam, quoad tu vole conseruabo. Vale.

Arg. Querulis Appij literis respondendum cum excusatione sui facti: ipsumque Appium aut imprudentem significat, qui sermonibus iniquorum crediderit: aut nimis astutum, qui ea, quae ipsi in mentem veniant, alij attribuat.

Cic. pro cos. S. D. Ap. Pulchro.

ET si, quantum ex literis tuis intelligere potui, videbam te hanc epistolam, cum in urbe esses, esse lecturum, refrigerato iam leuissimo sermone hominum provincialium: tamen cum tu tam multis verbis ad me de improborum oratione scripsisses, faciendum mihi putavi, ut tuis literis breui responderem. Sed prima duo capita epistolae tuae tacita mihi quodammodo relinquenda sunt: nihil enim habent, quod aut definitum sit, aut certum, nisi

nisi me vultu, & taciturnitate significasse,
 tibi non esse amicum, idque pro tribunali,
 cum aliquid ageretur, & non nullis in con-
 uinijs intelligi potuisse. Hoc totum nihil esse,
 possum intelligere: sed, cum sit nihil, nec quid
 dicatur quidem intelligo. illud quidem scio,
 meos multos, & illustres, & ex superiore, et
 ex superiore, & ex aequo loco sermones habi-
 tos cum tua summa laude, & cum magna sig-
 nificatione nostrae familiaritatis, ad te ve-
 re potuisse deferri. Nam quod ad legatos
 attinet, quid a me fieri potuit aut elegantius,
 aut iustius quam ut sumptus egentissimarum
 civitatum minuerem sine vlla imminutione
 dignitatis tuae, praesertim ipsis civitatibus postu-
 lantibus? nam mihi totum genus legationum
 tuo nomine proficiscentium notum erat. Apa-
 meae cum essem, multarum civitatum principes
 ad me detulerunt, sumptus decerni legatis
 nimis magnos, cum soluendo civitates non
 essent. hic ego multa simul cogitavi. primum
 te, hominem non solum sapientem, verum et-
 iam, ut nunc loquimur urbanum, non arbi-

EPIST. LIB. III.

trabar genere isto legationum delectari, idque me arbitror Symadis pro tribunali multis verbis disputavisse: primum, Appiam Claudium senatui, populoque R. non Myndensium testimonio, (de ea enim civitate mentio facta est) sed sua sponte esse laudatum, deinde, me ista vidisse multis accidere, ut eorum causa legationes Romam veniret: sed his legationibus non meminisse ullum tempus laudandi, aut locum dari: studia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati essent, consilium tamen videri minime necessarium: si autem velint declarari in eo officium suum, laudaturum me, si quis suo sumptu functus esset officio, concessurum, si legitimo: non permissurum, si in infinito. quid enim reprehendi potest nisi quod addis, visum quibusdam edictum meum, quasi consulto ad istas legationes impediendas esse accommodatum. iam non tam mihi videntur iniuriam facere ij, qui haec disputant, quam si cuius aures ad hanc disputationem patent. Romae composui edictum, nihil addidi, nisi quod publicani me rogaverunt,

runt, cum Samum ad me venissent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrè in me ù diligentissime scriptũ caput est, quod pertinet ad minuendos sumptus civitatum: quo in capite sunt quedã nova, salutari a civitatibus, quibus ego magnopere delector. hoc verò, ex quo suspicio nata est, me exquisivisse aliquid, in quo te offenderem, tralatitium est. neque enim eram tam desipiens, ut private rei causa legari putarem, qui & tibi non privato, & pro re non privata sua, sed publica, non in privato, sed in publico orbis terrarum consilio, id est, in senatu ut gratias agerent, mittebantur. Neq; cũ edixi, ne quis iniussu meo proficisceretur, exclusi eos, qui me in castra, et qui trãs Taurũ persequi nõ possent. nam id est maxime in tuis literis reddendum, quid enim erat, quòd me persequerentur in castra, Taurumve transirèt, cùm ego Laodicea usque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarũ dicecesim, quæ cis Taurum sunt, omniumque earum civitatum magistratus legationesq; convenirent?

Nisi forte postea cœperunt legare, quàm ego
 Taurum transgressus sum. quod certe nõ
 ita est. cum enim Laodicea, cum Apamea.
 cum Synnadis, cū Philomeli, cum Iconij es-
 sem: quibus in oppidis omnibus cõmoratus
 sum: omnes iam istius generis legationes e-
 rant constitutæ. Atque hoc tamen te scire
 volo, me de isto sumptu legationũ aut minuẽ-
 do, aut remittẽdo decreuisse nihil, nisi quod
 principes ciuitatum à me postulassent, ne in
 venditionem tributorũ, & illã acerbissimã
 exactionẽ, quàm tu non ignoras, capiti, at
 que ostiorũ, inducerentur sumptus minime
 necessarij. Ego autem, cum hoc suscepissem,
 non solum iustitia, sed etiam misericordia
 adductus, ut leuare miseris perditas ciuita-
 tes, & perditas maxime per magistratus
 suos non potui in illo sumptu non necessario
 negligens esse. Tu, cum istiusmodi sermones
 ad te delati de me sunt, non debuisti crede-
 re. sin autem eo genere delectaris ut, quæ ti-
 bi in mentem veniant, alijs attribuas. genus
 sermonis inducis in amicitiam minime li-
 berale

berale. Ego, si in provincia de tua fama detrahere unquam cogitassem, non ad generum tuum Lentulum, neque ad libertum tuum Brundisij, neque ad praefectum fabrum Corcyr, quem in locum me venire velles, retulisset. Quare potes, doctissimis hominibus auctoribus, quorum sunt de amicitia gerenda praclarissime scripti libri, genus hoc totum orationis tollere: Disputabant, ego contra differebam: Dicebant, ego negabam. an mihi de te nihil esse dictum unquam putas? ne hoc quidem, quod, cum me Laodiceam venire voluisses, Taurum ipse transisti? quod iisdem diebus meus conventus erat Apamea, Synnadis. Philomeli tuus Tarsi? non dicam plura, ne in quo te obiurgem, id ipsum videar imitari, illud dicam, ut sentio: si ista, quae alios loqui dicis, ipse sentis: tua culpa est: sin alij tecum haec loquuntur, tua tamen, quod audis, culpa nonnulla est. mea ratio in tota amicitia nostra constans, & grauis reperietur. quod si quis me astutiorē fingit: quid potest esse callidius quam, cum te absentem semper defenderim,

cum

EPIST. LIB. III.

eum praesertim mihi usu venturum non ar-
 bitraver, ut ego quoque absens à te defendē-
 dus essem, nunc committere, ut tu iure opti-
 mo me absentem deserere posses? unū genus
 excipio sermonis, in quo persape aliquid dici-
 tur, quod te putem nolle dici: si aut legato-
 rum tuorum cuiquam, aut praefectorum, aut
 tribunorū militum male dicitur: quod ta-
 men ipsam non me hercule adhuc accidit
 me audiente, ut aut gravius diceretur, aut
 in plures, quàm mecum Corcyra Clodius est
 locutus, cum in eo genere maxime querere-
 tur te aliorum improbitate minus felicem
 fuisse. hos ego sermones, quòd & multi sunt,
 & tuam existimationem, ut ego sentio, non
 offendunt, lacesui nunquam, sed non val-
 de repressi. si quis est, qui neminem bona fi-
 de in gratiam putet redire posse, non nostrā
 is perfidiam coarguit, sed indicat suam, si-
 mulque non de me is peius, quàm de te, exi-
 stimat. si autem quem mea instituta in
 prouincia non delectant, & quadam dissimi-
 litudine institutorū meorum, ac tuorū laedi-
 se

se putat, cū uterq; nostrū recte fecerit sed nō
 idē uterq; sequutus sit: hūc ego amicū habe
 re nō curo. liberalitas tua, ut hominis nobis
 lissimi latias in prouincia patuit: nostra sit
 angustior, & si de tua prolixa, beneficæque
 natura limauit aliquid posterior ānus prop
 ter quandā tristitiā temporū, non debēt mi
 rari homines, cū & natura semper ad lar
 giendū ex aliena fuerim restrictor, & tem
 poribus, quibus alij mouētur ijsdem ego mo
 uear, me esse acerbum sibi, ut sim dulcis mi
 hi. De rebus urbanis quōd me certiorē feci
 sti, cū per se mihi gratum fuit, tum quod si
 gnificasti tibi omnia mea mādata cura fore
 in quibus vnū illud te precipue rogo, ut cu
 res, ne quid mihi ad hoc negotij aut oneris
 accedat, aut temporis: Hortensiumq; nostrā
 collegam, & familiarem roges, ut, si un
 quam mea causa quicquam aut sensit, aut
 fecit, de hac quoque sententia bima dece
 dat: qua mihi nihil potest esse inimicus.
 De nostris rebus quōd scire vis: Tharsis no
 nis Oct. Amanū versus profecti sumus. haec
 scripsi

EPIST. LIB. III.

scripsi postridie eius die, cum castra haberem in agro Mopsuestie. si quid egero, scribam ad te: neque domum unquam ad meos literas mittam, quin adiungam eas, quas tibi reddi velim. De Parthis quod quaeris, fuisse nullos puto. Arabes qui fuerunt, admixto Particho ornatu, dicuntur omnes reuertisse hostem esse in Syria negant ullam. Tu velim ad me quam saepissime & de tuis rebus scribas, & de meis, & de omni reip. stude quo sum sollicitus eo magis, quod ex tuis literis cognoui, Pompeium nostrum in Hispaniam iturum. Vale.

Arg. Appij literis, humanissime scriptis, humanissime, & ipse respondet gratulatur de triumphis spe, hortatur ad absolutionem librorum auguralium, supplicationes petit.

Cicero imp. S. D. Ap. Pulchro. 9

Vix tandem legi literas dignas Appio Clodio, plenas humanitatis, officij, diligentiae, aspectus, videlicet urbis tibi tuae pristinam urbanitatem reddidit, nam quas ex itinere, antequam ex Asia egressus es, ad me

lito

literas misisti, unas de legatis à me prohibē
 tis proficisci, alteras de Appianorum aedifi-
 catione impedita, legi perinuitus. itaque cō-
 scientia mea constantis erga te voluntatis
 rescripsi tibi subiratus, ijs verò literis lectis
 quas Philotimo, liberto meo, dedisti cogno-
 ui, intellexi q̄ in prouincia multos fuisse, qui
 nos, quo animo inter nos sumus, esse nollent,
 ad urbē verò vel accesseris, vel potius ut
 primum tuos videris, cognosce te ex ijs, qua
 in te absentem fide, qua in omnibus officijs
 tuendis erga te obseruantia, & constantia
 fuisset. itaque quanti illud me aestimare pu-
 tas, quod est in tuis literis scriptū? si quid
 acciderit, quod ad meā dignitatē pertineat
 & si vix fieri possit, tamen te parē miki gra-
 tiam relaturū. tu verò facile facies: nihil
 est enim, quod studio, & beneuolentia, vel
 amore potius effici non possit. Ego, & si &
 ipse ita iudicabam, & fidem crebro à meis
 per literas certior, tamen maximam letitiā
 cepi ex tuis literis de spe minime dubia, &
 plane explorata triumphī tui: neque verò
 ob

EPIST. LIB. III.

ob eam causam, quo ipse facilius consequeretur, (nam id quidem ἔστι τοῦ εἰοῦ est) sed me hercule, quod tua dignitas, atque amplitudo mihi est ipsa cara per se. quare, quoniam plures tu habes, quam ceteri, quos scias in hanc provinciam proficisci, quod te ad eum fere omnes, si quid velis: gratissimum mihi feceris, si ad me simul atque adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, literas miseris. longi subsellij, ut noster Pompeius appellat, iudicatio, & mora si quidem tibi unum, alterumue diem abstulerit, (quidem potest amplius?) tua tamen dignitas suum locum obtinebit. sed, si me diligis, si à me diligi vis, ad me literas, ut quamprimum letitia afficiar, mittito. Et velim, reliquum quod est promissi, ac muneris tui, mihi persolvas, cum ipsam cognitionem iuris auguralis consequi cupio: tum me hercule tuis incredibiliter studiis erga me, muneribusque delector. quod autem à me tale quiddam desideras: sane mihi considerandum est, quo nam te remunerer potissimum genere. nam profe

Non est meū, qui in scribendo, ut soles
 admirari, tantum industriam porā, cōmitte-
 re, ut in scribendo negligens fuisse videar,
 præsertim cum id non modo negligentis, sed
 etiam ingrati animi crimē futurū sit. verū
 hæc videbimus illud, quod polliceris, velim
 pro tua fide, diligentiaq̄, & pro nostra non
 instituta. sed iam inueterata amicitia cu-
 res, enitare, ut supplicatio nobis quā honori-
 ficientissime, quā primūq̄, decernatur. Om-
 nino serius misi literas, quā velle. in quo
 cum difficultas nauigandi fuit odiosa: tum
 in ipsū discessū senatus incidisse credo meas
 literas. sed id feci adductus auctoritate, &
 consilio tuo: idque à me recte factum puto,
 quod non statim, ut imperator appellatus
 sum, sed, alijs rebus additis, æstinisq̄ con-
 fectis, literas miserim. Hæc igitur tibi erūt
 cure, quemadmodum ostendis: meque ro-
 tum, & mea, & meos commendatos habe-
 bis.

Vale.

Arg. Dolabella Appium accusauerat,
 eoq̄ ipso tēpore Cicer. filiā duxerat uxore.

id

EPIST. LIB. III.

id factum à suis se insciente conatur Cicero probare, et in hanc sententiam multa colligit.

Cicero imp. S. D. Ap. Pulchro. 10

Cum est ad nos allatū de temeritate eorum, qui tibi negotiū faceſſerent, & ſe graviter primo nuntio commotus ſum, quòd nihil tam præter opinionem meā accidere potuit: tamen: ut mo collegi, cetera mihi facillima videbantur, quòd & in te ipſo maximam ſpem, & in tuis magnā habebam, multa que mihi veniebant in mentem, quā obrem iſtū laborē tibi etiam honori putare fore: illud plane moleſte tuli, quòd certiffimum, & iuſtiſſimum triumphū hoc invidiorum conſilio eſſe tibi ereptū videbā. quòd tu ſi tanti facies, quanti ego ſemper iudicavi faciendū eſſe: facies ſapienter, & ages victor ex inimicorum dolore triumphum iuſtiſſimū. ego enim plane video fore nervis opibus, ſapientiaq; tua, vehementer ut inimicos tuos pœniteat intemperantiæ ſuæ. De me tibi ſic, conteſtans omnes deos, promitto, atque

atque confirmo: me pro tua dignitate (ma-
 lo enim dicere, quàm pro salute) in hac pro-
 uincia, cui tu præsuis, rogando, deprecato-
 ris, laborando, propinqui auctoritate, carè
 hominis, ut spero, apud ciuitates, grauitate
 imperatoris suscepturū officia, atq; partes.
 ònia volo à me & postules, & expectes. vin-
 cã meis officijs cogitationes tuas. Q. Serni-
 lius per breues à te mihi literas reddidit:
 quæ mihi tamẽ nimis longæ visæ sũnt, iniu-
 riã enim mihi fieri putabam, cùm rogabar.
 nollẽ accedisset tẽpus, in quo perspicere pos-
 ses, quanti ego te, quanti Pompeiũ, quẽ unũ
 ex omnibus facio, ut debeo, plurimi, quanti
 Brutũ facerẽ: quanquã in cõsuetudine quo-
 tidiana perspexisses, sicuti perspicies: sed
 quoniã accidit, si quid à me prætermissum
 fuerit, cõmissũ facinus, admissum facinus,
 & admissũ dedecus confitebor. Pontinius,
 qui à te tractatus est præstanti, ac singulari
 fide, cuius tui beneficij sum ego testis, præ-
 stat tibi memoriã, beneuolentiã, quã de-
 bet. qui cũ maximis rebus suis coactus, à

EPIST. LIB. III.

me inuitissimo decessisset, tamē, ut vidit tua
 interesse, conscendēs iā nauē Epheso Laodi-
 ceā reuertit, talia cū te studia videā habitū
 rū esse innumerabilia, plane dubitare non
 possū, quin tibi āplitudini ista sollicitudo su-
 rura sit. si verò effeceris ut cēsor creeris, exsi-
 ra gesseris censurā, ut & debes, et potes: nō
 tibi solū sed tuis omnibus video in perpetuū
 summo te praesidio futurū. Illud pugna, et e-
 nitere, ne quid nobis tēporis prorogetur: ut
 cum, hic tibi satisfecerimus, istic quoq; nō-
 stram in te benevolentiam nauare possimus.
 Que de hominum, atque ordinum omnium
 erga te studijs scribis ad me, minime mihi
 mirāda, & maxime incūda acciderunt: e-
 demq; ad me perscripta sunt à familiaribus
 amicis itaq; capio magnā voluptatē, cum tibi
 cuius mihi amicitia nō solū ampla, sed et
 incūda est, ea tribui, qua debeantur, tum
 verò etiā nūm remanere in ciuitate nostra
 studia prope omnium consensu erga fortes,
 & industrios viros: qua mihi ipsi una sem-
 per tributa merces est laborum, & vigilanti-
 me-

mearum. Illud verò mihi permirū accidit,
 tantam temeritatem fuisse in eo adolefcēte,
 cuius ego salutem duobus capitibus iudicij sū
 ma contentione defendi, ut tuis inimicitij
 suscipiendis, obliuisceretur patroni omnium
 fortunarū, ac rationum suarū, presertim cū
 tu omnibus vel ornamentis, vel presidij re
 dundares, illi (ut leuissime dicā) multa defes
 sent: cuius sermo stultus & puerilis erat, iā
 antea ad me à M. Cæiso, familiari nostro,
 perscriptus: de quo item sermone multa scri
 pta sunt abs te, ego autem citius cum eo, qui
 tuas inimicitias suscepisset, veterem conun
 ctionē diremissam, quā nouam conciliafse.
 neque enim de meo erga te studio dubitare
 debes: neque id est obscurum cuiquam in
 prouincia, nec Romæ fuit. sed tamen signi
 ficatur in tuis literis suspicio quadam, &
 dubitatio tua: de qua alienum tempus est
 mihi tecum expostulandi, purgandi autem
 mei necessarium. Vbi enim ego cuiquā lega
 tioni fui impedimento, quo minus Romā ad
 laudem tuā mitteretur? aut in quo potui, si

EPIST. LIB. III.

te palā odissē, minus quod tibi obesset, face-
 re? si clā, magis apertè inimicus esse? Quo-
 si essem ea perfidia, qua sunt ij, qui in no-
 hac conferunt: tamen ea stultitia certè non
 fuissē, ut aut in obscuro odio apertas ini-
 micitias, aut in quo tibi nihil nocerē, sūm-
 ostenderē voluntatē nocendi. Ad me adire
 quosdā memini, qui dicerent, nimis magnos
 sumptus legatis decerni. quibus ego non tā
 imperavi, quā censui, sūptus legatis quā
 maxime ad legē Corneliā decernendos. atq;
 in eo ipso me non perseuerasse, testes sunt ra-
 tiones ciuitatū: in quibus, quantū quaeque
 voluit legatis tuis datū, induxit. Te autem
 quibus mendacijs homines leuissimi onera-
 runt? non modo sublatos sumptus, sed etiam
 à procuratoribus eorū, qui iā profecti essent,
 repetitos, & ablatos, eamq; causam multū
 omnino non eundi fuisse. Quererer tecum,
 atque expostularē, nisi, ut supra scripsi, pur-
 gare me tibi hoc tuo tēpore, quā accusare
 te mallē, idq; putarē esse rectius. itaque ni-
 hil de te, quod credideris de me, quamobrem

non debueris credere, pauca dicā. nā si me virū bonū, si dignū ijs studijs, eaq̄, doctrina cui me à pueritia dedi, si satis magni animi, non minimi consilij maximis rebus per spectum habes: nihil in me non modo perfidiosū, & insidiosum, & fallax in amicitia, sed ne humile quidē, aut ieiunū debes agnoscere. sin autē me astatutū, et occultū lubet fingere: quid est, quod minus cadere in eius modi naturā possit, quā aut florentissimi hominis aspernari beneuolentiā, aut eius estimationē oppugnare in prouincia, cuius laudē domi defenderis, aut in ea re animū ostendere inimicū, in qua nihil obsis, aut id eligere ad perfidiā, quod ad indicandū odiū apertissimū sit, ad nocendū leuissimū? Quid erat autē, cur ego in te iā implacabilis esē, cū te ex fratre meo ne tunc quidē, cū tibi prope necesse esset eas agere partes, inimicū mihi fuisse cognouissē? cūm verò reditū nostrū in gratiā vterque expetisset: quod in consulatu tuo frustra mecum egisti, quod me aut facere, aut sentire voluisses? quid mihi

EPIST. LIB. III.

mandasti, cum te Puteolis prosequerer, in
 quo non expectationem tuam diligentia mea
 vicerim? Quod si id est maxime astuti, om-
 nia ad suam utilitatem referre: quid mili-
 tandem erat utilius, quid commodis meis
 aptius, quam hominis nobilissimi, atq; hono-
 ratissimi coniunctio, cuius opes, ingenium, libe-
 ri, affines, propinqui mihi magno vel orna-
 mento, vel presidio esse possent? quæ tamẽ
 ego omnia in expectanda amicitia tua, nõ astu-
 ria quadam, sed aliqua potius sapientia se-
 cutus sum, Quid illa vincula, quibus quidẽ
 libentissime astringor, quanta sunt? studio-
 rum similitudo, suavis consuetudinis, de-
 lectatio vitæ, atque victus, sermonis socie-
 tas, literæ interiores. Atque hæc domesti-
 ca. Quid illa tandem popularia? reditus illu-
 stris in gratiam, in quo ne per imprudentiam
 quidem errari potest sine suspitione perfidia
 amplissimi sacerdotij collegium, in quo non
 modo amicitiam violari apud maiores ne-
 stros fas non erat, sed ne cooptari quidem
 sacerdotem licebat, qui cuiquam ex colle-
 gio

gio esset inimicus. Quæ ut omittã tam multa, atq; tanta, quis unquã tanti quengquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quãti ego Cn. Põpeium, socerũ filia tua? etenim si merita valët: patriã, liberos, salutẽ, dignitatem, me met ipsum mihi per illũ restitutũ puto si cõsuetudinis incũditas: quæ fuit unquã amicitia consulariũ in nostrã civitate cõiunctio? si vlla amoris, atq; officij signa: quid mihi ille nõ cõmisit? quid nõ mecũ comunicavit? quid de se in senatu, cùm ipse abesset, per quengquam agi maluit? quibus ille me rebus non ornatissimum voluit amplissime? quæ denique ille facilitate, quæ humanitate tulit contentionem meam pro Milone, aduersantem interdum actionibus suis? quo studio prouidit, ne qua mellius temporis inuidia attingeret, eum me consilio, tum auctoritate, cum armis denique texit suis? quibus quidem temporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit, non modo ut Phrygi alicui, aut Lycæoni, quod tu in legatis fecisti, sed ne summorũ quidẽ homi-

EPIST. LIB. III.

nō maleuolis de me sermonibus crederet. huius igitur filius cū sit gener tuus, cumq̄, praeter hanc coniunctionē affinitatis, quā sis Cn. Pōpeio carus, quāque iucūdu*s* intelligā: quo tandē animo in te esse debeo? cūm praefertim eas ad me literas miserit, quibus, etiā si tibi, cui sum amicissimus, hostis essem placarer tamen, totūq̄ me ad eius viri, ita de me meriti, voluntatē, natūq̄ conuerterē. Sed haec haecenus: pluribus enim etiā fortasse verbis, quā necesse fuit, scripta sūt. Nunc ea, quae à me perfecta, quaque instituta sunt, cognosce. atque haec agimus, & agemus magis pro dignitate, quā pro periculo tuo. te enim, ut spero, prope diē censorē audicimus: cuius magistratus officia, quae sunt maximi animi, sūmīque consilij, tibi, diligentius. & accuratius, quā haec, quae nos de te agimus, cogitanda, esse censeo. Vale.

Arg. Acceptis ab Appio literis de absolutione maiestatis, gratulatur maiorē in modū, & ne ambitus iudicio bene illi sperā dū significat.

Cicero

Cicero imp. S. D. Ap. Pulchro, ut
spero, censori,

11

Cum essem in castris ad fluvium Pyramum
credita mihi sunt uno tempore à te epi-
stola duae, quas ad me Qu. Servilius Tarso
miserat. eam in altera dies erat adscripta
non. Apr. in altera, quae mihi recentior vi-
debatur, dies non erat. respondebo igitur su-
periori prius: in qua scribis ad me de absolu-
tione maiestatis, de qua & si permultum ante
certior factus eram literis, nuntiis, fama de-
nique ipsa: (nihil enim fuit clarius: non quo
quisquam aliter putasset: sed nihil de insigni-
bus ad laudem viris obscure nuntiari solet)
tamē eadē illa latiora fecerunt mihi tue li-
tera: non solum, quia planius loquebantur, &
uberius, quam vulgi sermo: sed etiā, quia
magis tibi videbar gratulari, cum de te ex
te ipso audiebam. complexus igitur sum cogita-
tione te absentem, epistolam vero osculatus etiā
ipse mihi gratulatus sum. quae enim à cuncto
populo, à senatu, à iudicibus ingenio, indu-
stria, virtuti tribuuntur: quia mihi ipse as-
senter

EPIST. LIB. III.

semper fortasse cum ea esse in me fingo, mihi quoque ipsi tribui puto: nec tam gloriosum exitum tui iudicij extitisse, sed tam prauam inimicorum tuorum mentem fuisse mirabar. De ambitu verò quid interest, iniquies, an de maiestate? ad rem nihil: alterum enim non attigisti, alterum auxisti. veruntamen est maiestas, ut Sylla voluit, ne in quouis impune declarare liceret, ambitus verò ita aperta vim habet, ut aut accusetur improbe, aut defendatur. qui enim facta, aut non facta largitio ignorari potest? tuorum autem bonorum cursus cui suspectus unquam fuit? me miserum, qui non affuerim. quos ego risus excitasse. Sed de maiestatis iudicio duo mihi illa ex tuis literis incundissima fuerunt: unum, quòd te ab ipsa rep. defensum scribis, quæ quidem etiam in summa bonorum et fortium ciuium copia tueri tales viros deberet, nunc verò eo magis, quòd tanta penuria est in omni vel honoris, vel ætatis gradu, ut tam orbata ciuitas tales tutores completti debeat: alterum quòd Põpeij, et Bruti fidem, bene

uolentiamq; mirifice laudas. letor uirtute,
 & officio cum tuorum necessariorum, meo-
 rum amicissimorū, tum maxime alterius o-
 nium seculorum, & gentium principis, alte-
 rius iam pridem iuuenturis, celeriter, ut spe-
 ro, ciuitatis. De mercenarijs testibus à suis
 ciuitatibus notandis, nisi iam aliquid factū
 est per Flaccū, fiet à me, cū per Asiā dece-
 dā, nunc ad alterā epistolā uenio. Quòd ad
 me quasi formam cūmunium temporum, &
 totius reip. misisti expressam: prudentia li-
 rarū tuarum valde est mihi grata. video e-
 nim & pericula leuiora, quàm timebam, &
 maiora praesidia, siquidem, ut scribis, omnes
 vires ciuitatis se ad Pompeij ductū applica-
 uerunt, tuumq; simul pròptum animum, &
 alacrem perspexi ad defendendā remp. mi-
 rificamq; cœpi uoluntatem ex hac tua dili-
 gentia, quòd in summis tuis occupationibus
 mihi tamē reip. statū per te notū esse uolui-
 sti. Nam augurales libros ad commune u-
 triusq; nostrum otium serua. ego enim à to-
 cū tua promissa per literas flagitabā, ad ur-
 bem

EPIST. LIB. III.

hē te otiosissimū esse arbitrabar, nunc tamē,
 ut ipse polliceris, pro auguralibus libris ora-
 tiones tuas confectas omnes expectabo. Tul-
 lius, cui mandata ad me dederas, non conue-
 nerat me: nec erat iā quisquā mecū tuorū,
 prater omnes meos, qui sunt omnes tui. Sto-
 machosiores meas literas quas dicas esse, nō
 intelligo. bis ad te scripsi, me purgans diligē-
 ter, te leuiter accusans in eo, quod de me ci-
 to credidisses. quod genus querelae mihi qui-
 dē videbatur esse amici: sin tibi displicet,
 non utar eo posthac. sed si, ut scribis, ea lite-
 ra non fuerunt diserta, scito meas non fuis-
 se. ut enim Aristarchus Homeri versū ne-
 gat, quē non probat: sic tu, (libet enim mihi
 iocari) quod disertū nō erit, ne putaris meū
 Vale. & in censura, si iam es censor, ut spe-
 ro, de proauo multū cogitato tuo.

Argumentū. Gratulatur de absolutione
 ambitus & querente Appio, quod accusato-
 ri suo Dolabellae filiā collocarit, ostendit: id
 se insciente per suos factum.

Cicero

Cicero imp. S. D. Ap. Pulchro. 12

Gratulor tibi prius, (ita enim verū or-
 do postulat) deinde ad me conuertar.
 Ego verò vehementer gratulor de iudicio
 ambitus, neque id quod nemini dubiū fuit,
 absolutū te esse, sed illud, quòd, quo melior
 ciuis, quo vir clarior, quo fortior amicus es,
 quoq; plura virtutis, & industrie ornamen-
 ta in te sunt, eo mirandū est magis, nullam
 ne in tabella quidē latebra fuisse abscondi-
 tā malivolentiā, quæ te impugnare auderet,
 non horū temporū, non horū hominum atq;
 morum negotiū, nihil iā sum pridem admi-
 ratas magis. De me autem suscipe paulisper
 meas partes, & eū te esse finge, qui ego sum.
 si facile inueneris, quod dicas, noli ignoscere
 hesitationi mee. Ego verò velim mihi Tul-
 liæq; mee, sicut tu amicissime optas, prospere
 euenire ea, quæ, me insciente, facta sunt
 à meis: sed ita cecidisse, ut agerentur eo tē-
 pore, spero omnino cum aliqua felicitate, &
 opto, veruntamen plus in hac spe, tua sapien-
 tia & humanitas consolatur, quàm o fortuna-
 nitas

EPIST. LIB. III.

nitas temporis. itaque, quemadmodum ex-
 pediam exitum huius institutæ orationis,
 non reperio, neque enim tristius dicere quid
 quam debeo ea de re, quàm tu ipse omnibus
 optimis prosequeris. neque nõ me tamẽ mor-
 det aliquid: in quo unum non vereor, ne tu
 parum perspicias, ea, quæ gesta sunt, ab illis
 esse gesta, quibus ego ita mandaram, ut cum
 tam longe abfuturus essem, ad me ne refer-
 rent, agerent quod probassent. In hoc autem
 mihi illud occurrit: quid tu igitur, si affuis-
 ses? rem probassem: de tempore, nihil te inu-
 to, nihil sine consilio egissẽ tuo. Vides me su-
 dare, iã dudũ laborantẽ. quo modo ea tuear,
 quæ mihi tuenda sunt, & te non offendam.
 leuis me igitur hoc onere: nunquã enim mi-
 hi videor tractasse causam difficiliore, sed
 tamen sic habeto: nisi iã tunc omnia nego-
 bia cũ summa tua dignitate diligentissime
 confecissẽ: tamen si nihil videbatur ad meũ
 erga te pristinum studium addi posse, tamẽ
 hoc mihi affinitate renuntiata, non maiore
 equidem studio, sed acrius, apertius. signifi-
 cantius

cāius dignitatē tuā defendiſſe . decedenti
 mihi, & iā imperio annuo terminato , ante
 diē III. nō Sext. cū ad Sidā naui accederē,
 & metū Qu. Sernilius eſſet, literæ à me
 ſunt redditæ. dixi ſtatim Sernilio, (etenim
 videbatur eſſe commotus) vt omnia à me
 maiora expectaret. quid multa? benivolenti-
 or tibi, quā fui, nihilo ſum factus, diligen-
 tior quidē ad declarandā benivolentiā mul-
 to. nā vt vetus noſtra ſimilitas antea ſi mihi
 labat me, vt cauere, ne cui ſuſpicionē fictæ
 recōciliatæ gratiæ dare: ſi affinitas noua cur
 mihi aſſert cauendi, ne quid ſummo meo er-
 gate amore detractum eſſe videar. Vale.

Argumentum. Agit gratias Appio,
 quòd amicos ſuos in ſupplicationibus ſibi de-
 cernendis ſtudioſe iuuiſſet pariaque illi offi-
 cia pollicetur, quanquam ſocer Dolabella
 ſit, qui de maiestate, & ambitu illum accu-
 ſauerat.

Cicero imp. S. D. Ap. Pulchro. 13

Q Uaſi diuinarem, tali in officio fore mi-
 hi aliquādo expectandū ſtudiū tuum
 ſic,

EPIST. LIB. III.

sic, cum de tuis rebus gestis agebatur, in ser-
 uicium honoris tuo. dicam tamen vere: plus,
 quam acceperas reddidisti. quis enim ad
 me non perscripsit, te non solum auctoritate
 orationis, sententia tua, quibus ego à tali vi-
 ro contentus eram, sed etiam opera, consilio
 domum veniendo, conueniendis meis, nullum
 onus officij cuiquam reliquum fecisse? hæc mi-
 hi ampliora multo sunt, quam illa ipsa, prop-
 ter que hæc elaborantur. **INSIGNIA**
 enim virtutis multi etiã sine virtute asse-
 quuti sunt: talium virorum tanta studia assequi
 sola virtus potest. itaque mihi propono fru-
 ctum amicitie nostre ipsam amicitiam, qua nihil
 est uberius, præsertim in ijs studiis quibus
 uterque nostrum deuinctus est. nam tibi me pro-
 fitcor & in rep. socium, de qua idem sentimus?
 & in quotidiana vita coniunctum cum ijs arti-
 bus, studiisque, que colimus. velim ita fortun-
 na tulisset, ut, quanti ego omnes tuas facio,
 tanti tu meos facere posses: quod tamen ipsum
 nescio qua permotus animi diuinatione, non
 despero, sed hoc nihil ad te, nostrum est onus
 illud

illud velim sic habeas, quod intelliges, haec
 re nonata, additum potius aliquid ad meū
 erga te studiū, cui nihil videbatur addi pos-
 se, quàm quicquam esse detractum. Cū haec
 scribebam, censorē iam te esse sperabam eo
 breuior est haec epistola, & ut aduer-
 sus magistrum morum, mode-
 stior. Vale.

M. T.

CICERONIS EPISTO-
 LARVM AD SVLPI-
 CIVM, ET ALIOS,
 LIBER III.

ARGVMENTVM.

Satis patebit huius epistolae argumentū,
 si lector sciat scriptam esse cum Caesar, pulso
 ex Italia Pompeio, bellum contra Pompeiū
 in Hispaniam pararet, responderet
 Sulpicio congressum petenti.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio:

K

Caius

EPIST. LIB. III.

CAius Trebatius familiaris meus, ad
 me scripsi, te ex se quaesisse, quibus in lo-
 cis esse, molesteq, ferre, quod me propter va-
 letudinem tuam, cum ad urbem accessissem
 non vidisses, & hoc tempore velle te mecum,
 si propius accessissem, de officio utriusq, no-
 strum comunicare. Vinam Serui seluis ve-
 bus (sic enim est dicendum) colloqui potuisse
 mus inter nos: profecto, aliquid opis occiden-
 ti reip. tulissemus, cognoram enim iam ab-
 sens, te hac mala multo ante providentem,
 defensorem pacis & in consulatu tuo, et post
 consulatum fuisse, ego autem cum consilium
 tuum probarem, & idem ipse sentirem, ni-
 hil proficiebam. sero enim veneram: solus
 eram: rudis esse videbar in causa: incideram
 in hominum pugnandi cupidorum infantiam
 nunc, quoniam nihil iam videmur posse opi-
 tulari reip. si quid est, in quo nobismetipsis
 consulere possimus, non ut aliquid ex prae-
 sente statu nostro retineamus, sed ut quam
 vestissime lugeamus, nemo est omnium que-
 rum potius mihi, quam tecum, communican-
 dum

dū putē. nec enim clarissimorum virorum,
 quorum similes esse debemus, exempla, neq;
 doctissimorum, quos semper coluisti, precep-
 ta te fugiunt. Atque ipse antea ad te scripsis-
 sem, te frustra in senatum, siue potius in cō-
 uentum senatorum esse venturum, ni veri-
 tus essem, ne eius animum offenderem, qui à
 me, ut te imitarer, petebat. cui quidem ego
 cum me rogaret ut adessem in senatu, eadē
 omnia, quæ à te de pace, & de Hispanijs dī-
 cta sunt, ostendi me esse dicturum. Rem vi-
 des, quo modo se habeat, orbem terrarum,
 imperijs distributis, ardere bello, urbem si-
 ne legibus, sine iudicijs, sine iure, sine fide,
 relictam direptioni, & incendijs itaque mi-
 hi venire in mentem nihil potest, non modo
 quod sperem, sed vix iam quod audeam op-
 tate. sin autem tibi, homini prudentissimo,
 videretur utile esse, nos colloqui: quanquam
 longius etiam cogitabam ab vrbe discedere
 cuius iam etiam nomē inuitus audio, tamē
 proprius accedā. Trebatio mandauit, si quid
 tu eū velles ad me mittere, ne recusares, idq;

EPIST. LIB. IIII.

ut facias, velim: aut, si quem tuorum fidelium voles, ad me mittas: ne aut tibi exire ex urbe necesse sit, aut mihi accedere. ego tibi tantum tribuo, quantum mihi fortasse argo: ut exploratum habeam, quidquid nos communi sententia statuerimus, id omnes homines probaturos. Vale.

Arg. Disputat utrum manendum sit in Italia, an ad Pompeium in Graciam nauigandum: quorum alterum vitiosius, alterum honestius ait esse. concludit, difficilem esse deliberationem, se tamen discessionem magis probare.

Cicero S. D. Sulpicio.

AD III. Kal. Maias, cum essem in Cumanis, accepi tuas literas: quibus lectis cognoui non satis prudenter fecisse Philotimum, qui, cum abis te mandata haberet, ut scribis, de omnibus rebus, ipse ad me non venisset, literas tuas misisset: quas intellexi breviores fuisse, quod eum perlaturum putasset: sed tamen, postquam literas tuas legi, Postumia tua me convenit, & Servius noster. his plu-

placuit, ut tu in Cumanum venires: quod
 etiam, mecum, ut ad te scriberem egerunt:
 Quod meum consiliū exquiris: id est tale,
 ut capere facilius ipse possim, quā alteri da-
 re. quid enim est, quod audeam suadere tibi,
 homini summa auctoritate, summaq; pru-
 dentia? si quid rectissimum sit, querimus:
 perspicuum est. si, quid maxime expediat:
 obscurum. sin y sumus, qui profectō esse de-
 bemus, ut nihil arbitremur expedire, nisi
 quod rectū, honestumque sit: non potest esse
 dubiū, quid faciendum nobis sit. Quod exi-
 stimas meā causam coniunctā esse cum tua:
 certe similis in utroque nostrum, cum opti-
 me sentiremus, error fuit. nā ōnia utriusq;
 consilia ad concordiam spectauerunt, qua
 cum ipsi Casari nihil esset utilius, gratiam
 quoque nos inire ab eo, defendenda pace, ar-
 bitrabamur. quantum nos fefellerit, & quē
 in locum res deducta sit, vides: neque solum
 ea persp. cis, qua geruntur, quaq; iam gesta
 sunt, sed etiam qui cursus rerum, qui exitus
 futurus sit, Ergo aut probare oportet ea, que

77
EPIST. LIB. III.

fiunt, aut interesse, etiam si non probos. quo-
rum altera mihi turpis, altera etiam periculosa ratio videtur. Restat, ut discedendum putem in quo reliqua videtur esse deliberatio, quod consilium in discessu, qua loca sequamur. omnino cum miserior res nunquam accidit, tum ne deliberatio quidem difficultior. nihil enim constitui potest, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. tu, si videbitur, ita censeo facias: ut, si habes iam statutum quid tibi agendum putes, in quo non sit coniunctum consilium tuum cum meo, super sed eas hoc labore itineris. sin autem est, quod mecum communicare velis: ego te expectabo. tu, quod tuo commodo fiat, quamprimum velim venias, sicut intellexi. & Servio, & Postumia placeat. Vale.

Argumentum. Sulpicium, Achaia à Caesare prefectum, consolatur in dolore, quod ex recip. calamitate capiebat scripta est epistola post vicium Pompeium.

Cic.

Cicero S. D. Sulpicio.

Vehementer te esse sollicitum, & in com-
 mune miserijs precipuo quodā dolo-
 re angi, multi ad nos quotidie deferūt. quod
 quanquā minime miror, & meū quodāmo-
 do agnosco: doleo tamen te, sapientia predi-
 tum prope singulari, non tuis bonis delecta-
 ri potius, quā a lienis malis laborare. Me
 quidem, & si neminem concedo, qui maiora
 ex pernicie, & peste reip. molestiam traxe-
 rit: tamē multa iam consolatur, maxime q̄
 cōscientia consiliorū meorū, multo enim aīe
 tanquam ex aliqua specula prospexi tēpesta-
 tem futuram, neq; id solum mea sponte, sed
 multo etiam magis monente, & denuntian-
 te te, & si enim absui magnam partem con-
 sulatus tui, tamen & absens cognoscebam,
 quae esset tua in hoc pestifero bello cauenda,
 & predicendo sententia: & ipse affui pri-
 mis temporibus tui consulatus, cum accur-
 tissime monuisti senatū, collectis omnibus bel-
 lis civilibus, ut & illa timerent, quae memi-
 nissent, & scirent, cum superiores, nullo tali

EPIST. LIB. III.

exemplo antea in repub. cognito, tam crudeles fuissent, quicunque postea temp. oppressisset armis, multo intolerabiliore futurum. Nam quod exemplo sit, id etiam iure fieri putat, & aliquid, atque adeo multa addunt, & afferunt de suo. Quare meminisse debes, eos, qui auctoritatem, & consilium meum non sunt secuti, sua stultitia occidisse, cum tua prudentia salui esse potuissent. Dices: Quid mihi ista res consolatur in tantis tenebris, & quasi parietinis reip? Est omnino vix consolabilis dolor: tanta est omnium rerum amissio, & desperatio recuperandi: sed tamen & Caesar ipse ita de te iudicat, & omnes ciues sic existimant. quasi lumen aliquod, extinctis ceteris, elucere sanctitatem, & prudentiam, et dignitatem tuam. Hec tibi ad leuandas molestias magna esse debent. Quod autem a tuis abes, id eo leuius ferendum est, quod eodem tempore a multis, ac magnis molestiis abes: quas ad te omnes perscriberem, nisi vererer ne ea cognosceres absens, quae quia non vides mihi videris meliorem esse conditionem, quam

nos qui videmus. Hactenus existimo no-
 stram consolationē recte adhibitā esse, quod
 certior ab homine amicissimo fieres ijs de re-
 bus, quibus lenari possent molestia tua. reli-
 qua sunt in te ipso neque mihi ignota, nec
 minima solatia, & , ut quidem ego sentio,
 multo maxima: quae ego ipse experiens quo-
 tidie sic probo, ut ea mihi salutem afferre
 videantur. Te autem ab initio aetatis, me-
 moria teneo, summe omnium doctrinarum stu-
 diosum fuisse, omniaque, quae à sapientissi-
 mis ad bene viuendum tradita essent, sum-
 mo studio, curaque didicisse: quae quidem vel
 optimis rebus, & usui, & delectationi esse
 possent: his verò temporibus habemus aliud
 nihil in quo acquiescamus. Nihil faciā in-
 solenter: nec te, tali vel scientia, vel natura
 praeditum, hortabor, ut ad eas te referas ar-
 tes, quibus à primis temporibus aetatis stu-
 dium tuum dedisti. tantum dicam, quod te
 spero approbaturum, me, postea quam illi ar-
 ti, cui studueram, nihil esse loci neque in cis-
 ria, neque in foro viderim, omnem meam cu-
 ram.

EPIST. LIB. IIII.

vā, atque operā ad philosophiā cōtulisse. tua sciētia excellēti, ac singulari nō multo plus, quā nostra, relictū est loci. Quare non equidē te moneo, sed mihi ita persuasi, te quoq; in ijsdē versari rebus, quæ etiā si minus prodesse, animū tamē à solitudine abducerēt. Servius quidē tuus in omnibus ingenius artibus, imprimisq; in hac, in qua ego me scripsi acquiescere, ita versatur, ut excellat, à me verò sic diligitur, ut tibi vni concedā, præterea nemini: mihiq; ab eo gratia refertur: in quo ille existimat, quod facile appareat, cum me colat, et observet, tibi quoq; in eo se facere gratissimū. Vale.

Argumentum. Laudat Sulpicij scripta probat, quòd Achaia administrande curam non recusavit. scribit de Marcellirestitutione, de suis studijs, de Sulpicio filio, de rebus urbanis, de Casare.

Cicero S. D. Sulpicio.

Accipio accusationem tuam, qua usus es, cur sæpius ad me literas uno exemplo dedisses, sed accipio ex ea parte, quate-

nus aut negligentia aut improbitate eorum
 qui epistolas accipiant, fieri scribis, ne ad
 nos perferatur. illam partem excusationis,
 qua te scribis, orationis paupertate, (sic e-
 nim appellas) iisdem verbis epistolas sepius
 mittere, ne agnosco, nec proba: & ego ipse,
 quem tu per iocum (sic enim accipio) di-
 uicias orationis habere dicis, me non esse
 verborum admodum inopem agnosco. $\epsilon\iota\ \omega\ \nu\epsilon\upsilon\ \epsilon\sigma\theta\alpha\iota$ enim non necesse est. sed tamen
 idem, nec hoc $\epsilon\ \iota\gamma\omega\ \nu\epsilon\upsilon\ \omicron\ \chi\epsilon\upsilon\ \theta\epsilon\iota$, facile ce-
 do tuorum scriptorum subtilitati, & elegantia.
 Consilium tuum, quo te usum scribis hoc A-
 chaium negotium non recusauisse, cum sem-
 per probauissem, tum multo magis probauis-
 setis tuis proximis literis. omnes enim cau-
 se, quas commemoras iustissima sunt, tuaque
 & auctoritate, & prudentia dignissima.
 Quod aliter cecidisse rem existimas, atque
 opinatus sis: id tibi nullo modo assentior. sed
 quia tanta perturbatio & confusio est rerum
 a percussa, & prostrata fœdissimo bello ia-
 cent omnia, ut is cuique locus, ubi ipse sit, mis-
 serit.

EPIST. LIB. III.

ferrimus esse videatur : propterea & tui te
 consilij pœnitet, & nos, qui domi sumus, tibi
 beati videmur. at contra nobis non tu qui-
 dem vacuus molestijs, sed præ nobis beatus
 atque hoc ipso melior est tua, quam nostra
 conditio, quòd tu, quid doleas, scribere au-
 des, nos ne id quidem tuto possumus: nec id
 victoris vitio, quo nihil moderatius, sed ip-
 sius victoria, qua civilibus bellis semper est
 insolens. Vno te vincimus, quòd de Mar-
 celli, collegæ tui, salute paulo ante, quàm tu,
 cognouimus, etiam me hercule, quòd, quem-
 admodum ea res ageretur, vidimus. nam sic
 fac existimes, post has miserias, id est post-
 quàm armis disceptari cœptum est de iure pu-
 blico, nihil esse actum aliud cū dignitate. nã
 & ipse Cæsar, accusata acerbitate Marcelli
 (sic enim appellabat) laudatâq; honorificè-
 tissime & equitate tua, & prudentia, repen-
 te præter spem dixit, se senatui roganti de
 Marcello, ne hominis quidem causa negatu-
 rum. fecerat autem hoc senatus, ut, cum à
 L. Pisone mentio esset facta de Marcello,

&

& cum C. Marcellus se ad Casaris pedes
 abiectisset, cunctus consurgeret, & ad Casarē
 supplex accederet. noli querere: ita mihi pul-
 cher hic dies visus est, ut speciem aliquā vi-
 derer videre quasi reuiuiscētis reip. itaque
 cum omnes ante me rogati gratias Casari
 egissent, praeter Volcatium, (is enim, si co-
 loco esset, negauit se facturum fuisse) ergo roga-
 tus mutavi meum consiliū. nam statuerā,
 non me hercule inertia, sed desiderio pristi-
 nae dignitatis, in perpetuum tacere. fregit
 hoc meum consiliū, & Casaris magnitudo
 animi, & senatus officium. itaque pluribus
 verbis egi Casari gratias: meque metuo ne
 etiam in ceteris rebus honesto otio priua-
 rim: quod erat unicum solatium in malis.
 sed tamen quando effugi eius offensionē, quā
 fortasse arbitraretur, me hanc rem. nō pu-
 tare, si perpetuo tacerem, modice hoc faciā,
 aut etiam intra modum, ut & illius volun-
 tati, & meo studijs seruiam. nam & si à pri-
 ma etate me omnis ars, & doctrina libera-
 lis, & maxime philosophia delectauit: tamē
 hoc

EPIST. LIB. III.

hoc studium quotidie ingrauescit. credo & etatis maturitate ad prudentiã, & his temporũ vitijs, ut nulla res alia lenari animũ molestijs possit. à quo studio te adduci negotijs, intelligo ex tuis literis: sed tamen aliquid iã noctes te adiuuant. Seruius tuus, vel potius noster, summa me obseruantia colit: cuius ego cum omni probitate, sũmaq; virtute, tũ studijs doctrinaq; delector. is me cũ sepe de tua mansione, aut decessione, communicat, adhuc in hac sum sententia, nihil ut faciamus, nisi quod maxime Caesar velle videatur. res sunt eiusmodi. ut si Romæ sis, nihil te præter tuos delectare possit. de reliquis nihil melius ipso est. ceteri, & cetera eiusmodi, ut si alterũ necesse sit, audire ea malis, quàm videre. Hoc nostrũ consiliũ nobis nomine incundũ est, qui te videre cupimus: sed consulimus tibi. vale.

Arg. Cum Caesar bellũ gereret in Hispania contra Pompeij liberos, petijt Tullia ex pareu, Ciceronis filia, iam à Dolabella dimissa, consolatur Ciceronem Sulpicius, et

gumentis ad tollendum dolorem undecunq;
collectis.

Ser. Sulpicius S. D. M. Ciceroni. 6

POSTEA QUAM mihi renunciatum est de
obitu Tulliae filiae tuae, sane quam pro eo,
ac debui graviter, molesteque tui, commu-
nemque eam calamitatem existimaui: qui
si istic abfuissem, neq; tibi defuissem, coraque
meum dolorem tibi declarassem. Et si genus hoc
consolationis miserum, atque acerbum est:
propterea quia per quos id fieri debet, pro-
pinquos, ac familiares, ipsi pari molestia affi-
ciuntur, neq; sine lachrymis multis id cona-
ri queunt, ut magis ipsi videbantur aliorum
consolatione indigere, quam alijs posse suum
officium prestare: tamen, quae in praesentis
mibi in mentem venerunt, decrevi brevis
ad te perscribere: non quod ea te sugere exi-
stimem: sed quod forsitan dolore impeditus
minus ea perspicias. Quid est, quod tanto pe-
re te commoveat iustus dolor intestinus: cogi-
ta, quemadmodum adhuc foret una nobiscum ege-
rit: ea nobis crepta esse, quae hominibus non
minus,

EPIST. LIB. III.

minus, quàm liberi, cara esse debent, patriam,
 honestatem, dignitatem, honores omnes, hoc
 uno incommodo addito, quid ad dolorem ad-
 iungi potuit? aut qui non in illis rebus exer-
 citatus animus callere iam debet, atq; om-
 nia minoris aestimare? An illius vicem, cre-
 do doles? quoties in eam cogitationem neces-
 se est ut tu venires, ut nos sepe incidimus,
 hisce temporibus non possime cum iis esse
 actum, quibus sine dolore licitum est mor-
 tem, cum vita commutare, quid autem fuit
 quod illam hoc tempore ad viuendum mag-
 nopere mutare posset? quæ res? quæ spes?
 quod animi solatium: ut cum aliquo adoles-
 cente primario coniuncta aetatem ageret? li-
 cuit tibi, credo, pro tua dignitate ex hac
 iuuentute generum doligere, cuius fidei libe-
 ros tuos te tuto committere putares. an ut ea
 liberos ex sese pareret, quos cum florentes vi-
 deret letaretur? quærem à parente traditam
 per se tenere possent, honores ordinatim in-
 rep. petivuri essent, in amicorum negotijs li-
 beralitate sua uterentur? quid horum fuit,
 quod

quod non prius, quàm datum, ademptum sit? at verò malum est liberos amittere: malum, nisi hoc peius sit, hac sufferre, & perpeti. Quæ res mihi non mediocrè consolationem attulit, volo tibi commemorare, si forte eadem res tibi minuere dolorem possit. Ex Asia rediens, cum ab Egina Megaram versus nauigarem, cæpi regiones circumcirca prospicere. post me erat Egina, ante Megara, dextera Pireus, sinistra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata, & diruta ante oculos iacent. cæpi egomet mecum sic cogitare. Hæc nos humunculi indignamur. si quis nostrum interijt, aut occisus est, quorum vita breuius esse debet, cum vno loco tot oppidum cadavera proiecta iaceant. vis ne tu te Serui cohibere, & meminisse, hominem te esse natum? Crede mihi, cogitatione ea non mediocriter sum confirmatus, hoc idem si tibi videtur, hæc ante oculos tibi propinas. modo vno tempore tot viri clarissimi interierunt: de imperio præterea tanta diminutio facta est: om-

EPIST. LIB. III.

nes provinciae conquassatae sunt, in unius mo-
 lierculae animula si iactura facta sit, tantum
 pere commoueris? quae si hoc tempore non sua
 diem obisset, paucis post annis tamen ei mo-
 rienaum fuit, quoniam homo nata fuerat.
 Etiam tu ab hisce rebus animum, ac cogita-
 tionem tuam auoca: atque ea potius remini-
 scere, quae digna tua persona sunt: illum, quae
 diu ei opus fuerat, vixisse: una cum republi-
 ca fuisse: te patrem suum praetorem, consulem,
 augurem vidisse: adolescentibus primariis
 nuptam fuisse: omnibus bonis prope perfun-
 ctam esse: cum respu. occideret, vitis exces-
 sisse. quid est, quod tu aut illa cum fortuna
 hoc nomine queri possitis? Denique noli te
 obliuisci: Ciceronem esse, & eum, qui alijs
 consueueris praecipere, & dare consilium,
 neque imitare malos medicos, qui in alienis
 morbis profitentur se tenere medicinae
 scientiam, ipsi se curare non possunt: sed po-
 tius, quae alijs tute praecipere soles, ea tute ti-
 bi subijce, atque apud animum propono.
 N. V. L. L. v. S. dolor est quem non longin-
 quitas

quitas temporis minuat, atque molliat. hoc
 te expectare tēpus tibi turpe est, ac nō ei res
 sapientia tua te occurrere. quōd si quis etiā
 inferis sensus est: qui illius amor in te fuit,
 pietasq; in omnes suos, hoc certe illa te face-
 re non vult. da hoc illi mortua: da ceteris
 amicis, & familiaribus, qui tuo dolore mœ-
 rent: da patriæ, ut, si qua in te opus sit, ope-
 ra, & consilio tuo uti possit. Denique quoniā
 in cā fortunā deuenimus, ut etiam huic rei
 nobis seruiendum sit, noli cōmittere, ut quis
 quam te putet non tam filiam, quā m reipu-
 blica, & aliorum victoriam lugere. Plus
 ra me ad te de hac re scribere pudet, ne vi-
 dear prudentiæ tuæ dissidere. quare, si hoc
 unum proposuero, finem faciam scribendi.
 Vidimus aliquoties secundam pulcherrime
 te ferre fortunam, magnamque ex ea re
 laudem adipisci. fac aliquando intelliga-
 mus, ac æersam quoque te æque ferre posse,
 neque id magis, quā debeat, tibi onus vi-
 ueri, ne ex omnibus virtutibus hæc una tibi vi-
 deatur deesse, quod ad me attinet, cū te trā-

EPIST. LIB. III.

guilliore esse animo cognonero, de his rebus, que hic geruntur, quemadmodumq; se provincia habeat, certiore faciam. Vale.

Arg. Ad Serui consolationem respondet, suum dolorē. lectis illius literis, aliqua ex parte lenitum, sed dolendi causas apud se & plures, & grauiores esse, quàm apud quemuis alium in simili calamitate.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio. 6

Go vero Serui vellem, ut scribis, in meo grauisimo casu affuisses. quantum enim presens me adiuuare potueris & consolando, & prope eque dolendo, facile ex eo intelligo, quò, literis tuis lectis, aliquantum acquieui. nam et ea scripsisti, que leuare luctū possent, & in me consolando non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Seruius tamen tuus omnibus officijs, que illi temporibus tribui potuerunt, declarauit, & quanti ipse me faceret, et quàm suū talē erga me animū tibi gratū putaret fore: cuius officia incunctora scilicet saepe mihi fuerunt, nunquā tamen gratiora. me autē non oratio tua solum

& societas pene agretudinis, sed etiã aucto-
 ritas consolatur. turpe enim esse existimo,
 me non ita ferre casum meũ, ut tu, tali sapiẽ-
 tia prãditus, ferendũ putas, sed opprimor in-
 terdũ, & vix resisto dolori, quòd ea me sola-
 tia deficiunt, quæ cateris, quorũ mihi exem-
 pla propono, simili in fortuna non defuerũt.
 nã & Q. Maximus, qui filiũ consularẽ, cla-
 rũ virũ, & magnis rebus gestis, amisit, &
 L. Paulus, qui duos septẽ diebus, & vester
 Gallus, et M. Cato, qui summo ingenio, sum-
 ma virtute filiũ perdidit, ijs tẽporibus fue-
 runt, ut eorũ tũ ipsorum dignitas consolaretur
 ea, quàm ex rep. consequabantur. mihi
 autẽ, omis̃is ornamentis ijs, quæ ipse cõme-
 moras, quæq; erã maximis laboribus adeptus,
 vnũ manebat illud solatiũ, quod ereptũ
 est. non amicorũ negotijs, non reip. procura-
 tione impediabantur cogitationes meæ: ni-
 hil in foro agere licebat: asp̃icere curiã non
 poterã. existimabã id, quod erat, omnes me
 & industriae meæ fructus, & fortune perdi-
 disse. sed cum cogitarẽ hæc mihi tecũ. & cõ-

EPIST. LIB. III.

quibusdam esse cōmunia, & cum frangerē
 iam ipse me, cogere mē, illa ferre toleranter
 habebā quo confugerem, ubi conquiescerē,
 cuius in sermone, & suauitate omnes curas,
 doloresq; deponerem, nunc autē hoc iā gra-
 uis vulnere etiā illa, qua cōsenuisse videban-
 tur, recrudescunt non enim, ut iū me à rep.
 inestum domus excipiebat, quae leuaret: sic
 nunc domo mērens ad remp. confugere pos-
 sum, ut in eius bonis acquiescā. itaq; & de-
 mo absūm, et foro: quòd nec eū dolorē, quem
 à rep. capio domus iam consolari potest, nec
 domesticū resp. quo magis te expecto, tequo
 videre quamprimū cupio. maior mihi leua-
 tio afferri potest, quàm coniunctio consuetu-
 dinis, sermonumq; nostrorū. quanquā spera-
 bā tuum aduentū (sic enim audiebā) appro-
 pinguare. ego autem cum multis de causis
 te exopto quamprimū videre, tum etiam, ut
 ante commentemur inter nos, qua ratione
 nobis iraducendum sit hoc tempus, quo
 est totum ad vnius voluntatem accommo-
 dandum, & prudentis, & liberalis, & ut
 per-

perspexisse mihi videor, nec à me alieni, & tibi amicissimi. quod cum ita sit, magna tamen est deliberationis, qua ratio sit incun-
da nobis, non agendi aliquid, sed illius concessu, & beneficio quiescendi. Vale.

Arg. Suadet, ut exulandi consilium abijciat, & in patriam suam redeat: id Casavem facile concessurum: id optare ipsius fratrem, id ipsam remp. id ad rationē etiā rei familiaris pertinere.

Cicero S. D. Marcello. 7

ET si eo adhuc cōsilio vsū intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipse dissentiam, sed quòd ea te sapientia esse iudicem, ut meum consilium non anteponā tuo: tamē & amicitia nostrae venustas & tua sūma erga me benevolentia, qua mihi iā à pueritia tua cognita est, me hortata est ut ea scriberē ad te, quae & saluti cōducere arbitrarer, & nō aliena esse ducerem à dignitate. Ego cum te esse, qui horum malorum initia vultō ante videris, consolatū magni-

L 4 ficen-

EPIST. LIB. III.

ficentissimè, atque optimè gesseris, præclarè
 memini. sed idē etiā illa vidi, neque te con-
 siliū ciuiliſ belli ita gerēdi, neq; copias Cn.
 Pōpeij, nec genus exercitus probare, sem-
 perq̄ summe diffidere, qua in sentētia me
 quoque fuisse, memoria tenere te arbitror.
 itaque neque tu multū interfuisti rebus ge-
 rendis, & ego id semper egi, ne interessē. non
 enim ijs rebus pugnabamus, quibus valere
 poteramus, consilio, auctoritate, causa, qua
 erant in nobis superiora, sed lacertis, & vi-
 ribus, quibus pares nō eramus. victi sumus
 igitur, aut, si vinci dignitas non potest, fra-
 cti certe, & abiecti. in quo tuū consiliū non
 maxime laudare, quòd cū spe vincēdi simul
 abiicisti certandi etiā cupiditatē, ostendi-
 sti q̄, sapientē, & bonū ciuē initia belli ciui-
 lis inuitū suscipere, extrema libenter nō per-
 sequi. Qui non idē consiliū, quod tu, secuti
 sunt, eos video in duo genera esse distractos.
 aut enim renouare bellū conati sunt, hique
 se in Africā contulerunt: aut quēadmodū
 vos, victori sese crediderunt. mediū quoddā
 tuū

tuum consilium fuit, qui hoc fortasse humi-
 lis animi duceres, illud pertinacis. fateor, à
 plerisque, vel dicam ab omnibus, sapiens tuum
 consilium, à multis etiam magni, ac fortis
 animi iudicatum: sed habet ista ratio, ut
 mihi quidem videtur, quendam modum, praefer-
 tim cum tibi nihil deesse arbitrer ad tuas
 fortunas omnes obtinendas, praeter volunta-
 tem, sic enim intellexi, nihil aliud esse, quod
 dubitatio afferet ei, penes quem est potestas,
 nisi quod vereretur, ne tu illud beneficium o-
 mino non putares. de quo quid sentiam, nihil at-
 timet dicere, cum appareat, ipse quid fecerim.
 sed tamen, si iam ita constituisses, ut abesse
 perpetuo mallet, quam ea, quae volles, vide-
 re: tamen id cogitare deberes, ubicumque es-
 ses, te fore in eius ipsius, quem fugeres, pote-
 state qui si facile passurus esset, te, carentem
 patria, & fortunis tuis, quiete, & libere vi-
 uere: cogitandum tibi tamen esset, Roma-
 ne, & domi tuae, cuiusmodi res esset, an Mi-
 lene, aut Rhodi mallet vivere. sed cum
 ita late pateat eius potestas, quem veremur,

EPIST. LIB. III.

Et terrarū orbē cōplexa sit: nōne maius sine periculo tua domi esse, quā cum periculo aliena? equidē etiā si oppetenda mors esset, domi, atq; in patria mallē, quā in exter- nis, atq; alienis locis. hoc idē omnes, qui te diligunt, sentiunt, quorū est magna pro tuis maximis, clarissimisq; virtutibus multitu- do. Habemus etiā rationē rei familiaris tuā quā dissipari volumus, nā etsi nullā potēst accipere iniuriā, quae futura perpetua sit, pro- pterea, quod neq; is, qui tenet remp. patere- tur, neq; ipsa res p. tamē impetū praedonum in tuas fortunas fieri nolo. ij autē qui essent, auderem scribere, nisi te intelligere conside- rē. hic te unius sollicitudines, unius etiā mul- te, et assidue lachrymae C. Marcelli, fratris optimi, deprecantur. nos cura, & dolore pro- ximi sumus, precibus tardiores, quod ius a- deundi, cum ipsi deprecatore egerimus, non habemus. gratia tantum possumus, quantū vilti. sed tamen consilio, studio Marcelli non desumus: à tuis reliquis nō adhibemur ad omnia parati sumus.

Vale.

Argo

Arg. Et hac epistola eò spectat, ut Mar-
cello reditus in patriam persuadeatur.

Cicero S. D. Marcello. 3

Neq; monere te audeo, præstãti prudẽtia
virũ, nec cõfirmare, maximi animi ho-
minẽ, virũq; fortissimũ, consolari verò nullo
modo. nã si ea, quæ acciderũt, ita fers, ut au-
dio: gratulari magis virtuti debeo, quã cõso-
lari dolorẽ tuũ. sin te tãta mala reip. fran-
gũt: nõ ita abnuo ingenio, ut te cõsoler, cum
ipse me nõ possi. reliquũ est igitur ut tibi me
in õni re cũ prabeã, præstẽq;, ut ad õnia, quæ
tui velint, ita sim præsto, ut me nõ solũ om-
nia debere tua causa, quæ possũ, sed ea quo-
que, quæ non possum, putent. Illud tamen
vel tu me monuisse, vel censuisse puta, vel
propter benevolentiam tacere non potuisse,
ut quod ego facio, tu quoque animum indis-
cas, si sit aliqua res publi. in ea te esse oportere,
iudicio omnium, reque principem, necessi-
tate cedentem temporì: sin autem nulla sit,
hunc tamen aptissimum esse etiam ad exul-
landũ locũ. si enim libertatẽ sequimur, qui
locus

EPIST. LIB. III.

locus hoc dominatu vacat? sin qualemcūq;
locum, qui est domestica sede incundior: sed
mibi crede is etiam, qui omnia tenet, fauet
ingenijs, nobilitatem vero, & dignitatē ho-
minū, quantum ei res, & ipsius causa conce-
dit, amplectitur. Sed plura, quàm statuerā.
redeo ergo ad vnum illud, me tuū fore cum
tuis, si modo erunt tui, sin minus, me certe
in omnibus rebus satis nostrae coniunctioni,
amoriq; facturum. Vale.

Argumentum. Reditum in patriam sua-
det, ut supra argumenta ex intima arte de-
promit, ad persuadendū firmissima.

Cicero S. D. Marcello. 9

ET si per paucis ante diebus dederam Q.
Mucio literas ad te pluribus verbis
scriptas, quibus declaraueram, quo te ani-
mo censerem esse oportere, & quid tibi faciē-
dum arbitrarer: tamen, cū Theophilus, li-
bertus tuus, proficisceretur, cuius ego fidem
erga te benevolentiamque perspexeram, si-
ne meis literis eum ad te venire volui. Iis-
dem igitur de rebus etiam atque etiam hor-

tor, quibus superioribus literis hortatus sū,
 ut in ea rep. quacunque est, quamprimum
 velis esse. multa videbis fortasse, quæ nolis,
 non plura tamē, quā audis quotidie. nō est
 porro tuum, vno sensu solum oculorum moue
 ri, cum illud idē auribus percipias, quod e
 tiam maius videri solet, minus laboraret.

At tibi ipsi dicendum erit aliquid, quod nō
 sentias, aut faciendum, quod non probes. pri
 mum. tempori cedere, id est necessitati pare
 re, semper sapientis est habitum. deinde non
 habet, ut nunc quidē est, id vitij res, dicere
 fortasse, quæ sentias, non licet: tacere plane
 licet. omnia enim delata ad unum sunt. is
 vititur consilio ne suorum quidem, sed suo.
 quod non multo secus fieret, si temp. teneret
 quem sequuti sumus, An, qui in bello, cum
 omniū nostrum coniunctum esse periculum
 suo cerneret, certorū hominū minime prudē
 tiam consilio vteretur, eū magis cōmunem
 censemus in victoria futurum fuisse, quā
 incertis in rebus fuisse? & qui nec te consulo
 tuum sapientissimum consilium sequutus es.

EPIST. LIB. III.

set, nec, fratre tuo consulatū ex auctoritate
 tua gerente, vobis auctoribus uti voluerit,
 nūc ōnia tenentē, nostras sentētiās desiderā
 turū cēses fuisse? Omnia sunt misera in bel
 lis civilibus: quæ maiores nostri ne semel
 quidē, nostra etas sepe iam sensit: sed mise
 rius nihil, quā ipsa victoria: quæ, etiam si ad
 meliores venit, tamen eos ipsos ferociores,
 impotentioresque reddit, ut etiā si natura
 dales non sint necessitate esse cogantur. mul
 da enim victori eorum arbitrio: per quos vi
 cit, etiam inuito facienda sunt. An tu non
 videbas mecum simul, quā illa crudelis
 esset futura victoria? igitur tunc quoque pa
 tria careres, ne, qua nolles, videres? non in
 quies: ego enim ipse tenerem opes, & digni
 tatem meā. at erat tua virtutis, in minimis
 res tuas ponere, de rep. vehementius laborā
 re. deinde, qui finis istius cōsiliij est? nā adhuc
 & factum iam probatur, & ut in tali re,
 etiam fortuna laudatur: factum, quod &
 initium belli necessario sequutus sis, & ex
 tremā sapienter persequi volueris: fortuna
 quod

quòd honesto otio tenueris et statũ, et famã
 dignitatis tue. nũc verò nec locus tibi vllus
 dulciõr esse debet patria, nec eã diligere ni-
 mis debes, quòd deformior est, sed miseri po-
 tius, nec eã, multis claris viris orbatã, priva-
 re etiã aspectu tuo. Deniq; si fuit magni a-
 nimi, nõ esse supplicẽ victori: vide, ne super-
 bi sit, aspernari eiusdẽ liberalitatẽ: et si sapiẽ-
 tis est carere patria nõ desiderare: et si rep-
 nõ possis frui, stultũ est nolle privata. Caput
 illud est, vt si ista vita tibi cõmodior esse vi-
 deatur, cogitandũ tamen sit. ne tutior nõ sit.
 magna gladiatorũ est licentia: sed in externis
 locis minor etiam ad facinus verecũdia. mi-
 hi salus tua tanta cura est, vt Marcello fra-
 tri tuo aut par, aut certe proximus sim. Tu nõ
 est consulere temporibus, & incolamitati,
 & vitæ, & fortunis tuis. Vale.

Arg. Hortatur, vt reditum maturet. iam
 enim de reditu persuaserat.

Cicero S. D. Marcello. 10

ET si nihil novi, quod ad te scriberem, ha-
 bebam, magisque literas tuas iam expe-
 ctare

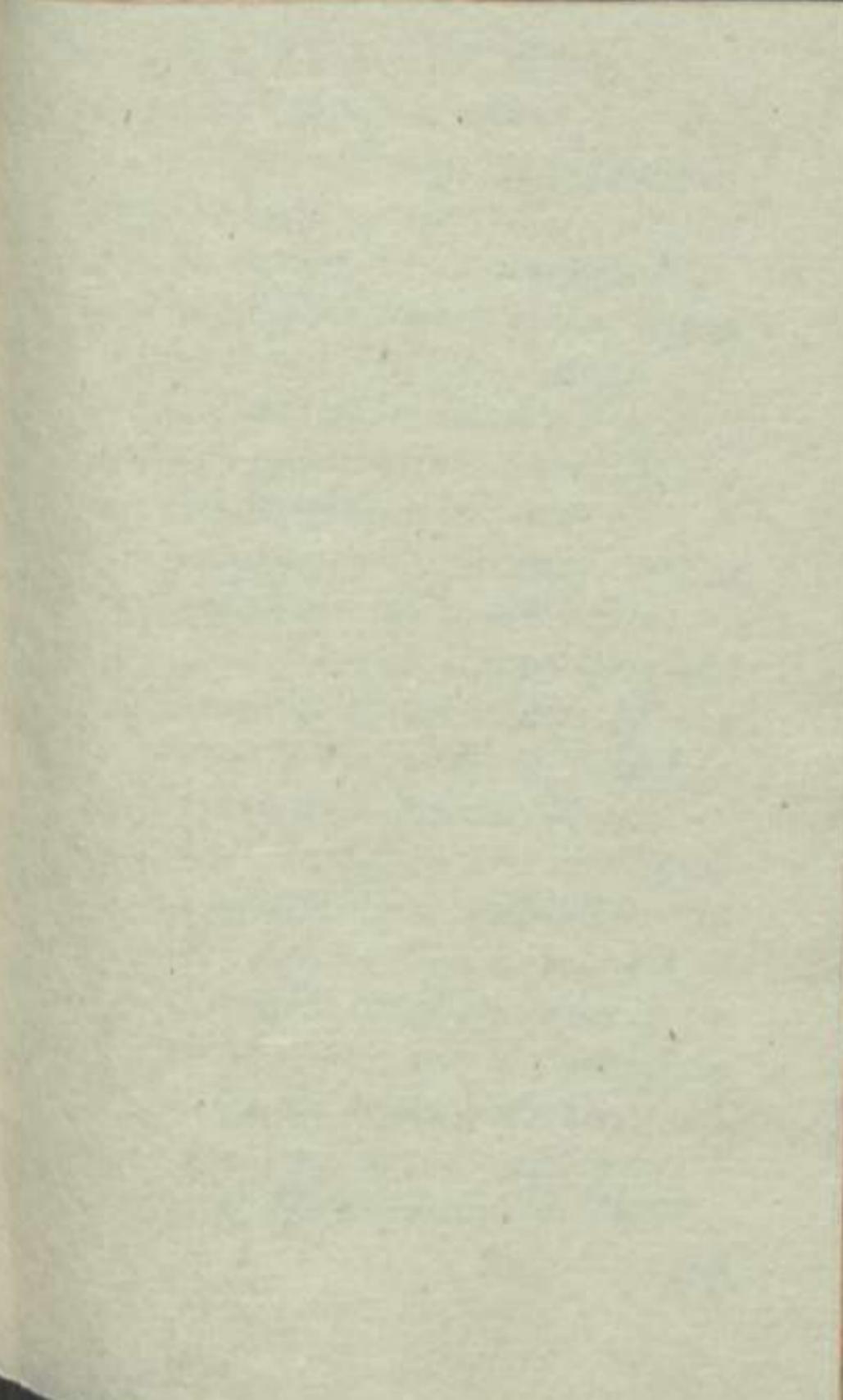
EPIST. LIB. III.

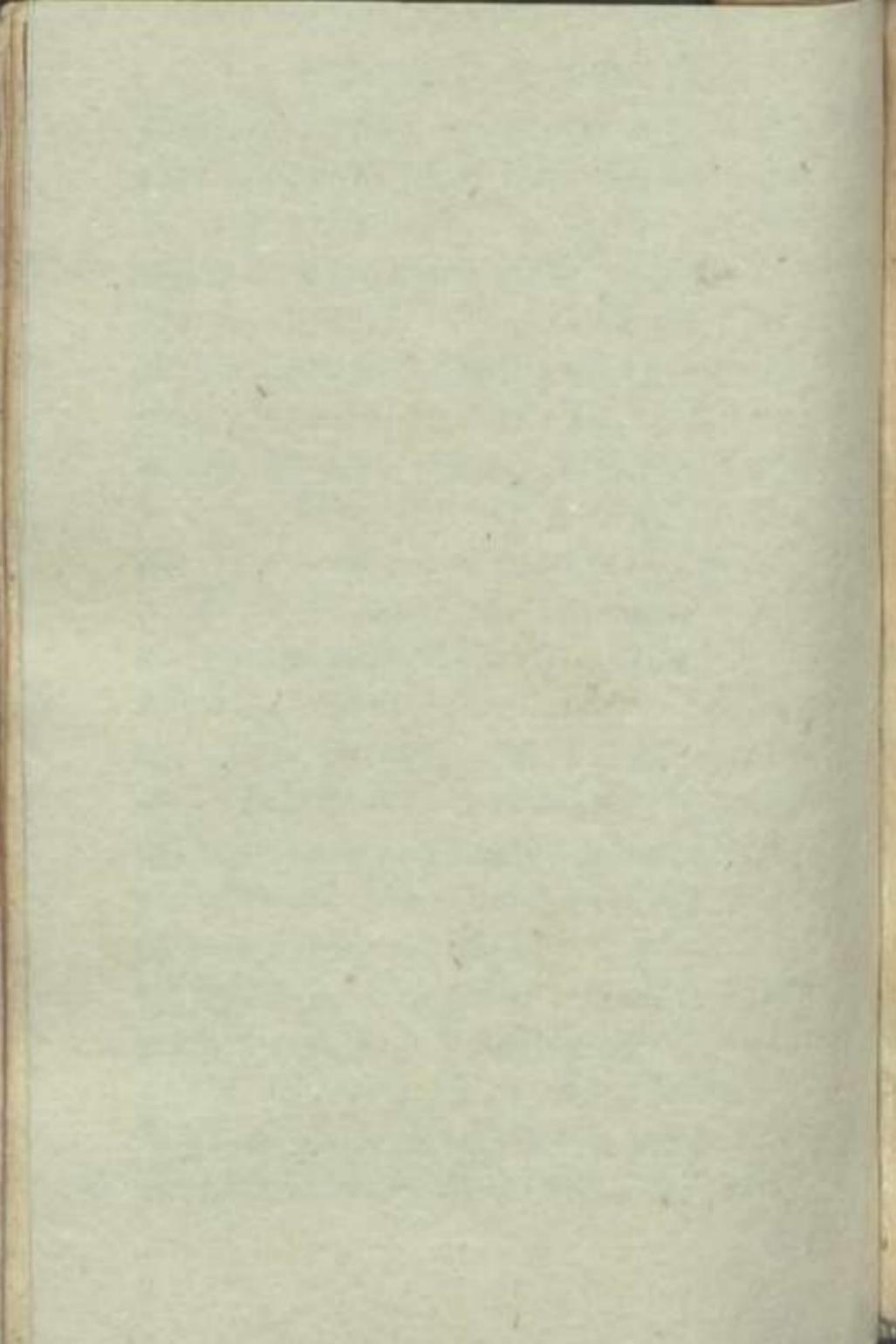
Etare incipiebam, vel te potius ipsum: tamen
 cū Theophilus proficisceretur, non potui ni-
 hil ei literarū dare. Cura igitur, ut quāpri-
 mum venias: venies enim, mihi crede, expe-
 ctatus, neque solū nobis, id est tuis, sed pror-
 sus omnibus venit enim mihi in mentē, sub-
 uereri interdū, ne te delectet tarda decessio,
 quōd si nullum haberes sensum, nisi oculorū
 prorsus tibi ignoscerem, si quosdā nolle s vi-
 dere. sed cum leuiora non multo essent, quā
 audirentur, quā que viderentur, suspica-
 rer autem multū interesse rei familiaris tuē
 te quamprimum venire, idq; in omnes par-
 tes valere: putauit ea de re te esse admonen-
 dum. sed quoniam, quod mihi placeret, ostē-
 dit reliqua tu pro tua prudētia cōsiderabis,
 me tamen velim, quod ad tempus te expe-
 ctemus, certiore facias. Vale.

Arg. Significat se in patriam rediturū, cō-
 motum consilio, & auctoritate Ciceronis.

M. Marcellus S. D. M. Ciceroni.

Plurimum valuisse apud me tuā semper
 auctoritatem, cum in omni re, tū in hoc
 maxi-

senatu egerim, quae concionibus dixerim,
 quas ad te literas miserim. Quae cum om-
 nia collegeris, tu ipse velim iudices, satis ne
 videatur his omnibus rebus tuus aduentus,
 cum proxime Romam venisti: mutuo respon-
 disse. Quod scribis de reconciliata gracia:
 non intelligo, cur reconciliatam esse dicam,
 quae nunquam immutata est. Quod scribis,
 non oportuisse Metellum, fratrem tuum, ob-
 dictum a me oppugnari: primum, hoc velim
 existimes, animum mihi istum tuum vehemen-
 ter probari, & fraternam plenam humani-
 tatis, ac pietatis voluntatem: deinde, si qua
 ego in re fratri tuo reip. causa restiterim, pe-
 to, ut mihi ignoscas. tam enim sum amicus
 reip. quam qui maxime si verò meam salutem
 contra illius impetum in me crudelissimum de-
 fenderim: satis habeas, nihil me etiam tecum
 de tui fratris iniuria conqueri, quem ego cum
 cōperissem omnem sui tribunatus conatum in
 meam perniciem parare, atque meditari, egi cum
 Claudia, uxore tua, & cum vestra sorore
 Mucia, cuius erga me studium pro Cn. Pō-

EPIST. LIB. V.

peij necessitudine multis in rebus perspexerant, ut eū ab illa iniuria deterrent. Atque ille, quod te audisse credo, pridie Kal Ianu. qua iniuria nemo unquam in aliquo magistratu improbissimus ciuis affectus est, ea me consulem affecit, cū remp. conseruasse, atque abeuntem magistratu concionis habēda potestate, priuauit, cuius iniuria mihi tamen honori summo fuit. nam, cū ille mihi nihil, nisi ut iurarem, permitteret; magna voce iuravi verissimum, pulcherrimumque iusiurandum: quod populus etiam magna voce, me verē iurasse, iurauit. Hac acceptam insigni iniuria, tamen illo ipso die misi ad Metellum communes amicos, qui agerent cum eo, ut ab illa mente desisteret. quibus ille respondit; sibi non esse integrum. Et enim paulo ante in concione dixerat, ei, qui in alios animaduertisset indicta causa, dicendi ipsi potestatem fieri non oportere, hominem grauem, & ciuem egregium, qui, qua pœna senatus, consensu bonorum omnium, eos affecerat, qui urbem incendere,

magistratus, ac senatum trucidare bellum
 maximum conflare voluissent, eadem digni-
 tudine iudicaret eum, qui curiam cade, urbem in-
 cendijs, Italiam bello liberasset. itaque ego
 Metello fraatri tuo praesentirestiti. nam in
 senatu Kal. Ian. sic cum eo de rep. disputa-
 ui, ut sentiret sibi cum viro forti, constanti
 esse pugnandum. Ad III. non. Ian. cum agere coe-
 pisset, tertio quoque verbo orationis suae me
 appellabat, mihi minabatur: neque illud quid-
 quam deliberatius fuit, quam me, quacumque ratio-
 ne posset, non iudicio, neque disceptatione, sed
 vi, atque impressione enervare. huius ego time-
 ritati si virtute atque animo non resistissem quis
 esset, qui me in consulatu non casu potius ex-
 istimaret, quam consilio fortem fuisse? Haec
 si Metellum cogitare de me nescisti: debes
 existimare, te maximis de rebus a fratre
 esse celatum. sin aliquid impertuit tibi suum
 consilij: lenis a te, et facilis existimari de-
 beo, qui nihil tecum de his ipsis rebus expo-
 tularem. etsi intelligis, non me dicto Metelli,
 ut scribis, sed consilio eius, animoque in me ini-

EPIST. LIB. V.

micissimo esse cōmotum. Cognosce nunc hu-
 manitatē meā: si humanitas appellanda est
 in acerbissima iniuria remissio animi, ac dis-
 solutio. Nulla est à me unquam sententia
 dicta in fratrem tuum, quotiescūque aliquid est
 actum, sedens ijs assensi, qui mihi lenissime
 sentire visi sunt. addā illud etiā, quod iā ego
 curare non debui, sed tamen fieri non mole-
 ste tuli, atq; etiam ut ita fieret, pro mea par-
 te adiuui, ut S. C. meus inimicus, quia tuus
 frater erat, subleuaretur. Quare non ego op-
 pugnavi fratrem tuum, sed fratri tuo repug-
 navi: nec in te, ut scribis, animo sui mobili,
 sed ita stabili, ut in mea erga te voluntate,
 etiam desertus ab officijs tuis, permanerem.
 Atque hoc ipso tempore tibi, pene minitan-
 ti nobis per literas, hoc rescribo, atque respo-
 deo. Ego dolori tuo non solum ignosco, sed
 summā etiā laudē tribuo. meus enim me sē-
 sus, quanta vis fraterni sit amoris, admonet
 à te peto, ut tu quoque equum te iudicē dolo-
 ri meo praebeas, si acerbè, si crudeliter. si si-
 ne causa sum à tuis oppugnatus, ut statuas
 mihi

mibi non modo non credendū, sed etiā tuo,
 atque exercitus tui auxilio in eiusmodi cau-
 sa utendum fuisse. Ego te mihi semper ami-
 cum esse volui: me ut tibi amicissimum esse
 intelligeres, laboravi, maneo in voluntate, et
 quoad voles tu, permanebo: citiusq; amore
 tui fratrem tuum odisse desinam, quā il-
 lius odio quidquam de nostra benevolentia
 detrahatur. Vale.

Arg. Quae sequitur epistola, non dubito
 quin Metelli Celeris potius sit, quā Ne-
 potis, et in epistola Nepotē puto significari.

Q. Metellus Nepos S.D. M. Cic. 3

Hominis importunissimi cōtumelia, quā
 bus me crebris cōcionibus onorat, tuis
 erga me officijs leniuntur. & ut sunt leues
 huiusmodi homines, à me dispiciuntur: libē-
 terque cōmutata persona, te mihi fratris lo-
 co esse duco, de illo ne meminisse quidem vo-
 lo: tametsi bis eum inuitum seruavi. De me-
 neisq; rebus, ne vobis multitudine literarū
 molestior essem, ad Lollium perscripsi, de
 rationibus etiā provinciae quid vellem fieri,

EPIST. LIB. V.

ut is vos doceret, & commonefaceret. Si poteris, velim pristinam tuam erga me voluntatem conserues. Vale.

Arg. Studiū, & auxiliū Metelli Nepotis, consulatū gerentis, exul implorat.

M. Cicero S. D. Q. Metello Nepotico.

Litera Quinti fratris, & T. Pōponij, necessarij mei, tantūm mihi sibi dederant, ut in te non minus auxiliij, quā in tuo collega mihi constitutum fuerit. itaque ad te literas statim misi; per quas, ut fortuna postulabat, & gratias tibi egi, & de reliquo tempore auxiliū petij. postea mihi nō tantūm eorū litera, quā sermones eorū, qui hāc iter faciebant, animū tuū immutatū significabant. quae res fecit, ut tibi literis obstrepere non auderē. nunc mihi Quintus frater meus, mitissimum, tuam orationem, quam in senatu habuisses, perscripsit: qua inductus ad te scribere sum coactus: & abs te, quātūm tua fert voluntas, peto, quāsoque, ut tuos mecum serues potius, quā propter arrogan

gantiam, & crudelitatem tuorum me oppres-
 gnes. tu, tuas inimicitias ut reip. donares, te
 vicisti; alienas ut contra remp. confirmes,
 adduceres? quòd si mihi tua clementia open-
 tuleris, omnibus in rebus me fore in tua po-
 testate tibi confirmo. sin mihi neque magi-
 stratrũ, neque senatrũ, neq; populũ auxiliari
 propter eã vim, qua me cũ rep. vicit, licue-
 rit: vide, ne, cùm velis reuocare tempus om-
 nium seruandorum, cùm, qui seruetur, non
 erit, non possis. Vale.

Arg. Exprobat Antonio, qui Macedo-
 niã pro consule regebat, ingrati animi vitio
 deinde Atticum illi comendat.

M. Cic. S. D. C. Antonio. M. F. imp. S

ET si statueram nullas ad te literas mit-
 tere, nisi commendaticias, non quòd
 eas intelligerem satis apud te valere,
 sed ne ijs, qui me rogarent, aliquid de no-
 stra coniunctione imminutum esse ostende-
 rem. T A M E N cum Titus Pomponius
 homo omnium meorũ in te studiorũ, & offi-
 ciorum maxime conscius, tui cupidus, no-

EPIST. LIB. V.

stri amantissimus, ad te proficisceretur, aliquid mihi scribendum putavi, praesertim cum aliter ipsi Pomponio satisfacere non possem. Ego si abs te summa officia desiderem, mirum nemini videri debeat, omnia enim a me in te profecta sunt, quae ad tuum commodum, quae ad honorem, quae ad dignitatem pertinerent. pro his rebus nullam mihi abs te relatam esse gratiam, tu es optimus testis. contra etiam esse aliquid abs te profectum, ex multis audiui: nam, cooperisse me, non audeo dicere, ne forte id ipsum verbum ponam, quod abs te aiunt falso in me solere conferri. sed ea, quae ad me delata sunt, malo te ex Pomponio, cui non minus molesta fuerunt, quam ex meis literis, cognoscere. meus in te animus, quam singulari officio fuerit, & senatus, & populus R. testis est: tu quam gratus erga me fueris, opere existimare potes, quantum mihi debeas, carere existimem, ego quae tua causa a te fecivoluntate sum adductus, posteaque constantia: sed reliqua, mihi crede, multo maius meum studium, maioremque gravitatem, & laborem desiderant:

derant: quæ ego si non profunderè ac perde-
re videbor, omnibus meis viribus sustinebo
sin ingrata esse sentiam, non committā, ut
tibi ipse insanire videar. ea quæ sint, & cu-
iusmodi, poteris ex Pōponio cognoscere, atq;
ipsum tibi Pomponiū ita cōmendo, ut, quan-
quā ipsius causa cōfido te facturū esse ōnia,
tamen abs te hoc petā, ut, si quid residet in
te amoris erga me, id omne in Pōponij nego-
tio ostendas. hoc mihi gratius facere nihil
potes. Vale.

Arg. Narrat, se diligentiam adhibuis-
se, ne Sextio succederetur. adscribit de do-
mo à se emptā.

M. C. S. D. P. Sextio L. F. pro que. 6

Cum ad me Decius librarius venisset,
egissetque mecū, ut operā darē, ne tibi
hoc tempore succederetur: quanquā illū ho-
minē frugi, & tibi amicū existimabā, ta-
men, quod memoria tenebā, cuiusmodi ad
me literas antea misisses, non satis credidi
tuum prudenti, tā valde esse mutatā volū-
tatē tuā. sed postea quā & Cornelia tua

EPIST. LIB. V.

Terentiam conuenit, & ego cum Qu. Cornelia loquutus sum, adhibui diligentiam, quotiescunque senatus fuit, ut adessem: plurimum quod in eo negotio habui, ut Qu. Fufium tribunum pl. & ceteros, ad quos tu scripseras cogere mihi potius credere, quam tuis literis. omnino res tota in mensem Ianuarium reiecta erat, sed facile obtinebatur. Ego tua gratulatione commotus, quod ad me primum scripseras, velle te bene euenire. quod de Crasso domum emissam, emi eam ipsam domum XXXV. aliquanto post tuam gratulationem. itaque nunc me scito tantum habere aris alieni, ut cupiam coniurare, si quis me recipiat. sed partim odio inducti me excludunt & aperte vindicem coniurationis oderunt: partim non credunt: & a me insidias metuant, nec putant ei nummos deesse posse, qui ex obsidione foeneratores exemerit. omnino semissibus magna copia est: ego autem meis rebus gestis hoc sum assequutus, ut bonum nomen existimer. Domum tuam, atque adificationem omnem perspexi, & vehementer pro.

probavi. Antonium, etsi eius in me officia omnes desiderant, tamen in senatu gravissime, ac diligentissime defendi, senatumque vehementer oratione mea, atque auctoritate comoueri. Tu ad me velim literas crebrius mittas. Vale.

Arg. Leuiter expotulat, quod Pompeius sibi de oppressa Catilina conuersione non esset pro rei magnitudine literis gratulatus.

M. Tullius M. F. Cicero S. D. Cn. Pō

peio Cn. F. Magno, im,

7

SI tu, exercitusque, valetis, bene est. Ex literis tuis, quas publice misisti, cepi una cum omnibus incredibilem voluptatem. tantam enim spem otii ostendisti, quantam ego semper omnibus, te uno fretus, pollicebar. sed hoc scito, tuos veteres hostes, nonos amicos, vehementer literis percussos, atque ex magna spe deturbatos iacere. ad me autem literas quas misisti, quanquam exiguam significationem tuae erga me voluntatis habebant, tamen

EPIST. LIB. V.

Vamen mihi scito incūdas fuisse. nulla enim
 re tā letari soleo, quā meorū officiorū con-
 scientia. quibus si quando non mutuo respō-
 detur, apud me plus officij residere, facilli-
 mē patior. illud non dubito, quin, si te mea
 summa erga te studia parū mihi adiunxe-
 runt, resp. nos inter nos conciliatura, coniun-
 cturaq; sit. ac ne ignores, ne quid ego in tuis
 literis desiderarim: scribā aperte, sicut &
 mea natura, & nostra amicitia postulat.
 Res eas gessi, quarū aliquā in tuis literis, &
 nostrae necessitudinis, & reip. causa, gratula-
 tionē expectavi: quam ego abs te pratermis-
 sam esse arbitror, quòd verebare, ne cuius a-
 nimum offenderes. sed scito, ea, quae nos pro
 salute patriae gessimus, orbis terra iudicio,
 ac testimonio comprobari. quae, cum veneris
 tanto consilio, tantaq; animi magnitudine
 à me gesta esse cognosces ut tibi, multo maio-
 ri, quā Africanus fuit, me, non multo mi-
 norem, quā Lelius, facile & in republicae
 & in amicitiam adiunctum esse patiāre.

Vale.
 Argem.

*Arg. Officium suū in Crassū predicat:
omniaque pollicetur, quæ ad illius cōmodum
aut ampliudinē pertinebunt,*

*M. Tullius Cicero S. D. M. Licinio
P. F. Crasso.* 8

Quantū meū studiū extiterit dignita-
tis tuæ vel iuenda, vel etiā augenda
non dubito, quin ad te omnes tui perscripse-
rint: non enim fuit aut mediocre? aut obscu-
rum, aut eiusmodi, quod silentio posset prete-
riri. nam & cū consulibus, & cum multis
consularibus tanta contentione decertavi,
quanta nunquā antea vlla in causa: susce-
piq; mihi perpetuam propugnationē pro om-
nibus ornamentis tuis: veterique nostræ ne-
cessitudini tam diu debui, sed multa varie-
tate temporū interruptum officium cumula-
te reddidi. Neque me hercule unquā mihi
tui aut colendi, aut ornandi voluntas defuit
sed quedam pestes hominū laude aliena do-
lentium & te non nunquā à me alienarunt
& me aliquando immutarunt tibi. sed ex-
tuiti tēpus optatū mihi magis, quā spera-

EPIST. LIB. V.

tum, ut florentissimis tuis rebus, mea perspicui posset & memoria nostræ voluntatis, & amicitia fides. sum enim consecutus, nō modo ut domus tua tota, sed ut cuncta ciuitas me tibi amicissimū esse cognosceret, itaq; & præstātissima omnium fœminarū uxor tua, & eximia pietate, virtute, gratia tui Crassi meis consilijs, monitis, studijs, actionibusq; nituntur: te senatus, populusq; R. intelligit, tibi absenti nihil esse tā prōptum aut tā paratum, quàm in omnibus rebus. que ad te pertineant, operā, curam, diligentiam, auctoritatem meam. Que sint acta, queque agantur, domesticorum tibi literis declarari puto. De me sic existimes, ac tibi persuadeas vehementer uelim, non me repentina aliqua voluntate, aut fortuito ad tuā amplitudinem meis officijs amplectendam incidisse, sed, ut primum forum attigerim, spectasse semper, ut tibi possem quammaxime esse cōiunctus. quo quidem ex tempore, memoria teneo, neque meam tibi obseruantiam neq; mihi tuam summam beneuolentiam, ac libera

beralitatem defuisse. si qua interdicerent
 non tam re, quàm suspitione violenta, ea cū
 fuerint & falsa, & inania, sint euulsa ex
 omni memoria, vitæque nostræ. is enim tu
 vir es, & eum me esse cupio, ut quoniam in
 eadem recip. tempora incidimus, coniunctio-
 nem, amicitiamq; nostrā utriq; nostrū lau-
 di spem fore. Quāobrem tu quantū tuo iudi-
 cio tribuendum nobis esse putes, statues ip-
 se, & ut spero statues ex nostrā dignitate:
 ego verò tibi profiteor, atque polliceor exi-
 mium, & singulare meum studium in om-
 ni genere officij, quòd ad honestatem, & glo-
 riam tuam s̄boret. in quo, etiam si multi
 mecum contendent, tamē, cum reliquis om-
 nibus, tum Crassis tuis iudicibus, omnes fa-
 cile superabo: quos quidem ego ambos unice
 diligo, sed in Marco benevolentia impari:
 hoc magis s̄u Publio dedius, quòd me, quā
 quā à pueritia sua sēper, tamē hoc tempore
 maxime, sicut alterū parentē, et observat, et
 ligit. Has literas velim existimes fæde-
 ris habituras esse vim, non epistola, meque
 ea,

EPIST. LIB. V.

ea, quae tibi promitto, ac recipio, sanctissime
 esse obseruaturum, diligentissimeque factu-
 rum. Quae à me suscepta defensio est, te ab-
 sente, dignitatis tuae, in ea iam ego nō solum
 amicitiae nostrae, sed etiā cōstantiae meae cau-
 sa permanebo. quamobrē satis esse hoc tem-
 pore arbitratus sum, hoc ad te scribere; me,
 si quid ipse intelligerem aut ad voluntatem
 aut ad commodū, aut ad amplitudinē tuā
 pertinere, mea sponte id esse facturū, sin quid
 piam à te essem admonitus, aut à tuis, effe-
 cturum, ut intelligeres, nihil nequa te scrip-
 sisse, neque quenquā tuorū ad me frustra de-
 tulisse. Quamobrē velim ita & ipse ad me
 scribas de omnibus minimis, maximis, me-
 diocribusq; rebus, ut ad hominē amicissimū
 & tuis praecipias, ut opera, consilio, auctori-
 tate gratia mea sic utantur in omnibus pu-
 blicis, priuatis, forensibus, domesticis tuis,
 amicorum hospium, clientium tuorū negotiis
 ut quoad eius fieri possit, praesentis tuae desi-
 derium meo labore minuatur. Vale.

Arg. Vatinius, ex consulatu à Caesare di-
 Etato

Etatore in Illyricum missus, commendat suam dignitatem Ciceroni contra maleuolorum obtreccationes.

P. Vatinius imp. S. D. Ciceroni suo. 9

SI vales, bene est: ego valeo. Si tuam consuetudinem in patrocinijs tuendis seruas, P. Vatinius cliens ad te venit, quo pro se causam dicere vult. non puto repudiabis in honore, quem in periculo recepisti. ego autem quem potius adoptem, aut innocem, quam illum, quo defendente vincere didici? an verear, ne, qui potentissimorum hominum conspirationem neglexerit pro mea salute, is pro honore meo, pusillorum, ac maleuolorum obtreccationes, & inuidias non posternat, atque obturat? Quare si me, sicut soles, amas; suscipe me totum, atque hoc, quidquid est oneris, ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum, ac sustinendum puta. scis meam fortunam nescio quo modo facile obtreccatores inuenire, non quidem mehercule merito: sed quanti valet refert, si tamen fato nescio quo accidit? si quis forte fuerit, qui nostrae dignitati obesse

O
velit:

EPIST. LIB. V.

velit: peto à te, ut tuã consuetudinem, & liberalitatẽ in me absente defendendo mihi prestes. Literas ad senatũ nostris de rebus gestis quo exemplo miserã, infra tibi perscripsi. Dicitur mihi tuus seruus anagnostes sitigitius cum Vardeis esse: de quo tu mihi nihil mandasti: ego tamen, terra, marique ut conquireretur, præmandavi: & profecto tibi illum reperiam, nisi in Dalmatiam ausurgerit: & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac ames. Valc. ad III. id, Quint. ex castris, Narona.

Arg. Scribit hac, de Dionysio Ciceronis seruo, de Catilio pirata rebus à se in Dalmatio gestis, pro quibus supplicationes sibi decerni postulat.

Vatinius Imp. S. D. Ciceroni. 10.

SI vales, bene est: ego quidem valco. De Dionysio tuo adhuc nihil extrico, & eo minus, quod me frigus Dalmaticũ, quod illinc eiecit, etiam hic refrigeravit, sed tamen non desistam, quin illum aliquando eruam. sed tamen omnia mihi dura imperas. de Catilio

tilio nescio quid ad me scripsisti deprecationis diligentissima. Apage te cum nostro Sex. Seruilio: nam mehercule ego illum quoque amo. sed huiuscemodi vos clientes. huiuscemodi causas recipitis? hominem vnum omnium crudelissimum, qui tot ingenos, matres familiares, ciues R. occidit, arripuit, disperdidit, regiones vastauit? Simius, non semissis homo, contra me arma tulit, & cum bello cepi. sed tamē, mi Cicero, quid facere possū? omnia mehercule cupio, qua tu mihi imperas. meā animaduersionē & supplicium, quo vsurus eram in eū, quem cepissem, remitto tibi, & condono. quid illis respondere possum, qui, sua bona direpta, naues expugnatas, fratres, liberos, parentes occisos, actione expostulant? si mehercule Ap. Py. os haberem, in cuius locum succedens sū, tamen hoc sustinere non possem. quid ergo est? faciam omnia sedulo, que te sciam vel.

Defenditur à Q. Volusio, tuo discipulo.

Si forte eas res poterit aduersarios fugare, in eo maxima spes est. nos, si quid erit istic o-

EPIST. LIB. V.

puz. defendes. Caesar adhuc mihi iniuriã fa-
 cit: de meis supplicationibus, & rebus gestis
 Dalmaticis adhuc non refert: quasi vero
 non iustissimi triũphi in Dalmatia res ges-
 serim. nã si hoc expectandũ sit, dũ totũ bel-
 lum conficiam: viginti oppida sunt Dalma-
 tia antiqua: quæ ipsi sibi asciverunt, ãplius
 sexaginta. hæc nisi omnia expugno, si mihi
 supplicationes non decernuntur, longe alia
 conditione ego sum, ac ceteri imperatores.
 Ego post supplicationes mihi decretas in
 Dalmatiã profectus sum: sex oppida vi op-
 pugnando cepi: unum hoc, quod erat maxi-
 mũ, quater à me iã captum quattuor enim
 turre, & quattuor muros cœpi, & arcẽ co-
 rum totam: ex qua me niues, frigora, im-
 bres detruserunt: indigniq; mi Cicero, oppi-
 dum captum, & bellũ iam confectum relin-
 quere sum coactus, Quare te rogo, si opus e-
 rit, ad Casarem meam causam agas, meque
 tibi in omnes partes defendẽdum putes,
 existimans, neminem te tui amantiore ba-
 bere. Vale. nonis Decem. Narona.

Arg.

Arg. Suum studiū erga uxore Vatinij, ipsumq; Vatinium significat. rogat deinde, ut omnino sibi remittat seruum suum fugitiuum Dionysium.

M. Cicero S. D. P. Vatinio imp. 11

GRata tibi esse officia mea, non miror. cognoui enim te gratissimum omnium idque nunquā destiti predicare. nec, enim tu mihi gratiam modo habuisti, verū et iā cumulatissime retulisti, quāobrem reliquis tuis rebus omnibus pari me studio erga te, & eadem voluntate cognosces. Quod mihi foeminam primariā Pōpeiam, uxore tuam, cōmendas: cum Sura nostro statim, tuis literis lectis, loquutus sum, ut ei meis verbis diceret, ut, quicquid opus esset, mihi denuntiaret, me omnia, quae ea vellet, summo studio, curaq; facturum, itaque faciam; eamque, si opus esse videbitur, ipse conueniā. tu tamen ei velim scribas, ut nullā rem neque tā magnam: neque tam paruam putet, quae mihi aut difficilis, ac parum me digna videatur. omnia, quae in tuis rebus agam, & non labo

EPIST. LIB. V.

riosa mihi, & honesta videbuntur. De Dionysio, si me amas, confice. quamcunque ei si dem dederis, prestabo. si verò improbus fuerit, ut est, duces eum captivum in triumpho. Dalmatis dii malefaciant, qui tibi molesti sunt. sed, ut scribis, brevi capientur, & illustrabunt res tuas gestas: semper eum habiti sunt bellicosi. Vale.

Arg. Luceium historiarum scriptorem rogat, ut de rebus à se in consulatu gestis separatim volumen conficiat: quod illustrius videbatur.

M. Cic. S. D. L. Luceio Q. F. 12

Conantem tecum eadem hæc agere sæpe subrusticus: quæ nunc exprobram absens audacius: epistola enim nõ erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neq; ut ego arbitror reprehendenda, nomẽ ut nostrũ scriptis illustretur, et celebretur tuis. quod etsi mihi sæpe ostẽdis te esse facturũ: tamẽ ignoscas vetum huic festinationi meæ. genus enim scri-

pro-

pterum tuorū & si erat semper à me vehe-
 menter expectatum, tamen vicit opinione
 meā, meq; ita vel cepit, vel incendit, ut cu-
 perē quā celerrime res nostras monumētis
 cōmendari tuis non enim me solū cōmemora-
 tio posteritatis ad spē quandā immortalita-
 tis rapit, sed etiā illa cupiditas, ut vel au-
 thoritate testimonij tui, vel indicio beneuo-
 lētia, vel suauitate ingenij viui perfruamur.
 Neq; tamen, hæc cū scribebam erā nescius,
 quantis oneribus premerere susceptarum re-
 rū, & iā institutarum, sed quia videbā Ita-
 lici belli, & civilis historiā iā penc à te esse
 perfectum, dixeras autem mihi, te reliquas
 res ordiri, deesse mihi nolui, quin te admo-
 nerem, ut cogitares, coniuncte ne malles cū
 ceteris rebus nostra contexere, an, ut mul-
 ti Græci fecerunt, Callisthenes Troicum
 bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numan-
 tinum, qui omnes à perpetuis suis historijs
 ea, quæ dixi, bella separauerunt, tu quoque
 item civilem cōiurationē ab hostilibus, ex-
 ternisq; bellis seiungeres, equidem ad nostrā

EPIST. LIB. V.

laudem non multū video interesse : sed ad
 prope rationē meā quiddam interest, non te
 expectare, dū ad locū venias, at statim cau-
 sam illā totā, & tēpus arripere. Et simul, si
 vno in argumento, unaq; in persona meus
 tua tota versabitur, cerno iā animo, quanto
 ōnia vberiora, atque, ornatioa futura sint.
 neque tamen ignoro, quā impudenter fa-
 ciā, qui primū tibi tantum oneris imponam
 (potest enim mihi denegare occupatio tua)
 deinde etiā. ut ornes me, postulem, quid, si
 illa tibi non tant opere videntur ornanda?
 sed tamen, qui semel verecundia fines tran-
 sierit, cum bene, & nauiter oportet esse im-
 pudentem, itaque te plane etiā atq; etiā ro-
 go, ut & ornes ea vehementius etiā, quā for-
 tasse sentis & in eo leges historia negligas;
 gratiāque illam, de qua suauissime quodam
 in proœmio scripsisti, à qua te affici non ma-
 gis potuisse demonstras, quā Herculū Xe-
 nophontiū illū à voluptate ea si me tibi ve-
 hementius cōmendabit, ne aspernere, amo-
 riq; nostro plusculū etiā, quā concedit ve-
 ritas

vitas, largiare. Quòd si te adducemus, ut
 hoc suscipias: erit, ut mihi persuadeo, mate-
 ries digna facultate, & copia tua. à princi-
 pio enim coniurationis vsque ad reditū no-
 strum videtur mihi modicū quoddā cor-
 pus confici posse. In quo & illa poteris uti cū
 viliū cōmutationū scientia, vel in explicā-
 dis causis rerum nouarū, vel in remedijs in-
 cōmodorum, cū & reprehendes ea, quæ vitio
 peranda duces, & quæ placebunt, exponen-
 dis rationibus cōprobabis. & si liberius, ut
 consuesti, agendum putabis, multorū in nos
 perfidiā, insidias, proditiōnē notabis, multiā
 etiā casus nostri tibi varietatē in scribendo
 suppeditabūt, plenā cuiusdā voluptatis, quæ
 vehementer animos hominū in legendo scri-
 pto retinere possit. Nihil est enim aptius ad
 delectationē lectoris, quàm temporū varie-
 tates fortuna quæ vicissitudines: quæ etsi no-
 bis optabiles in experiendo non fuerunt, in
 legendo tamen erunt incunda. Habet enim
 præteriti doloris secura recordatio delecta-
 tionē: ceteris verò, nulla perfunētis propria

EPIST. LIB. V.

*molestia, casus alienos sine ullo dolore intue-
 ribus, etiam ipsa misericordia est iucunda.
 Quē enim nostrū ille moriens apud Manti-
 neā Epaminondas non cū quadā miseratione
 delectat? qui tū denique sibi auelli iubet
 spiculum, posteaquā ei percontanti dictū
 est, chypeum esse saluū: ut etiam in vulneris
 dolore, a quo animo cum laude moreretur.
 Cuius studium in legendo non erectū The-
 mistoclis fuga, redituque retinetur? etenim
 ordo ipse analium mediocriter nos retinet
 quasi enumeratione fastorum: at viri saepe
 excellentis ancipites, varijque casus habēt
 admirationē, expectationem, letitiam, mole-
 stiam, spem, timorem: si verò exitu notabilē
 concluduntur, expletur animus iucundissi-
 ma lectionis voluptate. quo mihi acciderit
 optatius, si in hac sententia fueris, ut à con-
 tinentibus tuis scriptis, in quibus perpetuā
 rerū gestarū historiā complecteris, secernas
 hanc quasi fabulā rerū. euentorumque, nostro-
 rum. Habet enim varios actus, multasque
 actiones & consiliorum, & temporum. Ac*

non vereor, ne assentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam videar, cum hoc demonstrem, me à te potissimum ornari, celebrarique velle. neque enim tu is es, qui, quid sis, nescias, & qui non eos magis, qui te non admirentur, invidos, quàm eos, qui laudent assentatores arbitrèrè. Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me cõmendando propriã ingenij gloriã consequatur. neq; enim Alexander ille gratiæ causa ab Apelle potissimũ pingi, & à Lysippo fingi volebat, sed quòd illorũ artem cũ ipsis, tũ etiã sibi gloriæ fore putabat. atq; illi artifices, corporis simulacra ignotis nota faciebant: quæ vel si nullæ sint, nihilo sũt tamen obscuriores clari viri. nec minus enim est Spartiatus. Agesilaus ille perhibendus, qui neque pietatẽ, neque fãtã imaginem suam passus est esse, quàm qui in eo genere laborarunt. vnus enim Xenophontis illius in eo regẽ laudãdo facile omnes imagines omnium, statuasq; superauit. At qua
hoc

EPIST. LIB. V.

hoc præstantius mihi fuerit & ad letitiam
 animi, & ad memoria dignitatē, si in tua
 scripta peruenero, quā si in ceterorū, quòd
 non ingeniū mihi solum suppeditatū fuerit
 tuum, sicut Timoleonti à Timeo, aut ab
 Herodoto Themistocli, sed etiā auctoritas
 clarissimi, & spectatissimi viri, & in reipu.
 maximis, grauisissimisque causis cogniti, atq;
 in primis probati: ut mihi non solū præco-
 nium, quod, cū in Sigeum venisset, Alexan-
 der ab Homero Achilli tributum esse dixit
 sed etiā graue testimoniū impertitū clarī
 hominis magnique videatur. placet enim
 Hæctor illi mihi Nauianus, qui non tantū
 laudari se letatur, sed addit etiā, à laudato
 viro, quod si à te non impetro, hoc est, si qua
 res te impedierit, (neq; enim fas esse arbi-
 tror, quicquā me rogantē abs te non impe-
 trare) cogar fortasse facere, quod nonnulli
 saepe reprehendunt: scribā ipse de me, multo
 vū tamen exemplo, & clarorū virorū, sed,
 quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vi-
 tia, & verecundius ipsi de sese scribant, ne-
 cessè

AD MET. ET ALI. III

esse est, si quid est laudandū, & pratercāt,
 si quid forte reprehendendū est. accedit e-
 tiam, ut minor sit fides, minor auctoritas,
 multi denique reprehendant, & dicant ve-
 recundiores esse pracones ludorū gymnico-
 rum qui cum ceteris coronas imposuerunt victo-
 ribus, eorūq; nomina magna voce pronūtia-
 runt, cum ipsi ante ludorum missionem coro-
 na donentur, aliū praconem adhibeant, ne
 sua voce ipsi se victores esse praedicent. hāc
 nos vitare cupimus, & si recipis causam no-
 strā, vitabimus: idq; ut facias, rogamus.
 Ac, ne forte mirere, cur, cum mihi saepe o-
 stēderis te accuratissime nostrorū tēporum
 consilia, atque euentus literis mandaturum
 à te id nunc tantopere, & tā multis verbis
 petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua
 initio scripsi, festinationis, quòd alacres ani-
 mo sumus, ut & ceteri, viuentibus nobis,
 ex libris tuis nos cognoscant, & nosmetipsi
 vini gloriola nostra perfruamur. His de re-
 bus quid acturus sis, si tibi non est molestū,
 rescribas mihi velim. si enim suscipis causā

EPIST. LIB. V.

conficiam commentarios rerum omnium.
 sin autem differs me in tempus aliud, coram
 tecum loquar. tu interea non cessabis, & ea
 quae habes instituta, perpolies, nosque dili-
 ges. Vale.

Argumentum. Significat, Luceij literas
 consolatoriae quantum profecerint ad eam
 solitudinem minuendam, quam ea afflicta
 reip. capiebat.

M. Cicero S. D. L. Luceio Q. F. 13

Quanquam ipsa consolatio literarum
 tuarum mihi gratissima est, declarat enim
 summam benevolentiam coniunctam
 pari prudentia: tamen illum fructum ex ijs
 literis vel maximum cepi, quod te praclare
 res humanas contemnentem, & optime con-
 tra fortunam paratum, armatumque cogno-
 vi. quam quidem laudem sapientiae statuo
 esse maximam. **N O N** aliunde pendere,
 nec intrinsecus aut bene, aut male vivendi
 suspensus habere rationes. quae cogitatio tibi
 mihi non omnino excidisset, (etenim peni-
 tus insederat) vi tamen tempestatum, &
 con-

concussu calamitatū erat aliquantū labefa-
 ctata, atq; conuulsa: cui te opitulari & vi-
 deo, & id fecisse etiā proximis literis, mul-
 tūq; profecisse sentio, itaq; hoc sepius dicerē
 dū, tibiq; nō significandū solū, sed etiā decla-
 randū arbitror, nihil mihi esse potuisse tuis
 literis gratius. Ad consolandū autē cū illa
 valet, quæ elegāter, copioseq; collegisti, tū ni-
 hil plus, quā quod firmitudinē, gravitatēq;
 animi tui perspexi, quā non imitari, turpis-
 simum existimo. itaq; hoc etiam fortiorē me
 puto, quā te ipsum præceptorē fortitudinis,
 quod tu mihi vidēre spem nonnullam habe-
 re, hæc aliquādo futura meliora casus enim
 gladiatorij, similitudinesque ea, tum ratio-
 nes in ea disputatione à te collectæ, ut veta-
 bāt me reip. penitē diffidere. itaq; alterū mi-
 nū mirū, fortiorē te esse cū aliquid speres: al-
 terū mirū, spe nulla teneri, quid est enī nō i-
 ta affectū, ut id nō deletū, extintūq; oīe es-
 se fateare? circūspice ōnia mēbra reip. quæ
 notissima sūt tibi: nullum reperies profecto,
 quod nō fractū, debilitatūne sit, quæ perse-
 querer

EPIST. LIB. V.

querer, si aut melius ea viderem, quàm tu
 vides: aut commemorare possem sine dolore.
 quanquam tuis monitis, præceptisque om-
 nis est abijciendus dolor. ergo & domestica
 feremus, ut censes, & publica paulo etiã for-
 tius fortasse, quàm tu ipse, qui præcipis, te e-
 nim spes aliqua consolatur, ut scribis: nos
 autem erimus etiam in omni desperatione
 fortes, ut tu tamen idem & hortaris, & præ-
 cipis. das enim mihi iucundas recordationes
 conscientie nostræ, rerūque earum, quas, te
 in primis auctore gessimus, prestitimus enim
 patrie non minus certe, quàm debuimus,
 plus profecto, quàm est ab animo cuiusquã,
 aut consilio hominis postulatum. Ignosces
 mihi de me ipso aliquid prædicanti. quarum
 enim tu rerum cogitatione nos leuare agri-
 tudine voluisti, earum etiam commemora-
 tione lenimur. itaque, ut mones, quantum po-
 tero, me ab omnibus molestiis, & angoribus
 abducam: transferamque animum ad ea
 quibus secunde res ornantur, aduersè adu-
 rantur: tecumque & ero tantum, quantum
 patie-

patietur utriusque ætas, & valetudo: & si
 esse una minus poterimus, quam volumus,
 animorū tamen coniunctione iisdem studiis
 ita fruemur, ut nunquā non unā esse videamur.
 Vale.

Arg. Causā querit, cur Cicero ab urbe
 tam diu absit: hortaturque ut animum à
 mœrore abducat.

L. Luceius Q. F. S. D. M. Tullio

Ciceroni M. F.

14

SI vales, bene est: ego valeo, sicut soleo,
 paululo tamen etiam deterius, quā soleo.
 Te requisivi sepius, ut viderē Romæ
 quia postea non fuisti, quā à me discesse-
 ras, miratus sum: quod itē nunc miror, non
 habeo certū, quæ te res hinc maxime retra-
 bat, si solitudine delectare, cū scribas, & ali-
 quid agas eorū, quorū consuesti: gaudeo, ne-
 que reprehendo tuū consilium: nam nihil
 isto potest esse iucundius, non modo miseris
 his temporibus, & luctuosis, sed etiā tran-
 quillis, & optatis, præsertim vel animo de-
 fatigato tuo, qui nunc quietē quarat ex
 P magnis

EPIST. LIB. V.

magnis occupationibus, vel erudito, qui semper aliquid ex se promat, quod alios delectet, te ipsum laudibus illustret. sin autem, sicut hic dñi eras, & lacrymis, & tristitia te iracundisti, doleo, quia doles, et angere neque possum te, si cōcedis, quod sentimus, ut liberius dicamus, nō accusare. quid enim? in solus aperta non videbis, qui propter acumen occultissima perspicis? tu nō intelliges te quod velis quotidianis nihil proficere? non intelliges duplicari sollicitudines, quas eleuare tua te prudētia postulas? quod si nō possumus aliquid proficere suadēdo, gratia cōcedimus, & rogādo, si quid nostra causa vis, ut istis te molestis laxes, & ad conuictū nostrū redeas, & ad consuetudinē vel nostrā cōmunem, vel tuā solius, ac propriam. Cupio non obtundere te, si non delectare nostro studio: cupio deterrere, ne permaneas in incepto: eandem res ista cōtrarie me conturbent: ex quibus aut in altera mihi velim, si potes obtemperes, aut in altera non offendas. Vale.

Arg. Queritur Luceio, cur ab vrbe abo-
 sci,

set, eiusq; mœrorū minuire conatur.

M. Cicero S. D. L. Lucceio Q. F. 15

Quis amor tuus ex omnibus partibus se ostendit in his literis, quas à te proxime accepi. Non ille quidem mihi ignotus, sed tamen gratus, & optatus: dicere, iucundus, nisi id verbum in omne tempus perdidissem, neq; ob eam unam causam quam tu suspicaris, & in qua me, lenissimis & amantissimis verbis viens, te graviter accusas, sed quòd illius tanti vulneris quæ remedia esse debent, ea nulla sunt. Quid enim ad amicos ne confugiã? quã multi sũt habuimus enim fere cõmunes: quorum alij occiderunt, alij nescio qua pacto obdormuerunt, te cum vincere possem equidẽ. & maxima velle, vetustas est, amor, consuetudo, stridia paria, quod vinculum, quæ res decet nostræ coniunctioni? possumus ne igitur esse vna? nec mehercule intelligo, quid impediat sed certe adhuc non fuimus, cum essemus vni in Tusculano, in Putcolano: nã quid dicã in vrbe? in qua, cum forũ cõmune sit, vi-

EPIST. LIB. V.

cinitas non requiritur. sed casu nescio quo
 in ea tēpora nostra atas incidit, ut, cū maxi-
 me florere nos oporteret, tū viuere etiā pude-
 ret. quod enim mihi poterat esse perfugium
 spoliato & domesticis: & forensibus orna-
 mentis, atque solatijs? litera, credo quibus
 vtor assidue: quid enim aliud facere possum
 sed nescio quo modo ipsa ille excludere me
 à portu, & perfugio videntur, et quasi expro-
 brare, quòd in ea vita maneā, in qua nihil
 insit, nisi propagatio miserissimi temporis. hic
 tu ea me abesse vrbe miraris, in qua domus
 nihil delectare possit, summū sit odiū tempo-
 rū, hominū, fori, cūria? itaque sic literis v-
 tor, in quibus consumo omne tēpus, non ut
 ab his medicinā perpetuā, sed ut exiguā do-
 loris obliuionē petā quòd si id egissemus ego,
 atque tu, quod ne in mentē quidē nobis ve-
 niebat propter quotidianos metus: omne tē-
 pus vna fu ssemus, neque me valetudo tua
 offenderet, neque te mæror meus. quod, quā
 tū fieri poterit, cōsequamur. quid enim v-
 q. nostrū aptius? Ppropediē te igitur videbo.

Arg. Consolatur diligēter in primis amī
cū, obitū, liberorū immoderatus ferentem.

Cicero S. D. Titio.

16

ET si unus ex omnibus minime sum ad
te consolandū accōmodatus, quòd tantū
ex tuis molestijs cepi doloris, ut consolatione
ipse egerē: tamen, cum longius à summi lu-
ētus acerbitate meus abesset dolor, quā tuus
statui nostrā necessitudinis esse, meaq; in te
benevolentia, non tacere tanto in tuo mōro
re tā diu, sed adhibere aliquā modicā con-
solationē, quæ leuare dolorē tuū posset, si mi-
nus sanare potuisset. Est autē consolatio per
uulgata quidē illa maxime, quā semper in
ore, atque in animo habere debemus, homi-
nes nos ut esse meminerimus, ea lege notos,
ut omnibus telis fortuna proposita sit vitā
nostra, neque esse recusandū, quo minus ea,
qua nati sumus, conditione viuamus: neue-
rā grauius eos casus feramus, quos nullo cō-
silio vitare possumus: euentisque aliorū me-
moria repetendis. nihil accidisse nobis noui
cogitemus. Neque hæc, neque cetera consola-

EPIST. LIB. V.

diones, que sunt à sapientissimis viris usur-
 pata, memoriæq; & literis prodita, tantum
 videntur proficere debere, quantum status
 ipse nostræ civitatis, & hæc perturbatio tē-
 porum perditorum: cum beatissimi sint, qui
 liberos non susceperunt, minus autem mise-
 ri, qui his temporibus amiserunt, quàm si
 eosdem bona, aut denique aliqua rep. perdi-
 dissent. Quòd si tuum te desiderium mouet
 aut si tuarum rerum cognatione mæres: nō
 facile exhauriri tibi istum dolorem posse
 uniuersum puto. Sin illa te res cruciat, que
 magis amoris est, ut eorum, qui occiderunt,
 miserias lugeas: ut ea nō dicam, que sepius
 me & legi, & audiri, nihil mali esse in mor-
 te, in qua si resideat sensus, immortalitas il-
 la potius, quàm mors, ducenda sit, sin sit
 amissus, nulla videri miseria debent, que nō
 sentiantur, hoc tamen non dubitans confir-
 mare possum, ea misceri, parari, impendere
 recip. que qui reliquerit, nullo modo mihi d-
 ceptus quidē esse videntur. quid est enim iā
 nō modo pudori, probitati, virtuti, rectis stu-
 diis

dijs, bonis artibus, sed omnino libertati, ac
 saluti loci? non me hercule quinquã audiri
 hoc grauissimo, & pestilentissimo anno a do-
 lescentulã, aut puerũ mortuum, qui mihi nõ
 à dijs immortalibus ereptus ex his miserijis
 atque ex iniquissima conditione vite vidi-
 retur. Quare si tibi unũ hoc detrahi potest,
 ne quid ijs, quos amasti, mali putes cõtigi-
 se: permultũ erit ex mœrore tuo diminutũ.
 relinquetur enim simplex illa iã cura dolo-
 ris tui, que non cum illis communicabitur,
 sed ad teipsum proprie referetur, in qua non
 est iã grauitatis, ac sapientie tue, quã tu à
 puero prestitisti, ferre immoderatus casũ
 incommodorum tuorum, qui sit ab eorum,
 quos dillegeris, miseria, maloque seiunctus.
 Etenim cum semper te & priuatis in re-
 bus, & publicis prestitisti, tuenda tibi ne
 sit grauitas, & constantia seruiendum, nec
 quod allatura est ipsa diuturnitas, que ma-
 ximos luctus vetustate tollit, id nos praripere
 cõsilio, prudẽtiãq; debemus, etenim si nulla un-
 quã fuit, liberis amissis, tã imbecillo mulier

EPIST. LIB. V.

animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certe nos, quod est dies allatura, id consilio ante ferre debemus: neque expectare tēporis medicinā, quā representare ratione possimus. His ego literis si quid profecisse existimabā optandum quiddā me esse assequutū, sin minus forte valuissent officio tamen esse functū benevolentissimi, atq; amicissimi: quē me tibi & fuisse semper, existimes velim, & futurum esse confidas. Vale.

Arg. Excusat tarditatē literarū: hortatur Sextiū ut exilij casum sapienter, fortiterq; ferat.

M. Cicero S. D. P. Sextio P. F. 17

Non obliuione amicitie nostræ, neq; intermissione consuetudinis meæ, superioribus tēporibus ad te nullas literas misi, sed quod priora tēpora in ruinis reip. nostrisq; iacuerunt, posteriora autem me à scribendo tuis iniustissimis, atq; acerbissimis incōmodis retardarunt. cū verò & interuallū iam fatis longum fuisset, & tuā virtutē, animiq; magnitudinē diligentius essem tecum recordatus:

datus: non putavi esse alienū institutis meis,
 hæc ad te scribere. Ego te, P. Sexti, & pri-
 mis tēporibus illis, quibus in invidiā absēs,
 & in crimen vocabare, defendi: & cum in
 tui familiarissimi iudicio, ac periculo tuum
 nomen coniungeretur, quā potui accuratissi-
 me te, tuāq; causam tutatus sum: & proxi-
 me recenti aduentu meo cum rē aliter insti-
 tutā offendissem, ac mihi placuisset, si affuis-
 sem, tamen nulla re salutis tue defui: cumq;
 eo tēpore invidia annonæ inimici non solum
 tui, verum etiā amicorū tuorū, iniquitas to-
 tius iudiciū, multaq; alia reip. vitia plus, quā
 causa ipsa, veritasque valuissent, Publio tuo
 neque opera, neq; consilio, neq; labore, neq;
 gratia, neque testimonio defui. quamobrem
 omnibus officijs amicitiaē diligenter à me,
 sancteque servatis, ne hoc quidē prætermi-
 tendum esse duxi, te ut hortarer, rogaremq;
 ut & hominē te, & virum esse meminisses,
 id est, ut & cōmunem, incertumque casum,
 quē neque vitare quisquā nostrum, neq; præ-
 stare ullo pacto potest, sapienter ferres, et do-
 lorē

EPIST. LIB. V.

lori fortiter, ac fortuna resisteres, cogitares
 & in nostra civitate, & in ceteris, quae re-
 rum potita sunt, multis fortissimis, atq; opti-
 mis viris, iniustis iudicijs, tales casus inci-
 disse. Illud utinam ne vere scriberem, ea te
 rep. carere, in qua neminem prudentē homi-
 nem res vlla delectet. De tuo autem filio, ve-
 reor, ne, si nihil ad te scripserim, debitū eius
 virtutis videar testimonium non cepisse, sui
 autem omnia, quae sentio, perscripserim, ne re-
 fricem meis literis desiderium, ac dolorem
 tuum, sed tamen prudentissime facies, si il-
 lius pietatem, virtutem, industriam, ubicū-
 que erit, tuā esse tecum esse duces. nec enim
 minus nostrae sunt, quae animo cōplectimur,
 quā quae oculis intuemur. quamobrem &
 illius eximia virtus, summusq; in te amor
 magna tibi consolationi debet esse, & nos,
 ceterique, qui te non ex fortuna, sed ex vir-
 tute tua pendimus: et maxime animi tui cō-
 scientia, cum tibi nihil merito accidisse re-
 putabis, & illud adiunges. **HOMINES**
 sapientes turpitudine non casu, & delicto
 suo,

suo, non aliorum iniuria, commoveri. Ego
 & memoria nostræ veteris amicitie, et vir-
 tute, atq; observantia filij tui monitus, nul-
 lo loco deero neque ad consolandum, neque
 ad levandum fortunam tuam, tu si quid ad
 me forte scripseris, persiciam, ne tu frustra
 scripsisse arbitrere. Vale.

Arg. Argumentis vititur septem, ut Fa-
 bium exulem consoletur.

M. Cicero S. D. T. Fabio. 18

ET si egamet, qui te cōsolari cupio, consolā-
 dus ipse sū, propterea quòd nullam rem
 gravius iam diu tuli, quàm incommodum
 illum: tamen te magnopere non hortor so-
 lum, sed etiam pro amore nostro rogo, atque
 oro, te colligas, virumque prabeas, & qua
 conditione omnes homines, & quibus tem-
 poribus nati sumus, cogites. Plus tibi virtus
 tua dedit, quàm fortuna abstulit: propterea
 quòd adeptus es, quòd non multi homines
 vovisti, amisti, quòd plurimi homines nobilis-
 simi. Ea denique videtur conditio impēdere
 legū, iudiciorū, temporū, ut optime actū cū

EPIST. LIB. V.

eo videatur esse, qui quāleuissima pœna ab hac rep. discesserit. Tu vero, qui et fortunas & liberos habeas, & nos, ceterosque necessitudine, & beneuolentia tecū coniunctissimos quique magnā facultatem sis habiturus nobiscum, & cū omnibus tuis viuendi, & cū vnū sit iudiciū ex tā multis, quod reprehendatur, ut quod una sententia, eaque dubia, potētia alicuius condonatū existimetur: omnibus his de causis debes istā molestiā quāleuissimè ferre. Meus animus erit, in te liberōsque tuos semper, quē tu esse vis, & qui esse debet. Vale.

Arg. R. ufo, paulo ante quaestori suo in prouincia, suadet, ut in bello ciuili Pōpeium sequatur.

Cicero S. D. R. ufo.

19

ET si mihi nunquā dubiū fuit, quin tibi essem carissimus: tamen quotidie magis id perspicio: extatq; id, quod mihi ostenderas quibusdā literis, hoc te studiosiorē in me colendo fore, quā in prouincia fuisses (et si, meo iudicio, nihil ad tuū prouinciale officiū addi

addi potest) quo liberius iudicium esse posse
 tuum . itaque me & superiores litera tuæ
 admodū delectauerunt, quibus & expectatū
 meū aduentum abs te amanter videbam, &
 cū aliter res cecidisset, ac putasses, te meo cō
 silio magnopere esse letatū: & his proximis
 literis magnū cepi fructum & iudicij, et offi
 cij tui, iudicij, quòd intelligo te, id quod om
 nes fortes, ac boni viri facere debent, nihil
 putare utile esse, nisi quod rectum, honestūq;
 sit: officij, quòd te mecum, quodcunque cepis
 sem consilij, polliceris fore: quo neque mihi
 gratius, neq; , ut ego arbitror, tibi honestius
 esse quidquā potest. Mihi consilium captū
 iam diu est? de quo ad te, non quo celandus
 eses, nihil scripsi antea, sed quia cōmunica
 tio consilij tali tempore, quasi quædā admo
 nitio videtur esse officij, vel potius efflagitio
 ad cōeundam societatem vel periculi, vel la
 boris, cū vero ea tua sit voluntas, humani
 tas, beneuolētia erga me, libenter amplector
 talē animū, sed ita, (non enim dimittā pu
 dorem inrogando meum) si feceris id quod
 ostendit

ostendis, magnā habeo gratiā, si non feceris, ignoscā, & alterū timori, alterū mihi te negare non potuisse arbitrabor. est enim res profecto maxima. quid rectum sit, apparet, quid expediat, obscurū est, ita tamen, ut, si nos i sumus, qui esse debemus, id est studio digni, et literis nostris dubitans nō possumus, quin ea maxime conāucant, quae sunt rectissima. Quare tu, si simul placebit, statim ad me ueris: sin idem placebit atque eodem, nec cōtinuo poteris, ōnia tibi ut nota sint, fictiā. quidquid statueris, te mihi amicū, sin id, quod optocinam amicissimum indicabo. Vale.

Purgatio Cicronis ad Rufum. quae sit orā antea sumus in Sicilia, de rationibus prouincialibus. obscura epistola, sed adijciemus in margine, quae magnam partem illustrent.

Cicero S. D. R. ufo.

20

Quo modo potuissē, te conuenissē, si cō, quō cōstitueras, venire uoluissē, quare etsi mei cōmodi causa cōmouere me

noluisse tamē ita existimes velim, me ante-
 laturū fuisse, si ad me misisses, voluntatem
 tuam commodo meo. Ad ea, quae scripsisti,
 commodius equidem possem de singulis ad
 te rebus scribere, si M. Tullius, scriba meus
 adesset: à quo mihi exploratum est, in ratio-
 nibus duntaxat referendis, (de ceteris re-
 bus affirmare non possum) nihil eum fecisse
 scientem, quod esset contra aut rem, aut exi-
 stimationē tuam: deinde, si rationum referē-
 darum ius vetus, & mos antiquus maneret
 me relaturum rationes, nisi tecum pro con-
 iunctione nostrae necessitudinis contulissem,
 confecissemque, non fuisse, quod igitur fe-
 cissem ad urbem, si consuetudo pristina ma-
 neret, id, quando lege Julia relinquere ratio-
 nes in provincia necesse erat, eas dēq; totidē
 referre ad ararium, feci in provincia, neque
 ita feci, ut te ad meum arbitrium adduce-
 rem: sed tribui tibi tantum, quācum me tri-
 buisse nunquam pœniebit. totum enim scri-
 bam meum, quem tibi video nunc esse su-
 spectū, tibi tradidi. tu ei M. Mindiū, fratrem

EPIST. LIB. V.

suum, adiunxisti. rationes confectæ me ab-
 sente sunt tecum: ad quas ego nihil adhibui
 præter lectionem. ita accepi librum à meo ser-
 uo scriba, ut eundem acceperim à fratre tuo
 si honos is fuit maiorem tibi habere non po-
 tui: si fides, maiorem tibi habui, quam pene ip-
 si mihi. si providendum fuit, ne quid aliter
 ac tibi & honestum, et utile esset, referretur
 non habui, cui potius id negocij darem. Illud
 quidem certe factum est, quod lex iubebat,
 ut apud duas ciuitates, Laodicensem, et A-
 pamensem, quæ nobis maxime videbantur,
 quoniã ita necesse erat, rationes confectas,
 & consolutas deponeremus. itaque hoc loco
 primum respondeo, me, quanquã iustis de
 causis rationes deferre properarim, tamen
 te expectaturum fuisse, nisi in provincia reli-
 ctas rationes prolatis haberem. Quamobrẽ,
 de Volusio quod scribis, non est id rationum.
 docuerunt enim me periti homines, in his cõ-
 omnium peritissimus, tũ mihi amicissimus
 C. Camillus, ad Valusium trãsferri nomen
 à Valerio non potuisse, sed prædes Valeria-
 nos

nos teneri. neque id erat. H. S. XXX, ut scri-
 bis, sed XIX. erat enim curata nobis pecu-
 nia Valerij mācipis nomine: ex qua reliquū
 quod erat in rationibus, retuli. sed sic me &
 liberalitatis fructa priuas, & diligentia, &
 quod minime tamen laboro, mediocris etiā
 prudentia, liberalitatis, quod mauis scribæ
 mei beneficio, quam meo, legatum meū, præ-
 fectumque maxima calamitate leuatos, cū
 præsertim non deberent esse obligati diligen-
 tiæ, quod existimas, de tanto officio meo, tan-
 to etiā periculo nec scisse me quidquā, nec co-
 gitasse, scribam, quidquid voluisset, cum id
 mihi ne recitasset quidem, retulisse: pruden-
 tiæ, cum rem à me ne insipienter quidē cogi-
 tatā putas. nam & Volusij liberandi mecum
 fuit consiliū, & ut multa tam grauis Vale-
 rianis prædibus, ipsiq; T. Mario depelleretur,
 à me inita ratio est. quam omnes non so-
 lum probant, sed etiā laudant. &, si verum
 scire vis, hoc vni scribæ meo intellexit non nī
 miū placere sed ego putavi esse viri boni, cū
 populis suā seruaret, cōsulere fortunis tot vel

amicorū vel ciuiū . nam ac Luccio est ita
 altū, ut auctore Cn. Pōpeio ista pecunia in
 fano poneretur. id ego agnoui meo iussu esse
 factū, qua pecunia Pōpeius est usus, ut tuo
 quā tu deposueras, Sextius. sed hoc ad te ni-
 hil intelligo pertinere. Illud me nō animad-
 uertisse moleste ferrē, ut adscriberē te in fa-
 no pecuniā inssu meo deposuisse, nisi ista pe-
 cunia grauissimis esset, certissimisq; monu-
 mentis testata, cui data, quo S. Con. quibus
 tuis, quibus meis lueris P. Sextio tradita
 esset. Quae cū viderē tot vestigiū impressit,
 ut in his errari non posset: non adscripsi id,
 quod tua nihil referebat: ego tamen adscri-
 psisse mallē, quādo id te video desiderare. si
 cui scribis tibi id esse referendū, idē ipse sen-
 tio: neque in eo quidquā à meis rationibus
 discrepabunt tua, addes enim tu meo iussu:
 quod ego nunquā addidi: nec causa est, cur
 negō: nec, si esset, et tu nolles, negarē. Nā de
 M-S nongentis millibus, certe ita reatum
 est, ut tu, siue frater tuus referri voluit, sed,
 si quid est, quādo de Luccio parum prouisū
 est,

AD MET. ET ALI. 123

est, quod ego in rationibus referēdis etiam
 nū corrigere possim: de eo mihi cū S. C. non
 sum usus, quid per leges liceat, considerandū
 est. te certe in pecunia exacta ita efferre ex
 meis rationib⁹ relatis nō oportuit: nisi quid
 me fallit: sūt enim alij peritiores. illud caue
 dubites, quin ego omnia faciā, qua interesse
 tua, aut etiā velle te existimē, si ullo modo
 facere possim. quod scribis de beneficijs scito
 à me et tribunos m. et praefectos, & contuber
 nales dūtaxat meos delatos esse. in quo qui
 dē ratio me fefellit. liberū enim mihi tēpus
 ad eos deferēdos existimabā dari: postea sū
 certior factus, triginta diebus deferri neces
 se esse, quibus rationes retulissim. sane mole
 ste tuli, non illa beneficia tua potius ambi
 tioni reseruata esse, quā mea, qui ambitio
 ne nihil vterer. de centurionibus tamen, &
 de tribunorum mil. contubernalibus res est
 in integro: genus enim horū beneficiorū desi
 nitū lege nū erat. Reliquū est de H. S. cētū
 millibus: de quib⁹ memini mihi à Myrina
 literas esse allatas. nō mei errati, sed tui: quo

EPIST. LIB. V.

peccatum videbatur esse, si modo erat fratris tui, & Tully. sed cum id corrigi non posset; quòd iam depositis rationibus ex provincia decessimus: credo me quidē tibi pro animi mei voluntate, proq; ea spe facultatē, quam tū habebamus, quā humanissime potuerim, scripsisse, sed neque tū me humanitate mearū literarum obligatū puto, neq; tuā hodie epistolā de H. S. centum sic accepisse, ut ij accipiunt, quibus epistola per hoc tempora molesta sunt. simul illud cogitare debes, ne omnē pecuniā, quæ ad me saluis legibus peruenisset, Ephesi apud publicanos deponisse H. S. XXII. eam omnē pecuniā Pompeium abstulisse. quod ego siue æquo animo fero, siue iniquo: tu de H. S. centū æquo animo ferre debes, & existimare, eo minus ad te vel de tuis cibarijs, vel de mea liberalitate peruenisse. quòd si mihi expensa ista H. S. centum iulisses: tamen, quæ tua est suauitas, quiq; in me amor, nolles à me hoc tempore æstimationē accipere. nā, numeratum si cuperem, non erat. Sed hac iocatur me puta-

to, ut ego te existimo. ego tamen, cum Tullius rure redierit, mittā cum ad te, si quid ad rem putabis pertinere. Hanc epistolā cur non scindi velim, causa nulla est. Vale.

Arg. Cupidū se esse significas Messinij videndi: eumq; hortatur, ut acerbitatē temporū literarum studio, optimaq; conscientie recordatione mitiget.

M. Cicero S. D. L. Messinio. 21

GRata mihi tua litera fuerunt: ex quibus intellexi, quod etiā sine literis arbarabar viuendi mei te summa cupiditate affectū esse. quod ego ita libenter accipio, ut tamē tibi non concedā. nam tecū esse, ita mihi omnia, quae opto, contingant, ut vehementer velim. etenim, cū esset maior & virorū, & ciuium honorū, & iucundorū hominū, et amantium mei copia, tamen erat, nemo, qui cū essem libentius, quā tecū, & pauci, quibuscum aequae libenter: hoc verò tempore, cū alij interierint, alij absint, alij mutati voluntate sint, vnum mediū fidius tecum diē libentius posuerim, quā hoc omne tempus

EPIST. LIB. V.

cum plerisque eorū, quibuscum vivo necessa-
 rio. noli enim existimare, mihi non solitudi-
 nem iucundiorē esse, quā tamen ipsa uti
 non licet, quā sermones eorū, qui frequen-
 ter ad domum meam, excepto uno, aut ad sū-
 mum altero. itaq; utor eodem perfugio, quo
 tibi utendū censeo, literulis nostris, præterea
 etiam conscientia cōsiliorū meorū, Ego enim
 is sum, quem admodum tu facillime potes ex-
 istimare, qui nihil unquā mea potius, quā
 meorum vitium causa fecerim: cui nisi inhi-
 disse is, quem tu nunquam amasti, (me
 enim amabas) & ipse brevis esset, & ōnes
 boni. ego sum, qui nullius vim plus valere
 volui, quā honestum otium. idēq; cum
 illa ipsa arma, quæ semper timueram, plus
 posse sensi, quā illum consensum bonorum,
 quem ego idē effeceram, quavis tuta con-
 ditione pacē accipere malui, quā viribus
 cum valentiore pugnare. Sed & hæc, et mul-
 ta alia coram brevi tempore licebit. neque
 me tamen vlla res alia Romæ tenet, nisi ex-
 pectatio rerum Africanarū. videtur enim
 mihi

mihi res in propinquum adducta discrimen
 puto autem mea non nihil interesse. quan-
 quam, id ipsum quid intersit, non sanè intel-
 ligo, veruntamen, quidquid illinc nuntiatū
 sit, non longe abesse à consilijs amicorū, est
 enim res ipsa iam in eum locū adducta, ut
 quanquā multū intersit inter eorū causas,
 qui dimicant, tamē inter victorias nō mul-
 tū intersuturū putē. sed plane animus, qui
 dubijs rebus forsūā fuerit infirmior, despe-
 ratis confirmatus est multū: quē etiā superio-
 res tue litera confirmarūt: quibus intellexi
 quā fortiter iniuria ferres: iuuitq; me tibi
 cum summam humanitatem, tum etiā tuas
 literas profuisse. verum enim scribam: tene-
 riore mihi animo videbare, sicut omnes
 fere, qui, vita ingenua, in beata, & libera
 ciuitate viximus. Sed ut illa secunda mode-
 rate tulimus: sic hanc non solum aduersam
 sed etiam funditus euersam fortunam for-
 titer ferre debemus: ut hoc saltem in maxi-
 mis malis boni consequamur, ut moriemur,
 quā etiam beati contemnere debeamus, pro

EPIST. LIB. V.

pterea quòd nullum sensum esset habitura,
 nunc sic affecti non modo contemnere debeamus,
 sed etiam optare. Tu, si me diligis frue
 re isto otio, tibi que persuade. Præter culpã,
 ac peccatum, quo semper caruisti, & care-
 bis, homini accidere nihil posse, quod sit hor-
 ribile, aut pertimescendum. Ego, si videbi-
 tur recte fieri posse, ad te veniam breui: si
 quid acciderit, ut mutandum consiliũ sit, te
 certiorẽ faciam statim. Te ita fac cupidus
 mei videndi sis, ut istinc te ne moneas tam
 infirma valetudine, nisi ex me prius qua-
 sieris per literas quid te velim facere.

Me velim, ut facis, diligas, valetis
 dinique tuæ, & tranquillitati
 animi seruias.

Vale.

M.T.

M. T.

CICERONIS EPISTO
LARVM AD TORQVA-
TVM, ET ALIOS,
LIBER VI.

ARGVMENTVM.

Torquatum, qui Pompeianas partes secutus erat, consolatur in eo, quòd Roma non sit
& aliquam simul spem reditus ostendit.

M. Cicero S. D. A. Torquato.

ET si ea perturbatio est omniũ rerum, ut
suaeque fortuna maxime pœniteat
nemoque sit, quin ubiuis quàm ibi, ubi est,
esse malit: tamen mihi dubium non est, quin
hoc tempore bono viro, Roma esse, miserrimũ
sit, nã etsi quocunque est, idem est ei sensus,
& eadem acerbitas ex interitu rerum,
& publicarũ, & suarum: tamen oculi augent
dolorẽ, qui ea, quæ ceteri audiunt, intueri coguntur,
nec auertere à miseris cogitationibus
sunt.

EPIST. LIB. VI.

sinunt. Quare & si multarum rerum deside-
 rio te angere necesse est: tamen illo dolore, quo
 maxime te confici audio, quod Roma non
 sis animū tuum libera, etsi enim cum mag-
 na molestia tuos, tuāq; desideras: tamē illa
 quidem, quae requiris, suū statum tenēt, nec
 melius, si tu adesses, tenerent, nec sunt ullo
 in proprio periculo. nec debes tu, cum de tuis
 cogitas, aut precipuā aliquā fortunā postu-
 lare, aut communē recusare. De te autē ip-
 so. Torquate est tuū sic agitare animo ut nō
 adhibeas in consiliū cogitationū tuarū de-
 sperationem, aut timorem, nec enim is, qui
 in te adhuc iniustior, quā tua dignitas po-
 stulabat, fuit, non magna signa dedit ani-
 mi erga te mitigati, nec tamen is ipse, à quo
 salus petitur, habet explicatam, aut explo-
 ratam rationem salutis suae. Cumque omnium
 bellorum exitus incerti sint, ab altera uictō-
 ria tibi periculum nullū esse perspicio, quod
 quidem seiunctum sit ab omnium interitu:
 ab altera te ipsum nunquā timuisse, certo
 scio. Reliquū est, ut te id ipsū, quod ego qua-
 si

si cōsolationis loco pono, maxime excrucietur,
 cōmune periculum reip. cuius tanti mali,
 quamais docti viri multa dicant, tamen ve
 reor, ne consolatio vlla possit vera reperiri,
 prater illam, qua tanta est, quantum in ca
 iusque animo roboris est atque nervorū. si
 enim, BENE sentire, recteq, facere satis
 est ad bene, beateq, vivendum: vereor, ne
 eura, qui se optimorum consiliorū consciētia
 sustentare possit, miserum esse, nefas sit dice
 re. nec enim nos arbitror, victoria premijs
 ductos, patriam olim, et liberos, & fortunas
 reliquisse: sed quoddā nobis officiū iustū, &
 piū, & debitum reip. nostraeque dignita
 ti videbatur: qui neque, cum id faciebamus
 tam eramus amentes, ut explorata nobis
 esset victoria. quare, si id evenit quod ingre
 dientibus nobis in causam propositum fuit
 accidere posse: non debemus ita cadere ani
 mis, quasi aliquid evenerit, quod fieri pos
 se nunquam putarimus. Simus igitur ca
 mente, quā ratio, & veritas praescribit, ut
 nihil in vita nobis praestandū prater culpā
 pute-

EPIST. LIB. VI.

putemus, eaque cū careamus, omnia humana placate, & moderate feramus. Atque hac eo pertinet oratio, ut perditis rebus omnibus, tamen ipsa virtus se sustentare posse videatur. sed, si est spes aliqua rebus, ea tu, quicumque status est futurus, carere non debes. Atque hoc mihi scribenti veniebat in mentē, me eū esse, cuius tu desperationē accusare solitus esses, quēque auctoritate tua cunctantē, & diffidentem excitare. quo quidem tēpore non ego causam nostrā, sed consilium improbabā. sero enim nos ijs armis aduersari videbā, quae multo ante confirmata per nosmet ipsos erant; docebāque, pilis, et gladijs, non consilijs, neque auctoritatibus nostris, de iure publico disceptari. Neque ego ea, quae facta sunt, fore cū dicebā, divinabā futura: sed, quod & fieri posse, et exitiosum fore, si euenisset, videbā, id ne accideret, timebā. praesertim cum, si mihi alterum, de euentu, atque exitu rerum promittendū esset, id futurū, quod euenit, exploratius possem promittere. ijs enim rebus praestaba-

stabamus, quæ non prodeunt in aciem: usque
 autem armorum, & militum robore inferior-
 es eramus. Sed tu illum animum nunc adhi-
 be quaeso, quo me tum esse oportere censebas.
 Hac eo scripsi, quod mihi nunc Philargyrus
 tuus, omnia de te requirenti, fidelissimo ani-
 mo, ut mihi quidem visus est, narrauit, te in-
 ter dum sollicitum solere esse vehementius. quod
 facere non debes, nec dubitare, quin aut ali-
 qua re perdis futurus qui esse debes, aut, perdi-
 ta, non afflictiore conditione, quam ceteri.
 hoc vero tempus, quo examinationes, & sus-
 pensus sumus, hoc moderatiore animo ferre
 debes quod & in ea urbe res, ubi nata, &
 alia est ratio, ac moderatio vite: & habes
 Ser. Sulpicium, quem semper unice dilexisti
 qui te profecto & benevolentia, & sapientia
 consolatur. cuius si essemus & auctoritatem
 & consilium secuti, rogati potius potentiam,
 quam armati victoriam subissemus. Sed hæc
 longiora fortasse fuerunt, quam necesse fuit.
 illa, quæ maiora sunt, breuius exponam. Ego
 habeo, cui plus quam tibi, debeam neminem:
 quibus

EPIST. LIB. VI.

quibus tantum debeam, quantum tu intelligis, eos mihi huius belli casus eripuit. Quis enim autem hoc tempore, intelligo. sed quia nemo est tam fluctus, qui, si nihil aliud studeat, nisi id, quod agit, non possit nauare aliquid, & efficere: omne meum consilium, operam, studium certe velim existimes tibi, eiusque liberis esse debitum. Vale.

Arg. Primū se excusat, quod minus sępe scribat: deinde, de reductu Torquati esse impetratū, significat: & consolationis loco subiungit, nihil ei precipue timendum.

M. Cicero S. D. A. Torquato. 2

PERO à te, ne me putes obliuione tui rariius ad te scribere, quā solebā, sed aut gravitate valetudinis, quæ tamen iam paululū video lenari, aut quod absim ab urbe, ut, qui ad te proficiscantur, scire non possim. quare velim ut statuiū habeas, me tui memoriam summa cum benevolentia tenere, tuasque omnes res non minori mihi curæ, quàm meas esse. Quod maiore in varietate

versata est adhuc tua causa, quàm homines
 aut volebāt, aut opinabantur: mibi crede,
 non est pro malis temporum, quod molestè
 feras. necesse est enim, aut armis urgere rem
 P. sempiternis, aut, his positis, recreari ali-
 quando, aut funditus interire. si arma vale-
 bunt: nec eos, à quibus reciperis, vereri de-
 bes, nec eos, quos adiunxisti, sin armis aut
 cōditione positis, aut defatigatione abiectis
 aut victoria detractis, ciuitas resspirauerit:
 & dignitate tua frui tibi, & fortunis lue-
 bit. sin omnino interierint omnia, fueritq; is
 exitus, quem vir prudentissimus M. Anio-
 nius iam tum timebat, cum tantum instā-
 re malorū suspiciabatur: misera est illa qui-
 dem consolatio, tali presertim ciui, & viro,
 sed tamen necessaria, **N I H I L** esse preci-
 pue cuiquā dolendū in eo, quod accidat uni-
 uersis. *Que vis insit in his paucis verbis.*
 (plura enim cōmendata epistola nō erāt) si
 attendes, quod facis: profecto etiā sine meis
 literis intelliges, te aliquid habere, quod spo-
 res nihil, quod aut hoc, aut aliquo recip. st acis
 timeas,

EPIST. LIB. VI.

timeas, omnia si interierint, cum superstite
 te esse reip. ne si liceat quidem velis, ferendam
 esse fortunam, praesertim quae absit à culpa.
 Sed haec haec tenus. Tu velim scribas ad me,
 quid agas, & ubi futurus sis, ut, aut quo scri-
 bam, aut quò veniam scire possim. Vale.

Arg. Consolari vult: sed, quia nihil aliud
 ad consolandum suppetit, consolationem ait
 debere esse optimorum consiliorum conscien-
 tiam.

M. Cicero S. D. A. Torquato. 3

Superioribus literis, benevolentia magis
 adductus, quam quo res ita postularet,
 fui longior. neque enim cōfirmatione nostrā
 egebat virtus tua: neque erat ea mea causa
 atque fortuna, ut cui omnia deessent, alterū
 confirmarem, hoc item tempore breuior esse
 debeo. sine enim tum nihil opus fuit tā mul-
 tis verbis, nihilo magis nunc opus est: sine
 tum opus fuit, illud satis est, praesertim cum
 accesserit nihil noui. nā etsi quotidie aliquid
 audimus earum rerum, quas ad te perferri
 existimo: summa tamen eadem est, & idem
 exitus,

exitus, quem ego tam video animo, quàm
 ea, quæ oculis cernimus. nec verò quidquã
 video, quod non idem te videre certo sciam
 nam etsi, quæ exitũ acies habitura sit, dini-
 nare nemo potest: tamen & belli exitũ vi-
 deo, & si id minus, hoc quidẽ certe, cum sit
 necesse alterutrum vincere, qualis futura sit
 vel hæc, vel illa victoria. idq; cũ optime per-
 spexi, tale video, nihil ut mali videatur es-
 se futurum, si id vel ante acciderit, quod
 vel maximum ad timorem proponitur. Ita
 enim viuere, ut non sit viuendum, miserr-
 mum est: mori autem nemo sapiens miserũ
 duxit, ne beato quidẽ. Sed in ea es urbe, in
 qua hæc vel plura, & ornatiores parietes ipsi
 loqui posse videantur. Ego tibi hoc cõfirmo,
 Etsi leuis est consolatio ex miserijs aliorum
 nihilo te nũc maiore in discrimine esse, quã
 quemuis aut eorũ, qui discesserint, aut eorũ
 qui remanserint. alteri dimicant, alteri vi-
 torẽ timent. Sed hæc consolatio leuis, illa
 grauior, qua te uti spero, ego certe utor. nec
 nim, dũ ero, angar vllare, cum omni vacẽ
 culpa,

R

EPIST. LIB. VI.

culpa, & si non ero, sensu omnino carebo.
 Sed rursus γ' αὐτὸν ἔσ' Ἀθύρος, qui ad te hoc
 Mihi tu tui, tua omnia maxime cura sunt.
 & dum viuam, erunt. Vale.

Arg. Consolatoria epistola, rationibus
 vnde cunque collectis, sed si consideres, de spe
 rationem potius continet.

M. Cicero S. D. Torquato.

NOui, quod ad te scriberem, nihil erat: &
 tamen, si quid esset, sciebam te à tuis cer-
 tiorem fieri solere. de futuris autem rebus est
 si semper difficile est dicere: tamen interdum
 cōiectura possis proprius accedere, cū res est
 eiusmodi, cuius exitus prouideri possit. Nūc
 ra tam videmur intelligere, non diuturnū
 bellum. etsi id ipsum nonnullis videatur se-
 cus. equidem, cū hac scriberē, aliquid iam
 actū putabam, non quo ego, certo scirem, sed
 quod non difficilis erat coniectura. nam cum
 omnis belli Mars communis, & cum sem-
 per incerti exitus praliorum sunt: tum hoc
 tempore ita magna utrinque copie, ita parat

te ad depugnandum esse dicuntur, ut, uter-
 cunque vicerit, non sit mirum futurum. Illa
 in dies singulos magis magisque opinio ho-
 minum confirmatur, etiam si inter causas
 armorum aliquantum intersit, tamen inter
 victorias non multum interfaturum, alteros
 propemodum iam sumus experti: de altero,
 nemo est quin cogitet, quàm sit metuedus
 iratus victor armatus. Hoc loco si videor au-
 gere dolorem tuum, quem consolando lenare
 debebam, fateor me communionem maloris
 consolationem nullam inuenire, præter illam
 qua tamen, si possis eam suscipere, maxima
 est, quaque ego quotidie magis utor, CON-
 SCIENTIAM recta voluntatis
 maximam consolationem esse rerum incom-
 modarum, nec esse ullam magnam malum
 præter culpam, à qua quando tantum absu-
 mus, ut etiã optime senserimus, enervatq, ma-
 gis nostri consilij quàm consilium reprehendi-
 datur, et quãdo prestitimus, quod debuimus
 moderate, quod euenit, geramus. Sed hoc mi-
 hi tamẽ non sumo, ut te consolet de commu-
 nibus

EPIST. LIB. VI.

nibus miseris, quæ et ad consolandum maioris ingenij, & ad ferendū singularis virtutis indigent. Illud cuius facile est docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas. Eius enim, qui tardior in te leuando fuit, quàm fore putaramus, non est mihi dubia de tua salute sententia? de alijs autē non arbitror te expectare quid sentiam. Reliquū est, ut te angat, quòd absis à tuis tam diu, res molesta, præsertim ab ijs pueris, quibus nihil potest esse festinius. sed, ut antea ad te scripsi, tempus est huiusmodi, ut suā quisque conditionē miserrimam putet, & ubi quisque sit, ibi esse minime velit. equidem, nos quòd Romæ sumus, miserrimū esse duco, non solum, quòd in omnibus malis acerbius est videre, quàm audire, sed etiam, quòd ad omnes casus subitorū periculorum magis obiecti sumus, quàm si abessemus. etsi me ipsum consolatore tuum non tantum literæ, quibus studui, quantum longinquitas temporis mitigauit. quanto fuerim dolore, minimi in quo prima illa consolatio est, vidisse me plus quàm

quàm ceteros, cum cupiebam quamuis iniqua conditione pacem, quod & si casu nõ divinatione mea, factum est: tamen hac inani prudentiæ laude delector. deinde, quod mihi ad consolationem cõmune tecum est, si iam vocer ad exitũ vitæ, non ab ea repuellar, qua carendum esse doleã, præsertim cum id sine ullo sensu futurum sit. Adiuuat etiã ætas, & acta iam vita, quæ cũ cursu suo bene confecto delectatur, tum vetat in eo vim timere, quò nos iam natura ipsa pene perduxerit. Postremo is vir, vel etiam ij viri hoc bello occiderunt, ut impudentia videatur, eandem fortunã, si res cogat, recusare. equidem mihi omnia propono, nec vllum est tantum malum, quod non putẽ impendere: sed cũ plus in metuendo mali sit, quàm illo ipso, quod timetur, desino, præsertim cum id impendeat, in quo non modo dolor nullus, verum finis etiam doloris futurus sit. Sed hæc satis multa, vel plura potius quam necesse fuit. facit autem non loquacitas mea, sed benevolentia longiores episto-

EPIST. LIB. VI.

las. Servium discessisse Athenis, moleste rati. non enim dubito, quin magna tibi lenatio nis sit solitus esse quotidianus congressus, & sermo cum familiarissimi hominis, tum opti mi, & prudentissimi viri. Tu velim te, ut de bes, & soles, tua virtute sustentas. ego, quae te velle, quaeque ad te, & ad tuos pertinere arborabor, omnia studiose, diligenterque, curabo. quae cum faciam, benevolentiam tuam erga me imitabor, merita non assequar. Vale.

Arg. Cacinam, qui pro Pompeio contra Caesarem pugnaverat, patria carente, bene sperare iubet: seq. ei nulla in re defuturum pollicetur.

M. Cicero S. D. A. Cacinae.

Quotiescunque filium tuum video, (quod deo autem fere quotidie) pollicetor ei studium quidem meum, & operam sine ulla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis. gratiam autem, atque auctoritatem cum hac exceptione, quantum valeam, quantumque possim. Liber tuus & lectus est, & legi-

legitur à me diligenter, & custoditur diligē-
 tissime. Res, & fortuna tua maxima cura
 sunt: qua quidem quotidie faciliores mihi,
 & meliores videntur: multisque video mag-
 na esse cura: quorum de studio, & de sua
 spe filium ad te perscripsisse certo scio. ijs au-
 tem de rebus, quas coniectura consequi
 possumus, non mihi sumo, ut plas ipse pro-
 spiciam, quam te videre, atque intelligere
 mihi persuaserim. Sed tamun, quia fieri po-
 test, ut tu ea perturbatiore animo cogites,
 puto esse meum, quid sentiam, exponere.
 Ea natura rerum est, & is temporum cur-
 sus, ut non possit ista aut tibi, aut ceteris for-
 tuna esse diuturna, neque herere in tam bo-
 na causa, & in tam bonis ciuibus tam acer-
 ba iniuria. Quare ad spem, quam extra or-
 dinem de te ipso habemus, non solum prop-
 ter dignitatem, & virtutem tuam, (hæc
 enim ornamenta sunt tibi etiam cum alijs
 communia) accedunt tua præcipua, propter
 eximium ingenium, summamq; virtutē cui
 mehercule hic, cuius in potestate sumus, mul-

EPIST. LIB. VI.

tum tribuit. itaque ne punctum quidē temporis in ista fortuna fuisses, nisi eo ipso bono tuo, quo delectatur, se violatū putaret. quod ipsum lenitur quotidie: significaturq; nobis ab ijs, qui simul cum eo viuunt, tibi hanc ipsam opinionem ingenij apud ipsum profuturā. Quapropter primum fac animo fortis, atque magno sis. ita enim natus, ita educatus, ita doctus es, ita etiam cognitus, ut tibi id faciendum sit. deinde spem quoq; habeas firmissimā propter eas causas, quas scripsi, a me verò tibi omnia liberisq; tuis paratissima esse confidas velim. id enim & vetustas nostri amoris, & mea consuetudo in meos, & tua multa erga me officia postulat. Vale.

Arg. Ad confirmandum Cecinae exulis, animum diuinationem quondam inducit sumptam ex Caesaris natura, & ex civilium temporum ratione.

M. Cicero S. D. A. Cecinae.

Vereor, ne desideres officiū meū: quod tibi pro nostra & meritorum multorum, & studiorum, & partium coniunctione

desse

deesse non debet: sed tamen vereor, ne lite-
 rarum à me officium requiras: quas tibi &
 iam pridē, & saepe misissem, nisi, quotidie me-
 lius expectans, gratulationem, quàm confir-
 mationē animi tui, complecti literis maluis-
 sem. nunc autem, ut spero, breui gratulabi-
 mur: itaque in aliud tempus id argumentū
 epistolae differo. his autem literis animum
 tuū, quē maxime imbecillum esse & audio,
 & spero, & si non sapientissimi, & amicissi-
 mi hominis auctoritate confirmandū etiam
 atque etiam puto, nec ijs quidem verbis,
 quibus te consolet ut afflictum, & iā omni
 spe salutis orbatum, sed ut eū, de cuius inco-
 lunitate non plus dubitem, quā te memini
 dubitare de mea. nam cū me ex repub. ex-
 pulissent ij, qui illā cadere posse, stante me,
 non putarunt: memini me ex multis hospiti-
 bus, qui ad me ex Asia, in qua tu eras, ve-
 nerant, audire, te de glorioso, & celeri redi-
 tu meo confirmare. si te ratio quadā Etrus-
 ca disciplina, quā à patre, nobilissimo, atque
 optimo viro, acceperas, non fefellit: nec nos
 qui-

EPIST. LIB. VI.

quidem nostra diuinationo falleret, quã cũ sapiẽ-
 tissimorũ virorũ monumentis, atq; præcep-
 tis plurimoq; , ut tu scis, doctrina studio, at
 magno etiam usu tractandæ recip. magnaq; æ
 nostrorum temporum varietate consecuti su-
 mus. cui quidam diuinationi hoc plus confi-
 dimus, quod ea nos nihil in his tam obscuris
 rebus, tamq; perturbatis vnquam omnino
 fefellit. dicerem, quæ antea futura dixissim
 ni vererem, ne ex euẽtis fingere viderem. sed
 tamẽ plurimi sunt testes, me & initio, ne cõ-
 iungeret se cũ Cesare, monuisse Pompeiũ, &
 postea ne seiungeret. coniunctiõne frangi se-
 natus opes, disiunctiõne ciuile bellum exci-
 tari videbam. atque vtebar familiarissime
 Cesare, Pompeiam faciebam plurimi: sed
 erat meũ consiliũ cum fidele Pompeio, tũ
 salutare utrique. Quæ præterea prouiderim,
 prætereo. Nolo enim hunc de me optime me
 ritum, existimare, ea me suasisse Pompeio,
 quibus ille si paruisset, esset hic quidem cla-
 rus in toga, & princeps, sed tantas opes,
 quantas nunc habet, non haberet. Eundem
 in

in Hispaniam censui. quod si fecisset, civile
 bellum nullum omnino fuisset. Rationem ha-
 beri absentis non tam pugnari ut liceret,
 quam ut, quando, ipso consule pugnante, po-
 pulus inerat, haberetur. Causa belli orta est
 quid ego pratermissi aut monitorum, aut que-
 relarum? cum vel iniquissimam pacem in-
 stitissimo bello anteferrem. Vixta est aut ori-
 tas mea non tam à Pompeio, (nam is moue-
 batur) quam ab ijs; qui duce Pompeio freti
 per operi unam & rebus domesticis, & capi-
 ditatibus suis illius belli victoriam fore pu-
 tabant. Susceptum bellum est, quiescēte me
 depulsam ex Italia, manente me quoad po-
 tui, sed valuit apud me plus pudor meus,
 quam timor. verius sum deesse Pompeii sa-
 luti, cum ille aliquando non defuisset mea.
 itaque vel officio, vel fama bonorum, vel pu-
 dore victus, ut in fabulis Amphiarus, sic
 ego prudens, & sciens ad pestem ante ocu-
 los positam sum profectus. quo in bello nihil
 aduersi accidit nō predicēte me. quare quā-
 do, ut augures, & astrologi solent, ego quo-
 que

EPIST. LIB. VI.

q; augur publicus ex meis superioribus præ
 dictis constitui apud te auctoritatē augurij.
 & diuinationis mea, debet habere fidē no-
 stra predictio, non igitur ex alitis inuolatu,
 nec ē cantu sinistro oscinis, ut in nostra dis-
 ciplina est, ut ē tripudij solistimus, aut som-
 nijs tibi auguror: sed habeo alia signa, quæ
 & si non sunt certiora illis, minus tamen ha-
 bent vel obscuritatis vel erroris. Notatur
 autem mihi ad diuinandum signa duplici
 quadam via: quarū alterā duco ē Cesare ip-
 so, alterā ē tēporum ciuiliū natura, atque ra-
 tione. In Cesare hæc sunt, mitis, clemensque
 natura, qualis exprimitur præclare illo libro
 querelarum tuarū. accidit, quod mirifice in-
 genijs excellentibus, quale est tuum, dele-
 ctatur. præterea, cedit multorū iustis, & offi-
 cio incensis, non inanibus, aut ambiciosis vo-
 luntatibus. in quo vehementer eum consen-
 tiens Etruria mouebit. Cur hæc igitur a-
 dhuc parū profecerunt? Quia non putat se
 sustinere causas posse multorum, si tibi, cui
 iustius videtur irasci posse, concesserit. Quæ
 est

est igitur, inquires, spes ab irato? Eodē fonte se haustum intelligit laudes suas, è quo sit leuiter aspersus. postremo, homo est valde acutus, & multū prouidens: intelligit, te, hominē in parte Italia minime contēnenda facile omnium nobilissimum, & in communi rep. cuius summorum tua aetatis vel ingenio, vel gratia, vel fama populi R. parē, nō posse prohibere à rep. diutius. nolet hoc temporis potius esse aliquando beneficiū, quàm iam suū. Dixi de Cesare: nunc dicā de temporū, rerumq; natura. Nemo est tā inimicus ei cause, quàm Pōpeius animatus melius, quā paratus, suscepit, qui nos malos ciues dicere, aut homines improbos audeat. in quo admirari soleo grauitatē, & iustitiā, & sapientiā Caesaris: nunquam nisi honorificentissime Pompeiū appellat. at in eius personā multa feci asperius. armorum ista, & uictorie sunt facta, non Caesaris. at nos quemadmodū est cōplexus? Cassiū sibi legauit: Brutum Galliaē praefecit, Sulpiciū Gracie: Marcellum, cui maxime succenscebat, cum sum-

ma illius dignitate restituit. quò igitur hæc
 spectant rerum hoc natura, & ciuiliū tē-
 porum patietur, nec manens, nec mutata ra-
 tio foret, primum ut non in causa pari eadē
 sit & conditio, & fortuna omniū: deinde ut
 in eam civitatem boni viri, & boni ciues,
 nulla ignominia notati, non reuertantur, in
 quam tot, nefariorum scelerum condemna-
 ti, reuertentur. Habes augurium meū. quo
 si quid addubitarē, non potius vterer, quam
 illa consolatione, qua facile fortem virū su-
 stentarem, te, si explorata victoria arma su-
 psisses pro rep. (ita enim tu putabas) non ni-
 mis esse laudandum: sin propter incertos exi-
 tus, euentusque bellorum posse accidere, ut
 vinceremur, putasses non debere ad secun-
 dam fortunam bene paratum fuisse, aduer-
 sam ferre nullo modo posse. Disputarem
 etiam, quanto solatio tibi conscientia tui fa-
 cili, quātē dilectationi in rebus aduersis li-
 re esse deberent. Cōmemorarē non solū vete-
 rū, sed horum etiam recentium vel ducum,
 vel comitū tuorū grauissimos casus. omnia ex
 ternos

ternos multos claros viros nominarem. Le-
 uat enim dolorem communis quasi legis, &
 humane conditionis recordatio. Exponere
 etiam, quemadmodum hic, & quanta in tur-
 ba, quantaq; in confusione rerum omnium
 uiueremus. necesse est enim minore deside-
 rio perdita rep. carere, quam bona. sed hoc
 genere nihil opus est. incolumem te cito, ut
 spero, vel potius ut perspicio, uidebimus. In-
 terea tibi absenti, & huic, quid adest, ima-
 gini animi, & corporis tui constantissima,
 atque optimo filio tuo studium, officium ope-
 ram, laborem meum iam pridem & pollici-
 tus sum, & detuli, nunc hoc amplius. quod
 me amicissime quotidie magis Casar am-
 plectimus, familiares quidem eius sicuti ne-
 minem. apud quem quicquid valebo vel au-
 thoritate, vel gratia, valebo tibi. Tu cura,
 ut cum firmitudine tui, te animi, tum etiam
 spe optima sustentens. Vale.

Arg. Primum agit de libro, quem in Casarem scri-
 pserat: deinde studiose rogat, ut veniam sibi a
 Casare, potest atque impetret redcundi.

A. Ce-

EPIST. LIB. VI.

A. Cecina S. D. M. Ciceroni.

Quod tibi non tam celeriter liber est red-
 ditus, ignosce timori nostro, & misere-
 vere temporis, filius, ut audio pertimuit, (neque
 iniuria) si liber exisset, quando non tam inter-
 est, quo animo scribatur, quam quo accipia-
 tur, ne ea res inepte mihi noceret, cum praefer-
 rim adhuc styli poenas dem. qua quidem in re,
 singulari sum fato. nam cum mendum scriptu-
 ra litura tollatur, stultitia fama multetur:
 meus error exilio corrigitur: cuius summus
 criminis est, quod armatus aduersario male
 dixi. nemo nostrum est, ut opinor, quin vo-
 ta victoriae suae fecerit: nemo, quin, etiam cum
 de alia re immolaret, tamen eo quidem tempo-
 re, ut quamprimum Caesar superaretur, optarit.
 hoc si non cogitat omnibus rebus felix est. si
 scit, & persuasus est: quid irascitur ei, qui
 aliquid scripsit contra suam voluntatem, cum
 ignorit omnibus, qui multa deos venerati
 sint contra eius salutem. Sed, ut eodem reuer-
 tat causa haec fuit timoris, scripsi de te par-
 te me dius fidius, & timide, non reuocans me
 ipse,

ipse, sed pene refugiens. genus autem hoc
 scripturae non modo liberum, sed incitatum atque
 elatum esse debere. quis ignorat? solutum existi-
 matur esse, alteri maledicere: tamen cauendum
 est, ne in petulantiam incidas. impeditum,
 seipsum laudare, ne vitium arrogantiae subsequatur.
 solum verò liberum, alterum laudare, de quo quidquid
 detrahas, necesse est, aut infirmitati, aut invidia
 assignetur. Ac nescio, an tibi gratius, oportuniusque
 acciderit, quod prestare non poteram, primum erat
 non attingere: secundum beneficium, quam par-
 tissime facere. sed tamen ego me quidem sustinui:
 multa minui: multa sustuli, complura ne posui
 quidem. Quemadmodum igitur, scalarum gradus si
 alios tollas, alios incidas, non nullos male haerentes
 relinquant, ruina periculum struas, non ascensum
 pares: sic tot malis tum victum, tum fractum
 studium scribendi, quid dignum auribus, aut
 probabile potest offerre? Cum verò ad ipsius
 Caesaris nomen veni, toto corpore contremisco,
 non poena metu, sed ipsius iudicij: totum enim
 Caesarem non

EPIST. LIB. VI.

noui. Quem putas animum esse, ubi secum
 loquitur? hoc probabit: hoc verbū suspiciosū
 est. quid, si muto? at vereor, ne peius sit. ag
 verò, laudo aliquem, num offendo? cum po
 ro offendam, quid si non vult? armati styl
 persequitur: vili, & nondū restituti qui
 faciet? Auges etiam tu mihi timorē, qui
 in Oratore tuo caues tibi per Brutum, &
 ad excusationem socium quæris. ubi hoc om
 niū patronus facit, quid me, veterē tuū nū
 omniū clientē, sentire oportet? In hac igitur
 calūnia timoris, & cæcæ suspitionis tormen
 to cū plurima ad alieni sensus coniecturā,
 ad suum iudicium scribantur, quàm diffi
 le sit euadere, si minus expertus es, quòd
 ad omnia summum, atque excellens arm
 uit ingenium, nos sentimus. sed tamen ego
 lio dixeram, librum tibi legeret, & anferret
 aut ea conditione daret, si reciperes te cor
 eturum, hoc est, si totū aliū faceres. De Af
 rico itinere, quanquā summa necessitas pre
 mebat, ut imperasti, feci. Te pro me qua
 horter? vides tēpus venissē, quo necesse sit
 nob

nobis constitui. nihil est mi Cicero, quod si-
 liū meū expectes. adolescēs est: ōnia excogi-
 tare vel studio, vel atate, vel metu nō potest
 totū negotiū tu sustineas oportet. in te mihi
 omnis spes est. tu pro tua prudētia, quibus re-
 bus gaudeat, quibus capiatur Caesar, tenes.
 à te omnia proficiscātur, & per te ad exitū
 perducantur, necesse est. apud ipsum muliū,
 apud eius omnes plurimum potes. unum si tu
 bi persuaseris, non hoc esse tui muneris, si
 quid rogatus fueris, ut facias, (quanquam
 id magnum, & amplum est) se à totum tuū
 esse onus, perficies. nisi forte aut in miseria
 nimis stulte, aut in amicitia nimis impuden-
 ter tibi onus impono. sed utriq; rei excus-
 tionem tua vita consuetudo dat. nam quod
 ita consuesti pro amicis laborare, non iam
 sic sperant abs te, sed etiam sic imperant ti-
 bi familiares. Quod ad librum attinet, quē
 tibi filius dabit, peto à te, ne exeat, aut ita
 corrigas, ne mihi noceat. Vale.

Arg. Datū sibi à Balbo, & Oppio scribit,

EPIST. LIB. VI.

ut *Cacina* liceret esse in *Sicilia*: ibiq; ut co-
noretur suadet.

M. Cicero S. D. A. *Cacina*.

Cum esset mecum *Largus*, homo cui studi-
sus, loquutus Kal. Ian. tibi praesinitas es-
set: quod omnibus in rebus perspexeram, quae
Balbus, & *Oppius*, absente *Cesare*, egissent,
ea solere illi rata esse, egi vehementer cum
his, ut hoc mihi darent, tibi in *Sicilia*,
quoad vellemus, uti esse liceret, qui mihi con-
sueuissent aut libenter polliceri, si quid esset
eiusmodi, quod eorum animos non offende-
ret, aut etiam negare, & afferre rationem, cum
negarent: huic meae rogationi potius non ce-
tinuo responderunt: eodem die tamen ad me
reuerterunt, mihi hoc dederunt, ut esses in
Sicilia, quoad velles: se praestaturos, nihil esse
eo te offensionis habiturum. Quando, quid tibi
permittatur, cognouisti, quid mihi placet
ceat, puto te scire oportere. *Aetis* his rebus
litera a te mihi sunt reddita: quibus a me
consilium petis, quid sim tibi auctor, in *Sicilia*
ne subsidias, an ut ad reliquias *Asiaticae* ne-

gotiationis proficiscare. hæc tua deliberatio non mihi cōuenire visa est cū oratione Lari. ille enim mecū, quasi tibi non liceret in Sicilia diutius cōmorari, ita locutus erat: tu autem quasi concessum sit, ita deliberas. sed ego, siue hoc, siue illud est, in Sicilia censeo cōmorandum. propinquitas locorum vel ad impetrandū adiuuat crebris literis, & nuntijs, vel ad reditus celeritatē, re aut impretata, quod spero, aut aliqua ratione cōfecta, quamobrē censeo magnoperē cōmorandum.

T. Furfano Postumio, familiari meo, legatisq; eius, item meis familiaribus, diligentissime te cōmendabo, cum venerint: erant enim omnes Mutinæ. viri sunt optimi, & tui similibus studiosi, & mei necessarij. quæ mihi venient in mentē, quæ ad te pertinere arbitrabor, ea mea sponte faciam. si quid ignorabo, de eo admonitus omnium studio vincam. Ego, & si corā de te cū Furfano ita loquar, ut tibi literis ad eum nihil opus sit, tamē, quoniam tuis placuit te habere meas literas, quas ei redderes, morem eis gessi.

EPIST. LIB. VI.

eorum literarum exemplum infra scriptum
est. Vale.

Arg. Brevis est epistola, sed perfecta comendationis exemplum.

M. Cicero S. D. Turfano pro eos.

Cum A. Cecina tanta mihi familiaritatis
consuetudoque, semper fuit, ut nulla maior
esse possit. nam & patre eius, claro homine
& forti viro, plurimum usi sumus: & hunc
a puero, quod & spem mihi magnam asse-
rebat summae probitatis, summaque eloquen-
tia, & vivebat mecum coniunctissime non
solum officij amicitia, sed etiam studiis com-
munibus, sic semper dilexi, ut non ullo
homine coniunctius viverem. nihil attenti-
us me plura scribere: quam mihi necesse sit
ius salutem, & fortunas, quibuscunque re-
bus possim, tueri, vides. Reliquum est, ut
cum cognorim pluribus rebus, quid tu & de
honorum fortuna, & de reip. calamitatibus
sentires, nihil a te petam, nisi ut ad eam
iuvantatem, quam tua sponte erga Cecinam
hab

habiturus esses, tantus cumulus accedat cōmendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. hoc mihi gravior facere nihil potest. *Vale.*

Arg. Pollicetur quidquid potest ad eius incolumitatē: neque nullam sp̄ fortune melioris ostendit.

Cicero S. D. Trebiano.

10

Ego quanti te faciam, semperq̄, fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, sum ipse mihi testis. nam et consilium tuum, vel casus potius diutius in armis civilibus commorandi, semper mihi magno dolori fuit: et hic euentus, quòd tardius quàm est equis & quàm ego vellem, recuperes fortunam, & dignitatem tuam, mihi non minori cura est, quàm tibi semper fuerint casus mei. itaq̄, & Postumuleno, et Sextio, et sepiissime Attico nostro, proximeq̄, Thende liberio tuo totū me patefeci. & his, singulis sepe dixi, quæcumq̄, re possim me tibi, & liberis tuis satisfacere cupere: idq̄, tu ad tuos velim scribas, hæc quidem: quæ in potestate mea sunt,

EPIST. LIB. VI.

ut operã, studiũ, consilium, rē, fidē meã sibi
 ad omnes res paratam putent. Si auctorita
 te, et gratia tantũ posse, quantum in ea rep.
 de qua ita meritus sum, posse deberẽ: tu quo
 que is esses, qui fuisti, cum omni gradu am
 plissimo dignissimus, tum certe ordinis tuĩ
 facile princeps, sed quando eodem tempore,
 eademq; de causa nostrũ uterq; cecidit:
 tibi & illa polliceor, quæ supra scripsi, quæ
 sunt adhuc mea, & ea, quæ præterea videor
 mihi ex aliqua parte retinere tanquam ex
 reliquis pristina dignitatis. neque enim ip
 se Casar, ut multis rebus intelligere potui,
 est alienis à nobis: & omnes fere familiaris
 simi eius, casu deuincti magnis meis veteri
 bus officijs, me diligenter observant, & co
 lunt. itaque si quis mihi erit aditus de tuis
 fortunis, id est de tua incolumitate, in qua
 sunt omnia, agendi, quod quidẽ quotidie ma
 gis ex eorum sermonibus adducor ut sperẽ:
 nam per me ipse, & moliar, singula perse
 qui non est necesse: vniuersum studiũ meũ,
 & beniuolentiam ad te defero. sed magni
 mea

mea interest, hoc tuos omnes scire, quod tuis literis fieri potest, ut intelligant omnia Ciceronis patere Trebiano. hoc eò pertinet, ut nihil existiment esse tam difficile, quod non pro te mihi susceptum, incundum sit futurum. Vale.

Arg. Excusatio, cur non scripserit: consolatio: promissio meliorum rerum, & officij sui.

Cicero S. D. Trebiano. 11

ANtea misissem ad te literas, si genus scribendi inuenirem, tali enim tempore aut consolari amicorum est, aut polliceri. consolatione non utebar, quòd ex multis au diebã, quàm fortiter, sapienterque ferres iniuriã temporũ, quamq; te vehementer cõsolaretur cõscientia factorũ, et cõsiliorũ tuorũ quod quidẽ si facis, magnũ fructum studiorum optimorum capis: in quibus te scio semper esse versatum: idq; ut facias, etiam atq; etiam te hortor. Simul & illud tibi, homini peritissimo rerum, & exemplorum, & omnis vetustatis, ne ipse quidem rudis, sed

in

EPIST. LIB. VI.

in studio minus fortasse, quàm vellem, at in
 rebus, atque usu plus etiam, quàm vellem,
 versatus, spondeo, tibi acerbitatem istam, et
 iniuriam non diuturnam fore. nam & ipse
 qui plurimum potest, quotidie mihi delabi
 ad aequitatem, & ad rerum naturam vide-
 tur: & ipsa causa ea est, ut iam simul cum
 rep. quæ in perpetuum iacere non potest, ne-
 cessario reuiuiscat, atque recreetur: quoti-
 dieque sit aliquid lenius, & liberalius, quàm
 timuimus. quæ quoniam in temporum in-
 clinationibus sæpe paruis posita sunt: omnia
 momenta obseruabimus, neque vllum præ-
 termitteremus tui iuuandi, et leuandi locum.
 itaque illud alterum, quòd dixi, literarum
 genus quotidie mihi, ut spero, fiet procliuus
 ut etiam polliceri possim. id re, quàm ver-
 bis, faciam libentius. Tu velim existimes,
 & plures te amicos habere, quàm qui in isto
 casu sint, ac fuerint, quantum quidem ego
 intelligere poterim, & me concedere eorū
 nemini. Fortem fac animum habeas, et ma-
 gnum: quod est in vno te, quæ sunt in fortu-
 na.

na, temporibus regentur, & consilijs nostris
 providebuntur. Vale.

Arg. Gratulatur de reditu in patriã impetrato: hortatur, ut præterita ex animo deleat, dignitatisq; recuperationẽ rei familiaris iactura anteponat.

Cicero S. D. Trebiano.

12

Dolabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ti nihil eram, nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quòd non defueram eius periculis, nũc tanto sum deinctus eius beneficio, quod et antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissime mihi satisfecit, ut nemini plus debeã. qua in re tibi gratulor ita veheementer ut te quoq; mihi gratulari, quàm gratias agere, malim. alterũ õnino non desidero: alterũ vere facere poteris. Quod reliquũ est, quãdo tibi virtus et dignitas tua reditũ ad tuos aperuit: est tue sapientiã, magnitudinisq; animi quid amiseris, obliuisci, quid
 recu-

EPIST. LIB. VI.

recuperaueris, cogitare. viues cum tuis: viues nobiscum. plus acquisiisti dignitatis, quã amisisti rei familiaris: quæ ipsa tũ esset iucundior, si vlla res esset publica. Vestorius, noster familiaris, ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. hæc predicatio tua mihi valde grata est: eaq; te uti facile patior cum apud alios, tũ me hercule apud Sironem nostrũ amicũ. quæ facimus, ea prudentissimo cuique maxime probata esse volumus. Te cupio videre quamprimũ. Vale.

Arg. Gratulatur de reditu impetrato: et ad consolationem adscribit quædam perditis rebus aptiora.

M. Cicero S. D. Ampio Balbo. 13

Gratulor tibi, mi Balbe. vereq; gratulor: nec sum tã stultus, ut te usura falsi gaudiij frui velim, deinde frangi repẽte, atq; ita cadere, ut nulla res te ad equitatẽ animi postea possit extollere. Egi tuam causam apertius, quã tẽpora nostra ferebant vincebatur enim fortuna ipsa debilitate gratia
nostra

nostra tui caritate, & meo perpetuo erga te
 amore, culto à te diligentissime. omnia pro-
 missa, confirmata, certa, & rata sunt, quæ
 ad reditum, & salutem tuam pertinent. vidi,
 cognoui, interfui. etenim omnes Casaris fa-
 miliares satis oportune habeo implicatos cõ-
 suetudine, & benevolentia, sic, ut, cum ab
 illo discerint, me proximũ habeã. hoc Pan-
 sa Hirtius, Balbus, Oppius, Matius. Po-
 stumius plane ita faciunt, ut me vnice dili-
 gant, quod si mihi pro me efficiendum fuisset
 non me pœniteret pro ratione temporũ ita
 esse molitum. sed nihil est à me inseruitum
 tẽporis causa. veteres mihi necessitudines
 cũ his omnibus intercedunt: quibuscũ ego
 agere de te non destiti: principẽ tamen ha-
 buimus Pansam, tui studiosissimũ, mei cupi-
 dum, qui valet apud illum non minus aucto-
 ritate, quàm gratia. Cimber autem Tillius
 mihi plane satisfecit. Valent tamen apud
 Casarem non tã ambitiosa rogationes, quã
 necessaria: quas quia Cimber habebat, plus
 valuit, quàm pro vllò alia valere potuisset.

diploma

EPIST. LIB. VI.

diploma statim non est datum, quod mirifica est improbitas in quibusdam, qui tulissent acerbius, veniam tibi dari, quem illi appellant rubam belli civilis: multa quae ita dicunt, quasi non gaudeant id bellum incidisse. quare visum est occultius agendum, neque ullo modo divulgandum, de te iam esse perfectum: sed id erit per breui: nec dubito quin, legente te has literas, confecta iam res futura sit. Pansa quidem mihi, grauis homo, & certus, non solum confirmauit, verum etiam recepit, perceleriter se ablaturum diploma, mihi tamen placuit, haec ad te perscribi, nimis enim te firmum sermo Appulianae, lacrymaeque Ampiae declarabant, quam significant literae tuae. atque illa arbitrabatur, cum a te abessent ipse, multo in grauiore te cura futurum. quare magnopere putavi, aegoris, & doloris tui leuandi causa, pro certis ad te ea, quae essent certa, perscribere oportere. Scis me antea sic solum esse scribere ad te magis ut consolari et forte virum, atque sufficientem, quam ut explorare a spem salutis ostenderem,

rem, nisi eam, quàm ab ipsa rep. cum hic ar-
 dor extinctus esset, sperari oportere censerẽ
 recordare tuas literas, quibus & magnum
 animum mihi semper ostendisti, & ad om-
 nes casus ferendos constantem, atq; paratũ.
 quod non mirabar, cum recordarer te & à
 primis tẽporibus ætatis in rep. esse versatũ,
 & tuos magistratus in ipsa discrimina inci-
 disse salutis, fortunarũq; cõmuniũ, et in hoc
 ipsũ bellũ esse ingressũ, nõ solũ ut victor bea-
 tus, sed etiam, si ita accidisset, victus & sa-
 piens esses. Deinde, cum studium tuum con-
 sumas in virorum fortium factis memoria
 prodendis, considerare debeas, nihil tibi cõ-
 mittendum, quamobrem, eorum quos lau-
 das, non te similem præbeas. Sed hæc oratio
 magis esset apta ad illa tempora, quæ iam
 effugisti, nunc verò tantum te para ad hæc
 nobiscum ferenda. quibus ego si quã medicĩ
 nã inuenirem, tibi quoq; eandẽ traderẽ. sed
 est unũ perfugiũ, doctrina, ac literæ, quibus
 semper usi sumus: quæ secundis rebus dele-
 ctationẽ modo habere videbantur, nũc verò
 etiam

EPIST. LIB. VI.

etiam salutem. Sed, ut ad initiū reuertar,
caue dubites, quin omnia de salute, ac redi-
tu tuo perfecta sint. Vale.

Arg. Scribit, se bene sperare de Ligarij
salute: ad eamq; impetrandam omnia sua
pollicetur. interim hortatur, ut aduersam
fortunam moderate ferat.

M. Cicero S. D. Q. Ligario. 14

ET si tali tuo tempore me aut consolandi,
aut iuuandi tui causa scribere ad te ali-
quid pro nostra amicitia oportebat: tamen
adhuc id non feci, quia neque lenire vide-
bar oratione, neque leuare posse dolorem tuū
postea verò quā magnam spem habere cœ-
pi, fore, ut breui tempore incolumē habere-
mus, facere non potui, quin tibi & senten-
tiam, & voluntatem declararem meā. Pri-
mum igitur scribam, quod intelligo, & per-
spicio, nō fore in te Cesarem duriozem. nā
& res cum quotidie, & dies, & opinio ho-
minum, & ut mihi videtur, etiam sua na-
tura mitiorem facit. idque cum de reliquis
sentio, tum de te etiam audio ex familiaris-
simis

simis eius: quibus ego ex eo tēpore, quo pri-
 mū ex Africa nuntius venit, supplicare una
 cū fratribus tuis non destiti: quorū quidem
 & virtus, & pietas, & amor in te singula-
 ris & assidua, & perpetua salutis tue cura
 tantū proficit, ut nihil sit, quod non ipsius
 Cesarem tributurum existimem: & si tar-
 dius sit, quā volumus, magis occupationibus
 eius, à quo omnia petuntur, aditus ad eum
 difficiliore fuerunt: & simul Africana cau-
 sa iratior, diutius velle videtur eos habere
 sollicitos, à quibus se putat diuturnioribus
 esse molestis conflictatum. sed hoc ipsum in-
 telligimus eum quotidie remissius, & placat-
 ius ferre. Quare mihi crede, & memorie
 manda, me tibi id affirmasse, te in istis mo-
 lestis diutius non futurum. Quando, quid
 sentire, exposui, quid velle tua causa, re po-
 tius declarabo, quàm oratione. & si tantum
 posse, quantum in ea rep. de qua ita meritus
 sum, ut tu existimas, posse debet, ne tu qui
 de in istis incōmodis esses. eadē enim cau-
 sa opes meas fregit, qua tuū salutē in discri-

EPIST. LIB. VI.

men adduxit. sed tamen, quidquid imago
 veteris mee dignitatis, quidquid reliquit
 gratie valebunt, studium, consilium, ope-
 ra, gratia, fides mea nullo loco decerit tuis
 optimis fratribus. Tu fac habeas fortem
 animum, quem semper habuisti, primum
 ob eas causas quas scripsi, deinde quod ea
 de rep. semper voluisti, atque sensisti, ut non
 modo nunc secunda sperare debeas, sed etiam
 si omnia aduersa essent, tamen, conscientia
 & factorum, & consiliorum tuorum, quacun-
 que acciderint, fortissimo, & maximo ani-
 mo ferre deberes. Vale.

Arg. Exorditur ab officij sui cãmemora-
 tione. deinde quid opinetur de Ligario.

M. Cicero S. D. Q. Ligario.

ME scito omnem meum laborem, om-
 nem operam, curam, studium in tua
 salute consumero. nam cum te semper maxi-
 me dilexi: tum fratrum tuorum, quos æque
 atque te, summa benevolentia sum comple-
 xus, singularis pietas, amorque fraternus nul-
 lum me patitur officij erga te, studijque minus
 aut

aut tēpus pratermittere. sed quæ faciã, se-
 erimq; pro te, ex illorū te literis, quàm ex
 meis, malo cognoscere. quid autē sperē, aut
 confidā, & exploratū habeã de salute tua,
 id tibi à me declarari volo. Nā si quisquā
 est timidus in magnis, periculosisq; rebus,
 semperq; magis aduersos rerum exitus me-
 tuens, quàm sperans secundos, is ego sum: &
 si hoc vitium est, eo me nō carere confiteor.
 Ego idē tamē, cū ad II. kal. intercalares ro-
 gatu fratrum tuorum venissem mane ad
 Casarem, atque omnem aduēdi, & conu-
 niendi illius indignitatem, & molestiam
 pertulissem, cum fratres, & propinqui tui
 iacerēt ad pedes, et ego eſſe locutus, quæ cau-
 sa, quæ tū tēpus postulabat, nō solū ex orati-
 one Caesaris, quæ liberalis fuit, sed etiã ex
 oculis, & vultu, & multis præterea signis,
 quæ facilius perspicere potui, quàm scribere,
 hāc in opinionē discessi, ut mihi tua sal^o du-
 bia nō esset. Quāobrem fac animo magno, for-
 titq; sis: et, si turbisima sapiēter ferebas trā-
 quilliora latē feras ego tamē tuis reb⁹ sic a-
 T 2 3. dico.

EPIST. LIB. VI.

dero, ut difficillimis: neque Casari solū, sed etiā amicis eius omnibus, quos mihi amicissimos esse cognoni, pro te, sicut adhuc feci, libentissime supplicabo. Vale.

Arg. Continet hae epistola omniū breuissima, gratulationē, beneuolentiā, officium.

Cicero S. D. Basilio. 16

Tibi gratulor: mihi gaudeo. te amo: tu autem tueor. à te amari, et quid agas, quidque istic agatur, certior fieri volo. Vale.

Arg. Insinuat se ad petitionē, mutui amoris cōmemoratione: petit autē, ut se absentē tueatur, si quidē gratū fore nō dubitet.

Bitbunicus S. D. Ciceroni. 17

Si mihi tecum non & multa, et iusta causa se amicitiae priuatim essent, repeterē inuita amicitiae ex parentibus nostris: quod faciendum ijs existimo, qui paternā amicitia nullis ipsi officijs profecuti sunt. itaque contentus ero nostra ipsorum amicitia: cuius fiducia peto à te, ut absentem me, quibus unquam in rebus opus fuerit, tueare, si nullum officium tuū apud me inter moriturū existimas. Vale.

Ar-

Arg. Mirū declarat desiderium eum Bithynico viuendi, & adycit, se esse illi amore coniunctissimum.

Cicero S. D. Bithinico. 18

Cum ceterarū rerum causa cupio esse aliquando rēp. constitutā: tum velim, mihi credas, accidere id etiā, quo magis expetā promissum tuum, quo in literis vteris. scribis enim, si ita sit, te mecū esse victurū. gratissima mihi tua voluntas est: facis quae nihil alienū necessitudine nostra, iudicysq; patris tui de me, summi viri. nā sic habeto, beneficiorū magnitudine eos, qui temporibus valuerunt, aut valeant, coniunctiores tecum esse, quā me, necessitudine neminē. quamobrē grata mihi est memoria tua nostra coniunctionis, & eius etiā augenda voluntas. Vale.

Arg. Respondet Lepta, qui pracontum fecissent, licere ijs esse in decurionibus: scribit de bello Hispaniensi, de Lepta negotio, de Oratore suo, de mansione urbana.

Cicero S. D. Lepta. 19

EPIST. LIB. VI.

Simul accepi à Seleuco tuo literas, statim
 quæsiui è Balbo per codicillos, quid esset
 in lege. rescripsit, eos, qui facerent præconiū
 vetari esse in decurionibus, qui fecissent,
 non vetari. quare bono animo sint & tui,
 et mei familiares, neque enim erat ferendū
 cum, qui hodie aruspina facerent, in sena-
 tu Romæ legerentur, eos, qui aliquando præ-
 conium fecissent, & municipijs decuriones
 esse non licere. De Hispanijs noui nihil: ma-
 gnum tamen exercitum Pompeium habere
 constat. nam Cæsar ipse ad nos misit ex-
 emplum Patieti literarum, in quo erat, illi
 XI. esse legiones. Scripserat etiam Messalla
 Q. Salasso, Q. Curtium, fratrem eius, ius-
 su Pompeij, inspectante exercitu, interfe-
 ctum, quòd consensisset cum Hispanis qui-
 busdam, si in oppidum nescio quod Pom-
 peius rei frumentaria causa venisset, eum
 comprehendere, ad Cæsaremque deducere.
 De negotio tuo, quòd spōsor es pro Pōpeio,
 Balbus cōspōsor tuus redierit, homo in re
 familiari nō parū diligēs, non desinā cū il-
 lo

lo cōmunicare, si quid expediri possit: quod videbatur mihi ille confidere. Oratorem meum tantopere à te probari, vehementer gaudeo, mihi quidē sic persuadeo, me, quidquid habuerim iudicij de dicēdo, in illū librū cōtulisse. qui si est talis, qualē tibi videri scribis, ego quoq; aliquid sum: sin aliter, nō recuso, quin, quantū de illo libro, tantū de de mei iudicij fama detrahatur. Lep: a nostrū, cupio delectari iā talibus scriptis, & si abest maturitas ætatis: iam tamen personare aures eius huiusmodi vocibus, non est inutile. Me Romæ tenuit omnino Tullia meæ partus. sed cum ea quemadmodū spero, satis firma sit, teneor tamen, dum à Dolabellæ procuratoribus exigam primā pensionem. & mehercule non tam sum peregrinator iam, quàm solebam. ædificia mea me delectabant, & otium. domus est, quæ nulli villarum mearum cedat: otium omnī desertissima regione maius. Itaque ne literæ quidem meæ impediuntur: in quibus sine vlla interpellatione versor. quare, ut arbi-

EPIST. LIB. VI.

error, prius hic te nos, quam istic tu nos videbis. Lepta suauissimus ediscat Hesiodum et habeat in ore. ,, τῆς δ' ἄρετῆς ἰδὲ γῶτο.

Arg. Cum Caesar ludos regionatim daturus esset, curationē eorum Lepta cupiebat. Cicero dissuadet. meminit Suetonius de his ludis in Iulij vita.

Cicero S. D. Lepta.

20

MAculā officio functū esse gaudeo. eius Falernum mihi semper idoneum visum est diuersorio: si modo tecti satis est ad comitatū nostrū recipiendum, cetero qui is mihi locus non displicet: nec ea re Petrinū tuū deserā. nā & villa, & amœnitas illa cōmorationis est, non diuersorij. De curatione aliqua munerū regionū. cū Oppio locutus sum. nā Balbū, postea quā tu es profectus, non vidi. tantis pedū doloribus afficitur, ut se conueniri nolit. omnino de tota re, ut mihi videris, sapientius faceres, si non curares. quod enim eo labore assequi vis, nullo modo assequere. tanta est enim intimorum multitudo, ut ex his potius aliquis effluat, quā

quàm nouo sit aditus, praesertim quinihil
 afferat praeter operã, in qua ille se dedisse be-
 neficiũ, si modo ipsum sciet, non accepisse,
 sed tamen aliquid videbimus, in quo sit spes
 aliter quidẽ non modò non appetendũ, sed e-
 tiã fugiendũ puto. Ego me Astura diutius
 arbitror cõmoraturum, quoad ille quandoq;
 veniat. Vale.

Arg. Monet Thoraniũ, ut in Sicilia cõ-
 moretur, quoad scire possit, quid sibi agendũ
 sit. clausula cõsolationis nescio quid cõtinet.

Cicero S. D. Thoranio. 21

DE deã triduo ante pueris Cn. Plancij li-
 teras ad te: eo nunc ero breuior, teq;, ut
 antea consolabar, hoc tẽpore monebo. Ni-
 hil puto tibi esse utilius, quàm ibidẽ opperi-
 ri, quoad scire possis, quid tibi agendũ sit. nã
 praeter nauigationis longa, & hyemalis, &
 minime portuosa periculũ, quod vitaueris,
 ne illud quidẽ non quãuis subito, cum certi
 aliquid audieris. te istinc posse proficisci: ni-
 hil est praeterea, cur aduenientibus te offere
 gestias. Multa praeterea metuo, quae cum
 Chilone

EPIST. LIB. VI.

Chilone nostro communicavi. quid multa
 loco oportuniore in his malis nullo esse po-
 tuisti, ex quo te, quocunque opus erit, faci-
 lime, & expeditissime conferas. quod si re-
 cipiet ille se, ad tempus aderis. sin, quoniam
 multa accidere possunt, aliqua res eum vel
 impedit, vel morabitur: tu ibi eris, ubi om-
 nia scire possis. hoc mihi prorsus valde pia-
 cet. De reliquo, ut te saepe per literas horta-
 tus sum, ita velim tibi persuadeas, te in hac
 causa nihil habere, quod timendum sit, præ-
 ter communem casum civitatis. qui & si est
 gravissimus: tamen ita viximus, & id acta-
 tis iam sumus, ut omnia, quæ nostræ culpa
 nobis accidēt, fortiter ferre debeamus. Hic
 tui omnes valent, sūmaq; pietate te deside-
 rant, et diligunt, et colunt. tu et cura, ut valeat
 & te istinc ne temere commoveas.

Arg. Ad consulandum Thoraniū præ-
 terita colligit.

Cicero S. D. Thoranio.

22

ET si, cum hæc ad te scriberem, aut ap-
 propinquare exitus huius calamitosis-
 mi

mi belli, aut iam aliquid actum, & confes-
 elum videbatur: tamen quotidie comme-
 morabam, te unum in tanto exercitu mi-
 hi fuisse assensorem, & me tibi, solosque
 nos vidisse, quantum esset in eo bello mali,
 in quo spes pacis exclusa, ipsa victoria futu-
 ra esset acerbissima, quæ aut interitum
 allatura esset, si victus eses, aut, si vicisses,
 seruitutem. Itaque ego, quem tum fortes il-
 li viri, & sapientes, Domitij, & Lentuli,
 timidum esse dicebant, (& erant plane: time-
 bant enim, ne euenerent ea, quæ acciderunt)
 idem nunc nihil timeo, & ad omnem euentum
 paratus sum. cum aliquid videbatur cauere
 posse, tum id negligi dolebam. nunc vero, e-
 uersis omnibus, cum consilio proficisci nihil
 possit, una ratio videtur, quidquid euenerit
 ferre modeste, præsertim cum omnium re-
 rum mors sit extremum, & mihi conscius,
 me quoad licuerit dignitati reipublicæ con-
 suluisse, & hac amissa, salutem retinere vo-
 luisse. Hac scripsi, non ut de me ipse dicerem,
 sed ut tu, qui coniunctissima fuisti mecum

& sen

EPIST. LIB. VI.

& sententia, & voluntate, eadē cogitares.
 Magna enim consolatio est, cum recorda-
 re, etiā si secus acciderit, te tamen recte, ve-
 req; sensitse. atque utinā liceat aliquando
 aliquo reip. statu nos frui, interq; nos con-
 ferre solitudines nostras, quas pertulimus
 tū, cum timidi putabamur, quia dicebamus
 ea futura, quæ facta sunt. De tuis rebus ni-
 hil esse, quod timeas, præter uniuersæ reip. in-
 teritum, tibi confirmo. De me autē sic ve-
 lim iudices quantum ego possim, me tibi, sa-
 luti tuæ, liberisq; tuis summo cū studio præ-
 sto semper futurū. Vale.

Arg. Domitium, interitu amicorum do-
 lentem, rogat, ut cum reip. iā satisfecerit,
 incolumitati suæ consulat.

Cicero S. D. Domitio.

23

Non ea res me deterruit, quo minus, po-
 stea, quā in Italiā venisti, literas ad
 te mitterē, quod tu ad me nullas miseras,
 sed quia nec quid suaderē, cum mihi met ip-
 si consilium deesset, nec quid consolationis
 offerē, in tantis malis reperiebā, hæc quan-
 quam

quam nihilo meliora sunt, nunc etiã atque
 etiã multo desperatiora: tamen inanes esse
 meas literas, quã nullas malui. Ego, si te
 intelligerem plus conatum esse suscipere rei-
 pub. causa muneris, quã quantum præsta-
 re potuisses, tamen, quibuscunque rebus pos-
 sem, ad eam cõditionem te viuendi, qua da-
 retur, quæq; esset, hortarer. sed consilij tui
 bene fortiterque suscepti eum tibi sinem sta-
 tueris, quem ipsa fortuna terminum nostra-
 rum contentionum esse voluisset: ora, obte-
 storque te pro nostra vetere coniunctione,
 ac necessitudine, proque summa mea in te
 beneuolentia, & tua in me pari, te ut nobis,
 parenti, coniugi, tuisque omnibus, quibus es
 fuistiq; semper carissimus, saluum conserues
 incolumitati tue, tuorumque, qui ex te pen-
 dent, consulas, qua didicisti, quæque ab ado-
 lescentia, pulcherrime à sapientissimis viris
 tradita, memoria, & scientia comprehendisti,
 ijs hoc tempore utare, quos coniunctos
 summa beneuolentia, plurimisque officijs
 amisti, eorum desiderium si non a quo ani-

EPIST. LIB. VI.

mo, at fortigeras. ego quid possi, nescio, vel
 sius me parum posse sentio: illud tamen tibi
 polliceor, me quacung, saluti, dignitati que
 tuae conducere arbitrabor, tanto studio es-
 facturum, quanto semper tu & studio, &
 officio in meis rebus fuisti. hanc meam vo-
 luntatem ad matrem tuam, optimam fami-
 nam, tuique amanti simam, deculi. si quid
 ad me scripseris, ita faciam, ut te velle in-
 tellexero: sin tu minus scripseris, ego ta-
 men omnia, quae tibi utilia esse arbi-
 trabor, summo studio, diligen-
 terque curabo.

Vale.

M.T.

M. T.

CICERONIS EPISTO
LARVM AD MARIVM,
ET ALIOS.
LIBER VII.

ARGVMENTVM.

Ludos, quos Pompeius Magnus iterum consul dedit, describit, & extenuat: utrumque ob eam causam, ne Marium eos prætermisisset pœniteret.

M. Cicero S. D. M. Mario.

SI te dolor aliquis corporis, aut infirmitas valetudinis tua tenuit, quo minus ad ludos venires: fortunæ magis tribuo, quàm sapientiæ tuæ. sin hæc, quæ cetera mirantur, continenda duxisti, et, cū per valetudinē posses, venire tamē noluisti: utrūq; letor, et sine dolore corporis te fuisse, et animo valuisse, cū ea, quæ sine causa mirantur alij, neglexeris: ut tibi cōstiterit fructus omniū, qui, quo tibi perfrui mirifice licuit, cū esses

EPIST. LIB. VII.

in ista amœnitate penè solus relictus. neque
 tamen dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo
 ex quo tibi Stabianum perforasti, & patef-
 cisti Scianum, per eos dies matutina temp-
 ra lectiunculis consumpseris: cum illi inter-
 rea, qui te istuc reliquerunt, spectarent con-
 munes mimos semisomni. reliquas vero pa-
 tes dici tu consumebas ijs delectationibus
 quas tibi ipsi ad arbitrium tuum compara-
 ras. nobis autem erant ea perpetienda, quæ
 scilicet P. Mæcius probauisset. omnino,
 quæris ludi apparatusissimi, sed non tui stom-
 chi: coniecturam enim facio de meo. Nam
 primum honoris causa in scenam redieram
 ijs, quos ego honoris causa de scena discessis-
 arbitrabar. deliciae vero tuæ, noster Aescu-
 pus, eiusmodi fuit, ut ei desinere per omnes
 homines liceret. is iurare cum cœpisset, v-
 cum defecit in illo loco, si sciens fallo. Quæ
 tibi ego alia narrem? nosti enim reliquos lu-
 dos. quid? ne id quidem leporis habuerunt
 quod solent mediocres ludi. apparatus enim
 spectatio tollebat omnem hilaritatem. quæ
 quidam

quidem apparatu non dubito quin animo
 aequissimo carneris. quid enim delectationis
 habent sexcenti muli in Clytemnestra? aut
 in equo Troiano craterarum tria millia?
 aut armatura varia peditatus, et equitatus
 in aliqua pugna? quae popularem admiratio-
 nem habuerunt, delectationem tibi nullam
 attulissent. Quod si tu per eos dies operam
 didisti Protogeni tuo: dummodo is tibi quid-
 vis potius, quam orationes meas, legerit, ne
 tu haud paulo plus, quam quisquam nostrum
 delectationis habuisti. Non enim puto Græ-
 cos, aut Oscos ludos desiderasse: praesertim
 cum Oscos ludos in senatu nostro spectare
 possis, Græcos verò ita non ames, ut ne ad
 villam quidem tuam via Græca ire soleas.
 Nam, quid ego te athletas putem desidera-
 re, qui gladiatores contempseris? in quibus
 ipse Pompeius confitetur se & operam, &
 oleum perdidisse. Reliquæ sunt venationes,
 binæ per dies quinque, magnificæ nemo
 gat: sed quæ potest esse homini politicæ
 utilitatis, cum aut homo imbecillus à vi-

EPIST. LIB. VII.

ma bestia laniatur, aut præclara hostia
 nabulo transuerberatur? quæ tamen si u
 denda sint, sæpe vidisti: neque nos, qui ha
 spectauimus, quidquam noui uidimus. Et
 phantorum extremus dies fuit: in quo ad
 ratio magna vulgi, atque turbæ, delectati
 nulla extitit: quin etiã misericordia quæd
 consecrata est, atq; opinio eiusmodi esse, qu
 dam illi belluæ cū genere humano societati
 His ego tamẽ diebus, ludis scenicis, ne fort
 videar tibi non modo beatus, sed liber om
 nino suis: dirupi pene me iudicio Galli C
 ninij familiaris tui. quòd si tã facilẽ populi
 haberem, quàm Æsopus habuit, libent
 mehercule artem desinerem, tecumque,
 cum similibus nostri uiuerem: nam me
 antea tædebat, cum & ætas, & ambitio
 hortabantur, & licebat d. nique, quẽ nol
 bã, nõ d. federe: tũ uerò hoc tẽpore uita nu
 la est. neq; enim fructum ullum laboris expe
 et cogor non nunquã hominis nõ optime
 meritos, rogatu eorũ, qui bene meriti
 federeq; itaq; quero causas omnes de
 liquan-

AD MAR. ET ALI. 15407

liquando viuendi arbitrato meo: teque, & istam rationem otij tui, & laudo vobis. merer, & probo: quodq; nos minus inieruisis, hoc sero animo equiore, quod si Roma esset tamen neque te, si quis est in me, meo frui liceret, propter molestissimas occupationes meas: quibus si me relaxaro, (nam, ut plane exoluam, non postulo) te ipsum quidem, qui multos annos nihil aliud commentaris, docebo profecto, quid sit humaniter viuere. tu modo istam imbecillitatem valetudinis tue sustenta, et tuere, ut facis, ut nostras villas obire, & mecum nostra simul lecticula concursare possis. Hac ad te pluribus verbis scripsi, quam soleo, non otij abundantia, sed amoris erga te, quod me quadam epistola subinnuitaras, si memoria tenes, ut ad te aliquid eiusmodi scriberem, quo minus te pretermisisset ludos pœniteret, quod si absolutus sum, gaudeo: sin minus, hoc me tamen consolor quod posthac ad ludos venies, nosque vises, neque in epistolis relinques meis spem aliquam delictationis tue. Vale.

EPIST. LIB. VII.

Arg. Marij negotiū sibi cura fore ait

M. Cicero S. D. M. Mario.

M Andatum tuum curabo diligenter
 sed homo acutus ei mandasti potissimum, cui expediret, illud venire quamplurimo: sed eo vidisti multum, quod praefuisti, quo ne pluris emerem. quod si mihi permisisses: qui meus amor in te est, confecissem cum coheredibus. nunc, quando tuum pretium noui licitatores potius apponam, quam illud minoris ueneat. sed de ioco satis est. tuum negotium agam, sicuti debeo diligenter. De Bursa te gaudere certo scio: sed nimis uerecunde mihi gratularis. putas enim ut scribis, propter hominis sordes minus me magnam illam letitiam putare. credas mihi uelim, magis me iudicio hoc, quam morte inimici, latatum. primum enim iudicio malo, quam gladio, deinde, gloria potius amici, quam calamitate. in primis que me delectauit, tantum studium bonorum in me extitisse cōtra incredibilem contentionem clarissimi, ac potentissimi viri. postremo, quod
 vix

vix verisimile fortasse videatur, oderā multo peius hunc, quā illum ipsum Clodium. illum enim oppugnaram, hunc defenderam. & ille, cum omnis resp. in meo capite discrimen esset habitura, magnum quiddam spectavit ne sua quidem sponte, sed eorum auxilio, qui, me stante, stare non poterant: hic simiolus animi causa me, in quem inuehere tur, delegerat, persuaseratq; nonnullis invidis meis, se in me emissarium semper fore. Quamobrem valde iubeo gaudere te. magna res gesta est. nunquam ulli fortiores ciues fuerunt, quā qui ausi sunt eum contra tantas opes eius, à quo ipsi lecti iudices erāt, condemnare. q. uod fecissent nunquam, nisi iis dolori, meus fuisset dolor. Nos hic multitudine, & nouitate iudiciorum, & nouis legibus ita distinemur, ut quotidie vota faciamus, ne intercaletur, ut quamprimum te videre possimus. Vale.

Arg. Causam exponit, cur, acie Pharsalica victus, à bello discesserit.

M. Cicero S. D. M. Mario. 3

EPIST. LIB. VII.

Persape mihi cogitanti de communibus
 miserijs, in quibus tot annos versamur
 & , ut video versabimur, solet in mentem
 venire illius temporis, quo proxime fuimus
 una. quin etiam ipsum diem memoria teneo
 nam ad III. idus Maias, Lentulo, et Ma-
 cello cos. cum in Pöpeianum vesperi venis-
 sem, tu mihi sollicito animo præsto fuisti.
 licitum autem te habebat cogitatio tum of-
 ficii, tum etiam periculi mei, si manerem in
 Italia, verberare, ne officio decerem. si proficis-
 ser ad bellum, periculum te meum com-
 uebat. quo tempore vidisti profecto me quomodo
 que ita conturbatum, ut non explicarem
 quid esset optimum factum. pudori tamen me
 lui, famæque cedere, quam salutis meæ ra-
 tionem ducere. cuius me mei facti pœnitentiam
 non tam propter periculum meum, quam pro-
 pter vitia multa, quæ ibi offendi, quo vene-
 ram: primum, neque magnas copias, neque
 bellicosas: deinde, extra ducem, paucosque præ-
 terea, (de principibus loquor) reliqui primum
 in ipso bello rapaces, deinde in oratione in-
 cra

crudeles, ut ipsam victoriã horrerẽ, maxi-
 mũ autẽ res alienũ aplissimorũ viror. quid
 queris? nihil boni præter causam. Quæ cum
 vidissem, de sperans victoriam, primum cœ-
 pi suadere pacem, cuius fueram semper au-
 ctor. deinde, cũ ab ea sententia Põpeius val-
 de abhorreret, suadere institui, ut bellũ dis-
 ceret. hoc interdũ probabat, & in ea senten-
 tia videbatur fore, & fuisset fortasse, nisi
 quadã ex pugna cœpisset suis militibus cõfi-
 dere. ex eo tẽpore vir ille sumus, nullus im-
 perator fuit. signa tirone, & collectitio ex-
 ercitu cum legionibus robustissimis contulit
 victus turpissime, amissis etiam castris, so-
 lus fugit. hunc ego belli mihi finem feci: nec
 putavi, cum integri pares non fuissimus
 fractos superiores fore. Discissi ab eo bello
 in quo aut in acie cadendum fuit, aut in
 aliquas insidias incidendum, aut deuenien-
 dum in victoris manus, aut ad Iubam cõfi-
 giendum, aut capiendus tanquã exilio locus
 aut consciscenda mors voluntaria. certe nihil
 fuit præterea, si te victori nollis, aut nõ au-

EPIST. LIB. VII.

deres comittere. Ex omnibus autem ijs, quos
dixi incommodis, nihil tolerabilius exilio
praesertim innocenti, ubi nulla adiuncta est
turpitudine: addo etiam, cum ea urbe careat
in qua nihil sit, quod videre possis sine dolo-
re. ego cum meis, (si quidquam nunc cuius
spem est) etiam in meis esse malui quae acci-
derunt, omnia dixi futura. veni domum, non
quod optima viuendi conditio esset, sed ta-
men, si esset aliqua forma reip. tanquam in
patria ut essem, si nulla tanquam in exilio
mortem mihi cur consciscerem, causa nulla
visa est, cur optarem, multa, vetus est enim
ubi non sis, qui fueris, non esse, cur velis vi-
uere. sed tamen, vacare culpa magnum est
solatium, praesertim cum habebam duas res,
quibus me sustentem, optimarum artium
scientiam, & maximarum rerum gloriam,
quarum altera mihi viuo nunquam eripie-
tur, altera ne mortuo quidem. Haec ad te
scripsi verbosius, & tibi molestus fui, quod
te cum mei, tum reip. cognoui amanti-
ssimum. Notum tibi omne consilium meum esse volui.

ut primum scires, me nūquam voluisse plus
 quenquam posse, quā uniuersam rem. po-
 stea autem quā alicuius culpa tantū vale-
 re vnus, ut obsisti non posset, me voluisse pa-
 cem: amisso exercitu, & eo duce, in quo spes
 fuerat vno, me voluisse etiam reliquis omnī-
 bus, postquam non potuerim, mihi ipsi finem
 fecisse belli: nunc autem, si haec ciuitas est,
 ciuem esse me, si non, exulem esse non incom-
 modiore loco, quā si me Rhodū, aut Mi-
 tylenas contulissem. Haec tecum coram ma-
 luerim, sed, quia longius fiebat, volui per li-
 teras eadē, ut haberes, quid diceres, si quā-
 do in vituperatores meos incidisses. sunt e-
 nim, qui, cum meus interitus nihil fuerit
 reip. profuturus, criminis loco putent esse,
 quod viuam, quibus ego certo scio non vide-
 ri satis multos perisse: qui si me audissent,
 quamuis iniqua pace, honeste tamen uiue-
 rent, armis enim inferiores, non causa, fuif-
 sent. Habes epistolam verbosiorē fortasse
 quā velles. quod tibi iam videri putabo,
 nisi mihi longiorem remiseras. Ego, si, quae
 volo,

EPIST. LIB. VII.

volo, expediero, breui tempore te, vt spero v
debo. Vale.

Arg. Premouet Mariū de aduentu.

Cicero S. D. Mario.

AD VIII. kal. in Cumarum veni cum
Libone tuo, vel nostro potius: in Pom
peianum statim cogito: sed faciam te ant
certiorem. te cum semper valere cupio, tum
certe dum hic sumus: vides enim quanto
post una futuri sumus. quare, si quod const
tutum cum podagra habes, fac in aliū diem
differas. cura igitur, vt valeas: & me hoc
biduo, aut triuo expecta. Vale.

Arg. Commendat Casari Trebatium.

M. Cicero S. D. C. Casari imp.

VIdē, quā mīhi persuaserim, te me esse
alterum non modo in ijs rebus, quae ad
me ipsum, sed etiam in ijs, quae ad meos per
tinent. C. Trebatium cogitarem, quocumq
exirem, mecum ducere, vt eum meis omni
bus studijs, & beneficijs quam ornatissimā
domus reducerem. sed postea quā et P
peij commoratio diuturnior erat, quā pu
sarant

raram, & mea quaedam tibi non ignota dubi-
 ratio aut impedire profectioem meam videba-
 tur, aut certe tardare: vide, quid mihi sum-
 pserim: coepi velle ea Trebatium expectare
 à te qua sperasset à me: neque mehercule, mi-
 nus ei prolixè de tua voluntate promisi, quam
 eram solitus de mea polliceri. casus verò miri-
 ficus quidam interuenit, quasi vel testis opi-
 nionis meae, vel sponsor humanitatis tuae. nam
 cum de hoc ipso Trebatio cum Balbo nostro lo-
 querer accuratius domi meae, literae mihi da-
 tur à te, quibus in extremis scripta erat M.
 Furius, quem mihi commendas, vel regem Galliae
 faciam, vel hunc Lepidum delegam: si vis tu,
 ad me alium mitte, quem ornem. Sustuli-
 mus manus & ego, & Balbus: tanta fuit
 opportunitas, ut illud nescio quid non fortui-
 tum, sed diuinum: videretur. Mitto igitur
 ad te Trebatium, atque ita mitto, ut initio
 mea sponte, post autem inuitatu tuo mitendum
 duxerim hunc, mihi Caesar, sic velim omni tua
 comitate complectare, ut omnia, quae per me pos-
 sis adduci ut in meos conferre velis, in unum
 hunc

EPIST. LIB. VII.

hunc conferas, de quo tibi homine hoc spon-
 deo, non illo veteri verbo meo, quod, cum
 ad te de Milone scripsissem, iure iusisti se-
 more Romano, quo modo homines nō inepti
 loquuntur, probiorem hominem, meliorem
 virum, prudentiorem esse neminem. accidi-
 etiam, quod familiam ducit, in iure civili
 singularis memoria, summa scientia. Huius
 ego neque tribunatum, neque praefecturam,
 neque ullius beneficii certum nomen peto:
 benevolentiam tuam, & liberalitatem peto,
 neque impedio, quo minus, si tibi ita placue-
 rit, etiam hisce cum ornibus gloriae insignibus
 totum denique hominem tibi trado de ma-
 nu, ut aiunt, in manum tuam istam & vi-
 ctoria, & fide praestantem. sumus enim pu-
 blicus, quàm per te vix licet: verum ut
 video, licebit. Cura ut valeas: & me, ut a-
 mas, ama. Vale.

Arg. Trebianum ut desiderium urbis depo-
 nat hortatur.

M. Cicero S. D. C. Trebatio.

IN omnibus meis epistolis, quas ad Casarem, aut Balbum mitto, legitima quaedam est accessio commendationis tuæ, nec ea vulgaris, sed cum aliquo insigni iudicio mea ergate benevolentia, tu modo ineptias istas, & desideria urbis & urbanitatis deponere: & quo consilio profectus est, id assiduitate, & virtute consequere, hoc tibi tam ignosce mus nos amici, quàm ignouerunt Medea, que Corinthum, arcem altam, habebat, matrona opulenta optimates: quibus illa manibus gypsatis persuasit, ne sibi illa vitio verterent, quòd abesset à patria.

» Nam multi suam rem bene gessere, & publicam patria procul:

» Multi, qui domi atatem agerent, propterea sunt improbati.

quo in numero tu certe fuisses, nisi te extruissemus. Sed plura scribemus alias. Tu, què ceteris cauere didicisti, in Britannia ne ab esedarijs decipiaris, caueto. &, quãdo Medeam agere cœpi, illud semper memento. Qui ipse sibi sapiens prodesse nequid, ne quidquam

EPIST. LIB. VII.

quidquam sapit, cura ut valeas.

Arg. Cōmendat Trebatio, ut sit Caesaris
Cicero S. D. Trebatio.

EGo te commendare nō desisto: sed, quomodo proficiam, ex te scire cupio. Spem maximam habeo in Balbo: ad quem de te diligentissime, & sapissime scribo. Illud soleo mirari, non me toties accipere tuas literas, quoties à Qu. fratre mihi afferuntur. In Britania nihil esse audio neque auri, neque argentii. id si ita est, esse dum aliquod suaderis rapias, & ad nos quamprimum recurras. Sin autem sine Britania tamen assequi id quod volumus, possumus: persicce, ut sis in faciliis militaribus Caesaris. multum te in eo frater adiuuabit meus, multum Balbus, sed, mihi crede, tuus pudor, & labor plurimum. imperatorem liberalissimum habes, atatem opportunissimam, commendationem certe singularem: ut tibi unum timendum sit, ne ipsa tibi defuisse videare. Vale.

Arg. Reprehendit Trebatium, qui turribus
natum militum, à Casare delatum, recusauerat.
Cicero

Cicero S. D. Trebatio. 8

Scripsit ad me Casar perhumaniter, non-
 dum te sibi satis esse familiarē propter oc-
 cupationes suas, sed certe fore, cui quidem
 ego rescripsi, quā mihi gratum esse futurū
 si quamplurimum in te studij, officij, libera-
 litatis suae contulisset. sed ex tuis literis co-
 gnoui praeproperam quandam festinationē
 tuam: & simul sum admiratus, cur tribuna-
 tus commoda, dempto praesertim labore
 militiae, contempseris. querar cum Vacerra,
 & Manilio. nam Cornelio nihil audeo di-
 cere: cuius tu periculo stultus es, quando te
 ab eo sapere didicisse profiteris. quin tu vr-
 ges istam occasionem, & facultatem, qua
 melior nunquam reperietur? Quod scribis
 de illo Pratiano iureconsulto, ego te ei non
 desino commendare. scribit etiam ipse mi-
 hi, te sibi gratias agere debere. de eo quid
 sit, cura ut sciam. Ego vestras Britannicas
 literas exspecto. Vale.

Arg. Literarū officij à Trebatio requirit,
 monet, ne reditū in urbē praeponeat cupiat.

Cicero

EPIST. LIB. VII.

Cicero S. D. Trebatio.

Iam diu ignoro, quid agas. nihil enim scribis? neque ego ad te his duobus mensibus scripseram, quia cum Quinto, fratre meo non eras, quo mitterem, aut cui darem, non sciebam. cupio scire quid agas, & ubi hyematurus. equidem velim, cum Casare sed ad eum propter eius occupationes nihil sum ausus scribere. ad Balbum tamen scripsi. tu tibi deesse noli. serius potius ad nos dum plenior. quod hic properes, nihil est praesertim Vacerra mortuo, sed tibi consilium non deest. quid constitueris, cupio scire. Cn. Octavius, an Cn. Cornelius quidem tuus familiaris, summo genere natus, terrae filius, is me, quia scit tuam familiarem esse, crebro ad cenam inuitat. adhuc non potui perducere: sed mihi tamen gratum est. Val.

Arg. De leuitate Trebatium arguit.

Cicero S. D. Trebatio.

LEgi tuas literas, ex quibus intellexi, tibi Casari nostro valde iureconsultum videri. Est quod gaudeat, te in ista loca uenisse.

*se, ubi aliquid sapere viderere. Quòd si in
 Britanniam quoq; profectus esses, profecto
 nemo in illa tanta insula peritior te fuisset.
 veruntamen (rideamus licet: sum enim à
 te inuitatus) subinvideo tibi, vltro te etiam
 accersitum ab eo, ad quem cateri, non prop-
 ter eius superbiam, sed, propter occupationē
 aspirare non possum. sed tu ista epistola ni-
 hil mihi scripsisti de tuis rebus: quæ me her-
 cule mihi non minori cura sunt, quàm me
 valde metuo, ne frigeas in hybernis. quam-
 obrem camino luculento vtendum censeo. i-
 dem & Mucio, & Manilio placebat,
 presertim, qui sapis non abundares. quan-
 quam vos nunc istic satis calere audio. quo-
 quidem nūcio valde mehercule de te time-
 ram. sed tu in re militari multo es cautior,
 quàm in aduocationibus, qui neque in Oc-
 ceano natare volueris studiosissimus homo
 natandi, neq; spectare esse darios, quem an-
 tea ne andabatam quidem defraudare pote-
 ramus. Sed iam satis iocati sumus. Ego de
 te ad Casarem quam diligenter scripserim,*

EPIST. LIB. VII.

iute scis, quàm sæpe, ego. sed mehercule
 intermiseram, ne viderer liberalissimi ho-
 minis, meique amantissimi voluntati erga
 me diffidere. sed tamen his literis, quas pro-
 xime dedi, putavi esse hominem commone-
 dum. id feci. quid profecerim, facias vix ve-
 lim certiore, & simul de toto statu tuo,
 consiliisque omnibus. scire enim cupio, quid
 agas, quid expectes, quàm longum istum
 tuum discessum à nobis futurum putes. si
 enim tibi persuadeas velim, unum mihi esse
 solacium, quare facilius possim pati, te esse
 sine nobis, si tibi esse id emolumento sciam.
 si autem id non est, nihil duobus nobis est
 stultius, me, qui te non Romam attraham, te,
 qui non huc adules. una mehercule nostra
 vel seucra, vel iocosa congressio pluris erit,
 quàm non modo hostes, sed etiam fratres
 nostri Edui. quare omnibus de rebus fac
 ut quamprimum sciam.

Aut consolando, aut consilio, aut re iuve-
 ro. Vale.

Cicero S. D. Trebatio.

Nisi ante Roma profectus esses, nunc eā
 certe relinqueres. quis enim tot inter-
 regnis iureconsultum desiderat? ego omni-
 bus, unde petitur, hoc cōsiliū dederim, ut à
 singulis interregibus binas advocaciones
 postulēt. Satis ne tibi videor abs te ius ciu-
 le didicisse? Sed heus tu, quid agis? ecquid
 sit? video enim te iocari per literas, hæc sig-
 na meliora sunt, quā in meo Tusculano, sed
 quid sit, scire cupio. cōsuli quidē te à Casare
 scribis: sed ego tibi ab illo cōsuli mallō, quod
 si aut sit, aut futurū putas, perfer istā meli-
 tē, et permane. ego enim desiderū tui spo-
 tuorū cōmodorum consolabor. si autē ista
 sunt inaniora, recipe te ad nos, nam aut erit
 hic aliquid aliquando: aut, si minus, una
 me hercule collocutio nostra plaris erit,
 quā omnes Samarobrincæ. denique, si te
 cito retuleris, sermo nullus erit: sin frustra
 diutius abfueris, non modo Laberium, sed
 etiam sodalem nostrum Valerium perti-
 mesco. mira enim persona iuduci potest Bri-
 tannici iure cōsuli. Hac ego nō redeo, quā

EPIST. LIB. VII.

uis tu rideas : sed de re seuerissima tecū, ut soleo, iocor, Remoto ioco, tibi hoc amicissimo animo precipio, ut, si istic mea commendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas nostri desiderium, honestatem, & facultates tuas augeas : sin autem ista frigebunt, recipias te ad nos. omnia tamen, quae vis, & tua virtute profecto, & nostro summo erga te studio consequere. Vale.

Cicero S. D. Trebatio.

12

MIrabar, quid esset, quod tu mihi literas mittere intermisisses. indicauit Pansa meus Epicureū te esse factum. o castra praeclara: quid tu fecisses, si te Tarentum, & non Samarobrinam misissem? iam tum mihi non placebas, cum idē intuebare, quod & Titius, familiaris meus. sed quonā modo ius ciuile defendes, cū omnia tua causa facias, nō ciuū? ubi porro illa erit forma fiducia, ut inter bonos bene agier oportet? quis enim est bonus, qui facit, nihil, nisi sua causa? quod ius statues communi diuidūdo, cum commune nihil possit esse apud eos, qui omnia

omnia voluptate suametiuntur? quo modo
autem tibi placebit Iouem lapidem iurare,
cum scias Iouem iratum esse nemini posse?
quid fiet porro populo Ulubrano, si tu statue-
ris τὸν θεὸν ἄσθετον non oportere? Quare, si
plane à nobis deficis, moleste fero: sin Pan-
sa assentari commodum est, ignosco: modo
scribe aliquando ad nos, quid agas, & à no-
bis quid fieri, aut curari velis. Vale.

Cicero S. D. Trebatio.

13

A Deo neme iniustū esse existimasti, ut
tibi irascerer, quod parū mihi constās
& nimium cupidus decedendi viderere, ob eā
quā causam me arbitrarere literas ad te iam
diu non misisse? mihi perturbatio animi tuā
quam primis literis perspiciebā, molestiam
attulit: neq; alia fuit vlla causa in terminatio-
nis literarū, nisi quod, ubi esses, plane nescie-
bā. Hic tu me etiam insimulas, nec satisfa-
ctionem meam accipis. audi mi Testa, utrius
superbiorē te pecunia facit, an quod te im-
perator consulit? moriar, ni, qua tua gloria
est, puto te malle à Casari consuli, quam in-

EPIST. LIB. VII.

aurari. si vero utrumque est, qui te feret, prater me, qui omnia ferre possum? Sed ut ad rem redeam, te istic inuitum non esse vehementer gaudeo: & ut illud erat molestum, sic hoc incundum, tantum metuo, ne artificium tui tibi parum prosit. nam, ut audio, istic

Non ex iure manu consertum, sed magis
Ferro rem repetunt.

& tu soles ad vim faciendum adhiberi? neque est, quod exceptionem in interdicto pertimescas, quod tu prior vi hominibus armatis non veneris. scio enim te non esse proccacem in laceffendo. Sed, ut ego quoque te aliquid de nostris cautionibus admoneam. Tre viros vites censeo. audio capitales esse. mallem, auro, argento, aere essent. Sed alias iocabimur. Tu ad me de istis rebus omnibus scribas velim quam diligentissime. ad 3. n. Mart.

Cicero S. D. Trebatio.

Chrisippus Vettius, Cyri architec-
berius, fecit, ut te non immemorem pu-
tarem mei. salutem enim mihi verbis tuis
nuntiauit. valde tam lautus es, qui gravere
litteras

litteras ad me dare, homini praesertim prope
 domestico. quod si scribere oblitus es, minus
 multi iam te aduocato causa cadent. sin nostri
 oblitus es, dabo operam, ut istuc veniam ante
 quam plane ex animo tuo effluam. sin aestiuorum
 timor te debilitat, aliquid excogita, ut feci-
 sti de Britannia. Illud quidem perlibenter audi-
 ui ex eodem Chrysippo, te esse Casari familia-
 rem. sed mehercule malle, id quod erat equius
 de tuis rebus ex tuis literis quam sapissime co-
 gnoscere. quod certe ita fieret, si tu maluis-
 ses beneuolentia, quam litiu, iura perdiscere.
 sed hoc iocati sumus et tuo more, et non etiam
 nostro. Te valde amamus, nosque a te amari
 tu volumus, tu etiam fidimus. Vale.

Cicero S. D. Trebatio.

14

Quam sint morosi, qui amant, vel ex hoc
 intelligi potest. Molestum ferebam an-
 tea, te inuitum istuc esse: pungit me rursus,
 quod scribis te esse istuc libenter. neque enim
 mea commendatione te non delectari, facile
 patiebar: et nunc angor, quidquam tibi sine
 me esse incundum. sed tamen hoc malo nos

EPIST. LIB. VII.

ferre desiderium, quàm te non ea qua spero
consequi. Quòd verò in C. Matij, suauissi-
mi, doctissimiq; hominis, familiaritatem ve-
nisti, non dici potest, quàm valde gaudeam
qui, fac, provincia potes, quod incundius sit,
deportare. Cura ut valeas.

Cicero S. D. Trebatio.

16

IN equo Troiano scis esse in extremo. Se-
ro sapiunt. tu tamen, mi vetule, non sero.
primum illas rabiosulas, sat fatuas, dedisti.
deinde, quòd in Britania non nimis φιλο-
θίωσος te praebuisti, plane non reprehendo.
tunc vero in hybernis iniectus mihi vide-
ris: itaque te commouere non curas. Usque
quaque sapere oportet. id erit telum acerti-
mum. Ego, si foris cenitarem, Cn. Octavio,
familiari tuo, non defuissem: cui tamen di-
xi, cum me aliquoties inuitaret, oro te, quis
tu es? sed mehercule, extra totum, homo bel-
lus est, velle, cum tecum abduxisses. Quid aga-
tis, ecquid in Italiã venturi sitis hac hyeme
fac plane sciam. Balbus mihi confirmavit,
te diuitem futurum. id virum Romano mo-
re

re locutus sit, bene nummatum te futurum, an, quo modo Stoici dicunt, omnes esse divites, qui cælo, & terra frui possunt, postea videro. Qui istinc veniunt, superbiam tuam accusant, quod negent te percuntantibus respondere. sed tamen est, quod gaudeas. constat enim inter omnes, neminem te uno Sarmarobrina iuris peritorem esse. Vale.

Cicero S. D. Trebatio. 17

EX tuis literis & Quinto fratri gratias egi, & te aliquando collaudare possum, quod iam videris certa aliqua in sententia constituisse. nam primorum mensium literis tuis vehementer commovebar, quod mihi interdum (pace tua dixerim) lenis in urbis, urbanitatisque desiderio, interdum piger interdum timidus in labore militari, saepe autem etiam quod a te alienissimum est, subimpudens viderbare. tanquam enim syngrapham ad imperatorem, non epistolam, attulisses. sic pecunia ablata, domum redire properabas: nec tibi in mentem veniebat, eos ipsos, qui cum syngraphis venissent Alexandriam, nullum adhuc

EPIST. LIB. VII.

*Adhuc nummum auferre potuisse . Ego, si
 mei commodi rationem ducerem, te mecum
 esse maxime vellem: non enim mediocri af-
 ficiebar vel voluptate ex consuetudine no-
 stra, vel utilitate ex consilio, atq; operatus
 sed, cum te ex adolescentia tua in amicitia,
 & fidem meã contulisses, semper te non mo-
 do tuendum mihi, sed etiam augendum, at-
 que ornandum putavi. itaque, quod opinar-
 tus sum me in provinciam exiturum: quã
 ad te ultra attulerim, meminisse te credo.
 postea quã mea mutata ratio est: cum vi-
 derim me à Cesare honorificentissime tracta-
 ri, & unice diligi, hominisque liberalitatẽ
 incredibilem, & singularem fidem nossem,
 sic ei te commendavi, & tradidi, ut gravis-
 sime, diligentissimeq; potui. quod ille ita &
 accepit, & mihi saepe literis significavit, &
 verbis, & re ostendit, mea commendatione
 sese valde esse commotum. Hunc tu virũ na-
 ctus, si me aut sapere aliquid, aut velle tua
 causa putas, ne demiseris: &, si qua te forte
 res aliquãdo offēderit, cũ ille aut occupatio-
 ne*

ne, aut difficultate tardior tibi erit visus,
 perferto, & ultima expectato: que ego tibi
 & iucunda, & honesta prastabo. Pluribus
 te hortari non debeo: tantum moneo, neque
 amicitia confirmanda clarissimi ac libera-
 lissimi viri, neque vberioris prouincia, neque
 etatis magis idoneum tempus, hoc si amise-
 ris, te esse vllum unquam reperiturum. hoc,
 quemadmodum vos scribere soletis in ve-
 stris libris, idem Qu. Cornelio videbatur.
 In Britaniã te non esse profectum, vehemen-
 ter gaudeo: quod & tu labore caruisti, &
 ego te de rebus illis non audiam. vbi sis hy-
 bernaturus, & qua spe, aut conditione, per-
 scribas ad me, velim. Vale.

Cicero S. D. Trebatio.

18

A Ccepi à te aliquot epistolas vno tēpore
 quas tu diuersis temporibus dederas:
 in quibus me cætera delectarunt: significa-
 bāt enī te istā militiã iã firmo animo ferre,
 et esse fortē virū, et cōstātē, quæ ego paulis-
 per i te ita desideravi nō ibecillitate animi
 tui, sed magis vt desiderio nostri te a stuarē
 puta-

EPIST. LIB. VII.

putarem. quare perge, ut cœpisti: forti animo istam tolera militiam. multa, mihi crede, assequere: ego enim renouabo cōmendationem, sed tempore. sic habeto, nō tibi maiori esse cura, ut iste tuus à me discessus fructuosissimus tibi sit, quàm mihi. itaque, quādo vestra cautiones infirma sunt, graculam tibi misi cautionē chyrographi mei. Tu me velim de ratione Gallici belli certiorem facias: ego enim ignauissimo cuique maximā fidem habeo. Sed, ut ad epistolas tuas redeā cetera belle: illud miror: quis solet eodē exemplo plures dare, qui sua manu scribit? nā, quòd in palimpsesto, laudo equidem parsimonia: sed miror, quid in illa chartula fuerit, quòd delere malueris, quàm hac scribere: nisi forte tuas formulas: non enim puto te meas epistolas delere, ut reponas tuas. an hoc significas, nihil fieri, frigere te, ne chartam quidem suppeditare? iam ista tua culpa est, qui verecundiam tecum extuleris, & non hic nobiscum reliqueris. ego te Balbo, cum ad vos proficisceretur, more Roma

no commendabo. Tu, si intervallum longius
erit mearum literarum, ne sis admiratus.
eram enim abfuturus mense Apr. Has lite-
ras scripsi in Pontino, cū ad villam M. E-
milij Philemonis diuertissem: ex qua iam
audierā fremitum clientium meorū, quos
quidem tu mihi conciliasti. nam Vlubris, ho-
noris mei causa, vim maximam ranunculo-
rum se commosse constabat. Cura ut valeas.
VI. Idus Apr. de Pontino.

Epistolam tuam, quam accepi ab L. Ar-
runtio, conscidi innocentem: nihil enim ha-
bebat, quod non vel in concione recte legi
posset. sed & Arruntius ita te mādasse aie-
bat, & tu adscripseras. verū illud esto. nihil
te ad me postea scripsisse, demiror, præsertim
tam novis rebus.

Cicero S. D. Trebatio.

19

V Ide, quanti apud me sis, & si iure ia-
quidem: non enim amore te vinco. vē-
runt amen, quod presenti tibi prope subnega-
rem, non tribuerem certe, id absenti debere
non potui. itaque ut primum Velia naviga-

re

EPIST. LIB. VII.

re coepi, institui topica Aristotelica cōscribere, ab ipsa vrbe cōmonitus amantiſſimi tui. cū librū tibi miſi Rhegio, scriptū quā planiſſime res illa ſcribi poterit. ſin tibi quā dī videbantur obſcuriora, cogitare debebit nullā artē literis ſine interprete, & ſine aliqua exercitatione percipi poſſe. non longe abieris. nū ius civile veſtrū ex libris cognoſci poteſt? qui quanquā plurimi ſunt doctorū tamē, lumēq; deſiderāt. quanquā tu, ſi attente leges, ſi ſæpius, per te omnia conſequereris, ut certe intelligas. ut verò etiā ipſi tibi loci, propoſita quaſtione, occurrant, exercitatione conſequereris: in qua quidē nos te cōtinuabimus, ſi et ſalvi redierimus, et ſalua iſta offenderimus. Vale. V. kal. Sext. Regio.

Cicero S. D. Trebatio.

A Mabilior mihi Velia, quòd te ab ea ſenſi amari, ſed quid ego dicam te, quem quis non amat? Rufio medius fidius tuus ita deſiderabatur, ut ſi eſſet vovus è nobis. ſed ego te non reprehendo, qui illum ad adificationem tuam traduxeris. quanquā enim

enim Velia nō est vilior, quā Lupercal: tamen istuc malo, quā hac omnia tu, si me audies, quē soles, has paternas possessiones tenebris (nescio quia enim Velicenses verebantur) neque Heletem, nobilem annem, relinques, nec Papyrianam domum deseres: quā quam illa quidem habet lucum, à quo etiā aduene teneri solent: quem tamen si excideris, multum prespexeris. sed in primis oportunū videtur, his praesertim tēporibus, habere perfugiū primū eorū urbē, quibus carus sis, deinde etiā tuā domū, tuosq; agros, eaq; remotō salubri, amenoq; loco. idq; etiā mea interesse mi Trebati arbitror sed valebis, meaq; negotia videbis, meq; dijs iuuatibus. ante brumam expectabis. Ego à Sex. Fabio, Niconis discipulo, libū au'stuli ΝΙΚΩΙ ΔΕ ΠΡΩΤΟΛΥΦΕΥΕΣ. ò mediū suauem, meq; docilem ad hanc disciplinam. sed Baſsus noster me de hoc libro calauit: te qui dē non videtur. Vētus increbescit. Cura ut valeas, XIII. kal. Sext. Velia.

Cicero S. D. Trebatio.

21

Siliy

EPIST. LIB. VII.

S Illij causam te docui. is postea fuit apud
 me, cum ei dicerem tibi videri, sponsionem
 illam nos sine periculo facere posse, si bonorum
 Turpilie possessionem Qu. Cæpio prætor e
 edicto suo mihi dedit: negare aiebat Seruii
 tabulas testamenti esse eas, quas instituis
 set is, qui factionem testamenti non habue
 rit: hoc idem Offilius dicere: tecum se lo
 quutum negabat: meq; rogavit, ut se causam
 que suam tibi commendarem. Nec vir me
 lior, mi Testa, nec mihi amicior Pub. Silio
 quisquam est, te tamen excepto, gratissimam
 igitur mihi feceris, si ad eum ultro veneris
 ei que pollicitus eris, sed, si me amas, quam
 primum. hoc te vehementer etiam aique etiam
 rogo. Vale.

Cicero S. D. Trebatio.

I Luseras heri inter scyphos, quod dixeram
 controversiam esse, posset ne heres, quod fur
 tum antea factum esset, recte furti agere. ita
 que: etsi domum bene potus, seroque redire
 ram: tamen id caput, ubi hæc controversia
 est, notavi & descriptum tibi misi: ut scires
 id.

id, quod tu neminem sensisse dicebas, Sex-
 Elium, M. Manilium, M. Brutum se-
 sisse. ego tamen Scauola, & Testa assentior
 Vale.

M. C. S. D. M. Fabio Gallo. 23

Tantum ex Arpinati veneram, cum
 mihi à te litteræ redditæ sunt: ab eo-
 demque accepi, Aviani literas: in quibus
 hoc erat liberalissimum, nomina se facturum,
 cum venisset, qua ego vellem die. fac quæ so-
 qui ego sum, esse te. est ne aut tui pudoris,
 aut nostri, primùm rogare de die, deinde plus
 annua postulare? sed essent, mi Gallo, omnia
 facilia, si & ea mercatus esses, quæ ego desi-
 derabam. & ad eam summam, quam volueram
 ac tamen istæ ipsa, quæ te emissæ scribis, non
 solum rata mihi erunt, sed etiam grata. pla-
 ne enim intelligo, te, non modo studio, sed
 etiam amore usum, quæ te delectarint homi-
 nem, ut ego semper iudicavi, in omni iudi-
 cio elegantissimum, quæque me digna puta-
 ris, coemissæ. sed velim maneat Damasp-
 pus in sententia. prorsus enim existis em pro-
 mibus

EPIST. LIB. VII.

nibus nullā desidero. tu autē ignarus insti-
 tuti mei, quāti ego genus ōne singulorū om-
 niū nō estimo, tāti ista quattuor aut quin-
 sumpsisti. Sed Bacchas istas cū musas A-
 telli cōparas: quid simile? primum ipsas eg-
 musas nunquā tāti putassē: atq; id fecisset
 musis ōnibus approbantibus. sed tamē ero
 aptū bibliothecæ studijsq; nostris cōgruen-
 Bacchis vero ubi est apud me locus? at p-
 chelle sunt. noui optime, & sepe vidi: non
 natim tibi signa mihi nota mandassē, &
 probassē. ea enim signa ego emere soleo, qu-
 ad similitudinem gymnasiorū exornent
 hi in palastra locum. Martis verò signum
 quò mihi pacis auctori? gaudeo nullum Sa-
 turni signum fuisse, hac enim duo signa p-
 tarem mihi æs alienum attuliss: Mercurij
 malle, aliquod fuisset: felicius puto, cum A-
 uiano trāsigere possamus. Quod tibi destina-
 ras Trapezuphorō: si te delectat, habebis
 autē sententiā mutasti, ego habebō scilicet
 ista quidē sūma ne ego multa libētus eme-
 rim diuersoriū Tarracinae, ne sēper hospiti-
 mo.

molestus sim, omnino liberti mei vide esse culpa, cur plane res certas mandarā, itēq; lunij quē puto tibi notū esse, Auiani familiarem. Exedria quaedā mihi noua sūt instituta in porticula Tusculani: ea volebā tabellis ornare. etenim, si quid generis istiusmodi me delectat. sed tamē, si ista mihi sūt habēda, certiorē velim me facias, ubi sint, quādo accersatur, quo genere uenturae. si enī Damasi p^r in sentētia nō manebit: aliquē pseudo Damasi ppū vel cū iactura reperiem^r quod ad me de domo scribis iterū, itā id ego proficiscēs mandarā meae Tulliae. ea enī ipsa hora acceperā tuas literas. egerā etiā cū tuo Niciā, quōd is utitur, ut scis, familiariter Cassio. ut redij autē prius, quā tuas legi has proximas literas, quesiui de mea Tullia, quid egisset. per Liciniā se egisse dicebat sed opinor Cassiū uti nō ita multū sorore. cā porro negare se audire, cū vir abisset. (est enim profectus in Hispaniā Decius) illo & absente, & insciente migrare. est mihi gratissimum, tanti à te aestimatam consuetudinem

EPIST. LIB. VII.

vita, victusq; nostri primum ut eam dom-
 sumeres, ut non modo prope me, sed pla-
 necum habitare posses: deinde, ut migrare
 et antopere festines, sed ne viuam, si tibi con-
 cedo, ut eius rei tu: cupidior sis, quam ego
 sum. itaq; omnia experiar, video enim, quod
 mea inter sit, quid utriusq; nostrum si qui-
 egero, faciam ut scias. tu & ad omnia res
 cribes: &, quando te expectem, facies mihi
 si tibi videbitur. certiozem. Vale.

M. Cicero S. D. M. Fabio Gallo.

A Moris quidem tui, quoquò me verti-
 vestigia, vel proxime de Tigellio: sed
 si enim ex literis tuis, valde te laborasse. a-
 mo igitur voluntatē, sed pauca de re. Capiti-
 opinor, olim, non omnibus dormio: sic ego
 non omnibus, mi Galle, seruiō. & si que est
 hac seruitus? olim, cum regnare existima-
 bamur, non tam ab ullis, quàm hoc tempo-
 re obseruor à familiarissimis Caesaris omni-
 bus, prater istum. id ego in lucris pono. non
 ferre homin: in pestilentiozem patria sua:
 enimque, addictum iā tuum puto esse Calpurni
 Lici-

Liciniy Hipponacteo praconio. at vide quid succenseat. Phamea causam susceperam, ipsius quidem causa: erat enim mihi sane familiaris. is ad me venit, dixitq; iudicem sibi operam dare constituisse eo ipso die, quo de P. Sextio in consilium iri necesse erat, respondi, nullo modo me facere posse, cum vellem: alium diem si sumpsisset, me ei non defuturum. ille autem, qui sciret se nepotem bellio tibicinem habere, & sat bonum victorem, discessit à me, ut mihi videbatur, iratior, habes Sardos venales, alium alio nequiores. cognosti meam causam, & istius Salaconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte: cupio enim legere, me adhuc non legisse, turpe utrique nostrum est. Vale.

M. C. S. D. M. Fabio Gallo 25

Q uod epistolam conscissam doles, noli laborare: salua est domi: petes, cum libebit. Quod autem me mones, valde gratum est: idq; ut semper facias, rogo, videris enim mihi vereri, ne, si istum habuerimus, redeamus γέλωτα σαγδ' ων ov. Sed heus, in ma-

EPIST. LIB. VII.

num de tabula: magister adest citius, quam
 putaramus. Vereor, ne in Catonem, Cato
 nos. Mi Calle, caue putes, quidquam mi-
 lius, quam epistola tua partem ab eo loci
 Cetera labuntur. secreto hoc audi: tecum
 beto: ne Appellae quidem liberto tuo dix-
 ris. prater duo nos loquitur isto modo nem-
 bene, maleue, videro: sed, quidquid est, no-
 strum est. urge igitur, ne transversum un-
 guem, quod aiunt, a stilo: is enim est dicen-
 di opifex. atque ego quidem aliquantum
 etiam noctis assumo. Vale.

Cicero S. D. Gallo.

Cum decimum iam diem graviter ex
 iestino laborarem, neque ijs, qui mea o-
 pera uti volebant, probarē non valere. quia
 febrim non haberem: fugi in Tusculanum,
 cum quidem biduum ita ieiunus fuisset
 ut ne aquam quidem gustarem. itaq; conse-
 ctus languore, et fame magis tuū officium desi-
 deravi, quā abs te requiri putavi meū. Ego
 autē cum omnes morbos reformido, tu quo-
 Epicurū tuū Stoici male accipiūt, quia dicat
 Su

EPIST. LIB. VII.

corpus amisi. sed, si morbum depulero, facile
ut spero, illa reuocabo. Vale.

Cicero S. D. Gallo.

27

Miror cur me accuses, cum tibi id face-
re non liceat. quòd si liceret, tamen
non debeas. Ego enim te in consulatu obser-
uaram, & ais fore, ut te Cæsar restituat.
Multa tu quidē dicis, sed tibi nemo credit.
Tribunatum plebis dicis te mea causa pe-
tisse. utinam semper esses tribunus: interces-
sorem non quærerēs. Negas me audere,
quod sentiam, dicere: quasi tibi, cum parum
prudenter me rogares, parū fortiter respon-
derim. Hac tibi scripsi, ut isto ipso in gene-
re, in quo aliquid posse vis, te nihil esse cog-
nosceres. quòd si humaniter mecū questus
esses, libenter tibi me, & facile purgassem.
non enim mihi ingrata sunt, quæ fecisti, sed
quæ scripsisti, molesta. Me autem, propter
quem ceteri liberi sunt, tibi liberum nō vi-
sum, demiror. nam si falsa fuerunt, quæ tu
ad me ut ais, detulisti, quid ego tibi debeo?
sin vera, tu es optimus testis, quid mihi po-
pulus

pulus R. debeat. Vale.

M. Cicero S. D. Man. Curio. 28

Mimini, cum mihi desipere videbare,
quòd istic potius viueres, quàm no-
biscum. erat enim multo domicilium huius
urbis, cum quidem hac urbs, aptius huma-
nitati, & suauitati tuæ, quàm tota Pelopō-
nesus, nedum Patre. nunc contra & vidisse
mihi multum videris, cum, prope despera-
tis his rebus, te in Graciã contulisti, et hoc
tempore non solum sapiens, qui hinc absis,
sed etiam beatus. quanquam quis, quis ali-
quid sapiat, nūc beatus esse potest? sed quod
tu, cui licebat, pedibus es consecutus, ut ibi
esses, ubi nec Pelopidarum: nosti cetera: nos
idem propemodum consequimur alia ratio-
ne. cum enim salutationi nos dedimus ami-
corum, quæ sit hoc etiam frequentius, quã
solebat, quòd, quasi auem albam, videntur
bene sentientem ciuem videre: abdo me in
bibliothecum: itaq; opera eff. cio tanta, quã
ta fortasse tu senties. intellexi enim ex tuo
sermone quodam, cum incestitiam meam, &
dispe-

EPIST. LIB. VII.

desperationē accusares domi tuæ dicere te
 ex meis libris animū meum desiderare. sed
 meliorcule et tū rēp. lugebā, quæ nō solū sui
 erga me, s. d. etiā meis erga se beneficijs. erant
 mihi carior: & hoc tempore, quanquam
 non ratio solum consolatur, quæ plurimū
 debet valere, sed etiam dies, quæ stultis quoque
 mederi solet, tamen doleo ita communem
 rem esse delapsam, ut ne spes quidem me
 lius aliquando fore relinquatur. Nec ver
 nunc quidem culpa in eo est, in cuius pote
 state omnia sunt: (nisi forte id ipsum esse
 debuit) sed alia casu, alia etiam nostra cu
 pa sic acciderunt, ut de præteritis nō sit qu
 rendum. reliquam spem nullam video. qua
 re ad prima redeo, sapienter hæc reliquisti
 si consilio, feliciter, si casu. Vale.

Ma. Curius S. D. M. Cic. suo.

Si vales bene est: sum enim X. hō. et illi
 tuus, ut tūc et dē Attici nostri. ergo fru
 ctus est tuus, mancipium illius. quod quid
 si inter senes cōmptionales venale proscri
 pserit, egerit nō multum. at illa nostra præ
 dicati

dicatio quanti est? nos, quòd simus, quòd habeamus, quòd homines existimemur, id òne abs te habere. quare Cicero mi perseuera còstanter nos còservare, et Sulpit. scissori nos de meliore nota còmanda: quo facilius tuis praeceptis obtèperare pissimus, teq; ad urbè lubètes videre, et nostra defigere, deportareq; tuto possimus. sed, amice magne, noli hanc epistolā Attico ostèdere: sine eū errare, et putare me virū bonū esse, nec solere duos parietes de eadē fidelia d. albare, ergo patrone mi bene vale Tironēq; meum saluta nostris verbis. D. A. D. IIII. kal. Nn.

Cicero S. D. Curio.

30

EGo verò iā nec hortor, nec rogo, ut domū redeas: quin hinc ipse euolare cupio & aliquo peruenire, ubi nec pelopidarum nomen, nec facta audiam. incredibile est, quā turpiter mihi facere videar, qui his rebus intersim. ne tu videris multo ante te prouidisse, quid impēderet, tū, cū hinc pfugisti, quanquā enī hanc etiā auditu acerba sūt, tamē audire tolerabili⁹ est, quā videre. ī cāpo

certe

EPIST. LIB. VII.

certe non fuisti, cum hora secunda, comitijs
 quaestorijs institutis, sella Qu. Maximi
 quem illi consulem esse dicebant, posita esse
 quo mortuo nuntiato, sella sublata est. Illi
 autem, qui comitijs tributis esset auspiciatus
 centuriata habuit, consulem hora septima
 renuntiavit, qui usq; ad kal. Ian. esset, quo
 erant futura mane postridie. ita Canini
 consule scito neminem prandisse. nihil tam
 eo consule mali factum est. fuit enim miri
 fica vigilantia, qui suo toto consulatu sum
 mum non viderit. Hac tibi redicula viden
 tur: non enim ades: quæ si videres, lachry
 mas non teneres. quid, si cætera scribam
 sunt enim innumerabilia generis eiusdẽ: qua
 quidem ego non ferrem, nisi me in philoso
 phia portum contulisset, & nisi haberem
 socium studiorum meorum Atticum nostrum
 cuius quando proprium te esse scribis man
 cipio & nexu, meum autem usu & fructu
 contentus isto sum. Id enim cuiusq; est pro
 prium, quo quisque est proprium, quo quisque
 fruitur, atq; utitur. Sed hæc alias pluribus.

Acilius, qui in Graciam cū legionibus missus est, maximo meo beneficio est: his enim est à me iudicio capitis rebus saluis defensus: & est homo nō ingratus, meq; vehementer obseruat. ad eū de te diligentissime scripsi: eamque epistolam cum hac coniunxi: quam ille cum acceperit, ecquid tibi pollicētus sit, velim ad me scribas. Vale.

Cicero S. D. Curio.

31

Facile perspexi ex tuis literis, quod semper studui, & me à te plurimi fieri, et te intellegere, quàm mihi carus esses. quod quādo uterque nostrum consecutus est: reliquū est, ut officijs certemus inter nos: quibus a quo animo vel vincā te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari literas, facile patior. Sulpicij tibi operam intelligo ex tuis literis non multū opus fuisse, propter res tuas ita contractas, ut quemadmodum scribis, nec caput, nec pedes, equidem vellē uti pedes haberent, ut aliquando redires: vides enim exaruisse iam veterem urbanitatem, ut Pomponius noster suo iure possidēdicere,

S. M. M. bellum, nisi ridiculum *ταγε* *τοτο* &
 S. O. I. A. V. nisi cetera, quæ sunt à me in secun-
 do libro de oratore per Antonij personam
 disputata de ridiculis, *ε* *υ* *τ* *ε* *υ* *α*, & arguta
 apparebunt, ut sacramento contendas mea
 non esse. Nam de iudicijs quod quereris,
 multo laboro minus trahantur per me pedi-
 bus omnes rei: sit vel Selius tam eloquens,
 ut possit probare se liberum: non laboro. Ur-
 banitatis possessionem, amabo, quibus suis in-
 terdictis defendamus: in qua te unum me-
 tuo, contemno ceteros. Deriderit te putas?
 nunc demum intelligo te sapere. Sed me her-
 cule extra iocum, valde mihi tua luera fa-
 ceta, elegantesque visæ sunt. illa, quannis
 ridicula essent, sicut erant, mihi tamen ri-
 sum nõ mouerūt. cupio enim nostrū illū ami-
 cū in tribunatu quā plurimū habere graui-
 tatis, idq; cū ipsius causa, (est enim mihi, ut
 scis, in amoribus) tū me hercule etiam reip-
 quā quidē, quānis in me ingrata sit, tamen
 amare non desinam. Tu, me Volūni, quōdo
 et instituisti, et mihi vides esse gratū scribe
 ad

EPIST. LIB. VII.

ad me quam sapissime de rebus urbanis, de
 rep. incundus est mihi sermo literarum tua-
 rum. præterea Dolabellam, quem ego per-
 spicio: & iudicio cupidissimum esse, atque
 amantiſſimum mei, cohortare, & confirmare,
 & redde plane meum, non mehercule quod
 quidquam desit, sed quia valde cupio, non
 videor nimium laborare. Vale.

Cicero S. D. Volumnio.

33

Quod declamationibus nostris cares,
 damni nihil facis. Quod Hirtio inui-
 deres, nisi eum amares: non erat causa inui-
 dendi: nisi forte ipsius eloquentia magis, quam
 quod me audiret, inuideres, nos enim plane
 mi suauissime Volumni, aut nihil sumus, aut
 nobis quidem ipsis displicemus, gregalibus
 illis, quibus, te plaudente, vigeamus, amif-
 sis: ut, etiam si aliquando aliquid dignum
 nostro nomine emisimus, ingemiscamus,
 quod hæc pennigero, non armigero in corpo-
 re tela exerceantur, ut ait Philoteetes apud
 Attium abiecta gloria. sed tamen omnia
 mihi erunt, si tu veneris, hilariora: quam
 quam

quam venies, ut ipse intelligis, in maxima-
 ram quasi cōcursum occupationū: quas si ut
 volumus, exceperimus, ego verò multam sa-
 lutem & forodicam, & curiæ, viamq; te-
 cum multum, & cum communibus nostris
 amatoribus. nam & Cassius tuus, & Dolu-
 bellus noster, vel potius uterq; noster, studiis
 iisdem tenentur, & meis aequissimis utūtur
 auribus. opus est huc limatulo, & politudo
 tuo iudicio. & illis interioribus literis meis
 quibus saepe verecundiosem me in loquendo
 facis. mihi enim indicatum est, si modo hoc
 Caesar aut patietur, aut volet, d. poner. illā,
 iam personam, in qua me saepe illi ipsi proba-
 ui. ac me totū in literis abdere, tecumq; &
 cū ceteris earum studiosis honestissimo otio
 perfrui. Tu, vellem, ne veritus esses, ne per-
 inuitus l. gerem tuas literas, si mihi, que n-
 admodum scribis, longiores forte mi. isses.
 ac velim post hac sic statuas, tuas mi-
 hi literas longissimas quasque gra-
 tissimas fore.

Vale.

Z EPI-

EPISTOLARVM M.
COELII AD CICERO-
NEM,
LIBER VIII.

ARGUMENTVM.

Cōmentarium, mittit rerum urbanarū
& excusat se, quòd alteri negotium dederit
ad illa colligenda. Addit hæc: de comitiis
nullum esse, de successione Galliarum nihil
relatum: de Pompeio cupere se aliquid co-
noscere: de Cæsare varia dissipari: aliaque
nonnulla. Respondit Cicero huic epistola eadem
qua est 8. lib. 2.

M. Cælius Rufus S. D. M. Ciceroni.

Qvod tibi decedenti pollicitus sum, me
omnes res urbanas diligentissime tibi
bì perscripturum: data opera paravi, quæ
sic omnia persequeretur, ut verear, ne tibi
arguta nimium hæc sedulitas videatur. ta-
metsi tu scio quàm sis curiosus, & quàm
omnibus peregrinantibus gratum sit, mini-

marum quoque rerum, quae domi gerantur,
 fieri certiores. tamē in hoc deprecor, ne meū
 hoc officium arrogantiae condemnes, quod
 hunc laborem alteri delegari: non quin sua-
 vissimum sit & occupato, & ad literas scri-
 bendas, ut tu nosti pigerrimo, tuae memoriae
 dare operam: sed ipsum volumen, quod ti-
 bi misi, facile, ut ego arbitror, me excusat,
 nescio cuius otij esset, non modo perscribere
 haec, sed omnino animadvertere. omnia e-
 nim sunt ibi S. C. edicta, fabulae, rumores.
 quod exemplum si forte minus te delecta-
 rit: ne molestia tibi cū impesa mea exhibeā
 fac me certiorē. si quid in rep. maius actum
 erit, quod isti operarij minus cōmode prose-
 qui possint: & quemadmodū actū sit, et quae
 existimatio consecuta, quaeque de eo spes est
 diligenter tibi perscribemus. Ut nunc est,
 nulla magnopere expectatio est. nā et illi ru-
 mores de comitijs transpadanorum. Cum a-
 vū tenuis caluerunt. Romā cū venissem, ne te-
 nissimā quidē uanditionē de care accepti. pra-
 terea Marcellus quidē adhuc nihil retulit

EP I S T. L I B. V I I I.

de successione provinciarum Galliarum.
 Kal. Iun. ut mihi ipse dixit, eam distulit
 lationem. sane quam eos sermones repressi
 qui de eo tum fuerant, cum Roma non esset
 mus. Tu si Pompeium, ut vol. bas, offendisti
 qui tibi visus sit, & quam orationem habu-
 rit tecum, quamq; ostenderit voluntatem
 (solet enim aliud sentire, & loqui, neq; ta-
 mē tantum valere ingenio, ut non appareat
 quid cupiat) fac mihi perscribas. Quod ad
 Cesarem attinet, crebri, & non belli de eo
 rumores, sed susurrationses duntaxat veniunt
 alius, equitē perdidisse, quod opinor certe fa-
 ctum: alius, septimam legionem vapulasse,
 ipsum apud Bellouacos circumsideri, inter-
 clusum ab reliquo exercitu: neq; adhuc cer-
 ti quidquam est: neque hęc incerta tamen
 vulgo iactantur, sed inter paucos, quos nosti
 tu plane, s. creto narrantur. at Domitius,
 cum manus ad os apposuit? Te ad IX. kal.
 Iun. subrostravi, quod illorū capiti sit dissi-
 parant perisse: ita ut in vrbe ac foro toto
 maximus rumor fuerit, te à Qu. Pompeio

in itinere occisum. ego, qui scirem Qu. Pompeium Baulis embaneticam facere, & usq; eò, ut ego misererer eius esurei, non sum commotus, & hoc mendatio, si qua pericula tibi impenderent, ut defungeremur optavi. Plancus quidem tuus Rauennæ est, et, magno congiario donatus à Cæsare, nec beatus nec bene instructus est. Tui politici libri omnibus vigent. Vale.

Cælius S. D. Ciceroni.

Certe, inquam, absolutus est. me presente pronuntiatum est, et quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in vno quoque ordine sententijs. vide modo, inquis. non mehercules: nihil enim vnquam tã præter opinionem, tam quod videretur omnibus indignum, accidit. quin ego, cum pro amicitia validissime fauerem, ei, & me iam ad dolendum præparassem, postquam factum est, obstupui et mihi visus sum captus esse, quid alios putas clamoribus scilicet maximis iudices corripuerunt: & ostenderunt plane esse, quod ferri non posset. itaque relictus lege Licina.

EPIST. LIB. VIII.

maiore esse periculo videtur. Accessit huc
quod postridie eius absolutio in theatri
Curionis Hortensius introijt: puto, ut suum
gaudium gauderemus, hic tibi strepitus, si-
mitus, clamor, tonitruum, & rudentum sibi-
lus. hoc magis adnima duersum est, quod in-
tactus à sibilo peruenerat Hortēsius ad sene-
cturē. sed tū ita bene, ut in totā vitā cuius
satis esset, & pœniteret eū iā vicisse. de rep.
quod tibi scribā, nihil habeo. Marcelli im-
petus resederunt, nō inertia, sed, ut mihi
debat, cōsilio. De comitijs cōsularibus in-
certissima est existimatio. Ego incidi in co-
petitorē nobile, et nobile agentē: nā M. O-
ctavius, Cn. F. & C. Hirrus mecū petit. hoc
ideo scripsi, quod scio te acriter propter Hir-
rū nuntiū nostrorū comitorū expectaturū.
tu tamen simul ac me designatum audieris
ut tibi cura sit, quod ad pantheras attinet,
rogo. Syngrapham Sitianam tibi commen-
do. Commentarium rerum urbanarum pri-
mum dedi L. Castrinio Pæto, secundum
ci, qui has literas tibi redāet. Vale.

M.

M. Caelius S. D. M. Ciceroni. 3

E St ne? vici, & tibi saepe, quod negaras
 discedens curaturum, literas mitto? est
 si quidem perferuntur, quas do. atq; hoc eo
 diligentius factito, quod, cum otiosus sum,
 plane ubi delectem otiolum meum, non ha-
 beo. tu cum Romæ eras, hoc mihi certum,
 ac iucundissimum vacanti negotium erat,
 tecum id otij tēpus consumere: idq; non me
 diocriter desidero: ut non modo mihi solus
 esset: sed Romæ, te profecto, solitudo videatur
 facta: & qui, quæ mea negligētia est, mul-
 tos sæpè dies ad te, cū hic eras, non acce-
 dēbā, nunc, quotidie non esse te, ad quē cursu ē,
 scrutior maximè vero, ut te dies, noctesq;
 queram, cōpetitor Hirrus curat. quomodo
 illum putas, auguratus tuum competitorem
 dolere, & dissimulare me certiozem, quàm
 se, candidatum? De quo ut, quem optas,
 quamprimum nuntiū accipias, tua mediis
 fidius magis, quàm mea causa cupo. Nam
 me, si fio, forsitan cum lucupletiore referam
 sed hoc vsque cōsuave est, quod, si accide-

rit, tota vita risus nobis deesse non poterit,
 sed tanti? sed est mehercule. nec multū M.
 Octavius eorum odia, qui Hirrum premūt,
 quae permulta sunt subleuat. Quod ad Phi-
 lotum liberti officium, et bona Milonis at-
 tinet: dedimus operā, ut & Philotimus quā
 honestissime Miloni absenti, eiusque neces-
 sarijs satisfaceret, & secundum eius fid. m.
 & sedulitatem aēstimatio tua conseruare-
 tur. Illud nunc à te peto, si eris, ut spero, otio-
 sus, aliquod ad nos, ut intelligamus nos tibi
 curae esse, σὺν ταγματῶν conscribas, qui tibi i-
 stuc, inquis, in mentem venit homini nō ino-
 je? aliquid ex tam multis tuis monumen-
 tis extare, quod nostrae amicitiae memoriam
 posteris quoque prodat, velim. cuiusmodi, pu-
 to quaris. tu aptius, qui omnem nostri disci-
 plinam, quod maxime conueniat, excogita-
 bis, genere tamen, quod & ad nos pertineat,
 & διδάσκαλιον quanquam, ut versetur in-
 ter manus habeat. Vale.

M. Caelius S. D. M. Ciceroni. 4

Inuideo tibi: tam multa quotidie, quae mire-
 re,

re, istoc perferuntur: primum illud, absolu-
 tum Messallam, deinde eundem condemna-
 tum: C. Marcellum cos. factum: M. Clau-
 dium à repulsa postulatam à Gallis duobus
 P. Dolabellam quindecimvirum factum.
 hoc tibi non inuideo, caruisse te pulcherrimo
 spectaculo, & Lentuli Cruris repulsi vultum
 non vidisse. at qua spe, quam certa opinione
 descenderat? quam ipso diffidente Dolabel-
 la? & hercules, nisi nostri equites acutius viderent
 dissent. pene concedente aduersario superas-
 set. illud te non arbitror miratum, Seruium
 trib. pl. des. condemnatum: cuius locum C.
 Curio petijt. sane quam multis incutit, qui
 eum, facilitatemq; eius non norunt, magnū
 metum. sed, ut spero, & volo, & ut se ferat
 ipse, bonos, & senatum malet. totus, ut nūc
 est, hic scaturit. huius autem voluntatis ini-
 tium, & causa est, quod eum non mediocri-
 ter Caesar, qui solet infimorum hominum ami-
 citias sibi qualibet impensa adiungere, val-
 de contempsit. qua in re mihi videtur illud
 perquam venuste cecidisse, quod à reliquis
 quoq;

EPIST. LIB. VIII.

quoq; usq; eò est animaduersu, ut Curio, qui
 mihi cõsilio facit, ratione, et insidus usus vi-
 deretur in euitãdis earũ cõsilijs, qui se intẽ-
 derant aduersarios in eius tribunatũ, Le-
 lios, et Antonios, & id genus valẽtes dico.
 Has ego tibi literas, o maiore nisi interual-
 lo, quod comitiorũ dilationes occupatiorem
 me habebãt, & expectare in dies exitũ co-
 gebãt, vt, cõfectis õnibus, te facerẽ certiorẽ
 ad kal. Sext. usq; expectaui. prætorijs moræ
 quædã inciderũt, mea porro quẽ euentũ sint
 habitura, nescio: opinionẽ quidem, quod ad
 Hirrum attinet, incredibile ædiliũ pleb.
 comitijs naçta sunt. Nam M. Cœlium Vi-
 cinianum mentio illa fatua, quam desiera-
 mus olim, & promulgatio de dictatore su-
 bito deiecit, & deiectum magno clamore in-
 secuta est. inde Hirrum cuncti iã, nõ facien-
 dũ, flagitare. spero te celeriter & de nobis,
 quod sperasti, & de illo, quod vix sperare
 ausus es, auditurũ. De rep. iã noni quidquã
 expectare desieramus: sed, cum senatus ha-
 bitus esset ad Appolinis ad XI. kal. Sext.

& referretur de stipendio Cn. Pōpeij, men-
 tio facta est de legione ea, quam expensam
 tulit. C. Cæsari Pompeius, quo numero esset,
 quo appeteretur, cum ex Gallia coactus es-
 set dicere Pōpeius se legionem abducturum
 sed nō statim sub mentionem, & conuicium
 obtrectatorū. inde interrogatus de successio-
 ne C. Cæsaris, de qua hoc est de prouincijs,
 placitū est, ut, cū primū ad urbem reuer-
 retur Cn. Pompeius, corā eo de successione
 prouinciarum ageretur. nam Aiminū ad
 exercitum Pompeius erat iturus, & statim
 ijt puto idibus Sext. de ea re factū iri. pro-
 fecto aut transigetur aliquid, aut turpiter
 intercedetur. Nam in disputando coniecit
 illam vocem Cn. Pompeius, omnes oportere
 senatui dicto audientes esse. ego tamen sic
 nihil expecto, quo modo Paulū cos. des. pri-
 mum sententiam dicentem. Sapius te admo-
 neo de syngrapha Sitiana: cupio enim te in-
 telligere, eā rem ad me valde pertinere. it ē
 de pantheris, ut Cybiritas accersas, curesq;
 mihi ut vehantur. Præterea nuntiatum no-
 bis,

EPIST. LIB. VIII.

bis, & pro certo iam habetur, regem Alexandrinum mortuum. quid mihi suadeas, quo modo regnum illud sese habeat, quis procuraret, diligenter mihi perscribas. Kalend. Sext. Vale.

M. Cœlius S. D. M. Ciceroni. 5

Qua tu cura sis, quod ad pacem proniticia tua, finitimarumque regionum attinet, nescio. ego quidem vehementer animi p̄deo. nam si hoc moderari possemus, ut pro viribus copiarum tuarum belli quoque existeret magnitudo, & quantum gloria, triumphoq; opus esset, assequeremur, periculosamq; & grauem illam dimicationem euitaremus nihil tam esset optandum. nunc si Partus mouet aliquid, scio non mediocrem fore contentionem. tuus porro exercitus vix unum saltum tueri potest. hanc autem nemo ducit rationem: sed omnia desiderantur ab eo (tanquam nihil denegatum sit ei, quo minus quamparatissimus esset) qui publico negotio prapositus est. Accedit huc, quod successionem futuram propter Galliarum controversiam

versiam non video. tametsi hac de re puto
 te constitutum, quid facturum esses, habere:
 tamen quo maturius constitueres, cum hunc
 euentum prouidebam, visum est ut te face-
 rem cerciorem. nosti enim hac tralatia, de
 Galys constituetur: erit, qui intercedat: dem-
 de alius existet, qui, nisi liberè liceat de om-
 nibus provincijs decernere senatui, reliquas
 impediatur. sic multum, ac diu ludetur, at quo
 ita diu, ut plus biennium in his tricis more-
 tur. Si quid noui de rep. quod tibi scriberem
 haberem, usus essem mea consuetudine, ut
 diligenter, & quid actum esset, & quid ex
 eo fatum sperarem, perscriberem. sane tan-
 quam in quodam silice iam omnia adhaese-
 runt. Marcellus idem illud de provincijs
 urget: sed neque adhuc frequentem senatū
 efficere potuit. quòd si, hoc anno praterito,
 Curio tribunus, & eadem actio de provin-
 cijs introibit: quàm facile tunc sit omnia in-
 pedire, & quàm hoc Casari, & ijs, qui suam
 non reipublice curent, seperet, non te fallit.
 Vale.

EPIST. LIB. VIII.

M. Cœlius S. D. M. Ciceroni.

Non dubito, quin perlatū ad te sit. Appianum à Dolabella reum factum: sanquam non ea, qua existimaueram, inuidia neque enim stulte Appius, qui simul atque Dolabella accessit ad tribunal, introierat in urbem, triumphiq; postulationem abiecerat quo facto retudit sermones, paratiorq; visus est, quàm sperauerat accusator. is nunc in te maximam spem habet. scio tibi cum non esse odio, quàm velis eū obligare, in tua manu est: cū quo simulates si tibi nō fuissent, liberius tibi de tota re esset. nūc si ad illam summā seueritatē legitimū ius exegeris: cauendum tibi erit, ne parum simpliciter, & cādide posuisse inimicitias videaris. in hāc partem porro tutum tibi erit, si quid volueris, gratificari. nemo enim necessitudine, & amicitia te deterritum ab officio dicet. Illud mihi occurrit, quòd inter postulationē, & nominis delationem vxor à Dolabella disc. ssu. quid mihi discedens mandaris, meministi: quid ego tibi scripserim, te nō arbitror oblitum.

oblitum, non est iam tempus plura narrādi. unum illud monere te possum: si res tibi nō displicebit, tamen hoc tempore nihil de tua voluntate ostendas, & expectes, quemadmodum exeat ex hac causa, ne quā inuidiosū tibi sit, si emanarit. porro significatio vlla si intercesserit, clarius, quā debeat, aut expediat, fiat. neque ille tacere eam rem poterit, quæ suæ spei tā oportuna acciderit, quæ quæ in negotio conficiendo tāto illustrior erit, cum præsertim is sit, qui, si perniciosum sciret esse, loqui de hac re, vix tamen se contineret. Pompeius dicitur valde pro Appio laborare. ut etiam putent alterutrum de filiis ad te missurum. Hic nos omnes absolvimus, & hercules confecta, omnia fœda, & inhonesta sunt. Consules autem habemus summa diligentia, adhuc Senatū Consulū nisi de feriis Latinis, nullum facere potuerunt. Curioni nostro tribunatus conglaciat, sed dici non potest, quo modo hic omnia iaceāt. nisi ego cū tabernariis, et aquariis pugnare, veteranus ciuitatē occupasset. si

EPIST. LIB. VIII.

Parthi vos nihil calefaciunt, nos hic frigore
 frigesimus. tamen, quoquo modo hic om-
 nia iacent, potuit sine Parthis. Bibulus
 Amano nescio quid cohorticularum ad-
 sit. hoc sic nuntiatum est. Quod tibi supra
 scripsi, Curionem frigere: iam calet: nā fe-
 uentissime conserpuitur: belissime enim, qui
 de inter Kalando non obtinuerat, transiit
 git ad populum, & pro Casare loqui cœpi-
 legemque viariam, non dissimilem agrariam
 Rulli, & alimentariam, quas iubet edili-
 meteri, iactauit. hoc nondum fecerat, cui
 priorem epistolę partem scripsi. Amabo
 si quid quod opus fuerit, Apio facies, pon-
 to me in gratiam. De Dolabella integrum
 tibi referues, suadeo. & huic rei, de qua
 quor, & dignitati tuę, equitatisque opini-
 ni hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit
 pantheras gręcas me non habere. Vale.

M. Cælius S. D. M. Ciceroni.

Quanta tu istinc decedere cupias ne-
 cio: ego quidem eo magis, quo adha-
 feliciter rem gessisti. dum istic eris, de be-
 Pa

Parthi periculo cruciabor, ne hunc risum
 meum metum aliqui perturbet. Breuiores
 has literas properanti publicanorum tabel-
 lario subito dedi. tuo liberto pluribus verbis
 scriptas dederam. Res autem nouae nullae
 sane acciderunt, nisi haec vis tibi scribi, quae
 certe vis. Cornificius adolescens Or. stillae
 filiam sibi despondit. Paulla valeria, soror
 Triarii, diuortium sine causa, quo die vir è
 prouincia venturus erat, fecit nuptura est
 D. Bruto. nondum retulerat. multa in hoc
 genere incredibilia te absente, acciderunt.
 Ser. Ocella nemini persuasisset se mæchum
 esse, nisi triduo bis deprehensus esset. quæris
 ubi? ubi hercules ego minime vellem. relin-
 quo tibi, quod ab alijs quæras. neque enim
 displicet mihi, imperatorem singulos percun-
 ctari, cùm qua sit aliquis deprehensus. Vale.

M. Caelius S. D. M. Ciceroni.

ET si de rep. quæ tibi scribam, habeo ta-
 men, nihil quo magis gauisurum te putẽ
 habeo quàm hoc. scito C. Sempronium Ru-
 sum, Rufum, mel, ac delicias tuas, calum-

EPIST. LIB. VIII.

niam maximo plausu tulisse, quæris, quæ
 causa? *M. Tutium*, accusatorem suum po-
 ludos Romanos reum lege Plotia de vi fe-
 cit, hoc consilio, quòd videbat, si extraor-
 narius nemo reus accessisset, sibi hoc anni-
 causam esse dicendam. dubium porro illi
 erat, quid futurum esset. nemini hoc defer-
 enunusculum maluit, quàm suo accusator
 itaque sine ullo subscriptore descendit, &
Tutium rerum fecit. at ego, simul atque a-
 diui, innocatus ad subsella rei accurro: sur-
 go, neque verbum de re facio: totum *Sempr-*
nium usque eò perago, ut *Vestorium* quoque
 interponam, & illam fabulam narrem
 quemadmodum tibi pro beneficio dederit,
 quid in iniurijs suis esset quo *Vestorius* ten-
 retur. Hæc quoque magna nunc contentio
 rum tenet. *M. Servilius*, postquam, ut co-
 perat, omnibus in rebus turbat, nec, quòd
 non venderet, quidquam reliquerat, maxi-
 ma nobis traditus erat invidia: neque *La-*
terensis prætor, postulante *Pausania*, nobis
 patronis, quo ea pecunia pervenisset, recipere

re voluit. quòd Pilius, necessarius Attici no-
 stri de repetundis eum postulavit, magna il-
 lico fama surrexit, & de damnatione feruē-
 ter loqui est cœptū. quo vento proicitur Ap-
 pius minor ut implicet, pecuniā ex bonis pæ-
 ternis peruenisse ad Seruiliū, prauaricatio-
 nisq; causam diceret depositum H. S. LXX
 XI. admiraris amentia. quid si actiones stul-
 tissimas, quid, si nefarias patris confessiones
 audisses; mitti in consilium eosdem illos, qui
 litem æstimarant, iudices. cum æquo nume-
 ro sententiæ fuissent, Laterensis, leges igno-
 rans, pronuntiavit quid singuli ordines iu-
 dicassent: et ad extremū, ut solent, atq; Refe-
 ram. postquam discessit, & pro absoluto Ser-
 uilius haberi cœptus, legisq; unum & cen-
 tesimum caput legit, in quo ita erat. Quod
 eorum iudiciū maior pars iudicavit, id ius,
 ratumq; esto: in tabulas absolutum non re-
 tulit, ordinum iudicia perscripsit. postulante
 rursus Appio. cū L. Lollia transiit, &
 se relaturum dixit. sic nūc neque absolutus
 neque damnatus Seruilius, de repetundis,

EPIST. LIB. VIII.

*saucius, Pilio tradetur. nam de diuinatione
 Appius, cum calumniam iurasset, conten-
 ve ausus non est, Pilioque cessit, & ipse
 pecunijs repetundis à Seruilijs est postu-
 lus, & praterca de viureus à quodam suo
 missario est factus. recte hoc par habet.
 Quod ad remp. pertinet, omnino multis d-
 bus, expectatione Galliarum actum nihil
 est. aliquando tamen, re saepe relata, & gra-
 uiter acta & plane perspecta Cn. Pompe-
 voluntate in eam partem, ut eum decederet
 post Kal. Mart. placeret, S. C. quod tibi m-
 si, factum est, auctoritatesq; per scripta.
 C. auctoritates. Pridie kal. Oct. in ade
 pollinis. scribendo affuerunt, L. Domitius
 Cn. F. Abenobarbus. Q. Calius, Q. Metel-
 lus Pius Scipio, L. Villius, L. F. Pom-
 nalis, C. Septimus S. F. Quirina, C. Luc-
 cius C. F. Pup. Hirrus, C. Scribonius C. F.
 Pop. Curio, L. Ateius. L. F. An. Capito,
 M. Oppius M. F. Terentina. Quod M.
 Marcellus cos. U. F. de prouincijs consula-
 ribus: D. E. R. I. C. uti L. Paullus, C. Mar-
 c. illus*

cellus eos. cum magistratum inissent, ad ex kalend. Mart. quæ in suo magistratu futura essent, de consularibus prouincijs ad senatum referrent, neue quid prius ex kalend. Mart. neue quid coniunctum de ea referretur à consulibus: utique eius rei causa per dies comitiales senatum haberent, S. Q. C. facerent? & cum de ea re ad senatum referretur à consulibus, qui eorum in CCC. iudicijs essent, sex abducere liceret: si quid de ea re ad populum, plebem uelato opus esset, ut Ser. Sulpicius, M. Marcellus cos. prætrib. pl. quibus eorum videretur, ad populum, plebemue ferrem: quod ij non tulissent, uti quicumque deinceps essent, ad populum, plebemue ferrent.

S. C. A. pridie kal. Oct. in æde Apollinis scribendo affuerunt, L. Domitius Cn. Fl. Ahenobarbus, Q. Cælius Q. F. Metellus Pius Scipio, L. Villius L. F. Pom. Annalis C. Septimius T. F. Quirina, C. Scribonius C. F. Pop. Curio, L. Ateius L. F. An. Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quod M.

EPIST. LIB. VIII.

Marcellus cos. V. F. de provincijs: D. E.
 R. I. C. senatū existimare neminē eorum
 qui potestātē habēt intercedēdi, impediedū
 morā afferre oportere, quo minus de repu-
 quā primum ad senatū referri, S. Q. C. fieri
 possit, qui impedierit, eū senatū existimarē
 cōtra rēp. fecisse: si quis huic S. C. intercesse-
 rit, senatui placere, auctoritatē perscribi,
 & de ea re ad senatū, populūque referri. Huius
 S. C. intercessit C. Cælius, L. Vicinius, P. C.
 C. Vibius Pansa. Item senatui placere, de
 milibus, quin exercitu C. Casaris sunt, qui
 eorum stipendia emerita, causas, quibus de
 causis missi fieri debeāt, habeat ad hūc ordi-
 nē referri, ut eorū ratio habeatur, causaeque
 cognoscantur. si quis huic S. C. intercesse-
 rit, senatui placere, auctoritatem perscribi
 & de ea re ad senatum, populumque referri.
 Huic S. C. intercessit C. Cælius. C. Pansa
 tribunus plebis. Itemque senatui placere, in
 Ciliciam provinciam, inque VIII. reliquas
 provincias, quas praetoris pro praetore obtine-
 rent, eos, qui praetores fuerunt, neque in pro-
 vincia

uincia cum imperio fuerunt quos eorū ex S.
 C. cū imperio in prouincias pro pratore mis-
 si oporteret, eos sortito in prouincias mitti
 placere Si ex eo numero, quos S. C. in prouin-
 cias ire oporteret, ad numerū nō essent, quā
 in eas prouincias proficiscerētur, tū uti quod
 q. collegium primum pratorū fuisset, neq; in
 prouincias profecti essent, ita forte in prouin-
 cias proficiscerētur: Si ad numerū ij nō es-
 sent, tunc deinceps proximi cuiusque colle-
 gij, qui pratores fuissent, neq; in prouincias
 profecti essent, in sortem conijcerentur quo
 ad is numerus effectus esset, quem ad nume-
 rum in prouincias mitti oporteret: Si quis
 huic S. C. intercessisset, auctoritas perscribe-
 retur. Huic S. C. intercessit C. Caelius C. Pā-
 sa tribun. pl. Ulla præterea Cn. Pompeij sunt
 animaduersa, quæ maxime confidentiam
 attulerunt hominibus, ut diceret, se a. k. 1.
 Mart. non posse sine iniuria de prouincijs
 Cæsaris statuere, post k. 1. Mart. s. non du-
 bitaturum. cum interrogaretur, si quis tum
 intercederēt, dixit, hoc nihil interesse, utrū

EPIST. LIB. VIII.

Caesar senatui dicto audiens futurus nō e-
 set, an pararet, qui senatum decernere nō
 pateretur. Quid si, inquit alius, & consi-
 esse, & exercitum habere volet? at ille, q̄
 clementer. Quid, si filius meus fustem mihi
 impingere volet? his vocibus, ut existima-
 rent homines Pompeio cum Casare esse ne-
 gocium, efficit. itaque iam, ut video, alter
 tram ad conditionem descendere vult. Ca-
 sar, ut aut maneat, neque hoc anno sui ra-
 tio habeatur, aut, si designari poterit, dece-
 dat. Curio se contra eum totum parat. qui
 assequi possit, nescio. illud video bene senti-
 rem, & si nihil effecerit, credere non posse
 me tractat liberaliter, & mihi suo munere
 negotium imposuit. nam si mihi nō dedisset
 eas, quæ ad ludos ei aduectæ erant Africa-
 næ, potuit supersederi. nunc quando dare ne-
 cesse est, velim tibi cura sit, quod à te semper
 petij, ut aliquid istinc bestiarū habeamus:
 Sorianamq̄, syngrapham tibi comendo liber-
 rum Iulonem istuc misi, & Dioginē Gra-
 cum: quibus mandata, & literas ad te de-
 di.

di. eos tibi, & rem de qua misi, velim curæ habeas. nam quàm vehementer ad me pertineat, in ijs, quas tibi illi reddent, literis descripsi. Vale.

M. Coelius S. D. M. Ciceroni. 9

Sic tu, inquis. Hirrum tractasti? imò, si scias, quàm facile, quàm ne contentioni quidem minima fuerit, pudeat te, ausum illum unquam esse incedere tanquam tuum competitorum. post repulsam vero risu facit: cinem bonum ludit, & contra Casarem sententias dicit: expectationem corripit: Curionem prorsus non mediocriter obiurgatus hac repulsa se mutavit. præterea, qui nunquam in foro apparuerit, non multum in iudicijs versatus sit, agit causam liberaliter, sed raro post meridiem. De provincijs quod tibi scripseram idibus Sex. actum iri, interpellat iudicium Marcelli cos. des. in kal. reiecta causa est. ne frequentiam quidem efficere potuerant, has literas ad IIII. nō, Sep. dedi, cum ad eam diem ne profligatum quidem quidquam esset. ut video, causa hæc in
regra

EPIST. LIB. VIII.

Regra in proximum annum transferetur: &
 quantum diuino, relinquendus tibi erit, qui
 prouinciam obtineat. nam non, expedietur
 successorē, in eādē cōditionē, quā cœtera prouin-
 cie, vocantur. hoc mihi non est dubium quo
 tibi magis scripsi, ut ad hunc euentum te p̄-
 rares. Fere literis omnibus tibi de p̄theris
 scripsit, turpe tibi erit, Patiscloum Curioni
 decem misisse, te non multis partibus plures,
 quas ipsas Curio mihi, & alias Africanas
 decē donauit: ne putes illū tantū prædia ru-
 stica dare scire. tu, si modo memoria tene-
 ris, et Cybiratas accersieris, itēq; in Pāphy-
 liā literas miserit (nā ibi plures capi aiunt)
 quod uoles, efficies. hoc uehementius laboro
 nunc, quòd seorsum à collega puto mihi omnia
 paranda. Amabo te, impero tibi: hoc cura,
 soles libenter, ut ego, maiorem partem nihil
 curare. in hoc negotio nulla tua, nisi loquen-
 di, cura est, hoc est imperandi, & mandan-
 di. nam, simul atque erunt capta, qui alant
 eas, & deportent, habes eos, quos ad Sitia-
 nam

nam syngrapham misi. puto etiam, si nullam
 spem mihi literis ostenderis, me isto misurū
 alios. M. Feridium, equitem Romanū amī
 ci mei filium, bonum, & strenuum adolescē-
 tem, qui ad suum negotium istuc venit, ti-
 bi commendo: & terogo, ut eū in tuorum nu-
 mero habeas. agros, quos fructuarios habēt
 ciuitates, vult tuo beneficio, quod tibi faci-
 le & honestum factu est, immunes esse gra-
 tos, & bonos viros tibi obligaris. Nolo te
 putare Fauonium à columnarijs prateritū.
 optimus quisque eum non fecit. Pompeius
 tuus aperte, Casarem prouinciam tenere cū
 exercitu, & consulem esse: tamen hanc sen-
 tentiam dixit, nullum hoc tempore S. C. fa-
 ciendum: Scipio hanc, ut Kal. Mart. de pro-
 uincijs Galijs, nequid coniunctum, referre-
 tur. constritauit hac sententia Balbum Cor-
 nelium: & scio eum conquestum esse cū Sci-
 pione. Calidius in defensione sua fuit diser-
 tissimus, in accusatione satis frigidus. Va-
 le.

M, Caelius S. D. M. Ciceroni. 10

Sanequam

EPIST. LIB. VIII.

Sanequam literis C. Cassij, & Deiotari
 sumus commoti. nam Cassius, cis Euphra-
 tem copias Parthorum esse, scripsit: Deia-
 torus, profectas per Commagenem in provin-
 ciam nostram. ego quidem precipuum me-
 tum, quod ad te attinebat, habui, qui scire
 quam paratus ab exercitu esses, ne quod hic
 tumultus dignitati tue periculum afferret.
 nam de vita, si paratior ab exercitu esses,
 timuissen. nunc hæc exiguitas copiarum re-
 cessum, non dimicationem mihi tuam præ-
 sagiebat. hoc quomodo acciperent homines,
 quam probabilis necessitas futura esset, ve-
 reor etiam nunc, neque prius desinam formi-
 dare, quam tetigisse te Italiam audiero. sed
 de Parthorum transitu nuntij varios ser-
 mones excitarunt. Alius enim, Pompeium
 mittendum, alius, ab urbe non remouendum,
 alius, Casarem cum suo exercitu; alius, con-
 sules; nemo tamen, ex S. C. priuatos. cōsules
 autem, quia verentur ne illud S. C. fiat, ut
 paludati exeant, aut cōtumeliose præter eos
 ad alium res transferatur, omnino senatum
 haberi

haberi nolunt, usque eò, ut parum diligētes
 in rep. videantur. sed honeste, siue negligē-
 tia, siue inertia est siue ille, quem proposui,
 metus, latet sub hac temperantia existima-
 tione, nolle provinciam. à te literæ non vene-
 runt: &, nisi Deiotari subsecutæ essent, in
 eam opinionem Cassius venerat, quæ diri-
 puisset ipse, ut viderentur ab hoste vastata,
 sinxisse bellum, & Arabas in provinciã im-
 misisse, eosq; Parthos esse senatui renuntias-
 se. quare tibi suadeo, quicumque est istic sta-
 tus rerum, diligenter et caute perscribas, ne
 aut velificatus alicui dicaris, aut aliquid,
 quod referret scire, reticuisse. Nunc exitus
 est anni: nam ego has literas ad. XIV. kal.
 Dec. scripsi. plane nihil video ante kal. Ian.
 agi posse. nosti Marcellum, quàm tardus,
 & parum efficax sit, itemq; Seruiũ, quàm
 cunctator. cuiusmodi putas hos esse? aut quã
 id, quod nolint, conficere posse, qui, quæ cu-
 piunt, tamen ita frigide agunt, ut nolle exi-
 stimentur? novis magistratibus autem, si
 Parthicum bellum erit, hæc causa primos
 menses

EPIST. LIB. VIII.

mēses occupabit. sin autem aut nō erit istud bellū, aut tantū erit, ut vos, aut successores, paruis additis copijs, sustinere possint: Curionē video se dupliciter iactaturum, primū, ut aliquid Casari adimat, inde, ut aliquid Pōpeio tribuat, quod duis, quālibet tenne munusculū. Paullus porro nō humane de provincia loquitur. huius cupiditati occursum est Furnius noster. plures suspicari nō possū. haec noui alia, quæ possūt accidere, nō cerno multa tēpus afferre, et preparata multa scio, sed intra fines hos, quacunq; acciderint, vertentur. Illud addo, aētionēs C. Curioni de agro cāpano: de quo negāt Casarē laborare, sed Pōpeiū valde velle, ne vacuus adueniēti Casari pateat. Quod ad tuū decessum attinet, illud tibi nō possū polliceri, me curaturū, ut tibi succedatur: illud certe prestabo, ne quid āplus prorogetur. tui cōsiliij est, si tēpus, si senatus coget, si honeste à nobis recusari nō poterit, velis ne perseuerare. mei officij est meminisse, qua obtestatione decedens mihi, ne paterer fieri, mandaris. Vale.

Non diu, sed acriter nos tuæ supplicatio-
 nes torserunt. incideramus enim in dif-
 ficilem nodum. nam Curio tui cupidissimus,
 cui omnibus rationibus comitiales eripiebã-
 tur, negabat se ullo modo pati posse, decerni
 supplicationes, ne, si quid furore Pauli ade-
 ptus esset boni, sua culpa videretur amisisse,
 & prauaricator causæ publicæ existimare-
 tur. itaque ad pacationem descendimus: et cõ-
 firmarunt consules, se his supplicationibus
 in hunc annũ nõ vsuros. plane, quòd utrius-
 que consulibus gratias agas, est, Paulo ma-
 gis certe. nam Marcellus sic respondet ei,
 Spem in istis supplicationibus non habere:
 Paullus se omnino in hunc annum non edi-
 turum. Renuntiatum nobis erat, Hirrum
 diutius dicturum. Prendimus eum: non mo-
 do non fecit, sed, cum de hostibus ageretur,
 & posset rem impedire, si, ut numeraretur,
 postularet, tacuit: tantum Catoni assensus est
 qui de te iã locutus honorifice, nõ decretat,
 Supplicatiões. tertius ad hos Fauonius acces-
 sit,

EPIST. LIB. VIII.

sit. quare: pro cuiusque natura, & instituto
 gratia sunt agenda, his, quòd tantum volu-
 tatem ostenderunt pro sententia, cum impe-
 dire possent, non pugnarunt, Curioni verò
 quòd de suarum actionum cursu tua causa
 deflexit. nam Furnius, & Lentulus, ut de-
 buerunt, quasi eorum res esset, una nobiscum
 circumierunt, & laborarunt. Balbi quoque
 Cornelij operã, et sedulitatem laudare possunt.
 nam cum Curione vehementer locutus est:
 & eum, si aliter fecisset, iniuriam Casari
 facturum dixit: tum eius fidem in suspicio-
 nem adduxit. decrerant, qui iniquè transi-
 gi volebant, Domitij, Scipiones. quibus hac
 re ad intercessionem euocandam interpel-
 lantibus, venustissime Curio respondit, se eo
 libenter non intercedere, quòd quosdã, qui
 dicernerent, videre confici nolle. Quod ad
 temp. attinet, in unam causam omnis contẽ-
 tio coniecta est, de provincijs inquã adhuc
 incubuisse cum senatu Pompeius videtur,
 ut Caesar ante id. Nou. decedat. Curio om-
 nia potius subire constituit, quàm id pati:

ceteras

ceteras suas abiicit actiones. Nosti porro,
 quos tu bene nosti, ad extremum certamen
 rem deducere non audent. Scena rei totius
 hæc. Pompeius, tanquam Casarem non im-
 pugnet, sed, quod illi equum putet, constituat,
 ait Curionem querere discordias. valde au-
 tem non vult, & plane timet, Casarem con-
 sulem designari prius, quam exercitum, et pro-
 vinciam tradiderit. accipitur satis male à Cu-
 rione: & totus eius secundus consulatus ex-
 agitur. hoc tibi dico: si omnibus rebus pre-
 ment Curionem, Casar defendetur: intercesso-
 rem si, quod videntur, reformidabunt, Casar,
 quoad volet, manebit. quam quisque sententiam
 dixerit, in commentario est rerum urbanarum: è
 quo tu, quæ digna sunt, selige: multa transi,
 in primis ludorum explosiones. & funerum, &
 ceterarum ineptiarum plura habet inutilia.
 denique malo in hac parte errare, ut quæ non
 desideras, audias, quam quidquam, quod opus
 est, prætermittatur. Tibi curæ fuisse de Si-
 tiano negotio, gaudeo: sed quando suspicaris
 minus certa fide eos tibi visos, tanquam pro-

curator sic agas, rogo. Vale.

M. Cælius S. D. M. Ciceroni.

Pudet me tibi confiteri, & queri de Ap-
 piy, hominis ingratiſſimi, iniurijs, qui
 me odiſſe, quia magna mihi debebat benefi-
 cia, cœpit: & cum homo auarus, ut ea ſolu-
 ret, ſibi imperare non poſſet, occultũ bellum
 mihi indixit, ita occultũ tamẽ, ut multi mi-
 hi renuntiarent, & ipſe facile ad animaduer-
 terẽ male eũ de me cogitare. poſtea quã ve-
 ro cõperi eũ collegiũ tentaffe, deinde apertũ
 vũ quibuſdã locutũ, cũ L. Domitio, ut nũ-
 eſt, mihi inimiciſſimo homine, deliberare ve-
 le, hoc munuſculum deferre Cn. Põpcio: ipſum
 reprehenderem, & ab eo deprecarer iniuri-
 quem vitam mihi debere putarem, impetra-
 re à me non potui. quid ergo eſt? tum quã
 aliquid, amicis, qui teſtes erant meorum
 illum meritorum, locutus ſum. poſtea quã
 illum, ne cui ſatisfaceret quidem, me digni-
 habere ſenſi, malui collega eius, homini ali-
 oſſimo mihi, & propter amicitiam tuam
 non aequiſſimo, me obligare, quã illius ſi-
 m 1

mie vultum subire. id postquam rescit, ex-
 canduit, & me causam inimicitiarum qua-
 rere clamitavit, ut, si mihi in pecunia mi-
 nus satisfacisset, per hanc speciem simultatis
 eum confectarer. postea non destitit accer-
 sere palam Servium accusatorem, inire eum
 Domitio cinsilia. quibus cum parum proce-
 deret, ut vlla lege mihi poneret accusatorẽ,
 cõPELLARI ea lege me voluerunt, qua dicere nõ
 poterat. insolentissimi homines summis Circẽ
 sibus ludis meis postulandũ me lege Scãtina
 curant. vix hoc erat Pota elocutus, cum ego
 Appiũ censorẽ eadẽ lege postulavi. quod ma-
 lius caderet, nihil vidi. nã sic est à populo, et
 non infimo quoque approbatum, ut maio-
 rem Appio dolorem fama, quã postula-
 tio, attulerit. præterea cœpi sacellum, in do-
 mo quod est, ab eo petere. Conturbat me mo-
 ra serui huius, qui tibi literas attulit. nam,
 acceptis prioribus literis, amplius quadra-
 ginta māsit. Quid tibi scribam nescio. Scis
 Domitio diem timori esse? epe x̄to te valde,
 & quãprimum videre cupio. A te peto, ut

meas iniurias proinde doleas, ut me existimas & dolere, & tuas ulcisci solere. Val

M. Caelius S. D. M. Ciceroni.

Gratulor tibi affinitate viri mediis dius optimi. nā hoc ego de illo existimo. cætera porro, quibus adhuc ille sibi parū utilis fuit, & ætate iam sunt decursa, & consuetudine, atq; auctoritate tua pudor Tullia, si qua restabunt, cōfido celeriter oblatū iri. nō est enim pugnax vitij, neq; habes ad id, quod melius sit, intelligendū. deinde, quod maximū est, ego illū valde amo. vides Cicero Curionem nostrum lautum intercessionis de provincijs exitum habuisse? nam cum de intercessione referretur: quæ relatio fiebat ex S. C. primaq; M. Marcelli sententia pronuntiata esset, qui agendum cum trib. pl. censebat: frequens senatus in alia opinia iit, stomacho est scilicet Pompeius Magnus nunc ita languenti, ut vix id, quod sibi placeat, reperiat. transierant illuc, ut ratio esset eius habenda, qui neque exercitus neque provincias traderet. quemadmodum hoc

hoc Pompeius laturus sit, cū cognoscat, quid
nam reip. futurum sit, si aut non curet, vos
senes diuites videtis. Q. Hortensius, cum
litteras scripsi, animam agebat. Vale.

M. Coelius S. D. M. Ciceroni. 14

Tanti non fuit Arsacem capere, Seleu-
ciam expugnare, ut earum rerum, qua
hic gesta sunt, spectaculo careres nunquam
tibi oculi doluissent, sin in repulsa Domitij
vultum vidisses. magna illa comitia fuerūt
& plane studia ex partium sensu apparue-
runt. perpauci, necessitudinem secuti, officii
praestiterunt. itaque mihi est Domitius in-
micissimus, ut ne familiarem quidem suum
quenquam tam oderit, quam me, atque eo
magis, quod per iniuriam sibi putat ereptū,
cuius ego auctor fuerim. nunc furit tam ga-
visos homines suum dolorem, unumque me
studiosorem Antony. Nam Cn. Saturniū
adolescens ipse Cn. Domitius reum fecit,
sanequam superiore à vita inuidiosū. quod
iudicium nunc in expectatione est, etiam
in bona spe, post Sex. Peducei absolutionem

EPIST. LIB. VIII.

De summa rep. saepe tibi scripsi me animum
 pacem non videre: quo propius ea contentum
 quam fieri necesse est, accedit, eo, clarius
 periculum apparet. propositum hoc est, de quo
 qui rerum potiuntur sunt dimicaturi, quod
 Cn. Pompeius constituit non pati, C. Cas-
 rem consulere aliter fieri, nisi exercitum, &
 prouincias tradiderit: Casari autem per-
 suasum est, se saluum esse non posse, si ab ex-
 ercitu recesserit. fert illam tamen conditi-
 onem, ut ambo exercitus tradat. sic illi am-
 res, & inuidiosa coniunctio non ad occultum
 recedit obtreccationem, sed ad bellum se eru-
 pit. neque, mearum rerum quid consilij ca-
 piam, reperio: neque dubito, quin te quoque
 hac deliberatio sit perturbatura. nam mihi
 cum hominibus his & gratia, & necessitate
 do: tum causam illam, non homines odi.
 Iud te non arbitror fugere, quin homines
 dissensione domestica debeant, quam diu
 milititer sine armis certetur, honestiorem se
 qui partem, ubi ad bellum, & castra ven-
 tum sit, firmiter, & id melius statuere
 quo

quod tutius sit. In hac discordia video. Cn.
 Pompeium senatum, quicq; res iudicant, se-
 cum habiturum, ad Cæsarem omnes, qui cū
 timore, aut mala spē viuant, accessuros: ex-
 erciturum conferendam non esse. omnino sac-
 spatij sit ad considerandas utriusq; copias,
 & ad eligendam partē. Prope oblitus sum,
 quod maxime fuit scribendū. Scis Appiū cō-
 sorem hic ostenta facere? de signis, & tabu-
 lis, de agri modo, de aere alieno acerrime a-
 gere? persuasum est ei, censurā lomentū, auo-
 nitriū esse. errare mihi videtur. nā sordes e-
 luere vult, venas sibi omnes, et viscera ape-
 rit. curre, per deos, atq; homines, & quāpri-
 mum hęc risum veni: legis Scantiniæ iudi-
 cium apud Drusum fieri: Appium de tabu-
 lis, & signis agere. crede mihi, est properan-
 dum. Curio noster sapienter id, quod remi-
 sit de stipendio Pōpeij fecisse existimatur.
 ad summam queris, quid putem futurum?
 si alteruter eorū ad Parthicū bellū nō eat,
 video magnas impēdere discordias, quas fer-
 rū, & vis iudicabit, uterq; & animo, & co-

EPIST. LIB. VIII.

p̄ys est paratus. si sine summo periculo fieri
posset, magnum & iucundum tibi fortunae
spectaculum parabat. Vale.

M. Caelius S. D. M. Ciceroni.

ECquando tu hominem ineptiorem, quam
iuuenum Cn. Pompeium, vidisti, qui tantam
urbem, qui tam nugax esset, commoritur? et
quem autem Cesare nostro acriorem in re
bus gerendis, eodem in victoria temperati-
orem aut legisti, aut audisti? quid est? num
tibi nostri milites, qui durissimis, & frigi-
dissimis locis, teterrima hyeme, bellum am-
bulando confecerunt, malis orbiculatis esse
p̄asti videntur. quid? iam inquis gloriose om-
nia. si scias, quam sollicitus sum, tum hanc
meam gloriam, quae ad me nihil pertinet, de-
rideas. Quae tibi exponere nisi coram non
possum: idque celeriter fore spero. nam mihi
cum expulisset ex Italia Pompeium, consti-
tuit ad urbem vocare: id quod iam existi-
mo confectum: nisi maluit Pompeium Bru-
disij circumsedere. peream, si minima cau-
sa est properandi isto mihi, quod te videre,
&

& omnia intima conferre discupio. habeo
 autem quàm multa. huic vereor, quod solet
 fieri, ne cum te videro, omnia obliuiscar. sed
 tamen quodnam ob scelus mihi necessarium
 retro ad alpes versus incidit? adeo. quòd In
 remelij in armis sunt, neque de magna cau-
 sa. Bellienus, verna Demetrii, qui ibi cum
 praesidio erat, Domitium quendam, nobile
 illic, Caesaris hospitem, à contraria factione
 nummis acceptis, comprehendit, & strangu-
 lauit. ciuitas ad arma ijt. eò nunc cohorti-
 bus mihi per niues eundum est. Vsq; uequaq;
 inquis, se Domitij mali dant. Vellem qui-
 dem Venere prognatus tantum animi ha-
 buisset in vestro Domitio, quantum ipse ca-
 denatus in hoc habuit. Ciceroni F. S. D.

M. Caelius S. D. M. Ciceroni. 16

E Xanimatus sum tuis literis: quibus te
 nihil nisi triste cogitare ostendisti: neq;
 id quid esset, perscripsisti: neque non tamen,
 quale esset quod cogitares, aperuisti. has illi
 co ad te literas scripsi. Per fortunas tuas cò-
 turo, per liberos te oro, & obsecro, ne quid

EPIST. LIB. VIII.

grauius de salute, & incolumitate tua con-
 sulas, nam deos, hominesq³, amicitiamq³, no-
 stram testificor, me neque temere tibi præ-
 dixisse, neque temere monuisse, sed postquã
 Casarem conuenirẽ, sententiamq³, eius, qua
 lis futura esset parta victoria, cognouerim,
 te certiozem fuisse. Si existimas eandẽ ra-
 tionem fore Casari in dimittendis aduersa-
 rijs, & conditionibus ferendis, erras. nihil
 nisi atrox, & scruum, cogitat, atque etiam
 loquitur: iratus senatui exijt: his interces-
 sionibus plane incitatus est. non mehercule
 erit deprecationi locus. quare si tibi tu, si fi-
 lius vnicus, si domus, si spes tuæ reliquæ ti-
 bi caræ sunt, si aliquid apud te nos, si vir op-
 timus gener tuus valet: eorũ fortunas non
 debes velle conturbare, vt eam causam in
 cuius victoria salus nostra est, odisse, aut re-
 linquere cogamur, aut impiam cupiditatem
 contra salutem tuã habeamus. deniq; illud
 cogita, quod offensæ fuerit, in ista cunctatio-
 ne te prius subiisse. nunc te contra victorem
 facere, quem dubijs rebus ledere noluisti, et
 ad

ad eos fugatos accedere, quos resistentes se-
 qui nolueris, summæ stultitiæ est. vide, ne,
 dum pudet te parum optimatem esse, parvò
 diligenter, quid optimum sit, eligas. quòd
 si totum tibi persuadere non possum: saltem
 dum, quid de Hispanijs agamus, scitur, ex-
 pectat: quas tibi nuntio aduentu Caesaris fo-
 re nostras. quam istæ spem habeant amissis
 Hispanijs, nescio: quod porro tuum consiliũ
 sit ad desperatos accedere, non fidius re-
 perio. hoc, quod, tu, non dicendo, mihi signifi-
 casti, Caesar audierat: ac simul atque, aue,
 mihi dixit, statim, quid de te audisset, expo-
 suit. negavi me scire: sed tamen ab eo petij,
 ut ad te literas mitteret, quibus maxime
 ad remanendum commoueri posses. me secũ
 in Hispaniam ducit. nam, nisi ita faceret,
 ego prius, quàm ad urbem accederẽ, ubicũ-
 que esses, ad te percurrissem, & hoc à te præ-
 sens contendissem, atq; omni vi te retinuis-
 sem. Etiã atq; etiam, mi Cicero cogita, ne te
 tuosq; õnes funditus euertas, ne te sciẽs, pru-
 dẽsq; eò demittas, nõde exitũ vides nullũ esse
 quòd

EPIST. LIB. VIII.

quòd si te aut voces optimatum cōmouent,
 aut nonnullorum hominum insolentiam, &
 iactationem ferre non potes: eligas, censeo,
 aliquod oppidum vacuum à bello, dum hæc
 decernuntur, quæ iam erunt confecta. id si
 feceris, & ego te sapienter fecisse iudicabo,
 & cesarem non offendes. Vale.

M. cælius S. D. M. ciceroni. 17

ERgo me potius in Hispania fuisse tum,
 quàm Formijs, cum tu profectus es ad
 Pompeium? quod utinam aut Ap. claudius
 in ista parte, aut C. curio: cuius amicitia me
 paulatim in hanc perditã causam imposuit.
 nam mihi sentio bonam mentem iracundia
 & amore ablatam, tum tu porro, cum ad te
 proficiscens noctu Ariminum, venissem, diè
 mihi pacis mandata das ad cesarem, et mi-
 rificium ciuem agis, amici officium neglexi-
 sti, neque mihi consulisti. neque hæc dico,
 quod diffidam huic causa: sed, crede mihi,
 perire satius est, quàm hos videre. quod si ti-
 mor vestræ crudelitatis non esset, eiekti iam
 pridem hinc essemus. nam hic nunc, præter
 fœnera-

foeneratores paucos, nec homo, nec ordo quis
 quam est, nisi Pompeianus. equidem iam ef-
 feci, ut maxime plebs, & qui antea noster
 fuit, populus vester esset. cur hoc, inquis?
 imo reliqua expecta: vos inuitos vincere coe-
 gero. arruntanum me catonem. vos dormitis,
 nec haec adhuc mihi videmini intelligere,
 quoniam nos pateamus, & quoniam simus embecilli.
 atque hoc nullius praemij spe faciam, sed
 quod apud me plurimum solet valere dolo-
 ris, atque indignitatis causa. quid istic faci-
 tis? praelium expectatis quod firmissimum
 est? vestras copias non noui: nostri val-
 de pugnare, & facile algerere, &
 esurire consuerunt.

Vale.

C I.

CICERONIS EPISTO-
LARVM AD VARRONEM,
ET ALIOS,
LIBER XI.

ARGVMENTVM.

*Aduentum cupit Varronis, quòd in eius
librorumq; consuetudine omnem sp̄e reposu-
it leniendi doloris, quem ex afflictà republ.
sapiebat.*

*M. Cicero S. D. M. Terentio
Varroni.*

EX ijs literis, quas Atticus à te missas
mibi legit, quid ageres, & ubi esses, co-
gnoui: quādo autem te visuri essemus, nihil
sane ex eisdem literis potui suspicari. in sp̄e
tamen venio, appropinquare tuum aduentū
qui mihi utinam solatio sit. et si tot, tātisq;
rebus urgemur, ut nulla alienationem quis
quam non stultissimus sperare deb eat. sed
tamen aut tu potes me, aut ego te fortasse
aliqua re iuuare. scito enim me, posteaquam
in urbem venerit, rediisse cū veteribus ami-
cis,

tis, id est cum libris nostris in gratiam. et si
 non idcirco eorū usum dimiseram, quòd ijs
 succenserē, sed quòd eorū me suppudebat. vi-
 debar enim mihi, cum me in res turbulen-
 tissimas, infidelissimis socijs, demissem, præ-
 ceptis illorum non satis paruisse, ignoscunt
 mihi, & reuocant in consuetudinem pristi-
 nam: te quæ, quòd in ea permanseris, sapien-
 tiorē, quàm me, dicunt fuisse, quamobrem
 quando placatis his utor, videor sperare de-
 bere, si te viderim, & ea, quæ perimant,
 & ea, quæ impendeant, me facile transitu-
 rum. quamobrem, siue in Tusculano, siue in
 Cumano ad te placebit, siue, quòd minime
 velim, Romæ dummodo simul simus, perfici-
 am profecto, ut id vrique nostrum commo-
 dissimum esse videatur. Vale.

Cicero S. D. Varroni.

2

CAninius, idem tuus, & idem noster,
 cum ad me peruesperi venisset, et se po-
 stridie mane ad te iturū esse dixisset, dixit
 ei me daturū aliqd mane, et, ut peteret rogā-
 ni. scripsi epistolā noctu, ne ille ad me redijt
 oblitus

EPIST. LIB. VIII.

oblitum credidi. attamen eam ipsam epistolam mississem, per meos, nisi audissem ex eodem, postridie te mane è Cusculano exiturum. at tibi repente, paucis post diebus, cui minime expectarem, venit ad me Caninius mane, proficisci ad te statim, dixit. et si erat $\epsilon\omega\lambda\omicron\varsigma$ illa epistola, praesertim tantis postea nouis rebus allatis: tamen perire meam lucubrationem nolui, & eam ipsam Caninio dedi. sed cum eo, & homine docto, & amantissimo tui, locutus ea sum, quae pertulisset illum ad te existimo. Tibi autem idem consilij do, quod mihi met ipsi, ut vitemus oculos hominum, si linguas minus facile possumus, qui enim victoria se efferunt, quasi victos nos intuentur: qui autem victos esse nostros moleste ferunt, nos dolent viuere. Quæris fortasse, cur, cum hæc in vrbe sint, non absim quem admodum tu. tu enim ipse, qui & me, & alios prudentia vincis, omnia, credo, vidisti, nihil omnino te fefellit. Quis est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat? usquam incurrat? Ac mihi quidem iam

iam pridem venit in mentem, bellum esse, alio
 quo exire, ut ea, qua agebantur hic, quaeque
 dicebantur, nec viderem, nec audirem. sed
 calumniabar ipse: putabam, qui obviam mihi
 venisset, ut cuique commodum esset, suspi-
 caturum, aut dicturum etiam, si non suspi-
 cetur: Hic aut metuit, & ea re fugit, aut al-
 iquid cogitat, & habet navem paratam. de-
 nique, leuissime qui suspicaretur, & qui for-
 tasse me nouisset optime, putaret me idcirco
 discedere, quod quosdam homines oculi mei
 ferre non possent. Hac ego suspiciens, adhuc
 Roma maneo: & tamen λεληθότως con-
 suetudo diuturna callum iam obduxit sto-
 macho meo. Habes rationem mei consilij tibi
 igitur haec. censeo latendum tantisper ibi-
 dem, dum deferuescat haec gratulatio. & si-
 mul dum audiamus, quemadmodum negotium
 confectum enim esse existimo, magni autem in-
 tererit, qui fuerit victoris animus, qui exitus
 rerum. quanquam, quod me coniectura dis-
 cat, habeo: s. d. exspecto tamen, te verum volo,
 nisi ipse rumor iam raucus erit factus, ad

EPIST. LIB. IX.

Baias venire. erit enim nobis honestius etiã
 cum hinc discesserimus, videri venisse in il-
 la loca ploratum potius, quã natatum. Sed
 hæc tu melius: modo stet nobis illud, vna vi-
 vere in studijs nostris, à quibus antea dele-
 ctationem modo petebamus, nunc vero etiã
 salutẽ: non deesse, si quis adhiberet volet nõ
 modo ut architectos, verũ etiã ut fabros ad
 edificandã remp. potius libenter accurrere:
 sin nemo utetur opera, tamen & scribere, et
 legere πολιτικῶς, & si minus in curia, atq;
 in foro, at in literis, & libris, ut doctissimi
 veteres fecerunt, nauare reipũ. & de mori-
 bus, ac legibus querere. Mihi hæc videtur.
 tu quid sis acturus, & quid tibi placeat, per
 gratum erit, si ad me scripseris.

Cicero S. D. Varroni.

ET si, quid scriberem, non habebã: tamen
 Caninio ad te eunti non potui nihil dare
 quid ergo potissimũ scribã? quod velle te pu-
 ro, cito me ad te esse venturũ. etsi vide quã
 satis ne rectum sit, nos hoc tanto incendio ci-
 uitatis, in istis locis esse. dabimus sermonẽ
 ijs.

his, qui nesciunt nobis, quocumque in loco simus eundem cultum, eundem victum esse. quid refert? tamen in sermonem incidemus. valde id, credo, laborandum est, ne cum omnes in omni genere & scelerum, & flagitiorum volutentur, nostra nobiscum, aut inter nos cessatio vituperetur, ego vero, neglecta barbarorum inscitia, te persequar. quamvis enim hac sint misera, quae sunt miserrima: tamen artes nostrae nescio quo modo nunc uberiores fructus ferre videntur, quam olim ferebant: siue quia nulla nunc in re alia acquiescimus: siue quod grauitas morbi facit, ut medicinae egeamus, ea quae nunc appareat, cuius vim non sentiebamus cum valebamus. Sed quid ego hac ad te, cuius domi nascuntur, γλαυκῆ ἔης ἁδύνας? nihil scilicet, nisi ut, rescribens aliquid, me expectares. sic igitur facies. Vale.

Cicero S. D. Varroni.

Περί δ' ἡμετέρου με scito κπιδισδωγορ κριναρ. quapropter si venturus es, scito, necesse esse te venire: si autem non es, ἄγε-
λωάτωρ est te venire. Nunc vide, utra te

EPIST. LIB IX

κρίσις magis delectet, καὶ ἔστιν ἰππεία ne, ἀν
 hac, quam noster Diodotus non concoque-
 bat. sed de his etiam rebus, otiosi cū erimus
 loquemur. hoc etiam est κτι καὶ ἔστιν ἰππο
 δ' ὠατόρ. De Costio mihi gratū est: nā id
 etiam Attico mandaram. Tu si minus ad
 nos, nos accurremus ad te, si horum in bi-
 bliotheca habes, nihil deerit. Vale.

Cicero S. D. Varroni.

MIhi vero ad nonas bene maturum vi-
 detur fore, ne q₃ solum propterr ep. sed
 etiam propter anni tempus, quare diem istū
 probo: itaque eundem ipse sequar. Consiliū
 nostri, ne si eos, quidē qui id secuti non sunt,
 non pæniteret, nobis pænitendū putarem. se-
 cuti enim sumus non spem, sed officium: re-
 liquimus autem non officium, sed desperatio-
 nem. ita verecundiores fuimus, quā qui
 se domo non cōmouerunt, saniores, quā qui,
 amissis opibus, domū non reuerterunt. sed ni-
 hil minus fero, quā seueritatem otiosorū:
 & quoquo modo res se habet, magis illos ve-
 reor, qui in bello occiderunt, quā hos curo,
 quibus

quibus nō satisfacimus, quia, viuimus. Mihi si spatium fuerit in Tusculanū ante nonas veniendi, istic te videbo: sin minus, persequar in Cumanum, & ante te certiores faciam, ut lauatio parata sit. Vale.

Cicero S. D. Varroni, 6

CAninius noster me tuis verbis admonuit, ut scriberem ad te, si quid esset, quod putarē te scire oportere. Est igitur aduentus in expectatione: neque tu id ignoras sed tamen, cum ille scripisset, ut opinor, se in Alsense venturum, scripserunt ad eum sine id faceret: multos ei molestos fore, ipsum q̄ multis, Ostia, videri cōmodius, eum exire posse. id, ego non intelligebam quid interesset: sed tamen Hirtius mihi dixit, & se ad eum & Balbum, & Oppium scripsisse, ut ita faceret, homines, ut cognoui, amātes tui. hoc ego idcirco nosse te volui, ut scires, hospitium tibi ubi parares, vel potius utrobique. quid enim ille factururus, incertum est. & simul ostentaui tibi, me istis esse familiarē, & consilijs eorum interesse. quod ego

EPIST. LIB. IX

cur nolim, nihil video. Non enim est idem,
 ferre, si quid ferendū est, & probare, si quid
 probandum non est, & si, quid non probent
 quidem. nescio, prater initiarum. Nam
 hæc in voluntate fuerunt. vidi enim, (nam
 in aberas) nostros amicos cupere bellū, hūc
 autem non tam cupere, quā non timere. et
 go hæc consilij fuerunt, reliqua necessaria.
 vincere autem aut hos, aut illos, necesse est.
 scio te semper mecum in luctu fuisse, cum vi-
 deremus, quā illud ingens malum alteru-
 trius exercitus ex ducū interitu: tū vero, ex-
 tremū malorū omniū esse civilis belli victo-
 riam: quam quidem ego etiam illorum time-
 bam, ad quos veneramus. crudeliter enim
 otiosis minabantur: eratque ijs & tua inui-
 sa voluntas, et mea oratio. nunc vero si e sēp
 nostri potiti, valde intēperantes fuissent: e-
 rāt enim nobis perirati, quasi quidquā de no-
 stra salute decreuissimus, quod non idē illis
 cēsuissemus: aut quasi utilius reip. fuerit, eos
 etiā ad bestiariū auxiliū confugere, quā vel
 mori, vel cum spe si non optima, at aliqua ta-
 men

men viuere. At in perturbata rep. viuimus.
 quis negat? sed hæc viderint ij, qui nulla sibi
 subsidia ad omnes vitæ status parauerunt.
 huc enim ut venirem, superior longius, quàm
 volui, fluxit oratio. cum enim te semper ma-
 gnum hominum duxi, tum, quòd his tempo-
 statibus es prope solus in portu, fructusq; do-
 ctrina percipis eos. qui maximi sunt, ut eò
 cõsideres eaq; tractes. quorũ, et usus, & de-
 lectatio est õnibus istorũ & actis, & volup-
 tatibus antepõnda. equidẽ hos tuos Tuscan-
 lanenses dies instar esse vitæ puto: libenterq;
 omnibus omnes opes concesserim, ut mihi li-
 ceat, vi nulla interpellãte, isto modo viuere.
 quod nos quoq; imitamur, ut possumus, &
 in nostris studijs libentissime conquiescimus.
 quis enim hoc non dederit nobis, ut, cũ ope-
 ra nõstra patria, siue non possit vti, siue no-
 lit, ad eã vitã reuertamur, quã multi docti
 homines, fortasse non recte, sed tamen mul-
 ti etiam reip. præponendam putauerũt? quæ
 igitur studia, magnorum hominum senten-
 tia, vacationẽ habent etiã publici muneris.

EPIST. LIB. IX.

is concedente rep. cur non abutamur? Sed plus facio, quã Caninius mandavit. is enim si quid ego scirem, rogarat. quod tu nescires ego tibi ea narro, quæ tu melius scis, quã ipse, qui narro, faciam. ergo illud quod rogatus sum, ut eorum, quæ temporis huius sint, quæ tua interesse audiero, ne quid ignores.

Cicero S. D. Varroni.

7

CO Enobam apud Seium, cum utriusque nostrum reddita sunt à te literæ. Mihi vero iam maturum videtur. nam, quòd antea te calumniatus sum, indicabo malitiam meam. volebam prope alicubi esset, si quid bonæ salutis *οὐτ' εδύεγχομένω*. nunc quando confecta sunt omnia, dubitandum non est, quin æquis viris. nam, ut audiui de Lucio Casare filio, mecum ipse. Quid hic mihi faciet patri? itaque non desino apud istos, qui nunc dominantur, cœnitare. quid faciam? temporis serviendum est. sed ridicula missa, præsertim cum sit nihil, quod rē deamus.

„ Africa terribili tremit, horrida terra
tumultu

tumultu itaque nullū est ἀποπρῶκῳ γυμένον
 quod non verear. Sed, quod quæris, quando,
 quā, quò nihil adhuc scimus: istuc ipsum de
 Bays. non nulli dubitant, an per Sardiniam
 veniat. illud enim adhuc prædium suum nō
 inspexit, nec ullum habet deterius, sed ta-
 men non contemnit. ego omnino magis arbi-
 tror per Siciliam: vel iā sciemus: aduentat
 enim Dolabella. eum puto magistrū fore.
 τοῖς μοι μαθηταὶ κρείττους ἰουδῶν ἰδῶσθε
 ἄλλωρ. sed tamen si sciam quid tu constitue-
 ris, meum consilium a commodabo potissimū
 ad tuū. quare expecto tuas literas. Vale.

Cicero S. D. Varroni.

F Vsi munus flagitare, quamuis quis ostē-
 derit, ne populus quidem solet, nisi concitatus:
 tamen ego expectatione promissi tui
 moueor, ut admoncam te, non ut flagitē. nisi
 autem ad te quatuor admonitores nō nimis
 verecundos. nosti enim profecto eos eius ado-
 lescentioris Academia. ex ea igitur media
 excitatos misi: qui, metuo, ne te forte flagi-
 tent: ego autem mandavi, ut rogarent. ex-
 pecta-

EPIST. LIB. IX.

pectabam omnino iam diu, meque sustinebā
 ne ad te prius ipse quid scriberem, quā ali-
 quid accepissem, ut possem te remunerari
 quāsimillimo munere: sed, cū tardius face-
 res, id est, ut ego interpretor, diligentius, te-
 neri non potui, quin coniunctionem studio-
 rū, amorisq; nostri quo possem literarum ge-
 nere declararē. feci igitur sermonem inter
 nos habitū in Cumano, cū esset una Pompo-
 nius. tibi dedi partus Antiochinas, quas a
 te probari, intellexisse mihi videbar, mihi sū-
 p̄si Philonis. puto fore, ut, cū legeris mirere
 id nos locutos esse inter nos, quod nunquā lo-
 cuti sumus: sed nosti morē dialogorum, post-
 hac autē, mi Varro, quā plurima, si videbi-
 tur, & de nobis, & inter nos: sero fortasse:
 sed superiorū temporū fortuna reip. causam
 sustineat: hæc ipsi præstare debemus. atque
 utinā quietis temporibus, atq; aliquo si non
 bono, at saltē certo statu ciuitatis, hæc inter
 nos studia exercere possemus. quanquā tum
 quidē vel aliæ quæpiam rationes honestas
 vobis et curas, & actiones darēt, nūc autem
 quid

quid est, sine his cur vivere velimus? mihi vero cū his ipsis vix: his autē detractis, ne vix quidē. Sed hac corā, et sapius. Migrationē, et emptionē feliciter euenire volo tuūq; in ea re consilium probo. Cura vt valeas.

Dolabella S. D. Ciceroni.

SI vales, gaudeo: & ipse valeo, & Tullia nostrā recte valet. Terentia minus belle habuit: sed certum scio, iam conualuisse eam. Præterea rectissime sunt apud te omnia. Etsi nullo tempore in suspicionem tibi debui venire, partium causa potius quam tua, tibi suadere, vt te aut cum Cæsare, nobiscumq; coniungeres, aut certe in otium referres: præcipue nunc, iā inclinata victoria, ne possum quidem in ullam aliam incidere opinionem, nisi in eam, in qua scilicet tua de re tibi suadere videar, quod pie tacere non possum. tu autem, mi Cicero, sit hac accipies, vt, siue probantur tibi, siue non probabuntur, ab optimo certe animo, ac deditissimo tibi & cogitata, & scripta esse iudices. Animaduertis Cn. Pōpeiū nec nominis

suis.

EPIST. LIB. IX.

sui, nec rerum gestarum gloria, nec etiam re-
 gum, aut nationem clientelis, quas ostenta-
 re crebro solebat, esse tutū, et hoc etiā, quod
 infimo cuique contigit, illi non posse contin-
 gere, ut honeste effugere possit, pulso Italia,
 amissis Hispaniis, capto exercitu veterano,
 circumvallato nunc denique: quod, nescio,
 an ulli unquam nostro acciderit imperato-
 ri. quamobrem, quid aut ille sperare possit,
 aut tu, animum aduerte pro tua prudentia.
 sic enim facillime, quod tibi utilissimū erit,
 consilij capies. Illud autem à te peto, ut, si
 iam ille euitauerit hoc periculum, & se ab-
 diderit in classem, tu tuis rebus consulas, &
 aliquando tibi potius, quā cuius, sis ami-
 cus. satisfactum est iam à te vel officio, vel
 familiaritati: satisfactum etiam partibus,
 & ei reip. quam tu probabas. reliquum est,
 ubi nunc est resp. ubi simus potius, quā, dū
 illam veterē sequimur, simus in nulla, qua-
 re velim, mi iucundissime Cicero, si forte
 Pompeius, pulsus his quoque locis, rursus
 alias regiones petere cogatur, ut tu te vel
 Atbe-

Athenas, vel quamuis quietam recipias ciuitatem. quod si eris factururus, velim mihi scribas, ut ego, si villo modo potero, ad te aduolem. quaecunq; de tua dignitate ab imperatore erunt impetranda: qua est humanitate Caesar, facillimum erit ab eo tibi ipsi impetrare. & meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. Erit tua quoq; fides, & humanitatis curare, ut is tabellarius, quem ad te misi, reuertipossit ad me, & à te mihi literas referat. Vale.

Cicero S. D. Dolabella. 10

NON sum ausus Saluto nostro nihil ad te literarum dare: nec mehercule habebam, quid scriberem, nisi, te à me mirabiliter amari: de quo, etiam nihil scribente me te non dubitare certo scio. omnino mihi magis literæ sunt expectanda à te, quàm à me tibi. nihil eni Roma geritur, quod te putem scire curare: nisi forte scire vis, me inter Nicias nostrum, & Vidium iudicem esse, profert alter, ut opinor, duobus velsiculis expectum

EPIST. LIB. IX.

In Nicia : alter Aristarchus hos ὁ βελι? ego
 tãquã criticus antiquus indicaturus sũ,
 utrũ sint ἔ ποιητῆ, an πεμβεβλημένοι. pu-
 ro te nunc dicere: oblitũsne es igitur fũgorũ
 illorũ, quos apud Niciã? & in gentiũ culina-
 rũ cũ Sophia Septimã? quid ergo? tu a deo mi-
 hi excussã seueritatẽ veterẽ putas, ut ne in
 foro quidẽ reliquiã pristinae frõtis appareat
 sed tamẽ suauissimũ συμβιωτῶν nostrũ pra-
 stabo integellũ nec cõmittã, ut si ego cũ con-
 demnaro, tu restituas, ne habeat Plancus
 Bursa, apud quem literas discat. Sed quid
 ago? cum mihi sit incertum, tranquillõne sis
 animo, an, ut in bello, in aliqua maiuscula
 cura, negotiõne versere. labor longius. cum
 igitur mihi erit exploratũ, te libenter esse ri-
 surum, scribam ad te pluribus. te tamẽ hoc
 scire volo, vehementer populum sollicitũ fuit
 se de P. Syllæ morte ante, quã certũ scie-
 rit. nunc quærere desierunt, quo modo perie-
 rit satis putavi se scire. quod sciunt, ego ce-
 tera qui animo equo sero, unum vercor, ne
 hasta C. furis refruxerit. Vale.

Cicero S. D. Dolabellæ suo. 11

VEl meo ipsius interitu mallē literas me-
 as desiderares, quā eo casu, quo sū gra-
 vissime afflictus: quē ferrē certe moderatius
 si te haberē. nā et oratio tua prudens, & a-
 mor erga me singularis multū leuaret. sed
 quoniā breui tēpore, ut opinio nostræ est, te
 sum visurus: ita me affectū offendes, ut mul-
 tū à te possum iuari: non quo ita sint fra-
 ctus, ut aut, hominē me esse, oblitus sim, aut
 fortune succūbendū putē: sed tamen hilari-
 tas illa nostræ, & sūauitas, quæ te præter cæ-
 teros delectabat, erepta mihi omnis est: fir-
 mitatē tamē & constantiā, si modo fuit ali-
 quando in nobis, eandē cognosces, quam re-
 liquisti. Quod scribis, prelia te mea causa
 sustinere: nō tā id laboro, ut, si qui mihi ob-
 trecent, à te refutētur, quàm intelligi cupio
 quod certe intelligitur, me à te amari. quod
 ut facias, te etiā atq; etiā rogo: ignoscas quæ
 breuitati mearū literarum. nā & c. leuiter
 una futuros nos arbitror, & nondum confir-
 malus sum ad scribendum, Vale.

Cicero

EPIST. LIB. IX.

Cicero S. D. Dolabellæ.

12

Gratulor Baijs nostris, siquidem, ut scribis, salubres repente factæ sunt: nisi forte te amant. & tibi assentantur, & tandem, dum tu ades, sunt oblita sui. quod quidem si ita est, minime miror. cælum etiam, & terras vim suam, si tibi ita conveniat, dimittere. Oratiunculã pro Deiotaro, quã requirebas, habebam mecum: quod non putaram: itaque eam tibi misi velim sic legas, ut causam tenuem, & inopem, nec scripturone magnopere dignam. sed ego hospiti veteri, & amico munusculum mittere leuidentis crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti, fortiq; sis, ut tua moderatio, & grauitas aliorũ infamet iniuriam. Vale.

Cicero S. D. Dolabellæ.

13

C. Suberinus Calenus & meus est familiaris, & Leptæ nostri familiarissimi, per necessarius, is, cum, vitandi belli causa, profectus esset in Hispaniam cum M. Varrone ante bellum, ut in ea prouincia esset, in qua nemo

nemo nostrum, post Afranium superatum, bellum ullum fore putaret, incidit in ea ipsa mala, quæ summo studio vitauerat. oppressus est enim bello repentino: quod bellum commotum à Scapula, ita postea confirmatum est à Pōpeio, ut nulla ratione se ab illa miseria eripere posset. Eadē causa fere est M. Plani Heredis, qui itē Calenus, Lepthæ nostræ familiarissimus. Hosce igitur ambos sic tibi cōmendo, ut maiore cura, studio, sollicitudine animi cōmendare nō possim. volo ipsorum causa: meq; in eo vehementer & amicitia mouet, & humanitas. Lepthæ vero cum ita laboret, ut eius fortunæ videatur in discrimen venire, non possum ego non aut proxime, atq; ille, aut etiā æque laborare. quapropter, et si sæpe expertus sum, quantum me amares: tamē sic velim tibi persuadeas, id me in hac re maxime iudicaturum. Peto igitur à te, vel, si pateris, oro, ut homines miseros, & fortuna, quā vitare nemo potest, magis, quàm culpa, calamitosos, cōserues incolumes velisq; per te me hoc muneris cū ipsis ami-

eis hominibus, tū municipio Caleno, quicum
 mihi magna necessitudo est, iū Leptæ, quæ
 omnibus antepono dare. Quod dicturus sū,
 puto equidē non valde ad rē pertinere, sed
 tamen nihil obest dicere. res familiaris alie
 riorum valde ex qua est, alteri vix egue-
 stris. quapropter, quando his Casar vitam
 sua libertate concessit, nec est, quod ijs præ-
 terea magnopere possit adiri: reditū, si me
 tantū amas, quantū certe amas, hominibus
 confice: in quo nihil est, præter viā longam:
 quā idcirco non fugiunt, ut & viuant cum
 suis, & moriantur domi. quod ut enitare, cō-
 tendasq;, vel potius ut perficias, (posse enim
 te, mihi persuasi) vehementer te etiam aliq;
 etiam rogo. Vale.

Cicero S. D. Dolabellæ, eos.

ET si contentus eram, mi Dolabella, tua
 gloria, satisq;, ex ea magnam heretiam
 voluptatemq;, capiebam: tamen non possum
 non confiteri, cumulari me maximo gaudio
 quòd vulgo hominum opinio socium me ad-
 scribat tuis laudibus. neminem conueni, cō-
 uenio

uenio autem quotidie plurimos, sunt enim
 permulti optimi viri, qui, valetudinis cau-
 sa, in haec loca conueniant, praeterea ex mu-
 nicipijs frequentes necessarij mei) quin om-
 nes, cum te summis laudibus ad caelum ex-
 uulerunt, mihi continuo maximas gratias
 agant. negat enim se dubitare, quin tu meis
 praecipis, & consilijs obtemperans, praestan-
 tissimum te ciuem, & singularem consulens
 praebas. quibus ego quanquam verissime pos-
 sum respondere, te, quae facias, tuo iudicio, et
 tua sponte facere, nec cuiusquam egere consi-
 lio: tamen neque plane assentior, ne immi-
 nuam laudem tuam, si omnis a meis consilijs pro-
 fecta videatur. neque valde nego: sum enim
 auidior etiam, quam satis est, gloria. est ta-
 men non alienum a dignitate tua, quod ip-
 si Agamemnoni, regum regi, fuit honestum,
 habere aliquem in consilijs capiendum. Ne-
 fforem: mihi vero gloriosum, te iuuenem con-
 sulem florere laudibus, quasi alumnus dis-
 cipline meae. L. quidem Caesar, cum ad eum e-
 grotum Neapolim venissem, quanquam erat

EPIST. LIB. IX.

oppressus totius corporis doloribus, tamē au-
 xē, quān me plane salutavit, ò mi Cicero, in-
 quit: gratulor tibi, cum tantum vales apud
 Dolabellā, quātum si ego apud sororis filiū
 valerē, iā salui esse possemus. Dolabellæ ve-
 ro tuo & gratulor, & gratias ago: quē qui-
 dē, post te consulē, solum possumus vere cōsu-
 lē dicere, deinde multa de factō, ac de re ge-
 sta: tum nihil magnificentius, nihil præcla-
 rius actum unquā, nihil reip. salutarius. at-
 q; hæc una vox omnium est. A te autē pe-
 to, ut me hanc quasi falsam hæreditatē ali-
 ne glorie sinas cernere, meq; aliqua ex par-
 te in societate tuarum laudum venire pati-
 re. quanquā, mi Dolabella, (hæc enim ioca-
 tus sum) libētius omnes meas, si modo sunt
 aliqua mea laudes, ad te transfuderim, quā
 aliquā partē exhausserim ex tuis. nam cum
 te semper tantum dilexerim, quantum tu in-
 telligere potuisti: tum his tuis factis sic in-
 census sum, ut nihil unquam in amore fue-
 rit ardentius. Nihil est enim, mihi crede,
 virtute fermosius, nihil pulchrius nihil ama-
 bilius.

bilis. Semper amavi, ut scis, M. Brutum, propter eius summū ingenium, suavissimos mores, singularem probitatē, atq; constantiā: tamē idibus Mart. tantum accessit ad amorē, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi iā pridem cumulatum esse videbatur. Quis erat, qui putaret ad eū amorē, quē erga te habebā. posse aliquid accedere? tātum accessit, ut mihi nunc deniq; amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te hortor, & dignitati & gloria servias? proponā tibi claros viros, quod facere solent, qui hortantur? neminē habeo clariorē, quā te ipsum, te imitere oportet, tecum ipse certes. nec licet quidē tibi iā tantis rebus gestis, non tui similē esse. quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. cōtigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis nō modo non inuidiosa, sed etiā popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratissima. hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratuler felicitati

EPIST. LIB. IX.

*mae: sed contigit magnitudine tui animi, tui
 etiam ingenij, atque consilij. legi enim concionem
 tuam: nihil illo sapientius: ita pede tentim, &
 gradatim cum accessus à te ad causam facti,
 tui recessus, ut res ipsa maturitate tibi ani-
 maduertendi omnium concessu daret. libera-
 sti igitur & urbem periculo, & civitatem me-
 tu: neque solum ad tempus maximam utilitatem at-
 tulisti, sed etiam ad exemplum. quo factum, intel-
 ligere debes in te repositam esse rempublicam. tibi que
 non modo tuendos, sed etiam ornandos esse
 illos viros, à quibus initium libertatis pro-
 fectum est. Sed his de rebus coram pluribus pro-
 pediem, ut spero. Tu, quando rempublicam nosque
 conseruas, fac ut diligentissime te ipsum mihi
 Dolabella, custodias. Vale.*

Cicero S. D. Papirio Pato.

15

Duabus tuis epistolis respondebo, vni,
 quam triduo ante acceperam à Zetho
 alteri, quam attulerat Phileros tabellarius
 Ex prioribus tuis literis intellexi pergratam
 tibi esse curam meam valetudinis tuae, quam
 tibi profectam esse gaudeo: sed, mihi crede,
 non

non perinde, ut est reapse, ex literis perspice-
 re potuisti. nam cum à satis multis (nō enim
 possum aliter dicere) & colu me videam, et
 diligi, nemo est illorum omnium mihi te in-
 cundior. nam quod m: amas, quod id & iā-
 pridem, & constanter facis, est id quid m:
 magnum, atq; haud scio, an maximum, sed
 tibi commune cum multis: quod tu ipse tā
 amandus es, tamque dulcis, tamque in om-
 ni genere incundus, id est proprie tuum ac-
 cedunt non Attici, sed falsiores, quam illi
 Atticorum, Romani veteres, atq; urbani
 sales. ego autē (existimes licet quod lubet)
 mirifice capior facetijs, maxime nostrati-
 bus, praesertim cū eas videi primum oblitus
 Latio, tū, cū in urbē nostrā est infusa pere-
 grinitas, nūc vero etiā brachatis, & trans-
 alpinis nationibus, ut nullū veteris l poris
 vestigiū appareat. itaque, te cum vid o, om-
 nes mihi Grattios, omnes Lucilios, vere ut
 dicā, Crassos quoq; & Lellos videre videor
 moriar, si praeter te, quenquam reliquū ha-
 beo, in quo possim imaginē antiquae, & ver-

EPIST. LIB. IX.

*macula festiuitatis agnoscere. ad hos lepores
 cum amor erga me tantus accedat, miraris
 me tanta perturbatione valetudinis tuae tā
 grauiiter exanimatum fuisse? Quòd autem
 altera epistola purgas te, non dissuasorē mi-
 hi emptionis Neapolitanæ fuisse, sed aucto-
 rem commorationis urbanae: neque ego ali-
 ter accepi: intellexi tamen idē, quod his in-
 tellige literis, non existimasse te, mihi licere
 id quod ego arbitrabar, res has non omnino
 quidē, sed magnā partē relinquere. Catullū
 mihi narras, & illa tēpora: quid simile? nō
 mihi quidē ipsi tunc placebat diutius abesse
 ab reip. custodia, sedebamus enim in puppi,
 clauumq; tenebamus: nunc autē vix est in-
 sentina locus. an minus multa S. C. futura
 putas, si ego sim Neapoli? Roma cum sunt,
 & urgeo forum, S. C. scribuntur apud ama-
 torē, familiarē meum, & quidē, cum in mē-
 tem venit, ponor ad scribendū: & ante au-
 dio S. C. in Armeniā, & Syriā esse perlatū
 quod in meā sententiā factum esse dicatur,
 quā omnino mentionē ullā de ea re esse fa-
 ctam.*

Etiam. at q; hoc nolim me iocari putes. nam mihi scio iã à regibus ultimis allatas esse literas quibus mihi gratias agãt, quod se sententia mea reges appellauerim: quos ego nõ modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam, quid ergo est? tamen, quã diu his erit noster hic prefectus moribus, parebo auctoritati tuæ, cum vero ebierit, ad fungos me tuos conferã. domũ si habebo, in denos dies, singulos sumptuariæ legis conferam. sin minus inuenero, quod placeat; decreui habitare apud te. scio enim, me nihil gratius tibi facere posse. Domum Sullanam desperabã iam, ut tibi proxime scripsi, sed tamen non abieci: tu, velim, ut scribis, cum fabris eam perspicias. si enim nihil est in parietibus, aut in tecto vitij; cetera mihi probabuntur. Vale.

Cicero S. D. Papirio Pæto. 16

DElectauerunt me literæ tuæ: in quibus primum amaui amorem tuum, qui te ad scribendum incitauit, verëtem, ne Silius suo nuntio aliquid mihi solitudinis attulisset.

EPIST. LIB. IX.

set. de quo & tu mihi antea scripseras, his
 quidē eodē exemplo, facile ut intelligerē te
 esse commotū, & ego tibi accurate rescripse-
 rā, ut quoque modo, in tali re, atq; tempore
 aut liberarē te ista cura, aut certe leuarem
 sed quando proximis quoq; literis ostendis,
 quantæ curæ tibi sit ea res sic me Pato ha-
 beto, quidquid arte fieri potuerit, (nō enim
 iā satis est consilio pugnare: artificii quod-
 dā excogitandū est) sed tamen, quidquid
 elaborari, aut effici potuerit ad istorū bene-
 uolentiā conciliandā, & colligendā, summo
 studio me conuocatum esse, nec frustra, ut ar-
 bitror. sic enim color, sic obseruo ab omni-
 bus ijs, qui à Casare diligitur, ut ab ijs me
 amari putem. nam, etsi non facile dijudica-
 tur amor verus, & fictus, nisi aliquod inci-
 dat eiusmodi tempus, ut, quasi aurum, igne,
 sic beneuolentiā fidelis periculo aliquo per-
 spici possit: cetera sunt signa communia: sed
 ego vno vtor argumento, quamobrem me ex
 animo, vereq; arbitrer diligi, quòd et nostra
 fortuna ea est, & illorum, ut simulandi con-

sa non sit, De illo autem, quem penes est om-
 nis potestas, nihil video, quod timeam, nisi
 quòd omnia sunt incerta, cum à iure disces-
 sum est: nec præstari quidquam potest, qua-
 le futurum sit, quod positum est in alterius
 voluntate, ne dicam libidine. sed tamē eius
 ipsius nulla re à me offensus est animus. est
 enim adhibita in eare ipsa summa à nobis
 moderatio. Vt enim olim arbitrabar esse
 meū, libere loqui, cuius opera esset in ciuita-
 te libertas, sic, ea nunc amissa, nihil loqui,
 quòd offēdat aut illius, aut eorū, qui ab illo
 diliguntur, voluntatē, effugere autē si velim
 non nullorū acute, aut facete dictorū offen-
 sionem, fama ingenij mihi est abijcienda.
 quòd si id possēt, nō recusarē. sed tamē ipse
 Cæsar habet peracre iudicium, et, ut Ser-
 nius frater tuus, quem literatissimum fuis-
 se iudicio, facile diceret, hic versus Plauti
 nō est, quòd hic est tritas haberet aures no-
 tādis generibus poetarū, et cōsuetudine legē-
 di: sic audio Cæsarem, cum volumina iā cō-
 fecerit $\alpha\omega\phi\theta$ $\gamma\mu\alpha\lambda\omega\nu$, si quid afferatur
ad

EP I S T. L I B. I X.

ad eum pro meo, quod meum non sit reijcere
 solere. quod eo nunc magis facit, quia viuis
 mecum fere quotidie illius familiares. inci-
 dunt autem in sermone vario multa, quae
 fortasse illis, cum dixi, nec illiterata, nec in-
 sulsa esse videantur. haec ad illum cum reli-
 quis actis perferuntur: ita enim ipse manda-
 uit. sic fit, ut, si quid praeterea de me audiat
 non audiendum putet. quamobrem Oeno-
 maio tuo nihil utor. etsi posuisti ioco versus
 Attianos, sed quae est inuidia? aut quid
 nunc mihi invideri potest? verum fac esse
 omnia. sic video Philosophis placuisse, ijs
 qui mihi soli videntur vim virtutis tenere,
 Nihil esse sapientis praestare, nisi culpam, qua
 videor mihi dupliciter carere: & quod ea
 senserim, quae rectissima fuerunt: & quod,
 cum viderem praesidij non satis esse ad ea
 obtinenda, viribus certandum cum valen-
 tioribus non putarim. ergo in officio boni ci-
 uis certe non sum reprehendendus. reliquum
 est, ne quid stulte, ne quid temere dicam, fa-
 ciamque contra potentes. id quoque puto esse
 sa-

Sapiētis. cætera vero, quid quisque me dixisse dicat, aut quomodo ille accipiat, aut qua fide mecum uiuant ij, qui me assidue colunt, & obseruant, prestare non possum. ita fit, ut & superiorum consiliorum conscientia, & præsentis temporis moderatone me consolet, & illam Attij similitudinem non modo iam ad inuidiam, sed ad fortunam transferam: quam existimo, leuem, et imbecillam, ab animo firmo, & graui tanquam fluctum à saxo, frangi oportere. etenim cum plena sint monumenta Græcorum, quemadmodum sapientissimi viri regna tulerint vel Athenis, vel Syracusis, cum, seruiētibz suis ciuitatibus, fuerunt ipsi quodammodo liberi: ego me non putem tueri meum statum sic posse, ut neque offendam animum cuiusquam, nec frangam dignitatem meam? Nunc venio ad iocationes tuas: quando tu, secundum Oenomaum Attij, non, ut olim solebat Attellanum, sed, ut nunc fit, Mimum introduxisti, quem tu mihi populum, quem de narium narras? quam tyrotarichi patinam?

EPIST. LIB. IX.

*facilitate mea ista ferebantur antea: nunc
 mutata res est. Hirtilium ego, & Dolabellā
 dicendi discipulos habeo, cœnandi magi-
 stros. puto enim te audisse, (si forte ad vos
 omnia perferuntur) illos apud me declami-
 tare, me apud illos cœnare. tu autem quod
 mihi bonam copiam exures, nihil est. tum
 enim, cum rem augebas, quasi iuculis te fa-
 ccibā attentiorē: nunc, cū tā æquo animo bo-
 na perdas, nō eo sis cōsilio, ut, cū me hospitio
 recipias, estimationē te aliquā putes accipe-
 re. etiā hoc leuior est plaga ab amico, quā à
 debitore. Nec tamē eas cœnas quero, ut ma-
 gna reliquia fiāt quod erit, magnificū sit, et
 lautū. memini te mihi Phameæ cœnā nar-
 rare. tēperius fiat: cetera eodē modo quod si
 perseueras me ad matris tuæ cœnā vocare,
 feram id quoq;: volo enim videre animum.
 qui mihi audeat ista, quæ scribis, apponere,
 aut etiam polypum Miniani Iouis similem,
 crede mihi, non audebis. ante meum aduen-
 tū fama ad te de mea noua lautitia veniet:
 eam excimesces. neq; est, quod in promulsi-
 de*

de spei ponas aliquid: quã totã sustuli. sole-
 bã enim antea delectari oleis, & lucanicis
 tuis. Sed quid hæc loquimur? liceat modo
 isto venire. tu vero (volo enim abstergere a-
 nimi tui metũ) ad tyrotaricũ hũ antiquũ re-
 di, ego tibi vnũ sumptũ offeram, quod Bal-
 neum cal. faceas oportebu? cetera more no-
 stro superiora illa lufimus. De villa Selicia-
 na & curasti diligenter, & scripsisti face-
 tissime itaq; puto me prætermisurum, salis
 enim satis est, sannionum parum. vale.

M. Cic. S. D. Papirio Pato. 17

Non tu homo ridiculus es, qui cum Bal-
 bus noster apud te fuerit, ex mea que-
 ras, quid de istis municipijs, & agris futu-
 rum putem? quasi ego quidquam sciã, quod
 isto nesciat, aut, si quid aliquando scio, non
 ex isto soleam scire, imò vero, si me amas,
 tu fac, ut sciam, quid de nobis futurum sit.
 habuisti enim in tua potestate, ex quo vel
 ex sobrio, vel certe ex ebrio scire posses. sed
 ego ista, mi Pato, non quero. Primum
 quia de lucro prope iam quadriennium
 vini-

EPIST. LIB. IX.

viuimus, si aut hoc lucrum est, aut haec ut-
 ra, superstitem recip. viuere: deinde, quod sci-
 re quoque mihi videor, quid futurum sit.
 fiet enim, quocumque uolent, qui ualebunt:
 ualebunt autem semper arma. nobis igitur
 satis esse debet, quidquid conceditur. hoc si
 quis pati non potuit, mori debuit. Veientem
 quidem agrum, & Capenatem metuntur.
 hic non longe abest à Tusculano. nihil ta-
 men timeo: fruor, dum licet: opto, ut semper
 liceat. si id minus contigerit: tamen, quan-
 do ego, vir fortis, idemq; philosophus, uiuere
 pulcherrimum duxi, non possum eum non
 diligere, cuius beneficio id consecutus sum.
 qui si cupiat esse rempu. qualem fortasse &
 ille uult, & omnes optare debemus: quid fa-
 ciat, tamen non habet: ita se cū multis colli-
 gavit. Sed longius progredior: scribo enim
 ad te. hoc tamen scio non modo me, qui con-
 silijs non intersum, sed ne ipsum quidē prin-
 cipem scire quid futurum sit. nos enim illi
 seruiamus, ipse temporibus. ita nec ille, quid
 tempora postulatura sint, nec nos, quid ille
 co-

cogitet scire possumus. Hac tibi antea non
 rescripsi, non quo cessator esse solem, praefer-
 tim in litteris: sed, cū explorati nihil haberē
 nec tibi solitudinē ex dubitatione mea, nec
 spem ex affirmatione asserre volui. Illud ta-
 men adscribā, quod est verissimum, me his
 temporibus adhuc de isto periculo nihil au-
 disse. tu tamen pro tua sapientia debebis op-
 tate optima, cogitare difficillima, ferre quae-
 cunque erunt. Vale.

M. Cicero S. D. Papirio Praeto. 18

Cum essem otiosus in Tusculano, propter
 causa quod discipulos obuiā miserā, ut i-
 dem me quāmaxime cōciliarent familiari suo
 accepi tuas literas plenissimas suauitatis:
 ex quibus intellexi, probari tibi consilium,
 quod, ut Dionysius tyrānus, cum Syracusis
 expulsus esset, Corinthi dicitur ludū aperuis-
 se, sic ego, sublatis iudicijs, amisso regno fore
 si, ludum quasi habere ceperim. quid que-
 ris? me quoque delectat cōsiliū. multa enim
 consequor. primum, id quod maxime nunc
 opus est, munio me ad haec tempora, id cu-

EPIST. LIB. XI.

iusmodi sit, nescio: tantum video, nullius a-
 dhuc consilia me huic anteponere. nisi forte
 mori melius fuit: in luctulo, fateor: sed non
 accidit. in acie non fui. ceteri quidē, Pom-
 peius, Lētulus tuus, Scipio, Afranius fade-
 perierūt. at Cato præclare. iā quidē, cū vole-
 mus, licebit: demus modo operā, ne tā neces-
 se nobis sit, quā illi fuit: id quod agimus. er-
 go hoc primū. Sequitur illud: ipse melior sis,
 primū valetudine, quā intermissis exercitia-
 tionibus, amiserā: deinde ipsa illa, si qua fu-
 it in me facultas orationis, nisi me ad has
 exercitationes retulisse, exaruisse. Extremū
 illud est, quod tu nescio an primū putes, plu-
 res iā pavones cōfeci, quā tu pullos columbi-
 nos, tu istic te Atteriano iure delectato, ego
 me hic Hirtiano. veni igitur, si vir est, et di-
 sce iā τὸ πολὺ γόμωρα, quæ quaris. Et si sus-
 Mineruā. sed quando, ut video, a stimatio-
 nes tuas vendere non potes, neq; ollam dena-
 riorū implere: Romā tibi remigrandum est.
 satius est hic cruditate, quā istic fame. Vi-
 deo te bona perdidisse: spero idē istuc fami-
 liares

liares tuos. actū igitur de te est, nisi prouides
 potes multo isto, quē tibi reliquū dicis esse,
 quando cantheriū comediſti, Romā perue
 hi. sella tibi erit in ludo, tanquā hypodidas
 calo proxima: eam puluinus sequetur. Vale.

M. Cic. S. D. Papirio Peto. 19

TAmen à malitia non discedis. tenui-
 culo apparatus significas Balbum fuisse
 contentum. hoc videris dicere, cum reges tā
 sint continentes, multo magis consulares es-
 se oportere. nescis me ab illo omnia expisca-
 tum, recta enim à porta domum meam ve-
 nisse. neque hoc admiror, quod non tuam po-
 tius, sed illud, quod nec ad suam. ego autem
 tribus primis verbis, quid noster Petus? at
 ille adiurans, nusquam se unquam libentius
 hoc si verbis assecutus es, aures ad te affe-
 ram non minus elegantes: sin autem obsonio
 peto à te, ne pluris esse Balbos, quàm diser-
 tos putes. Me quotidie aliud ex alio im-
 pedit. sed si me expediero, ut in ista loca ve-
 nire possim, non committam, ut te sero à me
 certiore factum putes. Vale.

EPIST. LIB. XI.

M. Cic. S. D. Papirio Pato.

20

DVpliciter delectatus sum tuis literis, et
quòd ipse risi, & quòd te intellexi ià
posse redire me autem à te, ut scurram veli-
rem, malis oneratum esse, non moleste tuli.
illud doleo, in ista loca venire me, ut consti-
tueram, non potuisse. habuisses enim non ho-
spitem, sed contubernalem: at quem virum
non eum, quem tu es solitus promulside con-
ficere. integram famem ad ouum affero: ita-
q; ad assum vitulinum opera perducitur. il-
la mea, quæ solebas antea laudare, o hospite
non grauem, abierunt, nam omnē nostrā de
rep. curā, cogitationē. de dicenda in senatu
sententia, cōmentationem causarum abieci-
mus: in Epicuri nos, aduersarij nostri, castra
coniecimus, nec tamen ad banc insolentiam
sed ad illam tuam lautitiam: veterem, dico,
cum in sumptum habebas: & si nunquam plu-
ra prædia habuisti. proinde te para: cū ho-
mine edaci tibi res est, & qui iam aliquid
intelligat. Quia autē homines scis quā
insolentes sint. de discenda tibi sunt sportel-
la,

le, & artogolani tui. nos iam ex areis tantum habemus, ut Verrium tuum, & Camillum, qua munditia homines? qua elegancia? vocare sepius audeamus. sed vide audaciam: etiam Hirtio cenam dedi, sine paupere tamen. in ea cena cocus meus, praeter eius feruens, nihil potuit imitari. Hec igitur est nunc vita nostra. mane salutamus domi & bonos viros multos, sed tristes, et hos victores: qui me quidem perofficose, & peramanter observant. ubi salutatio defluxit, literis me inuoluo: aut scribo, aut lego, veniunt etiam, qui me audiant quasi doctum hominem, quia paulo sum, quam ipsi, doctior, inde corpori omne tempus datur. patriam cliviam & gravius, & diutius, quam vlla mater unicum filium. sed cura, si me amas, ut valeas, ne ego, te iacente, bona tua comedam. statui enim tibi ne egroto quidē parere.

Vale.

M. Cicero S. D. Papirio Pæto. 22.

AInus tandem? insanire tibi videris, quod imitere verborum meorum, ut scribis, fulmina?

EPIST. LIB. IX.

na? tu insanires, si cōsequi nō posses: cū verō
 etiā vincas, me prius irrideas, quā in te, oportet.
 quare nihil tibi opus est illud à Trabea
 sed potius $\alpha\omega\sigma\tau\epsilon\nu\gamma\mu\alpha$ meum. veruntamen
 quid tibi ego videor in epistolis? nōne ple-
 beio sermone agere tecū? nec enim semper eo
 dē modo. quid enim. simile habet epistola
 aut iudicio, aut concioni? quin ipsa iudicia
 non solemus omnia tractare uno modo. pri-
 uatas causas, & eas tenues, agimus subci-
 liis: capitis, aut fama, scilicet ornatus. epi-
 stolas vero quotidianis verbis texere solem.
 Sed tamē, mi Pate, qui tibi venit in mentē
 u gare, Papiriū quēquā unquā nisi plebeio
 fuisse? fuerunt enim patricij minorū gentiū
 quorum princeps L. Papirius Mugillanus:
 cū antea censor cū eodē fuisset, annis post R.
 C. CCCXII. sed tū Papisij dicebantur post
 hūc, XIII fuerūt, sella curuli, ante L. Papi-
 riū Crassū, qui prius Papisius est vocari de-
 situs. is dictator cū L. Papirio Course ma-
 gistro equitum factus est, annis po. R. C.

CCCCXV. & quadrienio post consulcū k'
 Duilio. hunc secutus est Cursor, homo valde
 honoratus: deinde L. Maso adilicins: inde
 multi Masones: quorū quidē tu omniū pa-
 triciorū imagines habeas volo. deinde Car-
 bones, & Turdi insequuntur, hi plebey fue-
 runt: quos contēnas, censeo, nā prater hunc
 Cn. Carbonē, quē Damasippus occidit, ciuis
 ē rep. Carbonū nemo fuit. cognouimus Cn.
 Carbonē, & eius fratrē scurrā: quid his im-
 probius? de hoc amico meo, Rubriæ filio, ni-
 hil dico. tres illi fratres fuere, C. Cn. M.
 Marcus, P. Flacco accusante, condēnatus
 fur magnus ex Sicilia. Caius, accusante L.
 Crasso, cantharidas sumpsisse dicitur. is &
 trib. pl. seditiosus, & P. Africano vim attu-
 lisse existimatus est. hoc vero, qui Lilybei a
 Pōpeio nostra interfec̄tus est, improbius ne-
 mo iudicio, fuit. iā pater eius, accusatus a
 M. Antonio, sutorio atramēto absolutus pu-
 ratur. quare ad partes, censeo, reuertare. ple-
 bey quān fuerint importuni, vides. Vale.

Cicero S. D. Papirio Pæto.

22

Ee 4

1712

EPIST. LIB. IX.

AMa verecundiã, vel potius libertatẽ
 loquendi, atq; hoc Zenoni placuit. ho-
 mini me hercule acuto: & si Academia no-
 strã cũ eo magna rixa est. sed, ut dico, pla-
 cet Stoicis suo quancq; rem nomine appella-
 re, sic enim differunt, nihil esse obscenum, ni-
 hil turpe dictu: nam, si quod sit in obscenita-
 te flagitium, id aut in re esse, aut in verbo,
 nihil esse tertium. in re non est itaq; nõ mo-
 do in comœdijs res ipsa narratur, ut ille in
 Demiurgo modo, (forte nosti canticũ: me-
 ministi Roscium) Ita me destituit nudum:
 totus est sermo verbis tectus, re impudẽtior
 sed etiam in tragœdijs. quid est enim illud?
 Quæ mulier vna? quid, inquam, est? Vsurpa-
 ta duplex cubile. quid illud? Phœari hic cu-
 bile inere est ausus. quid est? Virginem me-
 quondam inuitum per vim violat. Iupiter
 bone, violat? atqui idem significat, sed alte-
 rum nemo tulisset. Vides igitur, cum eandẽ
 res sit, quia verba non sint, nihil videri tur-
 pe. ergo in re non est: multo minus in verbis.
 si enim, quod verbo significatur, id turpe
 non

nō est : verbū, quod significat, turpe esse non
 potest. Anum appellas alieno nomine, cur
 non suo potius? si turpe est, ne alieno quidem:
 si non est, suo potius. Caudam antiqui penem
 vocabant, ex quo est propter similitudinem
 peniculus: at hodie penis est in obscenis. at
 vero Piso ille Frugi in annalibus suis querit̃
 tur adolescentes peni deditos esse. quod tu
 in epistola appellas suo nomine, ille rectius
 penem, sed quia multi, factum est tam ob-
 scenum, quā id verbum, quo tu usus es.
 quid, quod vulgo dicitur, cum nos te volu-
 mus conuenire, nunc obscenum est? memini
 in senatu disertum consularem ita eloqui.
 Hanc culpam maiorem, an illā dicā? potuit
 obscenus? non, inquis, non enim ita sensit.
 non ergo in verbo est, docui autem in re non
 esse: nusquam igitur est. Liberis dare operā
 quā honeste dicitur. etiam patres rogant
 filios: eius operā nomen non audent dicere.
 Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicē.
 is Connus vocitatus est. num id obscenum
 putas? Cum loquimur, terni, nihil flagitij
 di-

EPIST. LIB. IX.

dicimus: at, cum bini, obscenum est, Græcis
quidē, inquires, nihil est ergo in verbo, quā do
et ego græce scio: et tamen tibi dico boni, id
q̄, tu facis, quasi ego græce, non latine, dixe
rim. Rura, & menta, recte utrunque. volo
mentam pusillam ita appellare, ut rutulam,
nō licet. Bella rectoriola dicis, dic ergo etiā
panimenta isto modo: non potes. Vides igitur
nihil esse, nisi ineptias, turpitudinē nec
in verbo esse, nec in re, itaque nusquam esse.
Ergo in verbis honestis obscena ponimus.
quid enim, non honestum verbum est diu-
sio? at inest obscenum. cui respondet inter-
cepto. num hæc ergo obscena sunt? nos au-
tem ridicule, si dicimus, ille patrem strangu-
lauit, honorem non præsumur. sin de Aure-
lia aliquid, aut Lollia, honos præfandus est.
Et quidem iam nō etiā obscena verba pro
obscenis sunt. batuit, inquit, impudenter: de-
psit, multo impudentius. at qui neutrum est
obscenum. Stultorum plena sunt omnia. Te-
stes, verbum honestissimum in iudicio, alio
loco non nimis. At honesti Colci Lanuini,

Cliternini non honesti. Quid ipsa res modo honesta, modo turpis. suppediit, flagitium est iam erit, nudus in balneo, non reprehendes. Habes scholam Stoicam ὁ σοφὸς ἐνδύει μὴ πᾶσι quam multa ex viro verbo tu. Te aduersus me omnia audere, gratum est. ego seruo, & seruabo (sic enim assueui) Platonis verecundiam, itaque tectis verbis ea ad te scripsi, quæ apertissimis agunt Stoici, sed illi etiam crepitus aunt æque liberos, ac rutilus; esse oportere, honorē igitur Kal. Martij. Tu me diliges, & valebit.

C. S. D. Papirio Pato.

23

Heri veni in Cumanū: cras ad te fortasse: sec, cū certū sciā, faciā te paulo acē certiozem. & si M. Ceparius, cum mihi in silua Gallinaria obuiam venisset, quæ sissemque, quid ageres, dixit te in lecto esse, quod ex p. bibus laborares. Tuli scilicet molestē, ut debui: sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & viserē, & cenarē etiam, non enim arbitror cocum etiam arthiciū habere. expecta igitur hospitiē cū mi-

nimo

EPIST. LIB. IX.

nime edacem, tum inimicum cœnis sump-
tuosis. Vale.

Cicero S. D. Papirio Pæto.

24

Resum istum, amicum tuum, de quo ite-
rum iam ad me scribis, adiunxerē quā-
tum possum, etiam si ab eo laesus essem, cum
te tantopore viderē eius causa laborare: cū
vero et ex tuis literis, et illius ad me missis,
intelligam, & iudicem, magna cura ei salutem
meam fuisse, non possum ei non amicus
esse, teq; solum tua cōmendatione, quæ apud
me, ut debet, valet plurimum, sed etiam vo-
luntate, ac iudicio meo. volo enim te scire,
mi Pæto, inuitim mihi suspicionis, & cau-
tionis, & diligentia fuisse literas tuas. quibus
literis congruentes fuerunt alia poster-
muleorum. nam & Aquini, & Fabratensis
consilia sunt initia de me, quæ te video in-
audisse: & quasi diuinarent, quàm his mo-
lestus essem futurus, nihil aliud egerunt, nisi
si me ut opprimerent. quod ego non suspi-
cans, incautior fuissē, nisi ad te admoni-
tus essem. Quamobrem iste tuus amicus a-
pud

pnd me commendatione non eget. utinam
 ea fortuna reip. sit, ut ille me quam gratissi-
 mum possit cognoscere. Sed hæc hæctenus. te
 ad cœnas ita rediisse, moleste fero. magna
 enim te delectatione, & voluptate priuasti:
 deinde etiam vereor, (licet enim verum di-
 cere) nescio quid illud, quod solebas, dedis-
 cas, & obliuiscare cœnulas facere. nam se-
 rum, cum habeas quos imitarere, non mul-
 tum proficiebas, quid nunc te facturum pu-
 tem? Spurina, quidem cum ei rem demon-
 strassem, & vitam tuam superiorem expo-
 suissem, magnum periculum summa reipu-
 demonstrabat, nisi ad superiorem consuetu-
 dinem tum, cum fauonius flaret, reuertisses,
 hoc tempore ferri posse, si forte tu frigus fer-
 re non posses. Sed mehercule, mi Pate, extra
 iocum, moneo te, quod pertinere ad beatè vi-
 uendum arbitror, ut cum viris bonis, iucun-
 dis, amantibus tui uiuas. Nihil est aptius
 vitæ, nihil ad beatæ viuendum accommoda-
 tius, nec id ad voluptatem refero, sed ad cõ-
 munitatem vitæ, atque victus, remissionem
 que

EPIST. LIB. IX

quibus animorum, quae maxime sermone efficiuntur familiari, qui est in conuiujs dulcissimus, ut sapiētius nostri, quā Graeci: illi σνμπωσιαι, aut σννδειπνα, id est compotationes, aut concenationes: nos conuiuia, quod tum maxime simul uiuitur. Vides, ut te philosophando reuocare coner ad cœnas? Cura ut valeas. id, foris cœnitādo facillime cōsequere. sed caue, si me amas. existimes me, quod iocosius scribā, abiēcisse curā reip. sic tibi mihi Pate persuade, me dies, et noctes nihil aliud agere, nihil curare nisi ut mei ciues saluti, liberiq; sicut. nullum locum praetermitto mouendi, agendi, prouidendi. hoc denique animosum, ut, si in hac cura, atq; administratio ne vita mihi ponenda sit, praclare auctum mecum putem. Etiā atque etiam vale.

M. Cicero imp. S. D. Papirio Pato. 25

Summum me ducem in tera tua reddideri. plane nesciebant te tam periculum esse rei militaris. Pyrrhi te libros, et Cyne. videro lectitass. itaq; obtemperare cogito praecipis tuis, hoc amplius, nauicularum habe

re aliquid in ora maritima. contra equitem
 Partium negant ullam armaturam melio-
 rem inueniri posse. Sed quid ludimus. nescis,
 quo cum imperatore tibi negotium sit. xv-
 sou. vol. se. cu, quam contriueram legendo,
 totam in hoc imperio explicavi. Sed iocabi-
 mur alias coram, & ut spero, breui. nunc a-
 des ad imperandum, vel ad parendū potius,
 sic enim antiqui loquebantur. Cum M. Fa-
 bio, quod scire te arbitror, sumus mihi est
 usus: valdeque eum diligo cum propter sum-
 mam probitatem eius, ac singularem mode-
 stiam, tū quòd in ijs controuersijs, quas habeo
 cum tuis combibonibus Epicureis, optima
 opera eius uti soleo. is cū ad me Laodiceam
 venisset, mecumque eum ego esse vellem, re-
 pente percussus est atrocissimis literis, in
 quibus scriptum erat, fundum Herculanen-
 sem à Q. Fabio fratre proscriptum esse, qui
 fundus cum eo communis esset. id Mar-
 Fabius pergrauiter tulit, existimauitque fra-
 trem suum, hominem non sapientem, impul-
 su inimicorū suorū eò progressum esse. nunc
 si

EPIST. LIB. IX

si me amas, mi Pate negotium totum susce-
pe, molestia Fabium libera. auctoritate tua
nobis opus est, & consilio, & etiam gratia.
noli pati litigare fratres, et iudicijs turpibus
conflitari. Mathonem, & Pollionem ini-
micos habet Fabius: quid multa? non me-
hercule tam perscribere possum, quam mi-
hi gratum feceris, si otiosum Fabium red-
dideris. id ille in te positum esse putat, mi-
hiq; persuadet. Vale.

Cic. S. D. Papirio Pato,

26

Accubueram hora nona, cum ad te ha-
rum exemplum in codicillis exarui-
dices, ubi? apud Volumnium Entrapelum:
& quidem supra me Atticus infra Ver-
vius, familiares tui. miraris tam exhilara-
tam esse seueritatem nostram? quid ergo fa-
ciam? te consulo, qui philosophum audis. an-
gar? excruiem ne me? quid assequar? dein-
de quem ad finem? viuas, inquis, in literis.
an quidquam me aliud agere censes? haud
possem viuere, nisi in literis uiuerem: sed est
earum etiam non satietas, sed quidam mo-
dus.

dus à quibus cum discessit, etsi minimū mi-
 hi est in cœna, quod tu unū *JOHN. & Dio-*
 ni philosopho posuisti: tamē, quid potius fa-
 ciā, prius, quā me dormitum conferam, nō
 reperio. audi reliqua. infra Eutrapelum Cy-
 teris accubuit. in eo igitur, inquis, conuiuio
 Cicero ille, quem aspectabant, cuius ob os
 Gray ora obuertebant sua? non mehercule
 suspicatus sum illam affore: sed tamen ne
 Aristippus quidem ille Socraticus erubuit
 cum esset obiectum, habere eum Laida: ha-
 beo, inquit, non habeor à Laide. græce hoc
 melius. tu, si voles, interpretaberere. me vero
 nihil istorum ne iuuenē quidē mouit unquā
 ne nūc senē, cōuiuio delector. ibi loquor ali-
 quod quod in solū, ut dicitur: *Et gemitum etiā*
in risu maximos transfero. an tu id melius
 qui etiam philosophum irriseris, cum ille, si
 quis quid quæreret, dixisset, cœnam te quæ-
 rere à mane dixerit? ille Baro te putabat
 quæsiturum, unum cœlū esse, an innumera-
 bilia. quid ad te? at hercule cœna nunquid
 ad te? ibi præsertim? Sic igitur dicitur: quo

EPIST. LIB. IX

vidie aliquid legitur, aut scribitur: deinde
ne amicis nihil tribuamus, epulamur una
non modo non contra legem, si vlla nunc lex
est, sed etiam intra legem, & quidem ali-
quanto, quare nihil est, quod aduentum no-
strum extimescas: non multi tibi hospitium
accipies, sed multi ioci. Vale.

CICERONIS EPISTO-
LARVM AD PLANCVM,
ET ALIOS,
LIBER X.

ARGVMENTVM.

Inuebitur in Antony immoderatā poten-
tiā: & Plancū transalpinā Galliā admini-
strantē, hortatur, ut in rēp. omni cogitatione,
studioq; incumbat. Postremo, agit gratias
de Furnio honorifice tractato,

M. Cic. S. D. L. Planco imp. cos. des.

ET absui, proficiscens in Graciam: & po-
stequam de medio cursu reip. sum voce
reuo-

reuocatus, nunquam per M. Antonium
 quietus fuit: cuius tanta non est insolentia, (nam
 id quidem vulgare vitium est) sed inma-
 nitas, non modo ut vocem, sed ne vultum
 quidem liberum possit ferre cuiusquam.
 itaque mihi maxima cura est, non de mea
 quidem vita, cui satisfeci vel ætate, vel fa-
 ctis, vel, si quid etiam hoc ad rem pertinet,
 gloria: sed me patria sollicitat, in primis qua
 mi Plance expectatio consulatus tui: quæ
 ita longa est, ut optandum sit, ut possimus
 ad id tempus reipublicæ spiritum ducere,
 quæ potest enim spes esse in ea rep. in qua ho-
 minis impotentissimi, atque intemperantissi-
 mi armis oppressa sunt omnia? & in qua nec
 senatus, nec populus vim habet ullam? nec
 leges vllæ sunt, nec iudicia, nec omnino si-
 mulacrum aliquod, aut vestigium iustiti-
 æ? Sed, quando acta omnia mitti ad te ar-
 bitrabar, nihil erat, quod singulis de rebus
 scriberem. Illud autem erat amoris mei, quod
 à tua pueritia susceptum non seruauit solum,
 sed etiam auxi, monere te, atque hortari,

EPIST. LIB. X.

ut in remp. omni cogitatione, curaq; incum-
beres. quæ si ad tuum tēpus perducitur, faci-
lis gubernatio est: ut perducatur autē ma-
gnæ tum diligentia est, tum etiam fortuna.
sed & te aliquanto ante, ut spero, habebi-
mus: & præterquã quod reip. consulere de-
bemus, tamen tuæ dignitati ita fauemus, ut
omne nostrum consilium, studium, officium,
operam, laborem, diligentiam ad amplitu-
dinē tuã conferamus. ita facillime & reip.
quæ mihi carissima est, & amicitia nostræ
quam sanctissime nobis colendam puto, me
intelligo satisfacturum. Furnium nostrum
zanti à te fieri, quantum ipsius humanitas,
& dignitas postulat. nec miror, & gaudeo:
re q; hoc existimare volo, quidquid in eum
iudicij, officijq; contuleris, id ita me accipere,
ut in me ipsū te putē cōtulisse. Vale.

M. Cic. S. D. L. Pl. imp. cos. des.

MEum studium honori tuo pro necessi-
tate nostra non defuisset, si aut tu-
so in senatum, aut honeste venire potuissent
sed nec sine periculo quisquã, libere de rep.
sen-

sentiens, versari potest in summa impunitate
 te gladiatorum: nec nostrae dignitatis videtur
 esse, ibi sententiam de rep. dicere, ubi me, &
 melius, & propius audiant armati, quam se-
 natores. quapropter in priuatis rebus nullius
 neq; officium, neq; studium meum desiderabis
 ne in publicis quidem, si quid erit, in quo me
 interesse necesse sit, unquam deero, nec cum pe-
 riculo quidem meo, dignitatis tuae. in ijs rebus
 quae nihilo minus, ut ego absim, consici possunt
 peto a te, ut meam rationem habere velis &
 salutis, & dignitatis meae. Vale.

M. C. S. D. L. Planco imp. cos. des. 2

Cum ipsum Furnium per se vidi libentissimum
 me, tum hoc libentius, quod, illum audieris,
 te videbar audire. nam & in re militari vir-
 tutem, & in administranda prouincia iusti-
 tiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam
 exposuit: & praeterea mihi non ingratam in-
 consuetudinem, & familiaritate suauitatem tuam
 adiunxit, praeterea, summam erga se liberali-
 tatem, quae omnia mihi iucunda, hoc extremum
 etiam gratum fuit. Ergo Plance, necessarium

EPIST. LIB. X.

dinē constitutā habui cum domo vestra an-
 te aliquanto, quā tu natus es, amorē autē er-
 ga te ab incunte pueritia tua, confirmata iā
 etate familiaritatem, cū studio meo, tum iu-
 dicio tuo constitutā. his de causis mirabili-
 ter faueo dignitati tuae: quā mihi tecū sta-
 tuo esse communē. omnia summa consecutus
 es, virtute duce, comite fortuna, eaq; es ade-
 ptus adolescens, multis invidentibus, quos
 ingenio, industriaq; fregisti. nunc me, aman-
 tissimū tui, nemini concedentē, qui tibi ve-
 rustate necessitudinis potior possit esse. si au-
 dies: omē tibi reliqua vitæ dignitatē ex op-
 timo reip. statu acquires. Scis profecto, (ni-
 hil enim te fugere potuit) fuisse quoddā tē-
 pus, cū homines existimarēt, te nimis seruis-
 re tēporibus, quod ego quoq; existimarē, si te
 ea, quæ patiebare, probasse etiā arbitrarer.
 sed cū intelligerē, quid sentiret, prudenter
 te arbitrabar videre, quid posses. nunc alia
 ratio est omnium rerū, tuū iudiciū est, idq; li-
 berum. consul es designatus, optima etate,
 summa eloquētia, maxima orbitate reip. vi-
 rorum

rorū taliū incumbere, per deos immortales, in
 eā curā, et cogitationē, quæ tibi summā dig-
 nitatē, & gloriā afferat. vnus autē est, hoc
 præsertim tēpore, per tot annos rep. deuexa-
 ta, reip. bene gerendæ cursus ad gloriā. Hæc
 amore magis impulsus scribenda ad te pu-
 tavi, quā quòd arbitrarer te monitis, et præ-
 ceptis meis egere. sciebā enim, ex iisdem te
 hæc hauriro fontibus, ex quibus ipse hausē-
 rā. quare modū faciā. hoc tantū significan-
 dū putauit, ut potius amorē tibi ostenderem
 meū, quā ostentarem prudentiam. Interea,
 quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitra-
 bor, studiose, diligenterq; curabo. Vale.

Planus S. D. Ciceroi. 4

Gratissimæ mihi tuæ literæ fuerunt,
 quas ex Furnij sermone te scripsisse a-
 nimaduerti. ego autem præteriti temporis
 excusationem affero, quod te profectum au-
 dieram, nec multo ante rediisse scui, quàm
 ex epistola tua cognoui. nullum enim in te
 officium, ne minimum quidem sine maxima
 culpa videor posse præterire. in quo tuendo

EPIST. LIB. X.

habeo causas plurimas, vel paternæ necessitudinis, vel meæ à pueritia observantia, vel tui erga me mutui amoris, quare, mi Cicero quod mea, tuâq, patitur atas, persuade tibi te unum esse, in quo ego colendo patriam mihi constituerim sanctitatē. omnia igitur tua cōsilia mihi nō magis prudentia plena, quā summa est, videtur, quā fidelitatis, quā ego ex mea cōscientia metior. Quare, si aut aliter sentirē, certe admonitio tua me reprimere: aut, si dubitarē, hortatio impellere posset, ut id sequerer, quod tu optimū putares: nunc viro quid est quod me in aliam partem trahere possit? quaecunque in me bona sunt, aut fortuna beneficio tributa, aut meo labore parata, etsi à te propter amorē carius sunt estimata, tamen vel inimicissimi iudicio tāta sunt, ut præter bonā famā, nihil desiderare videantur. Quare hoc unū tibi persuade quantum viribus eniti, consilio, providere, auctoritate movere potuero, hoc ōne reip. se per futurū. Nō est ignotus mihi sensus tuus neq, si facultas, optabilis mihi quidem, tui

pra-

presentis esset, unquam à tuis consilijs discrepare: nec nunc comitia, ut ullum meum factum reprehendere iure possis. Sum in expectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in urbe Ianuario mense geratur, ut sciam. interim maximam hinc salutem, curamque sustineo, ne inter aliena vitia hæc gentes nostra mala suam putent occasionem. quod si proinde, ut ipse mereor, mihi successerit: certe et tibi, cui maxima cupio, et omnibus viris bonis satisfaciam. Fac valeas, meque mutuo diligas.

Cicero S. D. Planco imp. cos. des. 5

Binas à te accepi literas eodem exemplo: quod ipsum argumento mihi fuit diligentia tua, intellexi enim te laborare, ut ad me tua expectatissima litera perferrentur. ex quibus cepi fructum duplicem, mihique in comparatione difficile ad iudicandum, amorem ne erga me tuum, an animum in reip. pluris aestimandum putarem. est omnino patrie caritas, meo quidem iudicio, maxima: sed amor, voluntatisque coniunctio plus certe habet suavitatis:

EPIST. LIB. X.

tis : itaq; cōmemoratio tua paternæ necessi-
 tudinis, benevolentiaq; eius, quā erga me à
 pueritia cōtulisses, ceterarumq; rerum, quæ
 ad eam sententiam pertinebant, incredibili-
 lem mihi letitiam attulerat. rursus declara-
 tio animi tui, quem haberes de rep. quemq;
 habiturus esses mihi erat iucundissima: eoq;
 maior erat hæc letitia, quòd ad illa superio-
 ra accedebat. Itaq; te non hortor solum, mi
 Plance, sed plane etiam oro, quod feci ijs lite-
 ris, quibus tu humanissime respōdisti, ut to-
 ta mente, omniq; animi impetu in rep. incū-
 bas. nihil est, quod tibi maiori fructui, glo-
 riæq; esse possit. Nec quidquā ex ònibus re-
 bus humanis est præclarior, aut præstātius
 quàm de rep. bene mereri. adhuc enim pati-
 tur tua summa humanitas, & sapientia, me
 quòd sentiam, libere dicere. Fortuna suffra-
 gante, videris res maximas cōsecutus. quòd
 quanquam sine virtute non potuisses: tamē
 ex maxima parte ea, quæ es adeptus fortu-
 na, temporibusq; tribuuntur. his temporibus
 difficilimis, reip. quidquid subueneris, id

id erit totum, & proprium tuum. Incredibile est omnium civium, latronibus exceptis, odium in Antonium, magna spes in te, et in tuo exercitu, magna expectatio, cuius, per deos, gratia, gloriaque caue tempus amittas. sic moneo, ut filiū: sic fauco, ut mihi: sic hortor, ut et pro patria, & amicissimū. Vale.

Cicero S. D. Planco imp. cos. des. 6

Qua locutus est Furnius noster de animo tuo in rēp. ea gratissima fuerūt sēnati, populūq; R. probatissima. quæ autē recitate sunt literæ in senatu, nequaquā cōsenserunt cū Furnij oratione visa sunt, pacis enim auctor eras, cū collega tuus, vir clarissimus à fœditissimis latronib⁹ obsideretur. qui aut possitis armis, pacem petere debent: aut, si pugnales eam postulant, victoria pax, non patione, parienda est. sed de pace literæ vel Lepidi, vel tuæ quam in partem acceptæ sunt, ex viro optimo, fratre tuo, & C. Furnio poteris cognoscere. me autē impulit iniquitas, ut quanquam nec tibi ipsi consiliū deesset, & fratris, Furnijq; benevolentia,

fide-

EPIST. LIB. X.

fidelisq; prudentia tibi præsto esset futura,
 vellem tamen meæ quoq; auctoritatis pro
 plurimis nostris necessitudinibus præceptū
 ad te aliquod peruenire. Crede igitur mihi,
 Plance, omnes, quos adhuc gradus dignita-
 tis consecutus sis, (es autē adeptus amplissi-
 mos) eos honorū vocabula habituros, nō di-
 gnitatis insignia, nisi te cum libertate popu-
 li R. & cum senatus auctoritate coniunxeris,
 seiunge te, quæso, aliquando ab ijs, cum
 quibus te nō tuum iudiciū, sed tēporum vin-
 cula coniunxerunt. cōplures in perturbatio-
 ne reip. consules dicti: quorū nemo cōsularis
 habitus, nisi qui animo extitit in rēp. consu-
 lari. talē igitur te esse oportet, qui primū te
 ab impiorum civiū, tui dissimillimorum, so-
 cietate seiungas, deinde, te senatui, bonisq;
 omnibus auctorē, principē, ducē præbeas, po-
 stremo, ut pacē esse iudices non in armis po-
 sitis, sed in abiectō armorum, & seruitutis
 meæ. hæc si & ages, & senties: tum eris nō
 modo consul, & consularis. sin aliter: tum
 in istis amplissimis nominibus honorū non
 modo

modo dignitas nulla erit, sed erit summa deformitas. Hæc impulsus benevolentia scripsi paulo seuerius. quæ tu in experiendo, ea ratione, quæ te digna est, vera esse cognosces.

XIII. Kal. April.

Plan. imp. cos. des. Cic. S. D. 7

Plura tibi de meis consilijs scriberẽ, rationemq; omnium rerum redderem verbosius, quo magis iudicares omnia me reipub. præstitisse, quæ & tua exhortatione excepti & mea affirmatione tibi recepi: (nõ minus enim à te probari, quàm diligi, semper volui: nec te magis in culpa defensorẽ mihi paravi, quàm prædicatorẽ meritorũ meorum esse volui) sed breuiorẽ me duæ res faciunt, vna, quòd publicis literis omnia sum persecutus, altera, quòd M. Varisidium, equitem Romanũ familiarẽ meũ, ad te ipsum transire iussi, ex quo omnia cognoscere posses. nõ meus fidius mediocri dolore afficiebat, cõ alijs occupare possessionem laudis viderẽ, ur: sed vsq; mihi temperavi, dũ perducerem eorẽ, ut dignũ aliquid & consulatu meo, et vestra

EPIST. LIB. X.

stra expectatione efficerē, quod spero, si me fortuna nō fefellerit, me cōsecuturū: ut máximo presidio recip. nos fuisse, & nunc sentiant homines, et in posterū memoria teneāt à te peto, ut dignitati meae suffrageris, & quarū rerū spē ad laudē me vocasti harum fructu in reliquum facias alacriorem. non minus posse te, quā velle, exploratum mihi est. Fac valeas, neq; mutuo diligas.

L. Plan. imp. cos. des. S. D. cos. præ. trib.

S. P. P. L. Q. R.

SI cui forte videor, diutius ex hominū expectationē, & spē recip. de mea voluntate tenuisse suspēsam, huic prius excusandū me esse arbitror, quā de insequenti officio quidquam ulli pollicendum. non enim præteritā culpam videri volo redemisse, sed optimæ mentis cogitata iam pridem maturo tempore enunciare. Non me præteribat, in tanta solitudine hominum, & tam perturbato statu civitatis fructuosissimā esse professionem bonæ voluntatis: magnosq; honores ex ea re cōplures consecutos videbā sed, cum in eum casum

casum me fortuna demisisset. ut aut, celeriter pollicēdo, magna in spe ad proficiendum impedimēta opponerē, aut, si in eo mihi temperauissem, maiores occasiones ad opitulandū haberē, expeditius iter cōmunis salutis. quā mea laudis esse volui. nam quis in ea fortuna, qua mea est, & ab ea vita, quā in me cognitam hominibus arbitror, & cum ea spe, quā in manibus habeo, aut sordidum quidquā pati: aut perniciosū cōcupicere potest? sed aliquantū nobis tēporis, & magni laboris, & multae impense opus fuit, ut, quae reip. bonisq; ōnibus polliceremur, exitu praestarem, neq; ad auxilium patria nudi cō bona voluntate, sed cum facultatibus accederemus. confirmandus erat exercitus nobis, magnis saepe premijs sollicitatus. ut ab rep. potius moderata, quā ab vno infinita, speraret. Confirmanda complures ciuitates, quae superiore anno largitionibus, cōtensionibusque premiorū erant obligatae, ut & illa vana putarent, & eodem à melioribus potenda existimarent. elicienda etiā vo-

EPIST. LIB. X.

luntates reliquorū, qui finitimis prouincijs,
 exercitibusq; præfuerunt, ut potius cū pluri-
 bus societatem defendenda libertatis mire-
 mur, quàm cum paucioribus funestam orbis
 terrarum victoriã pareremus, muniendi ve-
 ro nosmet ipsi fruimus, aucto exercitu, auxilijsq;
 multiplicatis, ut cum præferemus sen-
 sus aperte, tum, etiã inuitis quibusdã, sciri,
 quid defensuri essemus, non esset periculosū,
 itaq; nunquã diffitebor, multa me, ut ad ef-
 fectum horum consiliorū peruenirẽ, et simi-
 lasse inuitum, & dissimulasse cum dolore,
 quòd. præmatura denuntiatio boni ciuis im-
 parati quàm periculosa esset ex casu collegã
 videbã. quo nomine etiã C. Funnio legato,
 viro forti, atq; strenuo, plura etiam verbo,
 quàm scriptura mandata dedimus, ut et se-
 etius ad vos perferentur, & nos essemus tu-
 tiores: quibusq; rebus & cõmunem salutem
 muniri, & nos amari conueniret, præcepi-
 mus. Ex quo intelligi potest, curam recip. sũ-
 me defendenda iam pridem apud nos excu-
 bar. nunc, cum deum benignitati ab omni
 re

re simus paratiores, non solum bene sperare
 de nobis homines, sed explorare iudicare vo-
 lumus. legiones habeo quinque sub signis, &
 sua fide, virtuteq; reip. coniunctissimas, &
 nostra liberalitate nobis obsequētes: provin-
 cia omnium ciuitatū consensu paratissimā,
 & summa contentione ad officia certantem
 equitatus, auxiliōrūq; tantas copias, quan-
 tas hæ gentes ad defendendā suā salutem,
 libertatemq; conficere possunt. ipse ita sum-
 animo paratus, vel provinciam tueri, vel ire
 quo resp. vocet, vel tradere exercitum, au-
 xilia, provinciamq; ut vel omnem impetum
 belli in me conuertere non recusem, si modo
 meo casu aut confirmare patriæ salutē, aut
 periculum morari possim, hæc si iam expedi-
 tis omnibus rebus, tranquilloq; statu ciuita-
 tis, polliceor in damno meæ laudis: resp. cō-
 modo letabor, sin ad societatem integerrimo-
 rum, & maximorum periculorum accedat:
 consilia mea aquis iudicibus ab obtrectatio-
 ne inuidorum defendenda commendo. mihi
 quidem ipsi fructus meritorum meorum in

EPIST. LIB. X.

reip. incolumitate satis magnus est paratus
 eos vero, qui, meā auctoritatē, et multo ma-
 gis vestrā fidē secuti, nec vlla spē dicepi, nec
 ullo metu terreri potuerunt, ut cōmendatos
 vobis habeatis, petendum videtur. Vale

Plancus imp. cos. S. D. Ciceroni.

Nihil me tibi temere scripsisse, aut te ca-
 teris de me frustra recipisse, lator. cer-
 te hoc maius habes testimoniū amoris mei,
 quo maturius tibi, quā ceteris, consilia
 mea volui esse nota. in dies vero meritorum
 meorum fieri accessiones, peruidere te spero,
 cogitatum magis recipio. Quod ad me at-
 tinet, mi Cicerone, (ita ab imminentibus ma-
 lis resp. me adiuvante, liberetur) sic hono-
 res, premiaq; vestra suspicio, cōferenda cer-
 te cum immortalitate, ut sine his nihil de
 meo studio, perseverantiaque sim remissu-
 rus. nisi in multitudine optimorum civium
 impetus animi mei fuerit singularis, et ope-
 ra precipua, nihil ad meam dignitatem ac-
 cedere volo suffragatione vestra. concupisco
 autem nihil mihi, contra quā ipse pugno.

sed & temporis, & rei te moderatorem facile patior esse. Nihil aut sero, aut exigue à patria cui tributum potest videri, Exercitum ad VI. kal. Maias Rhodanum traieci magnis itineribus Viëna equites mille via breuiore promisi. ipse, si à Lepido non impediatur, celeritate satisfaciam: sin autem in itinere meo se opposuerit, ad tempus consilium capiam. copias adduco & genere & numero, & fidelitate firmissimas. Te, ut diligas me, si mutuo te facturum scis, rogo. Vale.

Cicero S. D. Planco imp. cos. des. 10

ET si satis ex Furnio nostro cognouerã, que tua voluntas, quod consilium de republica esset, tamen, lectis tuis literis, liquidius de toto sensu tuo iudicavi. quamobrem, quanquam in vno pralio amnis fortuna reipublice discepta, quod quidem, cum hæc legeres, iam in decretã arbitrabar fore, tamen ipsa fama, que de tua voluntate percrebuit, magnam es laudem consecutus, itaque, si consulem Roma habuissimus, declaratum

EPIST. LIB. X.

ratum esset à senatu cum tuis magnis hono-
 ribus quam gratus esset conatus, & appara-
 tus tuus. cuius rei non modo non praterijt
 tempus, sed ne maturũ quidem etiã nunc,
 meo quidẽ iudicio, fuit. Is enim denique ho-
 nos mihi videri solet, qui non propter spem
 futuri beneficij, sed propter magna merita
 claris viris defertur, et datur, quare, sit mo-
 do aliqua resp. in qua honos elucere possit:
 omnibus, mihi crede amplissimis honoribus
 abundatis. Is autem, qui vere appellari po-
 test, honos, non inuitamentum ad tempus,
 sed perpetuæ virtutis est premiũ. Quãobrẽ
 mi Plance, incumbere toto pectore ad laudem
 subueni patriæ: opitulare collegæ: omnium
 consensum, & incredibilem conspirationẽ
 adiua. me tuorum consiliorum adiutorem
 dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi
 amicissimum, fidelissimumque cognosces, ad
 eas enim causas, quibus inter nos amice iu-
 mus, officijs, vetustate coniuncti, patriæ ca-
 ritas accessit, eaq; effecit, ut tuam vitam an-
 deferrem meæ. IIII. Kai. Apr.

Plancus S. D. Ciceroni.

11

Immortales ago tibi gratias, agamq; dum
 viuam: nam relaturum me, affirmare non
 possum, tantis enim tuis officijs non videor
 mihi respondere posse: nisi forte, ut tu gra-
 uissime, disertissimeq; scripsisti, ita sensurus
 es, ut me referre gratiam putes, cum memo-
 ria tenebo. Si de filij tui dignitate esset a tū
 amabilius certe nihil facere potuisses. Pri-
 ma tuæ sententiæ infinitis cum muneribus,
 posteriores ad tempus arbitriumq; amico-
 rum meorum compositæ, oratio assidua &
 perpetua de me, iurgia cum obrectatoribus
 propter me, notissima mihi sunt, non medio-
 cris adhibenda mihi est cura, ut reip. me ca-
 uem dignum tuis laudibus præstem, in ami-
 citia tua memorem atq; gratum. Quod re-
 liquum est, tuū munus tuere, & me, si, quē
 esse voluisti, eum exitu, rebusq; cognoscis,
 defende, ac suscipe. Cum Rhodanum copias
 traiecissem, fratremq; cum tribus milibus
 equitum premissem, ipse iter ad Mutinā
 dirigerē, in itinere de prælio facto, Brutoq;

EPIST. LIB. X.

& Mutina obsidione liberatis audiui, ani-
 maduerti nullū velut Antoniū, reliquiasq;
 quæ cū eo essent, habere, nisi in his partibus
 duasq; ei spes esse propositas, vnū Lepidi, ip-
 sius alterā exercitus, quòd quedā pars exer-
 citus non minus furiosa est; quā qui cū An-
 tonio fuerūt. equitatū renocauit: ipse in Allo-
 brogibus constituti, ut proinde ad ōnia pa-
 ratus esse, ac, res me moneret. si nudus huc
 se Antonius cōferet, facile mihi videor per
 me sustinere posse, remq; pub. ex vestra sen-
 tentia administrare, quāuis ab exercitu Le-
 pidi recipiatur. si vero copiarū aliquid secū
 adducet, & si decima legio veterana, quæ
 nostra opera renocata cum reliquis est, ad
 eundem furorem redierit: tamen, ne quid
 detrimenti fiat, dabitur opera à me: id quæ
 me præstaturum spero, dum istinc copie tra-
 hiantur, coniunctæq; nobiscū facilius per-
 ditos opprimant. Hoc tibi spondeo, mi Cice-
 ro, neq; animum, neq; diligentiam mihi defu-
 rurum. cupio me hercules nullam residuam
 sollicitudinē esse: sed, si fuerit, nec animo, nec
 bene-

benevolentia, nec patienti.e cuiusquam pro
 vobis cedam. do quidem ego operam, ut etiã
 Lepidum ad huius rei societatem incitem:
 omniaq; ei obsequia polliceor, si modo temp.
 respicere volet, ut or in hac re adiutoribus,
 interpretibusq; fratre meo, & Laterense, et
 Furnio nostro. non me impediunt privatae
 offensiones, quo minus pro reip. salute etiam
 cū inimicissimo consentiã. quòd si nihil pro
 fecero, nihilo minus maximo sũ animo: &
 maiore fortasse cū mea gloria nobis satisfaciam.
 Fac valeas, meq; mutuo diligas.

M. C. S. D. L. Planco imp. eos. des. 12

ET si, reip. causa, maxime gaudere debeo,
 tantũ ei te praesidiũ, tantũ opis attulisse ex
 tremis pene temporibus: tamen, ita te vi-
 ctorem complectar rep. recuperata, ut mag-
 nam partem mihi letitia tua dignitas af-
 fer: quamt & esse iam, & futuram amplissimam
 intelligo. caue enim putes vllas literas
 unquam gratiores, quàm tuas, in senatu esse
 recitatas, idq; cõtingit tũ meritorũ tuorũ in
 rēp. eximia quadã magnitudine, tũ verbo-

PIST. LIB. X.

eum sententiarumq; grauitate. quod mihi
 quidē minime nouum, qui & te noſſem, &
 tuarū literarum ad me miſſarum promiſſa
 meminiſſem, & haberē à Furnio noſtro tua
 penitus conſilia cognita: ſed ſenatuī maiora
 viſa ſunt, quā erant expectata: non quòd un
 quam de tua voluntate dubitaſſet: ſed nec,
 quantum facere poſſes, nec, quò progredi vel
 les, exploratum ſatis habebat. itaq; cū ad
 VII. id. April. mane mihi tuas literas M.
 Varifiſidius reddidiſſet, eaſq; legiſſem, incre
 dibili gaudio ſum elatus, cumq; magna mul
 tudo optimorum virorū, & ciuium me de
 domo deduceret, feci continuo omnes parti
 cipes mee voluptatis. iuterim ad me veniō
 Munatius noſter, ut conſueuerat: & ego
 ei literas tuas oſtendi. nihil dum enim ſcri
 bat: nā ad me primum Varifiſidius: idq; ſibi
 à te mandatum eſſe dicebat. paulo poſt idem
 mihi Munatius eaſ literas legendas dedit,
 quas ipſi miſeras, & eaſ, quas publice. pla
 cuit nobis, ut ſtatim ad Cornutum prætorē
 urb. literas deferremus, qui, quòd conſules
 abe-

aberant, consulare munus sustinebat more
 maiorum. senatus est continuo conuocatus,
 frequensq; conuenit propt̄ r̄ famam, atque
 expectationē tuarū literarum. recitatis lito-
 ris, oblata religio Cornuto est, pullariorum
 admonitu, non satis diligēter eum auspicijs
 operam d. disse: idq; à nostro collegio compro-
 batum est: itaq; res dilata est in posterum.
 eo autem die magna mihi fuit pro tua digni-
 tate contentio eum Seruilio, qui cum gratia
 effecisset, ut sua sententia prima pronuntia-
 retur: frequens eum senatus reliquit, & in
 alia omnia discessit: meaq; sententia, quæ se-
 cunda pronuntiata erat, cum frequens asse-
 tiretur senatus, rogatu Seruili P. Titius in-
 tercessit. res in posterum dilata: venit para-
 tus Seruilius, Ioui ipsi iniquus, cuius templo
 res agebatur, hunc quē admodum fregerim,
 quantaq; contentione Titium intercessorem
 abiecerim, ex aliorum teliteris malo cogno-
 scere: unum hoc ex meis: senatus grauior,
 constantior, amicior tuis laudibus esse non
 potuit, quā tum fuit, nec vero tibi senatus
 ami-

EPIST. LIB. X.

amicior, quàm cuncta ciuitas. mirabiliter enim populus R. vniuersus, & omnium generum, ordinumq; consensus ad liberandam remp. conspirauit, perge igitur, ut agis nomenq; tuum commenda immortalitati, atq; hæc omnia, quæ habent speciem gloriae, collecta inanissimis spondoris insignibus, contemne, breuia, fugacia, caduca existimat: verùm decus in virtute positum est, quæ maxime illustratur magnis in remp. meritis, eam facultatem habes maximam: quam quando complexus es, tene, & perfice, ut ne minus resp. tibi, quàm tu reip. debeas, me tuae dignitatis non modo fautorem, sed etiam amplificatorem cognosces. id tum reip, quæ mihi est mea vita carior, tum nostræ necessitudini debere me iudico. Atq; in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, cepi magnam voluptatē, quòd bene cognitā mihi T. Munatij prudentiam, & fidem, magis etiā perspexi in eius incredibili erga te beneuolentia, & diligentia. III id. Apr. Vale.

Cicero S. D. Planco imp. cos. des.

VT primū potestas data est augenda dig-
 nitatis tuæ, nihil prætermisi in te ornan-
 do, quod positum esset aut in præmio virtu-
 tis, aut in honore verborū. id ex ipso S. C. po-
 teris cognoscere: ita enim est per scriptū, ut
 à me de scripto dicta sententia est: quam se-
 natūs frequens secutus est summo studio, ma-
 gnāq; consensu. Ego, quanquam ex tuis lite-
 ris, quas mihi misisti, perspexerā te magis
 iudicio honorū, quā insignibus gloria dele-
 ctari, tamē considerandum nobis existima-
 ui, etiam si tu nihil postulares, quantum ti-
 bi à rep. deberetur, tu contexes extrema cū
 primis, qui enim M. Antonium oppresserit,
 is bellum confecerit, itaq; Homerus nō Aia-
 cem, nec Achillem, sed Ulyssē appellauit
 ὡπολίτοδορ. Vale.

Cicero S. D. Planco imp. cos. des. 14

O Gratam famam biduo ante victoriā,
 de subsidio tuo, de studio, de celerita-
 te, de copijs. at qui, etiā hostibus fuis, spesō-
 nis in te est. fugisse enim ex prælio Mutinēsi
 dicuntur notissimi latronū duces. Est autem

EPIST. LIB. X.

non minus gratum extrema delere, quã pr-
 vna d. pellere. equidem expectabã iam tuas
 literas, idq; cum multis: sperabamq; etiam
 Lepidum reip. temporibus admonitum, te-
 cum & reip. satis esse facturum. In illã igitur
 curam incumbere, mi Plance, ut ne qua
 scintilla teterrimi belli relinquatur. quod se-
 erit factum, & reip. diuino beneficio asse-
 ceris, & ipse æternam gloriam consequere.
 III. id. Maij. Vale.

Plancus S. D. imp. Ciceroni.

His literis scriptis, quæ postea accidit-
 sent, scire te, ad reip. putavi pertinere
 Sedulitas mea ut spero, & mihi, & reip. im-
 lit fructum. nanque assiduis internuntijs cū
 Lepido egi, ut ommissa omni contentione, re-
 conciliatãq; voluntate nostra, communi cō-
 silio reip. succurreret: se, liberos, urbem plu-
 ris, quã unum perditũ, abiectũq; latro-
 nẽ, putaret: obsequiõq; meo, si ita faceret, ad
 omnes res abuteretur. profici itaq; per Late-
 rensẽ internuntium: fidẽ mihi dedit se An-
 tonium, si prohibere, sua prouincia non po-
 tuisset.

tuisset, bello persecuturum: me, ut venirem,
 copiasq; coniungerē, rogavi, eoque magis,
 quod & Antonius ab equitatu firmus es-
 se dicebatur, & Lepidus ne mediocre quidē
 equitatū habebat. nā etiā ex paucitate eius
 non multis ante diebus, decem, qui optimi
 fuerant, ad me transferunt. Quibus rebus
 ego cognitis, cunctatus non sum, in cursu bo-
 norum consiliorum Lepidum adiuvandum
 putavi. adventus meus quid profecturus es-
 set, vidi: vel quod equitatu meo persequi,
 atq; opprimere equitatum eius possem: vel
 quod exercitus Lepidi eā partē, quae corru-
 pta est, & ab rep. alienata, & corrigere, &
 coercere praesentia mei exercitus posse. itaq;
 in Isara, flumine maximo, quod in finibus
 est Allogroborum, ponte vno die facto: exer-
 citum ad III. id. Maij. traduxi. cū vero
 mihi nuntiatum esset, L. Antonium praemis-
 sum cum equitibus, & cohortibus, ad Forū
 Julij venisse: fratrem cum equitum quatuor
 millibus, ut occurreret ei, misi ad prid. id.
 Maij: ipse maximis numeribus cum quatuor

EPIST. LIB. X.

duor legionibus expeditis, & reliquo equitatu
 tu subsequar. si nos mediocris modo fortuna
 reip. adiuerit: & audacia perditorum. &
 nostræ sollicitudinis hic finem reperiemus.
 quòd si latro, præcognito nostro aduentu, rur-
 sus in Italiã se recipere cœperit: Bruti erit
 officium occurrere ei: cui scio nec cõsiliũ, nec
 animum defuturum. ego tamen, si id accide-
 rit, fratrem, cum equitatu militum, qui se-
 quatur, Italiam à vastatione defecdat. Fac
 valeas, meq; mutuo diligas.

Cicero S. D. Planco.

16

Nihil post hominũ memoriã gloriosius,
 nihil gratius, ne tẽpore quidẽ ipso oportu-
 nius accidere vidi, quã tuas, Plance, literas,
 redditæ sunt enim, frequenti senatu, cornu-
 tuto, cũ is frigidus sanè, & inconstans recita-
 sset literas Lepidi. sub eas si animi recitata
 sunt tuæ, non sine magnis quidem clamori-
 bus. cum rebus enim ipsis essent, & studiis,
 beneficijsque in rempublicam gratissimis.
 tum erant gravissimis verbis, & sententijs.
 flagitare senatus institit Cornutum, ut

referret statim de iuis literis, ille se conside-
rare ait velle. cum ei magnum conuicium
fieret cuncto à senatu, quinque tribuni ple-
retulerunt. Seruilius rogatus rem distulit.
ego eam sententiam dixi, cui sunt assensi ad
vnum. ea quæ fuerit, ex S. C. cognosces. Tu
quanquam consilio non eges, vel abundas
potius, tamen hoc animo esse debes, ut nihil
huc reijcias, neue in rebus tam subitis, tam
que angustis à senatu consilium petendum
putes. ipse tibi sis senatus, quocunque te ra-
tio reip. ducet, sequare. cures, ut ante factū
aliquid à te egregium audiamus, quàm futu-
rum putarimus. illud tibi promitto, quid-
quid erit à te factum, id s. natum, non mo-
do ut fideliter sed etiam ut sapienter factū,
comprobaturum. Vale.

Plancus imp. S. D. Ciceroni. 17

Antonius idib. Maij ad Forū Iulij cū
primis copijs venit. Vētidius vidui spa-
tio abest ab eo. Lepidus ad forū Voconij ca-
stra habet, qui loc⁹ à Foro Iulij quattuor et
viginti milia passuū abest, ibiq; me expectare o

EPIST. LIB. X.

constituit, quemadmodū ipse mihi scripsit.
quod si omnia mihi integra & ipse, & fortuna
seruaueret: recipio vobis, celeriter me ne
gorium ex sententia confecturum. Fratrem
meū, assiduis laboribus, concursationibusq;
confectum, grauiter se habuisse, antea tibi
scripsi, sed tamen cū primū posse ingredi co
pit, non magis sibi, quā reip. conualuisse se
existiman, ad omnia pericula princeps esse
non recusabat. sed ego eum non solum hortā
tus sum, verum etiam coegi isto proficisci:
quod illa valetudine magis cōficere s. quā
me tueri posset in castris: & quod acerbi
mo interitu consulum rep. nudatā, tali ci
ue praetore in urbanis officijs indigere exi
stimabam. quod si quis vestrum non proba
bit, mihi prudentiam in consilio defuisse
sciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lep
pidus tandē, quod ego desiderabam, f. cit, ut
Appellam ad me mitteret, quo obside fide il
lius, & societatis in rep. administranda ve
rerer. studiū in ea re suum mihi L. Gellius,
de tribus fratribus, Segauiano probauit:
quo

quo ego interprete nouissime ad Lepidum
sum usus amicū eū reip. cognoscere videor:
libenterq; ei testimonio, & omnibus ero, quū
bene merentur. Fac valeas, meq; mutuo di-
ligas, dignitatemq; meam si mercor tue aris,
sicut adhuc singulari cū beneuolētia fecisti
Plancus S. D. Ciceroni. 18

Quid in animo habuerim, cum Lanus
Neruaq; discesserunt à me, & ex li-
teris, quas eis dedi, & ex ipsis cognoscere po-
tuit, qui omnibus rebus, consilijsq; meis in-
terfuerūt. Accidit mihi, quod homini pudē-
ti, & cupido satisfaciēdi reip. bonisq; omni-
bus accidere solet, ut consiliū sequerer peri-
culosum magis, dū me probare, quā tutū ha-
bere posset obtrectationē. itaq; post discessū
legatorū, cū binis cōtinuis literis & Lepid.
me, ut venire, rogaret, & Laterensīs multo
etiā magis, prope implorās, obtestatur, nō
ullā rē aliā extimescens, quā eandē, qui mi-
hi quoq; facit timorem, varietatem, et que
infidelitatem exercitus eius: non dubitan-
dum putauī, quin succurrerem, meque com-

EPIST. LIB. IX

muni periculo offerre. sciebam enim: & cau-
 tius illud erat consiliu: expectare me ad Is-
 aram, dum Brutus traiceret exercitu, & cu
 collega consentiente, sicut milites faciunt,
 hostibus obuiare. tamen, si quid Lepidus
 beneficiens detrimenti cepisset, hoc omne
 designatum iri aut pertinacia mea, aut ti-
 mori videbam, si aut hominem offensu mihi,
 coniunctu cu rep. non subleuasse, aut ipse a
 certamine belli tam necessarij me remouisse.
 itaq, potius periclitari volui, si possem mea
 praesentia & Lepidu tueri, & exercitu fa-
 cere meliore, qua nimis cautus videri. solici-
 tiorẽ nõ suis contractis nemine puto fuisse.
 na qua res nullam habebat dubitationem,
 si exercitus Lepidi absit, ea nunc magnam
 affert sollicitudinem, magnumque habet ca-
 sum, mihi enim si contigisset, ut prior occur-
 rerem Antonio, non me hercule horam con-
 stitisset: tantum ego & mihi confido, et sic
 percussas illius copias, Ventidijq, multo-
 castra despicio. sed non possum non exhorre-
 scere, si quid intra cutem subest vulneris:

quid

AD PLAN. ET ALI. 247

quod prius nocere potest, quam sciri, curariq; possit. sed certe, nisi uno loco metaremur magnum periculum ipse Lepidus, magnum ea pars exercitus adiret, quæ bene de rep. sentit. magnam etiam perdit hostes accessionem sibi fecissent, si quas copias à Lepido abstraxissent. quæ si aduentus meus represerit, agam gratias fortunæ, constantiæque meæ, quæ me ad hanc experientiam excitavit. itaque ad XII. kal. Iun. ab Isara castramouvi: pontem tamen, quem in Isara fecerã, castellis duobus ad capita positis, reliqui: præsidiaque ibi firma posui: ut venienti Bruto, exercituiq; eius sine mora transitus esset paratus. ipse, ut spero diebus octo, quibus has literas dabam, cum Lepidi copiis me coniungam. Vale.

Cicero S. D. Planco imp.

Quamquam gratiarum actionem à te non desiderabam, cum te re ipsa, acque animo scirem esse gratissimum: tamen (fatendū est enim) fuit ea mihi perniciosa, sic enim vidi quasi ea, quæ oculis cernuntur

EPIST. LIB. X.

me à te amari dices. Quid antea? Semper quidē, sed nunquā illustrius, litera tua mirabiliter grata sunt senatui cum rebus ipsis, quae erant grauissimae, et maxime, fortissimi animi, summiq; consilij, tum etiam grauitate sententiarum, atq; verborū. sed, mi Plance, incumbe, ut belli extrema perficias. in hoc erit summa & gratia, & gloria, cupio omnia reip. causa: sed uicerecule, in ea conseruanda iā defatigatus, non multo plus faueo patrie, quā tua gloria: cuius maximā facultatē tibi dij immortales, ut spero, dedere: quā complectere, obsecro. qui enim Antonium oppresserit, is hoc teterrimum bellum periculosissimūq; confecerit. Vale.

Cicero S. D. Planco.

Ita erant omnia, quae istinc afferebātur, incerta, ut, quid ad te scriberē, nō occurreret. modo enim, quae vellemus, de Lepido, modo contra nuntiabantur. de te tamen constans fama, nec decipi posse nec vinci. quorum alterius fortuna partem habet quandam: alterum proprium est prudentia tua. sed acce

pi literas à collega tuo, datas idibus Maij,
 in quibus erat, te ad se scripsisse, à Lepido
 non recipi Antonium, quod erit certius, si
 tu ad nos idem scripseris. sed minus audeo
 fortasse propter inanē letitiam literarū su-
 periorū. verū ut errare, mi Plance, potuisti,
 (quis enim id effugerit) sic decipi te non po-
 tuisse. quis non videt? nūc vero etiam erro-
 ris causa sublata est, culpa enim illa, bis ad
 eundū, vulgari reprehensa prouerbio est. sin
 ut scripsisti ad collegā, ita se res habet: om-
 ni cura liberati sumus, nec tamen erimus
 prius, quā, ita esse, in nos feceris certiores
 mea quidem, ut ad te sepius scripsi, hęc sen-
 tentia est, qui reliquias huius belli oppresse-
 rit, eum totius belli confectorem fore: quem
 te & opto esse, & confido futurum. Studia
 mea erga te, quibus certe nulla esse maiora
 potuerunt, tibi tam grata esse, quā ego pri-
 tau fore, minime miror, vehementerque læ-
 tor: quæ quidem tu, si recte istic erit, maio-
 ra, & grauiora cognosces. IIII. Kal. Iun.

Plancus S. D. Ciceroni.

Hb 3

21

Pa

EPIST. LIB. X.

Puderet me incōstantia mearū literarū,
 si nō hac ex aliena leuitate pōderent. om-
 nia feci, quare, Lepido cōiuncto ad rēp. de-
 fendendā, minore solitudine vestra perdi-
 tis resistere. ōnia ei & petenti recepi. & ul-
 tro pollicitus sum, scripsiq; tibi biduo ante,
 cōfidere me bono Lepido esse vsurū, cōmuni
 q; cōsilio bellū administraturū. credidi chy-
 rographis eius, affirmationi praesentis Late-
 rēsis, qui tū apud me erat, recōciliatq; me
 Lepido, fidemq; haberem, orabat. nō licuit
 diutius bene de eo s̄perare. illud certe caui,
 & cauebo, ne mea credulitate reip. summa
 fallatur. Cū Isarā flumē, vno die pōte conse-
 ſto, exercitū traduxissem, pro magnitudine
 rei celeritatē adhibēs, quōd petierat, per li-
 teras ipse, ut maturarē venire: praesto mihi
 fuit stator eius cū literis, quibus, ne venire,
 denunciabat: se posse conficere per se nego-
 tium: interea ad Isaram expectarē. iudica-
 bo temerariū meū cōsiliū tibi: nihilo minus
 ire decreuerā, existimās cū sociū gloria vi-
 tare. putabā posse me nec de laude icinui ho-
 minis

minis delibare quidquam, & subesse tam in
 propinquis locis, ut, si durius aliquid esset,
 succurrere celeriter possem. ego non malus ho-
 mo hoc suspicabar. at Laterensis, vir sanctis-
 simus, suo chirographo mittit mihi literas,
 in eisq; desperans de se, de exercitu, de Le-
 pidi fide, querensq; se destitutum aperte de-
 nuntiat, videã ne fallar: suam fidem solutã
 esse: reip. ne desim. exemplar eius chirogra-
 phi Titio dedi. ipsa chirographa omnia, &
 quibus credidi, & ea, quibus fidem non ha-
 bendam putavi, Lauro Cassio dabo perferen-
 da, qui omnibus his interfuit rebus. Acces-
 sit eò, ut milites eius, cum Lepidus concio-
 naretur, improbi per se corrupti etiam per
 eos, qui præsunt, Canidos, Rufrenosq;, & cæ-
 teros, quos, cum opus erit, scietis, conclama-
 rint viri boni, pacem se velle, neq; esse cum
 ullis pugnatorios, duobus iam consulibus sin-
 gularibus occisis, tot civibus pro patria a-
 missis, hostibus denique omnibus iudicatis,
 bonisq; publicatis. neq; hoc aut vindicarat
 Lepidus, aut sanarat, huc me me venire. &

EPIST. LIB. X.

duobus exercitibus coniunctis obijcere ex-
 ercitus fidelissimum, maxima auxilia, prin-
 cipes Galliae, provinciã cunclã, summae de-
 mentiae, & temeritatis esse videt: mihi quae, si
 ita oppressus essem, remq; pub. mecum perdi-
 dissem, mortuo non modo honorẽ, sed miseri-
 cordiã quoq; defuturã. itaq; rediturus sum,
 nec tanta munera perditis hominibus dari
 posse sinam. exercitũ locis ut habeã oportu-
 nis, provinciã tuear, etiã si ille exercitus de-
 sciuerit, omnia ut integra serue, dabo operã
 quoad exercitus huc summitatis, pariq; fœ-
 liitate reimp. hic vindicetis. nec depugna-
 re, si occasio tulerit, nec obsideri, si necesse
 fuerit, nec mori, si casus incidet, pro vobis
 paratior fuerit quisquam. Quare hortor te,
 mi Cicero, exercitum huc traiciendum quã
 primũ cures, et matures prius, quã hostes
 magis corroborentur, & nostri perturbentur.
 in quo si celeritas erit adhibita, resp. in
 possessione victoriae, deletis sceleratis, perman-
 nebit. Fac valeas, meq; diligas. Fratrem meũ
 tibi, fortissimũ ciue, & ad omnia paratissi-
 mum,

mū, excuse[m] literis? qui ex labore in febricula incidit assiduam, & satis molestā, cū primum poterit istuc recurrere, non dubitabit, ne quo loco resp. desit. Meā dignitatē commendatam habeas, rogo. cōcupiscere me nihil oportet. habeo te & amantissimū mei, & quod optavi, summa auctoritatis. tu videris, quantum, & quando tutum munus apud me velis esse. tātum te rogo, in Hirtij locum me subdas, & ad tuum amorem, & ad meam observantiam.

Cicero S. D. Planco.

22

In te, & in collega ōnis spes est dijs approbāribus. concordia vēstra, qua senatus declarata literis vēstris est, mirifice & senatus, & cuncta civitas delectata est. Quod ad me scripseras de re agraria: si consultus senatus esset, ut quisq; de te honorificentissimā sententiam dixisset, eam secutus essem: qui certe ego fuisset: sed, propter tarditatē sententiarum, moramq; rerū, cum ea, quæ consulebantur, ad exitum non pervenirent, commodissimum mihi, Plancoque fratri visum est.

EPIST. LIB. X.

est, uti eo, quod ne nostro arbitrato cōponeretur, quis fuerit impedimēto, arbitror te ex Plāci literis cognouisse. sed siue in S. C. siue in ceteris reb⁹ desideras aliquid, sic tibi persuade, tantā esse apud ōnes bonos tui caritatē, ut nullū genus āplissima dignitatis excogitari possit, quod tibi non paratum sit. Literas tuas vehementer expecto, et quidem tales, quales maxime opto. Vale.

Plancus S. D. Ciceroni.

23

Nunquam me hercule, mi Cicero, me pōnentebit maxima pericula pro patria subire, dum, si quid acciderit mihi à reprehensione temeritatis absim. Confiterer, imprudentia me lapsus, si unquam Lepido ex animo credidissem. Credulitas enim error est magis, quā culpa, et quidem in optimi cuiusque mentem facillime irrepit. sed ego non hoc vitio pene sum deceptus: Lepidum enim pulchre norā. quid ergo est? pudor me qui in bello maxime est periculosus, hūc casū coegit subire. nā, si uno loco esse, verbarum ne cui obtrektorū viderer et nimium perti-

naci-

*naciter Lepido offensus, et mea patientia etiã
 alere bellũ. itaq; copias prope in aspectũ Le-
 pidi, antoniq; adduxi, quadragintaq; mil-
 liũ passũ spatio relicto, con sedi, eo cõsilio, ut
 vel celeriter accedere, vel salutariter recipe-
 re me possem. adiunxi hæc in loco eligendo,
 flumen oppositum, ut haberem in quo mora
 transitus esset: Vocontij sub manu ut essent,
 per quorum loca mihi fideliter pateret iter.
 Lepidus, desperato aduentu meo, quẽ nõ me-
 diocriter captabat, se cũ Antonio cõiunxit
 ad III. kal. Iun. eodemq; die ad me castra
 mouerunt. viginti millia passũ cũ abessent,
 res mihi nuntiata est. dedi operam Deĩ
 benignitate, ut & celeriter me reciperem,
 et hic discessus nihil fuga simile haberet, nõ
 miles ullus, non eques, non quidquam im-
 pedimentorum amitteretur, aut ab illis fu-
 rentibus latronibus interciperetur, itaque
 pridie non. Iun. omnes copias Isaram tra-
 ieci, pontesq; quos feceram, interrupi, ut et
 spatium ad se colligendũ homines haberẽt,
 & ego me interea cũ collega coniungerem,
 quem*

EPIST. LIB. X.

quem triduo, cum has dabā literas, expecta-
 bam. Laterensis nostri & fidem, & animū
 singularē in rēp. semper fatēbor sed certe ni-
 mia eius indulgentia in Lepidū, ad hac pe-
 ricula perspiciunda fecit enim minus saga-
 cē, qui quidē cum in fraudē se deductum vi-
 deret, manus, quas iustius in Lepidi perni-
 ciē armasset, sibi afferre conatus est. in quo
 casu tamen interpellatus, adhuc vivit, et di-
 citur victurus, sed tamen de hoc mihi parū
 certum est: & magno cum dolore parricida-
 rum elapsus sum ijs. veniebant enim eodem
 furore in me, quo in patriā, incitati: iracun-
 dias autē harū rerum recentes habebant,
 quòd Lepidum castigare non destiterā, ut
 extingueret bellū: quòd colloquia facta im-
 probabā: quòd legatos, sive Lepidi missos ad
 me, in conspectum venire veteram: quòd
 C. Catiniū Vestinum trib. mil. missum ab
 Antonio ad eum cum literis, exceperā. in
 quo hanc capio voluptatem, quòd certe, quo
 magis me petiverant, tanto maiorē ijs fru-
 stratio dolorem attulit. Tu, mi Cicero, quòd
 adhuc

adhuc fecisti, idem præsta, ut vigilantè,
 nervosèq; nos, qui stamus in acie, subornes.
 veniat Caesar cum copijs, quas habet firmissi-
 mas: aut, si ipsum aliqua res impedit, exerci-
 tus eius mittatur: cuius ipsius magnum pe-
 riculū agitur. quidquid aliquando futurum
 fuit in castris perditorum contra patriam,
 hoc omne iam conuenit. pro urbis verò salu-
 te cur non omnibus facultatibus, quas habe-
 mus utamur? quod si vos istic non d. fueri-
 tis, profecto, quod ad me attinet, omnibus re-
 bus abunde resp. satisfaciam. Te quidē, mi
 Cicero, in dies mehercule habeo cariorē:
 sollicitudinesq; meas quotidie magis tua me-
 rita exacuunt, ne quid aut ex amore, aut
 iudicio tuo perdam. opto, ut mihi liceat iam
 præsentī pietate meorum officiorum tua be-
 neficia tibi facere iucundiora. Vale. VIII.
 idus Iun. C. Iuarone, ex finibus Allobrogum.

Plancus imp. cos. des. S. D. Cic. 24

FAcere non possum, quin in singulas res,
 meritāq; tua tibi gratias agam: sed me-
 hercule facio cum pudore. neque enim tan-

EPIST. LIB. X.

ta necessitudo, quantam tu mihi tecum esse
 voluisti, desiderare videtur gratiarū actio-
 nem: neq; ego lubentur pro maximis tuis be-
 neficijs tam vili munere defungor orationis
 & malo praesens observantia, indulgentia,
 assiduitate memorem me tibi probare. quod
 si mihi vita contigerit, omnes gratas amici-
 tias, atq; etiam pias propinquitates in tua
 observantia, indulgētia, assiduitate vincam
 amor enim tuus, ac iudiciū de me utrum mi-
 hi plus dignitatis in perpetuū, an voluptatis
 quotidie sit allaturus, nō facile dixerim. de
 militū cōmodis fuit tibi curae: quos ego non
 potētia meae causa (nihil enim me nō saluta-
 riter cogitare) ornari volui à senatu, sed pri-
 mum, quod ita meritos iudicabam, deinde,
 quod ad omnes casus coniunctores reip. esse
 volebam nouissime, ut ab omni omnium solici-
 tatione auersos eos tales vobis praestare pos-
 sem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc his
 ōnia integra sustinuimus. quod consiliū no-
 strū, etsi, quāta sit auiditas hominū, non si-
 ne causa, talis victoriae, scio, tamē vobis pro-
 bari

brui spero. non enim, si quid in his exerciti-
 bus sit offensū, magna subsidia resp. habet
 expedita, quibus subito impetu, ac latroci-
 nio parricidarū resistat. copias vero nostras
 notas tibi esse arbitror. in castris meis legio-
 nes sunt veteranae tres, tironū vel luculen-
 tissima ex ōnibus una. in castris Bruti una
 veterana legio, altera bima, octo tironū. ita
 uniuersus exercitus numero aplissimus est,
 firmitate exiguus. quantū autē in acie tiro-
 ni sit cōmittendū, nimīū saepe expertū habe-
 mus. ad hoc robur nostrorū exercitū siue
 Africanus exercitus, qui est veteranus, siue
 Caesaris accessisset, a quo animo summā rēp.
 in discrimen deduceremus. Aliquanto
 autem proprius esse, quod ad Caesarem atti-
 net, videbamus. Nihil de stiti eum literis
 hortari: neque ille intermisit affirmare, se si-
 ne mora venire. Cum interim auersum illū
 ab hac cogitatione, ad alia consilia video
 se contulisse. Ego tamen ad eum Furniū no-
 strum cum mandatis, literisq; misi, si quid
 forte proficere possit. scis in, mi Cicero, quod
 ad

EPIST. LIB. X.

ad Caesaris amorem attinet, societatem mihi esse tecum: vel quod in familiaritate Caesaris, viuo illo, iam tueri eum, & diligere mihi fuit necesse: vel quod ipse, quoad ego non potui, moderatissimi, atq; humanissimi fuit sensus, vel quod ex tanta insigni amicitia mea atq; Caesaris, hunc, filij loco & illius, & vestro iudicio substitutum, non perinde habere mihi turpe videtur. Sed quidquid tibi scribo, dolentur me hercule magis, quam mihi mice facio. Quod vivit Antonius, hodie quod Lepidus una est, quod exercitus habent non continendos, quod sperant, quod audent, id omne Caesari acceptum referre possunt: neq; ego superiora repetam: sed ex eo tempore, quo ipse mihi professus est se venire, si venire voluisset, aut oppressum iam bellum esset, aut in adversissimam illis Hispaniam cum detrimento eorum maximo extrusum. quem mens cum, aut quorum consilia à tanta gloria sibi vero etiam necessaria, ac salutaris auocarint, & ad cogitationem consulatus bimestris, summo cum terrore hominum, & insul

sa cum efflagitatione transtulerint, exputa-
 re non possum. multū in hac re mihi viden-
 tur necessarij eius & reipub. & ipsius causa
 proficere posse: plurimū, ut puto, tu quoq;: ci-
 uis ille tanta merita habet, quanta nemo
 praeter me nunquam enim obliuiscar, maxi-
 ma, ac plurima me tibi debere. De his re-
 bus, ut exigeret cum eo, Furnio mandauit.
 quod si, quantum debeo, habuero apud eum
 auctoritatē, plurimū ipsum inuero. Nos in-
 terea duriori conditione bellum sustinemus,
 quod neq; expeditissimā dimicationē puta-
 mus, neq; tamē refugiendo commissari sumus,
 ut maius detrimentum resp. accipere possit.
 quod si aut Caesar se respexerit, aut Africa
 nae legiones celeriter uenerint: securos vos
 ab hac parte reddemus. Tu, ut instituisti,
 me diligas, rogo, proprieq; tuum esse, tibi per
 suadeas. V. kal. Sext. ex castris.

M. Cic. S. D. C. Furnio. 25

S' interest, id quod homines arbitrantur,
 reip. te, ut instituisti, atq; fecisti, nancere
 operā, rebusq; maximis, quae ad extinguen-
 das

EPIST. LIB. X.

das reliquias belli pertinent, interesse: nihil
 videris melius, neque laudibus, neque hone-
 stius facere posse: istamq; operam tuam, na-
 uitatem, animum in reip. celeritati prae-
 ra anteponendam censeo. nolo enim te igno-
 rare, quantam laudem consecutus sis: mihi
 crede, proximam Planco, idq; ipsius Plan-
 ci testimonio, praeter a fama, scientiaq; om-
 nium. quamobrem, si quid operis tibi etiam
 nunc restat, id maximo opere censeo persequen-
 dum. quid enim honestius? aut quid honesto
 anteponendum? sin autem satisfactum reip.
 putas: celeriter ad comitia, quando maturo
 futura sunt, veniendum censeo, dummodo ne
 quid haec ambitiosa festinatio imminuat e-
 ius gloriae, quam consecuti sumus. Multi
 clarissimi viri, cum reip. darent operam, an-
 num petitionis suae non obierunt. quod eo fa-
 cilis nobis est, quod non est annus hic tibi
 destinatus: ut, si a dilis fuisses, post bienniu-
 riuus annus esset. nunc nihil praetermittere
 videbere usuari, & quasi legitimi temporis
 ad petendum. video autem, Planco consuli,

Et si etiam sine eorationes expeditas haberes, tamen splendidiorum petitionem tuam fore, si modo ista ex sententia confecta essent. Omnino plura me scribere, cum tuum tantum consilium, iudiciumque sit, non ita necesse arbitrabar, sed tamen sententiam meam tibi ignotam esse volebam. cuius est haec summa, ut omnia te metiri dignitate malim, quam ambitione, maioremque fructum ponere in perpetuitate laudis, quam in celeritate praeturae. Haec eadem locutus sum domi meae adhibito Quinto fratre meo, et Caccina, et Calvisio, studiosissimis tui, cum Dardanus, libertus tuus, interesset. omnibus probari videbatur oratio mea: sed tu optima iudicabis.

Vale.

M. Cicero S. D. C. Furnio. 26

Lectis tuis literis quibus declarabas aut committendos Narbonenses, aut cum periculo dimicandum, illud magis timui, quod vitatum, non moleste fero. Quod de Plancio et Bruti concordia scribis, in eo vel maximam spem pono victoriae. De Gallorum studio, nos

li 3 aliquan-

EPIST. LIB. X.

aliquando cognoscemus, ut scribis, cuius id
 opera maxime excitatum sit: sed iam, mihi
 crede, cognouimus. itaq; iucundissimis tuis
 literis stomachatus sum in extremo. scribis
 enim, si in Sextilem comitia, cito te: si iam cō-
 fecta, citius, ne diutius cum periculo fatuus
 sis, o mi Furni, quā tu causam tuam non no-
 sti, qui alienas tam facile discas. tu nunc cō-
 didatum te putas: & id cogitas, ut aut ad
 comitia curas, aut si iam cōfecta, domi tue
 sis, scilicet ne cum maximo, periculo, ut scri-
 bis, stultissimus sis. non arbitror te ita senti-
 re. omnes enim tuos ad laudem imperus no-
 ui. quod si, ut scribis, ita sentis: non magis te
 quā de te iudicium reprehendo meum. Te
 adipiscendi magistratus leuissimi, & diuul-
 gatissimi, si ita adipiscare, ut pleriq; pr. pro-
 pera festinatio abducat à tantis laudibus,
 quibus te omnes in calum iure, & vere sue-
 runt? scilicet id agitur, utrum hac p. ratione
 an proxima praetor fias, non ut ita de repu-
 mereare, omni honore ut dignissimus iudice
 re. utrum nescis, quān alie ascenderis, an
 pr.

pro nihilo id putas? si nescis: tibi ignosco, nos
 in culpa sumus. sin intelligis: vlla tibi est
 pratura vel officio, quod pauci, vel gloria,
 quam omnes sequuntur, dulcior? Hac de re
 et ego, & Calvisius, homo magni iudicij, tui
 q̄, amantissimus, te accusamus quotidie: cō-
 munita tamen, quando ex his pendes, quantū
 facere possumus, quod multis de causis reip.
 arbitramur conducere, in Ianuariū mensō
 protudimus. Vince igitur, & Vale.

M. C. S. D. M. Lepido. 27

Quod mihi pro mea summa erga te be-
 neuolentia magna cura est, ut quam
 amplissima dignitate sis, moleste tuli, te sena-
 tui gratias non egisse, cū esses ab eo ordi-
 ne ornatus summis honoribus. Pacis inter ci-
 ues concilianda te cupidum esse, lator. pacē
 eam si à seruitute sciungis, consules & reip.
 & dignitati tue. sin ista pax perditum ho-
 minem in possessionem impotentissimi domi-
 natus restitutura est: hoc animo, scito. Ite
 omnes sanos, ut mortem seruiuti anteponāt
 itaq; sapientius, meo quidem iudicio, facies.

si te in istam pacificationem non interpones
 que neq; senatui, neque populo, neq; cuiquā
 bono probatur. Sed hac audies ex alijs, aut
 certior fies literis. tu pro tua prudētia, quid
 optimum factu sit, videbis.

M. Cicero S. D. C. Trebonio. 28

Quam vellem ad illas pulcherrimas et
 pulas me idibus Mart. inuicasses: re-
 liquarum nihil haberemus. at nunc cū his
 tantum negotij est, ut vestrum illud divi-
 num in remp. beneficium nō nullam habeat
 querelam. quōd vero à te, viro optimo sedu-
 ctus est, tuoq; beneficio adhuc vivit hac pe-
 stis: interdum, quod mihi vix fas est, tibi su-
 birascor. mihi enim negotij plus reliquisti
 vni, quā prater me omnibus. ut enim primū
 post Antony fœdissimū discessū senatus ha-
 beri libere potuit, ad illū animū meū reuer-
 ti pristinum, quē tu cū eius acerrimo, patre
 tuo, in ore & amore semper habuisti. nā, cū
 senatum ad XIII. kal. Jun. trib. pl. vocavisse-
 sent, deq; alia re referret, totā rēp. sum co-
 plexus, egiq; acerrime, senatumq; iā languē-
 tem

tem, & defessum, ad pristinam virtutem,
 consuetudinēq; reuocari, magis animi, quā
 ingenij viribus. Hic dies, meaq; contentio,
 atq; actio spem primum populo R. attulit
 libertatis recuperandæ. nec vero ipse post ea
 tempus vllum intermisi de rep. non cogit ad
 solum, sed etiam agendi. Quod nisi res vr-
 banas, atq; omnia ad te perferri arbitra-
 rer, ipse perscriberem. quanquam eram ma-
 ximis occupationibus impeditus. sed illa co-
 gnosces ex alijs, à me pauca, & ea summa-
 tim. habemus fortē senatū, cōsulares partim
 timidos, partim male sentientes, magnū dā-
 num factum est in Seruio. L. Caesar optimo
 sentit: sed, quod auūculus est, non acerrimas
 dicit sententias. Consules egregii: praclarus
 D. Brutus: egregius puer Caesar. De quo
 spero equidem reliqua: hoc vero certum ha-
 beto, nisi ille veteranos celeriter conscripsis-
 set, legionesq; duæ de exercitu Antonij ad
 eius s: auctoritatem contulissent, atque is
 oppositus esset terror Antonio, nihil Anto-
 nium sceleris, nihil crudelitatis præteriturū
 fuisse.

fuisse. Hæc tibi etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiora esse. plura scribam, si plus otij habuero. Vale.

Cicero S. D. Ampio Balbo. 29

DE meo studio erga salutem, & incolu-
mitatē tuā credo te cognoscere ex lit-
ris tuorū: quibus me cumulatisime satisfac-
cisse, certo scio. nec ijs concedo, quanquam
sunt singulari in te beneuolentia, vt te sal-
uū malint, quàm ego. illi mihi necesse est cō-
cedant, vt tibi plus, quàm ipsi, hoc tempore
prodesse possim. quod quidam nec distiti fa-
cere, nec desistam, & iam in maxima re fe-
ci, & fundamenta ieci salutis tue. T. P. fac
bono animo, magnoq; sis, meq; tibi nulla re
defuturum esse confidas. Pridie non. Quint.
Vale.

Ser. Galba S. D. M. Ciceroni. 30

Décimo septimo Kal. Maij, quo die Pā-
sa in castris Hirtij erat futurus, cum
quo ego iram, (nam ei obuiam processeram
millia passuum centum, quo maturius veni-
ret) Antonius legiones eduxit duas, secun-
dam.

dam, & quintam trigesimam, & cohortes
 pratorias duas, vnā suam, alteram Silani, et
 euocatorum partē: ita obuiam venit nobis,
 quòd nos quattuor legiones tironū habere so-
 lū arbitrabatur. sed noctu, quò tutius veni-
 re in castra possemus, legionē Martiā, cui
 ego præesse solebam, & duas cohortes prato-
 rias miserat Hirtius nobis. Cū equites An-
 tonij apparuissent, contineri neque cohortes
 pratoriae potuerunt: quas sequi cœpimus
 coacti, quando eas retinere non poteramus.
 Antonius ad Forum Gallorum suas copias
 continebat: neq; sciri volebat, se legiones ha-
 bere tantum equitatum, & leuem armatu-
 ram ostendebat. postea quàm vidit se in-
 uito legionem ire Pansa, sequi se duas legio-
 nes iussit tironum. postea quàm angustias pa-
 ludis, & siluarum transuimus, acies est in-
 structa à nobis duodecim cohortium. nondū
 venerant legiones duæ, cum repente Anto-
 nius in aciem suas copias de vico produxit,
 & sine mora concurrat. Primo ita pugnatū
 est, ut arcrius nō posset ex viraque parte pu-
 gnari

EPIST. LIB. X.

gnari. sed dexterius cornu, in quo eram cū
 Martiæ legionis cohortibus octo, impetu pri-
 mo fugauerat legionem trigesimam quin-
 tam Antonij, ut ā plus passus quingentos ul-
 tra aciem, quo loco steterat, processerit. itaq;
 cum equites nostrum cornu circuire vellēt,
 recipere me cœpi, et leuem armaturam oppo-
 nere Maurorum equitibus, ne auersos no-
 stros aggredereutur. interim video me esse
 inter Antonianos, Antoniumq; post me esse
 aliquanto. repente equum immisi ad eam le-
 gionem tironum, quæ ueniebat ex castris,
 scuto reiecto. Antoniani me insequi: nostri
 pila conijcere uelle. ita nescio quo fato sum
 seruatus, quòd cito sum à nostris cognitus.
 In ipsa Emilia, ubi cohors Cæsaris præto-
 ria erat, diu pugnatum est. cornu sinisterius
 quod erat infirmius, ubi Martiæ legionis
 due cohortes erant, & cohors prætoria, pe-
 dē referre cœperūt, quòd ab equitatu circui-
 bātur, quo uel plurimū ualeat Antonius cū
 õnes se recipissent nostri ordines, recipere me
 nouissimus cœpi ad castra. Antonius, tanquā
 victor,

victor, castra putavit se posse capere, quò cū
 venit, cōplures tibi amisit, nec egit quidquā
 Audita re Hirtius cum cohortibus vigin-
 ti veteranis redeunti Antonio in sua castra
 occurrit, copiasq; ònes eius deleuit, fugavit
 q; eodē loco, ubi erat pugnatum, ad Forum
 Gallorum Antonius cum equitibus hora
 noctis quarta se in castra sua ad Muri-
 nā recepit. Hirtius in castra rediit, unde Pā-
 sa exierat, ubi duas legiones relinquerat,
 quae ab Antonio erāt oppugnatae, sic partem
 maiorē suarū copiarū Antonius amisit ve-
 teranarum: nec id tamē sine aliqua iactura
 cohortium pratoriarū nostrarū, & legionis
 Martiae fieri potuit. aquilae duae, signa sexa-
 ginta sunt relata Antonio. res bene gesta
 est. Ad XII. Kal. Maij. ex castris. Vale.

C. Asinius Pollio S. D. M. Cice. 31

Minime mirum debet tibi videri, nihil
 me scripsisse de rep. postea quam nū
 est ad arma. nam salens Castulonensis, qui
 sēper tenuit nostros tabellarios, et si nūc fre-
 quentioribus latrocinijs infestior factus est

tamen nequaquam tanta in mora est, quā
 ea qui locis omnibus dispositi ab utraq; par
 te seruant tabellarios, & retinent, itaq; ni
 si naue perlatæ literæ essent, omnino nescirē,
 quid istic fieret. nunc vero, nactus occasio
 nē, posteaquā nauigari cœptū est, cupidissi
 me, & quā creberrime, potero, scribā ad te.
 Ne mouear eius sermonibus, quē tamen si
 nemo est qui videre velit, tamen nequaquam
 proinde, ac dignus est, oderunt homines, peri
 culū nō est. adeo est enim inuisus mihi, ut
 nihil nō acerbū putē, quod cōmune cū illo
 sit. natura autē mea, & studia trahunt me
 ad pacis, & libertatis cupiditatē. itaq; il
 lud initiū civilis belli saepe defleui. cū vero
 nō liceret mihi nullius partis esse, quia utro
 biq; magnos inimicos habebā, ea castra fu
 gi, in quibus plane tutū me ab insidijs ini
 mici sciebā nō futurum. compulsus eō, quo
 minime volebā, ne in extremis essim, plane
 pericula non dubitanter adij. Casarem ve
 ro, quōd me in tanta fortuna, modo cognitū
 vetustissimorum familiarium loco habuit,
 dilexi.

dilexi summa cū pietate, & fide. q̄ua mea
sententia gerere mihi licuit, ita feci, ut opti-
mus quisq; maxime probarit: quod iussus
sum, eo t. mpore, atq; ita feci, ut appareret,
inuito imperatum esse. cuius facti iniustissi-
ma invidia erudire me potuit, quàm incurs-
da libertas, & quàm misera sub dominatio-
ne vita esset. ita, si id agitur, ut rursus in po-
testate omnia unius sint: quicumq; is est, eū
me profiteor inimicum: nec periculum est
vllum, quod pro libertate aut refugiam, aut
deprecer. sed consules neq; S. C. neq; literis
suis praeceperant mihi, quid facerem. vna
enim post idus Mart. demum à Pansa lue-
ras accepi, in quibus hortatur me, ut sena-
tui scribam, me, & exercitum in potestate
eius futurum. quod, cum Lepidus conciona-
retur, atq; omnibus scriberet, se consentire
cum Antonio, maxime contrarium fuit.
nam quibus cōmeatibus, inuito illo, per il-
lus provinciam legiones dūcerem? aut, si ce-
tera transissim, num etiam alpes poterā trās-
volare, quae praesidio illius tenentur? Adde
huc,

EPIST. LIB. X.

huc, quòd perferri literæ nulla cõditione po-
 tuerit. sexcētis enim locis excutiuntur, deinde
 de etiã retinētur à Lepido tabellarij. Illud
 me Cordubæ pro concione dixisse, nemo vo-
 cabit in dubiũ, prouinciã me nulli, nisi qui à
 senatu missus venisset, traditurũ. nã de legio-
 ne trigesima tradēda quãtas habuerim con-
 tentiones, quid ego scribã? qua tradita, quan-
 to pro rep. infirmior futurus fuerim, quis ig-
 norat? hac enim legione noli acrius, aut pug-
 naciùs quidquã putare esse. quare me cũ ex-
 istima esse, qui primũ pacis cupidissimus sim
 (omnes enim ciues plane studeo esse saluos)
 deinde qui et me, et rep. vindicare in liber-
 tatem paratus sim. Quòd familiarẽ meũ in
 tuorũ numero habes, opinione tua mihi gra-
 tius est: inuideo illi tamen, quòd ambulat,
 & iocatur tecum. quæres, quanti æstimem,
 si vnquam licuerit viuere in otio, experie-
 ris. Nullum enim vestigium abs te disces-
 surus sum, Illud vehementer admiror, non
 scripsisse te mihi, manendo in prouincia, ne,
 ac ducendo exercitum in Italiam, reip. ma-
 gis

gis satisfacere possim. ego quidē etsi mihi tu-
 tius, ac minus laboriosum est manere, tamē,
 quia video tali tempore multo magis legio-
 nibus opus esse, quā provincijs, quæ præser-
 tim recuperari nullo negotio possunt, consti-
 tui, ut nunc est, cum exercitu proficisci. dein-
 de ex literis, quas Pansa misi, cognoscēs om-
 nia. Nam earum tibi exemplar misi. XVII
 kal. Apr. Corduba.

C. Asinius Pollio S. D. M. Cic. 32

B Albus quæstor, magna numerata pe-
 cunia, magno pondere auri, maiore ar-
 genti coactō, de publicis exactionibus, ne
 stipendio quidem militibus reddito, duxit
 se à Gadibus, & triduum tempestate reten-
 tus ad Calpē, kal. Iunij traiecit sese in reg-
 nū Bogudis, plane bene peculiatus. his rumo-
 ribus utrū Gades referatur, an Romā, (ad
 singulos enim nuntios turpissime cōsilia mæ-
 rat) nondum scio. sed, præter furta, & rapi-
 nas, et virgis casos socios, hæc quoq; fecit, ut
 ipse gloriari solet, eadem, quæ C. Caesar: lu-
 dis, quos Gadibus fecit, Herennium Gallū
 historio-

bistrionem, summo ludorum die annulo au-
 reo donatum, in quatuordecim sessum dedu-
 xit: tot enim fecerat ordines: quæstris loci:
 quatuoruiratū sibi prorogavit: comitia bieri-
 nij biduo habuit, hoc est renunciauit quos
 ei visum est: exules reduxit, non horum tem-
 porum, sed illorum, quibus à seditiosis sena-
 tus trucidatus, aut expulsus est Sex. Varo
 pro cos. Illa vero iam ne Casaris quidem ex-
 emplo, quòd ludis prætextam de suo itinere
 ad L. Lentulum pro cos. sollicitandū posuit.
 & quidem, cum ageretur fleuit, memoria re-
 rum gestarum commotus. gladiatoribus au-
 tem Fadium quendam, militem Pompeia-
 num, quia, cum depressus in ludum, bis gra-
 tis depugnasset, auctore sese nolebat, et ad po-
 pulum confugerat, primum Gallos equitica
 immisit in populum, (coniecti enim sunt la-
 pides in eum, cum arriperetur Fadius) de in-
 de abstractam defodit in ludo, & vitium cō-
 buisset, cum quidem pransus, nudis pedibus,
 tunica soluta, manibus ad tergum rei: Etis
 inambularet, & illi misero quirizanti, cuius
 Ro-

sum, responderet, abi nunc populi fidem im-
 plora. bestis vero ciues R. in his circulatoro-
 re quenda actionu, notissimum hominem Hi-
 spali, quia deformis erat, obiecit. Cum hu-
 iusmodi portento res mihi fuit. Sed de illo
 plura coram. Nunc, quod prestat, quid me ve-
 luti facere, constituite. Tres legiones firmas
 habeo: quarum unam vigesimam octavam cum
 ad se initio belli accersisset Antonius hac
 pollicitatione, quod die in castra venisset, de-
 narios quingenos singulis militibus daturum
 in victoria vero eadem premia, quae suis le-
 gionibus: (quorum quis ullum finem, aut mo-
 dum futurum putauit?) incitatissimam reti-
 nuim, egre mehercule, nec retinuissim, si uno
 loco habuissim, ut poere cum singula quaedam
 cohortes seditionem fecerint. reliquas quoque
 legiones non destitit literis, atque infinitis
 pollicitationibus incitare. Nec vero minus
 Lepidus vrsit me & suis, & Antonij lite-
 ris, ut legionem trigesimam mitterem sibi. itaque
 quem exercitum neque venderet ullis premijs
 volui, nec eorum periculorum metu, quae, vi-

Floribus illis, perire debantur, de minuerere, de
 betis existimare retentū, & conseruatū rei
 posse, atq; ita credere, quodcumq; imperasse
 tis facturū fuisse. si, quod in his, feci nā et
 prouinciā in otio, exercitū in mea potestate
 tenui: sinibus meae prouincia nusquā excessi:
 si: militē non modo legionariū, sed ne auxi-
 liariū quidē ullum quoquam misi, et si quos
 equites decedentes naclus sum, supplicio af-
 feci. quarū rerū fructū satis magnū, rep. sal-
 ua, tulisse me putabo. sed resp. si me satis non
 uisset, & maior pars senatus, maiores ex me
 fructus tulisset. epistolā. quam Balbo, cum
 etiam nunc in prouincia esset, scripsi, legem
 dam tibi misi. etiam praetextam, si uoles le-
 gere, Gallum Cornelium, familiarē meum,
 poscito. VI. id. Iun. Cordubae. Vale.

C. Asinius Pollio S. D. M. Cic.

Qvo tardius certior fierem de praetextis
 apud Mutinam factis, Lepidus esse
 cit, qui meos tabellarios nouem dies reti-
 nuit, tametsi, tantā calamitatē resp. quā
 tardissime audire, optandum est, sed illis

qui prodesse nihil possunt, neq; mederi. atq;
 utinam eodem S.C. quo Plancū, & Lepi-
 dum in Italiam accersitis, me quoque iussis-
 setis venire. profecto non accepisset resp. hoc
 vulnus, quo si qui latatur in praesentia, quia
 videntur & duces, & veterani Caesaris par-
 tium interiisse: tamen postmodum necesse
 est doleant, cum vastitatem Italia respexer-
 int. nam & robur, & soboles militum inte-
 rit, siquidem, quae nuntiantur, vlla ex par-
 te vera sunt. Neq; ego non videt̃, quam o-
 usui reip. essem futurus, si ad Lepidū venis-
 sem. omnē enim cunctationē eius discussisē
 praesertim adiutore Planco. Sed scribenti
 ad me eiusmodi literas, quas leges, & con-
 cionibus videlicet, quas Narbone habuis-
 se dicitur, similes, palpare necesse erat, si
 vellem comneatum, per praeneciam eius
 iter faciens, habere. Praeterea verebar, ne,
 si ante, quam ego incepta perficerem, pia-
 tium confectum esset, plura meum consilium
 raperent in contrariam partem obrederatō-
 nes mei, propter amicitia, quae mihi cum An-

EPIST. LIB. X.

zonio, nō maior tamē quam Planco, fuit. ita
 q; à Gadibus mense Aprili binos tabella-
 rios in duas naues imposui, & tibi, & con-
 sulibus, & Octaurano scripsi, ut me facere-
 tis certiorē, quonā modo plurimū posse pro-
 desse reip. sed, ut rationē in eo, quod die pra-
 lium Pansa cōmisit, eodē à Gadibus naues
 profectae sunt. nulla enim post hyemem fuit
 ante eā diē nauigatio. & hercule, longe re-
 motus ab omni suspitione futuri ciuili-
 multus, penitus in Lusitania legiones in hi-
 bernis collocarē. ita porro festinauit uterq;
 conflagere, tanquā nihil peius timerent, qua-
 ne sine maximo reip. detrimento bellum cō-
 poneretur. sed, si properandum fuit, nihil nō
 summi ducis consilio gessisse Hirtium video.
 nā haec mihi scribuntur ex Gallia Lepidus
 & nuntiantur: Pansae exercitum concisum
 esse: Pansam ex vulneribus mortuum: eodē
 prelio Martiā legionē interysse, & L. Fa-
 batum, & C. Peduceum, & D. Carfuleniū:
 Hirtiano autē prelio & quartā legionē, &
 ōnes peraq; Antonij casus: itē Hirtij quar-
 tam,

cū castra quoq; Antonij cepisset, à quin-
 ta legione concisam esse ibi Hirtium quoq;
 perisse, & Pōtium Aquilā: dici etiā, Octa-
 uianū cecidisse: (quæ si, quod dii prohibeāt,
 vera sunt, non mediocriter doleo). Antonius
 turpiter Mutinæ obsessionē reliquisse, sed
 habere equitatum, ac legiones sub signis ar-
 matas tres, & P. Vagienī unam, inermes be-
 ne multos: Ventidium quoq; se cum legione
 septima, octava, non coniunxisse: si nihil in le-
 pido spei sit, descensurum ad extrema, et nō
 modo nationes, sed etiā seruitia concitaturū
 Parmā direptā: L. Antonius alpes occupas-
 se. Quæ si vera sunt, nemini nostrum cessan-
 dum est, neq; expectandum, quid d. cernat
 senatus. res enim cogit huic tanto incendio
 succurrere omnes, qui aut imperium, aut no-
 men denique populi R. saluum esse: volunt
 Brutum enim XVII. cohortes, & duas non
 frequentes tironum legiones, quas conscripse-
 rat Antonius, habere audio. neq; tamen du-
 bito, quin ones, qui supersint de Hirtij exer-
 citu, confluant ad eum. nā in delectu nō mult-

EPIST. LIB. XI.

tū sp̄ci puto esse, præsertim cū nihil sit periculosius, quā sp̄atiū cōfirmandi sese Antonio dari. anni aut̄ tēpus libertatē maiore mibi dat: propterea quia frumenta aut in agris, aut in villis sunt: itaq; proximis literis cōsiliū meū expedietur. nā neq; deesse, neque superesse reip. volo. maxime tamen doleo, adeo & lōgo, & infesto itinere ad me venire ut die quadagesimo post, aut ultra etiam, quā facta sunt ōnia nuntientur. Vale.

M. L. imp. iterū, pont. max. S. D. C. 34

SI vales, bene est: ego quoq; valeo. Cū aut̄ disē, Antoniū cū suis copijs, præmissis L. Antonio cū parte equitatus, in provinciā mēā venire, cum exercitu meo à confluyente Rhodano castra moui, ac contra eos venire institui. itaq; continuis itineribus ad Forū Vocōrium veni, & ultra castra ad flumen Argenteū cōtra Antonios feci. P. Ventilius suas legiones tres cōiuxit cum eo, et ultra me castra posuit. habebat antea legionē secundā, et ex reliquis legionibus magnā
mul-

multitudinē, sed inermium. equitatū habet
 magnam. nam ōnis ex praelio integer disces-
 sit, ita ut sint āplius equitum XXX. itaq; ad
 me cōplures milites, & equites ab eo tran-
 sērūt: & indies singulos eius copiae minuū-
 tur. Silanus, & Culeo ab eo dycesserūt. nos,
 & si grauiter ab his lesi eramus, quōd con-
 tra nostrā voluntatē ad Antoniū ierāt, ta-
 men, nostrae humanitatis & necessitudinis
 causa, corū salutis rationē habuimus, nec ta-
 mē corū opera utimur, neq; in castris habe-
 mus, neq; ulli negotio praefecimus. quod ad
 bellum hoc attinet, nec senatui, nec reip. dice-
 rimus. quae postea egerimus, faciam te cer-
 tiorem. Etsi omni tempore summa studia of-
 ficii mutuo inter nos familiaritate, & pro-
 inde diligenter ab utroque conseruata sunt
 tamen non dubito, in tanto, & tam repen-
 tino motu reip. quin nōnulla de me falsis ru-
 moribus à meis obtreſtatoribus, me indig-
 na, ad te delata sint, quae tuum animū mag-
 noperere mouerēt pro tuo amore in rēp. ea te
 moderate accepisse, neque temere credendū

EPIST. LIB. X.

iudicasse, à meis procuratoribus certior sū
 factus, quæ mihi, ut debent, gratissima sunt,
 Memini autē et illa superiora, quæ abs tua
 voluntate profecta sunt ad meā dignitatem
 augendā, & ornandā: quæ perpetuo animo
 meo fixa manebunt. Abs te, mi Cicero, ma-
 gnopere peto, si meā vitā, studium diligen-
 tissime superioribus tēporibus in r. p. admi-
 nistranda, quæ Lepido digna sunt, perspecta
 habes, ut paria, aut eo ampliora reliquo tē-
 pore expectes, ex proinde tua auctoritate me
 tuendum existimes, quo tibi plura tuo meri-
 to debeo. Vale. XII. Kal. Iun. ex castris
 ex Ponte Argenteo.

M. Lepidus imp. iterum, pont. max.

S. D. S. P. P. L. Q. R.

35

SI vos, liberiq; vestri valetis, bene est, ego
 quidē valeo. Deos hominesq; restor. P.
 C. qua mente, & quo animo semper in r. p.
 fuerim, & quā nihil antiquius communi
 salute, ac libertate iudicavim. Quod vobis
 breui probassem, nisi mihi fortuna proprium
 consiliū extorsisset. nā exercitus cunctus con-
 suetu-

suetudine sua in civibus conservandis, com-
 niq; pace, seditione facta, retinuit, meq; tan-
 ta multitudinis civium R. salutis, atq; in-
 columitatis causam suscipere, ut vere dicā,
 coegit. in qua re ego vos P. C. oro, atq; obse-
 ro. ut. privatis offensionibus omissis, si me
 reip. cōsulatis, ne misericordiā nostrā, exer-
 citusq; nostri in civili dissensione sceleris lo-
 co ponatis, quod si salvis omniū, ac dignita-
 tis rationē habueritis: melius & vobis, &
 reip. consulatis. Data III. Kal. Jun. à P. O-
 r. Argenteo. Vale.

CICERONIS EPISTO-
 LARVM AD BRVTVM,
 ET ALIOS,
 LIBER XI.

ARGVMENTVM.

D. Brutus M. Bruto, & Cassio, quibuscum
 Cesare ut occiderat: sermonē cū Hirtio ha-
 bitum exponit, postulatamq; à se liberans lo-
 cutionem significat.

EPIST. LIB. XI.

D. Bru. S. D. M. Bru. & C. Cassio.

Quo in statu simus, cognoscite. Heri uo-
 speri apud me Hirtius fuit: qua me-
 re esset Antonius, demonstrauit, pessima scilicet,
 & infidelissima. nam se neq; mihi pro-
 uinciam dare posse aiebat, neque arbitrari
 tuto in urbe esse quonquam nostrum: adeo es-
 se militum concitatos animos, et pleb. quod
 utrunq; esse falsum: puto vos animaduerte-
 re, atq; illud esse verum, quod Hirtius de-
 monstrabat, timere eum, ne, si mediocre au-
 xillium dignitatis nostrae habuissensus, nulla
 partes ijs in rep. relinqueretur. cum his an-
 gustijs versarer, placitum est mihi, ut postu-
 larem legationem liberam mihi, reliquisq;
 nostris, ut aliqua causa proficiscendi hone-
 sta quereretur. hoc se impetraturum pollicit^{us}
 est: nec tamen impetraturum confido: tanta est ho-
 minum insolentia, et nostri infectatio, ac, si de-
 derint, quod petimus, tamen paulo post futu-
 rum puto, ut hostes iudicemur, aut aqua, &
 igni nobis interdicator. quid ergo est, inq;is
 tui consilij? dadas est locus fortunae, cedendum

ex Italia, migrandū Rhodū, aut aliquò ter-
 rarū arbitror: si melior casus fuerit, reuer-
 temur Romam, si mediocris, in exilio vine-
 mus, si possimus ad nouissima auxilia descē-
 demus. Succurret fortasse hoc loco alicui
 vestrū, cur nouissimū tēpus expectemus po-
 tius, quā nūc aliquid moliamur. Quia, ubi
 cōsistamus, nō habemus, præter Sex. Pōpeiū
 & Bassum Cæciliū: qui mihi videntur, hoc
 nuntio de Cæsare allato, firmiores futuri. Sa-
 tis in tēpore ad eos accedemus, ubi, quid va-
 leā, scierimus. Pro Cæsario, & te si quid velē-
 tis me recipere, recipiam, postulat enim hoc
 Hirtius vt faciam. Rogo vos, quamprimum
 mihi rescribatis. nam non dubito, quin de
 his rebus ante horam quartam Hirtius me
 certiore sit factururus. quem in locum con-
 venire possimus, quō me velitis venire, res-
 cribite. Post nouissimum Hirtij sermonem
 placitum est mihi postulare, vt liceret no-
 bis esse Romæ publico præsidio: quod illos
 nobis concessuros non puto. magnam enim
 inuidiam ijs faceremus. nihil tamen non po-
 stu-

EPIST. LIB. XI.

Stulandum putavi, quod æquum esse statuerem. Valere.

M. Brutus, & C. Cassius prætor. S. D.

M. Antonio cos.

DE tua fide, & benevolentia in nos nisi persuasum nobis, non cõscripsimus hæc tibi, quæ profecto, quando istum animũ habes, in optimã partẽ accipies. Scribitur nobis, magnã veteranorum multitudinem Romã convenisse iã, & ad kal. Jun. futuram multo maiore, de te si dubitemus, aut vereamur, simus nostri dissimiles. sed certe, cum ipsi in tua potestate fuerimus, tuoq; adducti consilio dimiserimus ex municipijs nostros necessarios, neq; solum edicto, sed etiam literis id fecerimus: digni sumus, quos habeas tui consilij participes, in ea præsertim re, quæ ad nos pertinet. quare à te, facias nos certiores tuæ voluntatis in nos, putes, ne nos tutos fore in tanta frequẽtia veteranorum: quos etiam de reponenda ara cogitare audimus: quod velle te, probare vix quisquã posse videtur, qui nos salvos, & honestos velit.

nos

nos ab initio spectasse otium, nec quidquam aliud à libertate cōmuni quassisse, exius de clarat. fallere nemo nos potest, nisi tu: quod certe abest à virtute tua, & fide. sed alius nemo facultatē habet decipiendi nos. Tibi enī credidimus, & credituri sumus. maximo de nobis timore afficiuntur amici nostri quibus & si tua fides explorata est, tamen illud in mentem venit, multo uolentē veteranorum facilius impelli ab alio quolibet, quā à te retineri posse. Rescribas nobis ad omnia rogamus. Nā illud valde leue est, ac nugatorium, ea re denuntiatum esse veteranis, quòd de cōmodis eorum mēse Iunio laturus esses. quē enim impedimēto futurum putas, cum de nobis certum sit nos quieturos? Nō debemus cuiquā uideri nimium uitæ cupidi, cum accidere nobis nihil possit sine pernicie, & confusione ōnium rerum. Vale.

Brut. & Cassius prat. S. D. Ant. cos. 3

Litteras tuas legimus, simillimas edicti L. Iulii, cōtumeliosas, minaces, minime dignas, quæ à te nobis mitterentur. nos, Antoj,

EPIST. LIB. XI.

ni, te nulla laceſſimus iniuria, neque mi-
 raturum credidimus, ſi praetores, et ea digni-
 tate homines, aliquid edicto poſtulaſſemus à
 conſule. quòd ſi indignaris auſos eſſe id face-
 re: concede nobis, ut doleamus, ne hoc quidẽ
 abs te Eruto, & Caſſio tribui. Nam de de-
 lectibus habitis, & pecunijs imperatis, exer-
 citibus ſolicitatis, & nuntijs trans mare
 miſſis quod te queſtũ eſſe negas: nos quidem
 tibi credimus, optimo animo te feciſſe: ſed
 tamen neq; agnoſcimus quidquã eorum, &
 te miramur, cũ hac reticueris, non potuiſſe
 continere iracundiã tuã, quin nobis de mor-
 te Caſaris obijceres. Illud verò quẽadmodũ
 ferendũ ſit, tute cogita, nõ licere praetoribus
 concordia, ac libertatis cauſa, per edictũ de
 ſuo iure decedere, quin conſul arma mine-
 tur, quorum fiducia, nihil eſt, quod nos ter-
 reas, neq; enim decet, aut conuenit nobis, pe-
 riculo ulli ſubmittere animũ noſtrũ: neque
 eſt Antonio poſtulandũ, ut ijs imperet, quo-
 rũ opera liber eſt. nos ſi alia horterẽtur, ut
 bellum civile ſuſcitare vellemus licet, que
 nihil

nihil proficeret. nulla enim minātis auctoritas apud liberos est. sed pulchre intelligis nō posse nos quoq̃a impelli, et fortassis ea re minaciter agis, ut iudiciū nostrū metus videatur. nos in hac sententia sumus, ut te cupiamus: etiā liberare p. magnū, atq; honestū esse. vocemas te ad nullas inimicitias, sed tamē pluris nostrā libertatē, quā tuā amicitia, aestimemus. tu etiā vide, quid suscipias, quid sustinere possis: neq; quā diu vixeris Caesar, sed quā non diu regnarit, fac cogites deos que sumus, consilia tua reip. salutaria sint, ac tibi: si minus, ut salua, atque honesta reip. tibi quam minimum noceant, optamus. Pridie non. Sext.

D. Brv. imp. cos. des. S. D. M. Cic. 4

SI de tua in me voluntate dubitarem multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tuere: sed profecto est ita, ut mihi persuasi. me tibi esse cura. Progressus sum ad Alpes cū exercitu, nō iā nomē captās impetatorii, quā cupiēs militibus satisfacere, firmosq; eos ad tuēdas nostras res efficere quod mihi

EPIST. LIB. XI.

mibi videor consecutus. nã & liberalitate
 nostra n, & animum sunt experti. cum om-
 nium bellicosissimis bellum g-ssi, multa ca-
 stella cepi, multa vastavi: non sine causa ad-
 senatum literas misi. adiuua nos sententia
 quod cum facies, ex magna parte commu-
 ni commodo inf-ruieris. Vale.

M. Cicero S. D. D. Bruto imp.

Lupus, familiaris noster, cum à te venis-
 set, cumq; Romæ quosdã dies cõmora-
 retur, ego crã in ijs locis, in quibus maxime
 me tuto esse arbitrabar, eo factum est, ut ad-
 te Lupus sine meis literis rediret, cum tamẽ
 curasset tuas ad me perferendas. Romã au-
 tẽ veni ad V. id. Dec. nec habui quidquam
 antiquius, quã ut Pansam statim conveni-
 rẽ: ex quo ea de te cognoui, quæ maxime op-
 rabã. Quare hortatione tu quidẽ non eges-
 si ne illa quidẽ in re, quæ à te gestã est post
 hominum memoriã maxima, hortatorẽ de-
 siderasti, illud tamẽ breuiter significandum
 videtur, populum R. omnia à te expectare,
 atq; in te aliquando recuperanda liberta-
 tis

tis omnem sp̄e ponere. Tu, si dies, noctesque
 memineras, quod te facere certo scio, quantum
 rem gesseris, non obliuiscere profecto, quantum tibi
 etiam nunc gerenda sint. si enim iste provin-
 cia nactus erit, cui quidem ego semper ami-
 cus fui ante, quam illum intellexi non modo
 aperte, sed etiam libenter cum rep. bellum ge-
 rere: sp̄e reliquam nullam video salutis. Quam
 obrem te obsecro iisdem precibus, quibus sena-
 tus populusque; R. ut in perpetuum rep. domi-
 natu regio liberae, ut principibus consentiant
 exitus. tuum est hoc munus, tu a partes: a te
 hoc ciuitas, vel omnes potius gentes non expe-
 ctant solum, sed etiam postulant. Quamquam
 cum hortatione non egeas, ut supra scripsi,
 non utar ea pluribus verbis: faciam illud,
 quod meum est, ut tibi omnia mea officia,
 studia, curas, cogitationes pollicear, quae ad
 tuam laudem & gloriam pertinebunt. quamobrem
 velim tibi ita persuadeas, me tum rep. cau-
 sa. quae mihi vita mea carior est, tum quod
 tibi ipsi faueam, tuamque dignitatem ampli-
 ficari velim, tuis optimis consilijs, amplius-

EPIST. LIB. XI.

Adi gloria, nullo loco defuturum. Vale.

M. Cicero S. D. D. Bruto imp.

Lupus noster cū Romā sexto die Mutina venisset, postridie me manē conuocavit, tuāq; mihi mandata diligentissime exposuit, & literas reddidit. quòd mihi tuā dignitatē cōmendas: eodē tēpore existimo te mihi meā dignitatē cōmendare: quā me habere nō habeo tua cariorē. quare mihi gratissimū facies, si exploratū habebis tuis laudibus nullo loco nec consilium, nec studium meū defuturū. Cum trib. pl. edixissent, senatus adesset ad XIII kal. Ian. haberentq; in animo de presidio consulū des. referre: quāquā statuerā in senatū ante kal. Ian. nō venire, tamē cum eo die ipso edictum tuū propositum esset, nefas esse duxi, aut ita haberi senatum, ut de tuis diuinis in reip. meritis sileretur, quod factum esset, nisi ego venissem, aut, etiam si quid honorifice de te diceretur, me non adesse. itaq; in senatum veni mane, quod cum esset animaduersum, frequentissimi senatores conuenerunt. quae de

te in senatu egerim, quæ in concione maxima dixerim, aliorum te literis malo cognoscere. illud tibi persuadeas velim, me omnia quæ ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, quæ est per se amplissima, summo se per studio suscepturum, et defensurum, quod quanquam intelligo me cum multis esse facturum: tamen appetam huius rei principatum.

Vale.

M. Cicero S. D. D. Bruto imp. 7

Cum adhibuisset domi meæ Lupus me, & Libonem, & Seruium, consobrinum tuum, quæ mea fuerit sententia, cognosse te ex C. Seio arbitror, qui nostro sermone interfuit. reliqua, quanquam statim Seium Græccius est subsequutus, tamē ex Græccio poteris cognoscere. Caput autē est hoc, quod te diligentissime percipere, et meminisse velim, ut ne in libertate, et salute populi R. cōseruanda auctoritatē senatus expelles nondū liberis: ne et tuū factū condēnes, (nullo enim publico consilio remp. liberasti: quo est etiam res illa maior, & clarior, & ad-

EPIST. LIB. XI.

lescentē, vel puerum potius Casarē iudices
 temere fecisse, qui tantā causam publicam
 priuato consilio susceperit, denique homines
 rusticos, sed fortissimos viros, civesq; opti-
 mos, dementes fuisse iudices, primum mili-
 tes veteranos, commilitones tuos, deinde le-
 gionē Martiā, legionē quartā, quæ suum
 consulē hostē iudicauerunt, seq; ad salutem
 reip. defendendā cōtulerunt. voluntas sena-
 tus pro auctoritate haberi debet, cum aucto-
 ritas impeditur metu. postremo suscepta ti-
 bi causā iā bis est, vt non sit integrū, primū
 idibus Mart. deinde proxime, exercitu no-
 uo, & copijs cōparatis. quāobrē ad ōnia ita
 paratus, atq; animatus esse debes, non, vt ni-
 hil facias, nisi iussus, sed vt ea geras, quæ ab
 omnibus summa cum admiratione lauden-
 tur. Vale.

M. Cicero S. D. D. Bruto imp.

EO tempore Polla tuā misit, vt ad te, si
 quid vellē darem literarum, cum, quid
 scriberem, non habebam. omnia enim erant
 suspensa propter expectationem legatorum:
 qui

qui quid egissent, nihil dum nuntiabatur. hac tamen scribenda existimaui: primum, senatum populumq; R. de te laborare non solum salutis suae causa. sed etiam dignitatis tuae. admirabilis est enim quaedam tui nominis caritas, amorq; in te singularis omnium ciuium. ita enim sperant, atq; confidunt, ut antea rege, sic hoc tempore regno te remp. liberaturum. Romae delectus habetur, totaque Italia: si hic delectus appellandus est, cum ultro se offerunt omnes: tantus ardor animos hominum occupauit desiderio libertatis a te iam expectare literas debemus, quid ipse agas, quid noster Hirrius, quid Caesar in us: quos spero breui tempore societate victoria tecum copulatos fore. Reliquum est, ut de me id scribam, quod te ex tuorum literis et spero, et malo cognoscere, me neque deesse vlla in re, neque unquam defuturum dignitati tuae. Fac valeas.

D. Brutus S. D. M. Ciceroni. 9

Pansa amisso, quantum detrimenti resp. acceperit, non te praeterit. nunc auctorita-

EPIST. LIB. XI.

te & prudentia tua prospicias oportet, ne
 inimici nostri, consulibus sublatis, sperent se
 conualescere posse. ego, ne consistere possit in
 Italia Antonius, dabo operam. sequar eum
 confestim. virumque me praestaturum spero,
 ne aut Ventidius elabatur, aut Antonius
 in Italia moritur. imprimis rogo te, ad homi-
 nem ventosissimum Lepidum mittas, ne no-
 bis bellum redintegrare possit, Antonio sibi
 coniuncto. Nam de Pollione Asinio, puto
 te perspicere, quid sit facturum. multa, & bo-
 na, & firmæ sunt legiones Lepidi, & Asi-
 nij. Neque hæc id circo tibi scribo, quod te
 non eadem animaduertere sciam, sed quod
 mihi persuasissimum est, Lepidum recte fa-
 cturum nunquam, si forte vobis id de hoc
 dubium est. Plancum quoque confirmetis,
 pro: quem spero, pulso Antonio, reip. non de-
 futurum. Si se Alpes Antonius traiecerit, co-
 stitui praesidium in alpihus collocare, & te
 de omni re facere certiorẽ. IIII. kal. Maij
 ex castris, Rhegij.

D. Brutus S. D. M. Ciceroni.

10
 Nov

Non mihi temp. plus debere arbitror, quã
 me tibi, gratiore me esse in te posse, quã isti
 peruersi sint in me, exploratum habes, si ta-
 men hęc temporis videantur dici causa, ma-
 le me tuũ iudiciũ, quã ex altera parte
 õnium istorum, tu enim à certo sensu, & ve-
 ro iudicas de nobis: quod isti ne faciant, sũ-
 ma maleuolentia, & liuore impediuntur, in-
 terpellent me, quo minus honoratus sim, di-
 ne interpellent, quo minus resp. à me como-
 de administrari possit. quæ quãto sit in pe-
 riculo, quã potero breuissime exponã. Pri-
 mum omnium, quantã perturbationem re-
 rum urbanarum afferat oblitus consulunt,
 quantãq; cupiditatẽ hominibus iniiciat va-
 cuitas, nõ te fugit, satis me multa scripsisse,
 quæ literis comẽdari pp̃sint arbitror. scio
 enim, cui scribã. Reuertor nũc ad Antoniũ,
 qui ex fuga cũ paraulã manũ peditiũ habe-
 ret inermiũ, ergastula soluẽdo, õneq; genus
 hominũ arripieẽdo, satis magnum numerum
 videtur effecisse. huc accessit manus Ventu-
 di: quæ, trans Apenninum itinere factõ def-

EPIST. LIB. XI.

ficillimo ad vada peruenit, atq; se ibi cum
 Antonio coniunxit. est numerus veterano-
 rum, & armorum satis frequens cū Ven-
 tidio. consilia Antonij hac sint necesse est,
 aut ad Lepidum ut se conferat, si recipitur,
 aut Apennino alpibusq; se teneat, & decur-
 sionibus per equites, quos habet multos, ua-
 stet ea loca, in qua incurrerit, aut rursus se
 in Etruriā referat, quòd ea pars Italiæ sine
 exercitu est. quòd si me Casar audisset, atq;
 Apennium transisset: in tantas angustias
 Antonium cōpulissem, ut inopia potius, quā
 ferro, cōficeretur, sed neq; Casari imperari
 potest: nec Casar exercitui suo. quod utrum-
 q; pessimum est. Cū hac talia sint quominus
 quod ad me pertinebit, homines interpellent,
 ut supra scripsi, non impedio: hac quē admo-
 dum explicari possint, aut, à te cum explica-
 buntur, ne impediuntur, timeo. alere iā mi-
 litis non possum. cū ad rēp. liberandā acces-
 si, H-S mihi fuit pecuniæ C-D amplius, iā
 tum abest, ut mea rei familiaris liberum sit
 quidquā, ut meos iā ònes amicos are alieno
 ob-

obstrinxerim. septennum numerum legionū
 alo, qua difficultate, tu arbitrarer, non, si
 Varronis thesauros haberē, sustinere sump-
 tum possem. Cum primum de Antonio ex-
 ploratum habuero, faciā te certiorē. Tu me
 amabis, ita, si hoc idē me in te facere sense-
 ris. III. non. Maij, ex castris, Dertona.

D. Brut. imp. cos. dos. S. D. M. Cic. 11

Eodem exēplo literæ à te mihi redditæ
 sunt, quo pueri meæ attulerunt. Tātum
 me tibi debere existimo, quantum persolue-
 re difficile est. Scripsi tibi, quæ hic geruntur
 in itinere est Antonius: ad Lepidum profi-
 ciscitur: ne de Plancio quidē spem adhuc ab-
 iecit, ut ex libellis eius animaduerti, qui in
 me inciderunt: in quibus, quos ad Asinium
 quos ad Lepidum: quos ad Plancū mitte-
 ret, scribebat. ego tamen non habui ambi-
 gnū, & statim ad Plancum misi, et biduo
 ab Allobrogibus, & totius Gallia legatos
 expecto, quos confirmatos domum remittā.
 Tu, quæ istic opus erunt administrari, pro-
 spicies, ut ex tua voluntate, rei q̄ pub. com-
 modo

EPIST. LIB. XI.

modo fiat. malevolentia hominum in me. si poteris, occurre, si non poteris, hoc te consolare, quod me de statu meo nullis contumelijs deterrere possunt, Pr. non. Maij. ex castris finibus Stratiensium.

M. Cic. S. D. D. Bruto imp. cos. des. 12
 Tres uno die à te accepi epistolas, unam brevem, quam Flacco Volunio dederas, duas pleniores, quarum alteram tabellarius T. Vibius attulit, alteram ad me misit Lupus. ex tuis literis & ex Gracchij oratione non modo non restimulatum bellum, sed etiam inflammatum videtur. non dubito autem pro tua singulari prudentia, quam perspicias, si aliquid firmitatis nactus sit Antonius, omnia illa tua praeclara in reipublica ad nihilum esse ventura. ita enim Roma erat nuntiatum ut persuasum omnibus, cum paucis incrimibus, perterritis metu, fracto animo fugisse Antonium, qui si ita habet, ut quemadmodum audiebam de Gracchio, cum eo sine periculo non possit: non ille mihi fugisse à Mutina videtur, sed locum belli gerendi mutasse. itaque homines alij facti sunt.

sunt. nonnulli etiam quaruntur. quod perse-
 cuti non sitis. opprimi potuisse, si celeritas ad-
 hibita esset, existimant, omnino est hoc po-
 puli, maximeque nostri, in eo potissimum a-
 buti libertate, per quem eam consecutus sit.
 sed tamen prouiderendū est, ne quæ iusta que
 rela esse possit, res sic se habet. is bellum con-
 fecerit, qui Antonium oppresserit, hoc quā
 habeat vim, te existimare malo, quā me
 sperius scribere. Vale.

D. Bru. imp. cos. des. S. D. M. Cic. 13

ſā non ago tibi gratias. cui enim re vix re-
 ferre possum, huic verbis nō patitur res sa-
 tisferri. Attendere te volo, quæ in manibus
 sunt, qua enim prudentia es, nihil te fugiet,
 si meas literas diligēter legeris sequi confe-
 stim Antonium his de causis, Cicero, non po-
 tui. eram sine equibus, sine iumentis: Hir-
 tuum perijsse nesciebam: Casari non crede-
 bā prius, quā conuenissem, & collocutus
 essem, hic dies hoc modo abiit, postridie ma-
 ne à Pansa sum accersitus Bonon. ā. cum in
 itinere

EPIST. LIB. XI.

itinere essem, nuntiatum mihi est, enim mor-
 tuum esse. recurri ad meas copiolas, sic enim
 vere eas appellare possum. sunt extenuatissi-
 me, & inopia omnium rerum pessime accep-
 te. biduo me Antonius antecessit, itinere
 multo maiore fugiens, quàm ego sequens. il-
 le enim ijt passim, ego ordinatim. quacunq;
 iuit, ergastula soluit, homines arripuit: con-
 stitit nusquam prius, quàm ad Vada venit,
 quem locum volo tibi, esse notum. iacet in-
 ter Apenninum, & alpes impeditissimus
 ad iter faciendum. cum abessem ab eo mil-
 lia passuum triginta, & se iam Ventidie cõ-
 iunxisset, cõcio eius ad me est allata, in qua
 petere cœpi à militibus, ut se trans alpes se-
 querentur: sibi cum M. Lepido conveni-
 re. succlamatum est, & frequenter à militi-
 bus Ventidianis, (nam suos valdequã pau-
 cos habet) sibi aut in Italia percundum esse
 aut vincendum. etiam orare cœperunt, ut
 Pollentiam iter facerent. cum sustinere eos
 non posset, in posterum diem iter suum con-
 tulit. hac re mihi nuntiata, statim quinq;
 cohortes

cohortes Pollentiam praemissi, meumq; iter
 eo contuli. hora ante praesidium meum Pol-
 lentiam venit, quā Trebellius cum equiti-
 bus sanequam gausus: in hoc enim victo-
 riam puto consistere. in spē venerant, quòd
 neque Planci quattuor legiones omnibus
 suis copijs pares arbitrabantur, neq; ex Ita-
 lia tam celeriter exercitum traieci posse cre-
 debant. quos ipsi adhuc satis arroganter Al-
 lobroges, equitatusq; omnis, qui eo praemis-
 sus erat à nobis, sustinebant. nostroque ad-
 uentu sustineri facilius posse confidimus.
 tamen, si quo etiam casu Isaram se traiece-
 rint, ne quid detrimenti reip. iniungant, sū-
 ma à nobis dabitur opera. Vos magnū ani-
 mum, optimamq; spem de summa rep. habe-
 re volumus, cū & nos, & exercitus nostros
 singulari concordia coniunctos, ad omnia pro
 vobis videatis paratos, sed tamen nihil de
 diligentia remittere debetis, dareq; operam
 ut quam paratissimi ab exercitu, reliquisq;
 rebus pro vestra salute contra sceleratissi-
 mam conspirationem hostium confligamus
 qui

EPIST. LIB. XI.

qui quidem eas copias, quas diu simulatione recip. comparabant, subito ad patriæ periculum conuerterunt.

M. Cicero S. D. D. Bruto imp. 14

Mirabiliter, mi Brute, letor, mea consilia, measq; sententias à te probari de decēuiris, de adornando adolescente. sed quid refert? mihi crede, homini non glorioso, plane iā Brute frigeo. ογξαυον enim erat meū senatus: id iā est dissolutū, tantā spē attulerat exploratæ victoriæ tua præclara Mutina eruptio, fuga Antonij cōciso exercitu, ut ōnium animi relaxati sint, meaq; illæ uerbemētes contentiones tanquā σκιαμαχία esse videantur. Sed ut ad rē red. ā: legionē Martiā, & quartā negant, qui illas norunt vlla conditione ad te posse perducī. Pecuniæ, quā d. sideras, ratio potest haberi eaq; habebitur. De Bruto accersenda, Castrisq; ad Italiæ præsidium tenendo, valde tibi assentior: sed, ut scribis, habes obtrectatores: quos equidem facillime sustineo, sed impediunt tamen. Ex Africa legiones expectantur.

tur: sed bellum istuc renatum homines mirā-
 tur, nihil tam præter spem unquam. nā, die
 tuo natali victoria nuntiata, in multa secu-
 la videbamus remp. liberatam. noui timo-
 res retexunt superiora. scripsisti autem ad
 me ijs, quas idibus Maij dedisti, modo te
 accepisse à Planco literas, non recipi à Le-
 pido Antonium. id si ita est, omnia faciliora
 sin aliter, magnum negotium: cuius exitum
 ne extimescam, tuæ partes sunt: ego plus,
 quàm feci, facere non possum. Te tamen, id
 quod spero, omnium maximum, & clarissi-
 mum videre cupio. Vale.

M. Cicero S. D. D. Bruto imp. 15

ET si mihi tuæ literæ iucundissimæ sunt:
 tamen iucundius fuit, quòd in summa
 occupatione tua Planco collega mandasti,
 ut te mihi per literas excusaret. quod fe-
 cit ille diligenter. Mihi autem nihil ama-
 bilius officio tuo, et diligentia. Cõiunclio tua
 cum collega, concordiaq; vestra, quæ literis
 communibus declarata est, senatui, populoq;
 Rom gratissima accidit. Quod super. st. p. r

EPIST. LIB. XI.

ge mi Brute, & iam non cum alijs, sed tecum ipse certa. Plura scribere non debeo, praesertim ad te, quo magistro breuitatis uti cogito. Literas tuas vehementer expeſto, et quidem tales, quales maxime opto.

M. Cic. S. D. D. Bruto imp. 16

Permagni interest, quo tibi haec tempore epistola reddita sit, utrum, cum sollicitudinis aliquid haberes, an, cum ab omni molestia vacuus esses: itaque ei praecipui, quem ad te misi, ut tempus obseruaret epistola tibi reddenda. nam quemadmodum coram, qui ad nos intempestive addeunt, molesti saepe sunt: sic epistolae offendunt, non loco reddita. si autem, ut spero, nihil te perturbat, nihil impedit, & ille, cui mandavi, satis scire, & commode tempus ad te coepit addeundi: confido me, quod velim, a te facile impetraturum. L. Laetia praetura petit. hoc ego utor uno omnium plurimum. magna vetustas, magna consuetudo intercedit: quodque plurimum valet, nihil mihi eius est familiaritate iucundius. magno praeterea beneficio eius, mag-

noque

noq̄ merito sū obligatus. nā Clodianus tēpo-
ribus, cū equestris ordinis princeps esset, pro
q̄ mea salute acerrime propugnaret, a Gabi-
nio cor. relegatus est: quod ante id tēpus ci-
ui R. Roma cōtigit nemini. hoc cū popu. R.
meminerit, me ipsum nō meminisse turpissi-
mū est. quapropter persuade tibi, mi Brute,
me petere praturā, quanquam enim Lamia
summo splēdore, summa gratia est, vsus mag-
nificētissimo munere ædilicio: tamē, quasi ca-
ta nō essent, ego suscepi totū negotiū nūc, si
me tanti facis, quāti certe facis, quādo equi-
tū cēturias tenes, in quibus regnas, mitte ad
L. nrū, ut is nobis cēturias cōficiat. nō tene-
bo te pluribus ponā in extremo, quod sentio
nihil est Brute, cum ōnia a te expectē, quod
mibi gratius facere possit. Vale.

M. Cicero S. D. D. Bruto imp. 17

Lamia uno ōnium familiarissime vtor.
Magna eius in me nō dico officia, sed me-
rita, ea q̄ sunt populo R. notissima. is, magnifi-
centissimo munere ædilitatis perfunctus, pe-
tuit praturā, ōnesq̄ intelligant, nec dignita-

EPIST. LIB. XI.

dē ei deesse, nec gratiā: sed ābitus extorere vult
 decur, ut ego omnia pertimescā, totāq; petitiō
 uē Lamia mihi sustinēdam putem: in ea re
 quantum me possis adiunare, facile perspicio:
 nec vero quantum mea causa velis, dubito ve-
 l mi igitur, mi Brute, tibi persuadeas, nihil
 me maiore studio ā te petero, nihil te mihi
 gratius facere posse, quā si omnibus tuis apibus
 omni studio Lamiam in petitione iuueris.
 quod ut facias, vehementer te rogo. Vale.

M. Cicero S. D. D. Bruto imp.

ET si ex mandatis, quae Galba, Volūnitasq;
 ad senatū dedisti, quid timendū, suspi-
 candumq; putares, suffocabamur: tamē ti-
 midiora mādata vidēantur, quā erat dig-
 nū tua, populiq; R. victoria senatus autem,
 mi Brute, fortis est, & habet fortes duces.
 itaq; moleste ferebat, se ā te, quē omnium
 quicumq; fuissent, fortissimum iudicare, et
 viduum, atq; ignavum iudicari. etenim cū
 se incluso, spē maxima omnes habuissent in
 tua virtute florente Antonio, quis erat qui
 quidq; mi timeret, profligato illo, te libera-

to? Nec vero Lepidū timebamus, quis enim
 esset, qui illū tā furiosum arbitraretur, ut,
 qui in maximo bello pacē velle se dixisset, &
 in optatissima pace bellum reip. indiceret?
 nec dubio, quin tu plus provideas. sed tamē
 tā recentī gratulatione, quā tuo nomine ad
 ōnia deorū tēpla fecimus, renouatio timoris
 magnam molestiam afferebat. quare velim
 equidem, id quod spero, ut plane abiectus, &
 fractus sit Antonius: sin aliquid virū for-
 te collegerit, sentiet, nec senatus consiliū, nec
 populo R. virtutem deesse, nec reip. te viuo,
 imperatorem. XIII. Kal. Iun. Vale.

D. Brutus S. D. M. Ciceroni. 19

AD senatū quas literas misi, velim prius
 perlegas, & si qua tibi videbuntur,
 commutes: necessario me scripsisse, ipse ani-
 madueres. Nam cum putarent quatuor,
 & Marciam legiones mecum fueras, ut
 Druso, Paulloq; placuerat, vobis assentien-
 tibus, minus de reliquis rebus laborandum
 existimaui. nunc vero cum sim cum irone-
 bus egentissimis, valde & meā, et vestrā vā

EPIST. LIB. XI.

et timeam necesse est. Vicetini me, & M. B. praecipue observant, his ne quam patiari in iuriam fieri in senatu veruarum causa, a te peto, causam habet optimam, officium in rempublicam summi, genus hominum adversariorum seditiosum & inertissimum. XII. Kal. Jun. Vercellis.

D. Brutus imp. S. D. M. Ciceroni. 20

Quod pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuaque officia cogunt, ut timeam. saepe enim cum esset mihi dictum, neque a me contemptum, novissime Labeo Ségulius, homo sui simillimus, narrauit mihi, apud Caesarem se fuisse, multumque sermonem de te habitum esse: ipsum Caesarem nihil sane de te questum, nisi dictum, quod diceret te dixisse laudandum adolescentem, ornandum, tollendum se non esse commissurum, ut tolli possit. hoc ego Labeonem credo illi retulisse, aut finxisse dictum, non ab adolescente prolatum. Veteranos vero pessime loqui, volebat Labeo me credere, & tibi ab ijs instare periculum, maximeque indignari, quod in Xuiris neque Caesar, neque ego habiti essemus, atque omnia

nia ad vestrū arbitrium essent collata.
 Hæc cum audisſe, & iã in itinere eſſem, cõ-
 mittendum non putavi, prius vt alpes trans-
 grederer, quã, quid iſtic ageretur, ſcirẽ. nã
 de tuo periculo, crede mihi iactatione verbo-
 rum, & denuntiatione periculi ſperare eos,
 te perterrefacto, adoleſcẽte impulſo, poſſe ma-
 gna conſequi præmia, & totã iſtã cantile-
 nam ex hoc pẽdere, vt quãplurimum lucrĩ
 faciãt. neq; tamẽ nõ te cautũ eſſe volo, et in-
 ſidias vitantẽ. nihil enim tua mihi vita po-
 teſt eſſe incundius, neq; carius. illud vide,
 ne timendo magis timere cogare: & quibus
 rebus poteſt occurri veteranis, occurras: præ-
 mum, quod deſiderãt de Xuiris, facias: dein-
 de de præmijs, ſi tibi videtur, agros militum
 eorũ, qui cũ Antonio veterani fuerunt, his
 dandos cenſeas ab vtriſq; noſtrũ, de nũmis,
 lente, ac ratione habita pecunie: ſenatũ de
 ea re conſtituturũ. quattuor legionibus ijs,
 quibus agros dandos cenſuiſtis, video facul-
 tatẽ fore ex agris Syllanis, & agro Campa-
 no. æqualiter, aut ſorte agros legionibus a-

EPIST. LIB. XI.

signari puto oportere. Hæc me tibi scribere non prudentia mea hortatur, sed amor in te, & cupiditas otij, quod sine te consistere non potest. Ego, nisi valde necesse fuerit, ex Italia non excedam. legiones armo, paro, spe ro me non pessimum exercitum habiturum ad omnes casus, et impetus hominum. de exercitu, quem Pansa habuit, legionem mihi Caesar non remittit. Ad has literas statim mihi rescribe: tuorumque aliquem mone. Si quid reconditum magis erit, meque scire opus esse putaris. Vale. VII. kal. Iu. Eporadia.

M. Cicero S. D. Bruto imp. 21

Dij isti Segulio male faciant. homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. quid? tu illum tecum solū, aut cum Casare, qui neminem prætermiserit, qui cum loqui petuerit, cui non eadem ista dixerit? te tamen, mi Brute, sic amo, ut de teo, quod istud, quidquid esset, nugarum me scire voluisti: sinum enim magnum amoris dedisti. Nam quod idem Segulius ait veteranos queri, quod tu & Caesar in decembris

ric non essetis: utinam ne ego quidem essent
 quid enim molestius? sed tamen, cum ego scri-
 ssem, de ijs, qui exercitus habent. sententia
 ferri oportet: ijdem illi, qui solent re-
 clamant: itaque excepti etiam estis, mo-
 uebementer repugnante. quocirca Segulium
 negligens, qui res novas querit: non quod
 veterem comederit: nullam enim habuit: sed
 hanc ipsam recentem nouam denorauit. quod
 autem scribis, te, quod pro te ipso non facias,
 id pro me facere, ut de me timeas aliquid:
 omni te, vir optime, mihiq; carissime Bru-
 te, de me metu libero. ego enim, qua provide-
 ri poterunt: non fallar in ijs: quae cautionem
 non habebunt, de ijs non ita valde laboro.
 sim etenim impudens, si plus postulem, quam
 homini a rerum natura tribui potest. quod
 mihi praecipis, ut caueam, ne timendo, ma-
 gis timere cogar: & sapienter, et amicissime
 praecipis: sed velim tibi persuadeas, cum te
 constet excellere hoc genere virtutis, ut nus-
 quam extimescas, nunquam perturbare, me
 huic tuae virtuti proxime accedere, quamo-

EPIST. LIB. XI.

brē neq; metuā quidquā, & canebo omnia.
 sed vide, ne tua iam, mi Brute, culpa futura
 sit, si ego quidquam timeā. tuis enim opibus
 & consulatu tuo, etiam si timidi essemus, ta-
 men omnē timorem abijceremus; præsertim
 cum persuasum omnibus esset, mihiq; maxi-
 me, nos à te vnice diligi. Consilijs tuis, quæ
 scribis, de quattuor legionibus, deq; agris as-
 signandis ab utrisq; vestrum, vehementer
 assentior itaq; cum quidam de collegis no-
 stris agrariā curationē ligurrerent, distur-
 bani rem, totamq; vobis integram reserua-
 ui. si quid erit occultius, & vt scribis, recon-
 ditū? meorū aliquem mittam, quo fidelius
 ad te literæ perferātur. Vale. Prid. no. Iun.

M. Cicero S. D. Bruto imp. 23

Cum Ap. Claudio C. F. summa mihi ne-
 cessitudo est, multis eius officijs et meis
 munus constituta, peto à te maiorem in mo-
 dum, vel humanitatis tuæ, vel meæ causæ,
 vt eum auctoritate tua, quæ plurimum va-
 let, conseruatum velis. volo te, cum fortissi-
 mus vir cognitus sis etiam clementissimus
 existi

existimari. magno tibi erit ornamento, nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse saluum. cuius quidē causa hoc melior debet esse, quòd, pietate adductus, propter patris restitutionem se cum Antoni comiunxit. quare & si minus verā causam habebis, tamen vel probabilē aliquā poteris inducere. nū tuus tuus potest hominē summo loco natum, summo ingenio, summa virtute, officiosissimum præterea & gratissimum, incolumē in ciuitate retinere. quod ut facias, ita à te pato, ut maiore studio, magisq̄ ex animo petere non possim. Vale.

D. Brutus S. D. M. Ciceroni. 23

Nos hic valeamus recte, & , quo melius valeamus, operam dabimus. Lepidus cōmode de nobis sentire videtur. omni timore deposito, debemus libere reip. consulere. quòd si omnia essent aliena, tamen tribus tātis exercitibus, proprijs reip. valentibus magnū animum habere debebas, quem et sēper habuisti, et nunc fortuna adiuuante, augere potes. Quæ tibi superioribus literis
mea

EPIST. LIB. XI.

mea manu scripti, terrendi tui causa homines loquuntur. si frenum momorderis perca si te omnes quotquot sunt, conatibus loqui ferre poterunt. Ego, tibi ut antea scripsi, diu mihi à te litera veniant, in Italia morabor
 Vale. VIII. kal. Iun. Eporedia.

M. Cicero S. D. Bruto.

Narro tibi: antea subira scabar breuitate tuarum literarum: nunc mihi loquax esse videor, te igitur imitabor. Quam multa quàm paucis: Te recte valere, operamq; dare, ut quotidi. melius: Lepidum commode sentire: tribus exercitiis quiduis non oportere considerare. si timidus essem, tamen ista epistola mihi omnem metum absteris. sed, ut mones, frenum momordi. et iniqui te incluso omnem spem habuerim in te, quic nunc putas? cupio iam vigiliam meam Bruto tibi tradere, sed ita, ut ne desin constantiae meae. Quod scribis, in Italia te moraturum, dum tibi litera mea veniant: si per hostem licet, non erraris. Multa enim
 Ro.

Roma. sin aduentu tuo bellum confici potest, nihil sit antiquius. Pecunia, expeditissima qua erat, tibi decreta est. Habes amantissimum Seruilium, non non desumus Vale. VIII. id. Iun.

M. Cicero S. D. D. Bruto imp. 23

EXPECTANTI mihi tuas quotidie literas. Lupus noster subito denuntiavit, ut ad te scriberem, si quid vellem. Ego autem, & si quid scriberem, non habebam; (acta enim ad te mitti sciebam: inanem autem sermonem literarum tibi iniucundum esse audiebam) breuitatem secutus sum & magistro. Scito igitur in te, & in collega spem omnem esse. De Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego, quemadmodum precipis, priuatis literis ad bellum commune vocare non desino. qui utinam iam adesset: intestinum urbis malum, quod est non mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non imitor λακωνισμὸν tuum. altera iam pagina

EPIST. LIB. XI.

la procedit, vince, et vale. XIII. kal. Qu.
D. Brutus imp. S. D. M. Ciceroni. 26

In maximo meo dolore hoc solatio utor,
quòd intelligunt homines, non sine causa me
timuisse ista quæ acciderunt. Deliberent,
utrum traiciant legiones ex Africa, necne
& ex Sardinia: Brutum accersant, nec ne,
mibi stipendium dent, an non docernant.
ad senatum literas misi. crede mihi, nisi ista
omnia ita sunt, quæ admodum scribo magnū,
nos omnes adituros periculum. rogo te, vide
te, quibus hominibus negotium detis, qui ad
me legiones adducant, & fide opus est, et co
leritate. Vale. III. non. Iun. ex castris.

M. Cicero S. D. C. Matio. 27

Nondū satis constitui, molestia ne plus
an voluptatis attulerit mihi Treba
tius noster homo tum plenus officij, tum v
triusq; nostrum amantissimus. nam cum in
Tusculanum vesperi venissem, postridie il
le ad me, nondum satis firmo corpore cum
esset, mane venit, quæ cum obiurgare, quòd
parum valetudini parceret: tum illo, nihil
sibi

sibi fuisse longius, quàm ut me videret. num
 quidnā, inquā, noui? detulit ad me querelā
 tuam: de qua prius quàm respondeo, pauca
 praepo nam. Quantū memoria repetere pra
 terita possum, nemo est mihi te amicus an
 tiquior. sed Vetustas habet aliquid cōmune
 cum multis, amor non habet. dilexite, quo
 die cognoui, me à te diligi. TVVS deinde
 discessus, isq; diuturnus, ambitio nostra, &
 vita dissimilitudo non est passa voluntates
 nostras consuetudine conglutinari. tum ta
 men erga me animum agnoui multis annis
 ante bellum ciuile, cum Caesar esset in Gal
 lia. quod enim vehementer mihi utile esse
 putabas, nec inutile ipsi Casari, perfecisti,
 ut illi me diligeret, coleret, haberet in suis.
 Multa praetereo, quae tēporibus illis inter
 nos familiarissime dicta, scripta, cōmunica
 ta sunt. grauiora enim sunt cōsecuta. Et in
 tio belli ciuilis, cum Brundusiū versus iret
 ad Casarem, venisti ad me in Formianum.
 primum, hoc ipsum quanti, praesertim tem
 poribus illis? deinde, oblitum me putas cōsi
 lij

EPIST. LIB. XI.

ly, sermonis, humanitatis tuae? quibus rebus
 interesse memini Trebatium. Nec vero obli-
 tus sum literarum tuarum, quas ad me misisti,
 cum Caesari obuiam venissem in agro, ut arbi-
 tror, Trebulano. Secutum illud tempus est, cum
 me ad Pompeium proficisci sine pudor meus
 coegit, sine officium, sine fortuna. quod officium
 tuum, quod studium vel in absentem me, vel in
 praesentes meos defuit? quem porro omnes mei
 & tibi, & sibi te amittorem iudicauerunt?
 Veni Brundisium: oblitum ne me putas, qua
 celeritate, ut primum audieris, ad me Tar-
 to adularis? quae tua fuerit affectio, oratio,
 confirmatio animi mei fracti communium mis-
 viarum metu? Tandem aliquando Roma esse
 cepturus: quid defuit nostrae familiaritati?
 in maximis rebus, quoniam modo me gerere
 aduersus Caesarem, usus tuo consilio sum. in
 reliquis officiis cui tu tribuisti, excepto Ca-
 sare, praeter me, ut domum uentitares, horasque
 multas saepe suauissimo sermone consumeres
 tum, cum etiam, si meministi, ut haec quae
 & ophi & scriberem, tu me impulisti. post
 Caes-

Caesaris reditum quid tibi maiori cura fuit
 quam ut essem ego illi quā familiarissimus?
 quod effeceris. Quorsum igitur hac oratio
 longior, quā putarā? quia sum admiratus,
 te, qui hac nosse deberes, quid quā à me com-
 missum, quod esset alienū nostra amicitia,
 credidisse. nā prater hac, quae cōmemorantur,
 quae testata sunt, et illustra, habeo multa
 occultiora, quae vix verbis exequi possū. om-
 nia me tua delectant, sed maxime maxima
 cū fides in amicitia, consiliū, grauitas constā-
 tia, nū lepos, humanitas, litera, quae propter re-
 deo nūc ad querelā. Ego, te suffragiū tui fuisse
 in illa lege proxū non credidi: deinde, si cre-
 didissem, nunquā id sine aliqua iusta causa
 existimarem te fecisse. dignitas tua facit,
 ut animaduertatur, quidquid facias: male
 nolentia autē hominū, ut non nulla durius,
 quā à te facta sint, proferantur. Ea si tuo
 non audis, quid dicam, n. scio; equidē si quā
 do audio, tam defendo, quā me scio à te cō-
 tra iniquos meos solere defendi. defensio au-
 tem est duplex, alia sunt qua liquido nega-

EPIS T. LIB. XI.

re soleã, ut de isto ipso suffragio, alia, quæ de
 fendã à te pie fieri, & humane, ut de cura-
 tione ludorum. sed te, hominẽ doctissimum,
 nõ fugit, *Cæsar* rex fuerit, quod mihi quidẽ
 videtur, in utranq; partẽ de tuo officio di-
 sputari posse; vel eam, qua ego uti soleo, lau-
 dandam esse fidẽ, & humanitatẽ tuam, quã
 amicũ etiam mortuum diligas, vel in eam
 qua non nulli utuntur, libertatẽ patrie vi-
 tæ amici anteponendã. ex his sermonibus
 utinã esset delata ad te disputationes meæ,
 illa vero duo, quæ maxima sunt laudũ tua-
 rum, quis aut libentius, quàm ego, cõmemo-
 rat, aut sapius, te & non suscipiendi belli cõ-
 uilis grauisimum auctore fuisse, & mode-
 randã victoriã? in quo qui mihi non assenti-
 retur, iuueni neminẽ. Quare habeo gratiã
Trebatio, familiari nostro, qui mihi dedit
 causam harum literarum. quibus nisi credi-
 deris, me omnis officij et humanitatis exper-
 tẽ iudicaris. quo nec mihi grauius quidquã
 potest esse, nec à te alienius. Vale.

C. Matius S. D. M. Ciceroni.

Magnam voluptatem ex tuis literis cepi. quòd, quam speraram, atque optaram habere te de me opinionẽ cognoui. de qua & si nõ dubitabã; tamen, quia maximi aestimabã, ut incorrupta maneret, laborabã. Conscius autẽ mihi eram, nihil à me cõmissum esse, quod boni cuiusquã offenderet animũ. eo minus credebã, plurimis, atq; optimis artibus ornato tibi temere quidquã persuaderi potuisse, præsertim in quẽ mea propensa & perpetua fuisset, atq; esset benevolentia. quod quando, ut volui, scio esse, respondebo criminibus, quibus tu pro me, ut par erat, tua singulari bonitate, & amicitia nostra tæpe restituisti. nota enim mihi sunt, quæ in me post Casaris mortẽ contulerint. Vitio mihi dant, quòd mortẽ hominis necessarij grauitate fero, atq; eum, quẽ dilexi, perijsse indignor. aiunt enim patriã amicitia præponendã esse: perinde ac si iã vicerint, obitu eius rep. fuisse utilem. sed nõ agã astute. fateor me ad istũ gradum sapientiæ non peruenisse neque enim Casarem in dissensione ciuili sũ

EPIST. LIB. XI.

*f. cutus: sed amicū, quāquā reoffendebat, tā
 mē nō deserui: neq; bellū unquā civile, aut
 etiā causam dissensionis probavi, quā etiam
 nascentē extingui, summe studui. itaq; in
 gloria hominis necessarij, neq; honoris, neq;
 pecunia dulcedine sū captus. Quibus pra
 mijs reliqui, minus apud eū, quā ego, cū pos
 sent, immoderate sunt abusi. Atq; etiā res
 familiaris mea, lege Caesaris diminuta est:
 cuius beneficio pleriq; qui Caesaris morte la
 rantur, remāserunt in ciuitate. Ciuibus vi
 etis ut parceretur, eq; ac pro mea salute la
 boravi. Possum igitur, qui omnes voluerim
 incolumes, eum, à quo id impetratum est pe
 riss: non indignari? cum praesertim ijdem
 homines illi & inuidia, & exitio fuerint.
 Plecteris ergo, inquiunt, quādo factum no
 strum improbare audes. o superbiā inaudi
 iā, alios in facinore gloriari, alijs ne dolere
 quidem impune licere. at haec etiam seruis
 semper libera fuerunt, timerent, gauderent,
 dolerent suo potius, quā alterius, arbitrio.
 Quae nunc, ut quidem isti dicunt, liberta
 tis*

tis auctores metu nobis extorquere conantur
 sed nihil agunt. Nullius unquam periculi
 terroribus ab officio, aut ab humanitate de-
 sciscam. Nunquam enim honestam mor-
 tem fugiendam, saepe etiam appetendam pro-
 tavi. Sed quid mihi succensent, si id opto, ut
 poeniteat eos sui facti? cupio enim Caesaris
 mortem omnibus esse acerbam. At debeo
 pro ciuil. parte remp. velle saluam, id qui-
 dem me cupere, nisi & ante acta vita, &
 reliqua mea spes, tacente me, probat: dicen-
 do vincere non postulo. Quare maiorem in
 modum te rogo, ut rem potiorcm oratione
 ducas: mihiq; si sentis expedire recte fieri,
 credas nullam communionem cum improbis esse
 posse. an, quod adolescens praestui, cum etiam
 errare cum excusatione possem; id nunc, aeta-
 te praecipitata, commutem, ac me ipse rete-
 nam? Non faciam; neque, quod displiceat,
 committam, praeterquam quod hominis mi-
 hi coniunctissimi, ac viri amplissimi dolo-
 gram casum. Quod si aliter essem ani-
 matus, nunquam, quod facerem, nega-

EPIST. LIB. XI.

rem, ne & in peccando improbus, & in dis-
 mulando timidus, ac vanus existimarer. at
 ludos, quos Caesaris victoria Caesar adolescens
 fecit, curavi, At id ad priuatum officium,
 nō ad statum reip. pertinebat. quod tamen
 munus & hominis amicissimi memorie, ac
 honoribus præstare etiã mortui debui, et op-
 timæ spei adolescenti, ac dignissimo Cesare,
 petenti negare non potui. Veni etiã consulis
 Antonij sepe domum salutandi causa: ad
 quem, qui me parum patriæ amantem esse
 existimant, rogandi quidē aliquid, aut au-
 ferendi causa frequentes ventitasse reperies
 Sed quæ hæc est arrogancia, quod Caesar nū-
 quam interpellauit, quin, quibus vellē, atq;
 etiã quos ipse non diligebat, tamen ijs ute-
 rer, eos, qui mihi amicum eripuerunt, carpē-
 do me, efficere conari, ne, quos velim, diligā?
 sed nō vereor, ne aut meæ vitæ modestia pa-
 rum valitura sit in posterum contra falsos
 rumores, aut etiam ijs, qui me non amant
 propter meam in Casarem cōstantiam, non
 malint mei, quàm sui similes amicos habe-
 re.

ro. mihi quidem si optata contingent: quod reliquum est vitæ in otio Rhodi degam. sin casus aliquis interpellarit: ita ero Romæ, ut recte fieri semper cupiam. Trebatio nostro magnas gratias ago, quod tuum erga me animū, simplicē, atq; amicū, aperuit; et quod eum, quem semper dilexi lubenter, quo magis iure colore, atque obseruare deberem fecit. Bene vale, & me dilige.

M. Cicero S. D. M. Oppio. 29

DUbitanti mihi, quod scit Atticus: noster, de hoc toto consilio profectiois, quod in utranq; partē in mentem multa veniebant, magnum pondus accessit ad tollendā dubitationē iudicium, & consilium tuū. nam et scripsisti aperte, quid tibi videretur & Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Semper iudicavi, in te & in capiēdo consilio prudentiam summam esse, & in dando sident; maximeq; sum expertus, cum initio civilis belli per literas te consuluissem, quid mihi faciendum esse censes, undum ne ad Pompeium, an manendum in Italia, susi-

EPIST. LIB. XI.

sti, ut consulerē dignitati meae. ex quo, quid
sentires, intellexi: & sum admiratus fidem
tuam, et in consilio dando religionē, quod cū
aliud malle amicissimum tuum putares, an
tignus tibi officiū meum, quā illius volun-
tas fuit. E quidē. & ante hoc tempus te dile-
xi: & semper, me à te diligi sensi: & cum
abessem, atq; in magnis periculis essem, &
me absentē, & viros praesentes à te cultos
& defensos esse memini: & post meū reditū
quā familiariter mecum vixeris, quāq; ego
de te & senserim, & praedicarim, omnes qui
solent hoc animadvertere, testes habemus.
Gratissimum vero iudicium de mea fide, et
de constantia fecisti, cum post mortem Cas-
ris totum te ad amicitiam meam contulisti
quod tuum iudicium nisi mea summa bene-
volentia erga te, omnibusq; meritis compro-
bato, ipse me hominē nō putabo. Tu, mi Op-
pi, conseruabis amorem tuum, (& si moro
magis hoc quidem scribo, quā quod te ad-
monendū putē) mea q; omnia iuere: qui ti-
bi ne ignota essent, Attico mandavi. A me
autem,

autē, cū paulam otij nacli erimus, vberiores
 literas expectato. Da operā, vt valeas. Hoc
 mihi gratius facere nihil potes.

CICERONIS EPISTO-
 LARVM AD CASSIVM,
 ET ALIOS,
 LIBER XII.
 ARGVMENTVM.

Queritur, tyranno occiso, tyrannidem ta-
 men non esse sublatam. Cassiumq; hortatur
 vt vna cum M. Bruto, eius vxoris fratre,
 omni perturbatione remp. liberet.

M. Cicero S. D. C. Cassio.

FInem nullū facio, mihi crede, Cassi de te
 & de Bruto nostro, id est de tota rep. co-
 gitandi; cuius omnis spes in vobis est, & in
 D. Bruto: quam quidem iam habeo ipsa
 meliorem, rep. ā Dolabella meo præclarissi-
 me gesta. manebat enim illud malum urba-
 num, & ita corroborabatur quotidie, vt ego
 quidem, & urbi, & otio diffiderem urbano

EPIST. LIB. XII.

*sed ita compressum est, ut mihi videamur
 omne iam adterpus, ab illo duntaxat sor-
 didissimo periculo, tuti futuri. reliqua mag-
 na sunt, & multa, sed posita omnia sunt in
 vobis: quanquã primũ quidq; explicemus.
 nam, ut adhuc quidem actum est, nõ regno,
 sed rege liberati videmur. interfecto enim
 rege, regios omnes nutus tuemur: neq; viro
 id solum, sed etiã, quæ ipse ille, si viueret, nõ
 faceret, ca nos quasi cogitata ab illo, proba-
 mus. nec eius quidẽ rei finẽ video. tabula si-
 guntur: immunitates dantur: pecunie ma-
 xime describuntur: exules reducuntur, S.
 C. falsa referuntur: ut tantummodo odium
 illud hominis impuri, & seruitutis dolor de-
 pulsus esse videatur: resp. iacet in ijs pertur-
 bationibus, in quas eã ille coniecit. Hæc om-
 nia vobis sunt expedienda: nec hoc cogitan-
 dum, satis iam habere vobis. à vobis. habet
 illa quidẽ tantum, quantum nunquã mihi
 in mentẽ venit optare: sed contenta non est
 & pro magnitudine & animi, & beneficij
 vestri à vobis magna desiderat. adhuc vl-
 ra*

ta suas iniurias est per vo. interitu tyranni: nihil amplius: ornamenta vero sua quæ recuperavit? an, quòd ei mortuo paret, quem viuum ferre non poterat? cuius æra resigere debebamus, eius etiam chirographa defendimus? at enim ita decreuimus. fecimus id quidẽ tẽporibus cedẽtes, quæ valent in rep. plurimum: sed immoderate quidẽ, & ingrate nostra facilitate abutuntur. Verum hæc propediẽ, & multa alia coram. interim velim sic tibi persuadeas, mihi cum reip. quã semper habui carissimam, tũ, amoris nostri causa, maxime cura esse tuam dignitatem da operam, ut valeas.

M. Cicero S. D. C. Cassio. 2

Vehementer lætor tibi probari sententiam, & orationem meam. qua si sepius vi liceret; nihil esset negotij, libertatẽ, & rep. recuperare. sed homo amens et perditus, multoq; nequior, quàm ille ipse, quem tu nequissimum occisum esse dixisti, caedis initium querit: nullamq; aliam ob causam me auctorem fuisse Casaris interficiendi criminatur,

EPIST. LIB. XII.

minatur, nisi ut in me veterans incitentur.
 quod ego periculum nō extimesco, modo facti
 vestri gloriā cum mea laude cōmunic. i. ut
 nec Pisoni qui in eū primus inuectus est, ni-
 lo assentiente, nec mihi, & i. idem tricesimo
 post die feci, nec P. Seruilio, qui me est con-
 secutus, tuto in senatum venire licet. cōd. m.
 enim gladiator quarit, eiusque initium ad
 XIII. kal. Oct. a me facturum putauit. At
 quā paratus venerat, cū in villa Metelli
 cōplures dies cōmentatus esset, quæ autē in
 lustris, & in vino commentatio potuit esse?
 itaq; omnibus est visus, ut ad te antea scri-
 psi, suo more vomere, non dicere. quare quod
 scribis te considerare auctoritate, & eloquen-
 tia nostra aliquid profici posse: non nihil, ut
 in tantis malis est profectum. intelligit e-
 nim populus R. tres esse consulares, qui, quia
 quæ de rep. bene senserint, libere locuti sunt
 tuto in senatum venire non possint. nec est
 praterca, quod quidquam expectes. Tuus
 enim necessarius affinitate noua delectatur
 itaque iam non est studiosus ludorum; in-
 fini-

finitoque fratris inipluſu dirumpitur. al-
 ter uem affinis nouis commentarijs Caſaris
 delinatus eſt. Sed haec tolerabilia: illud non
 ferendum, quod eſt, qui ueſtro anno conſu-
 lero filium ſuum futuram putet, ob tamque
 cauſam ſe huic latroni deſeruire praeferat
 nã L. Cotta familiaris meus, fatali quadã
 deſperatione, ut ait, minus in ſenatũ venit.
 L. Caſar, optimus, & fortiſſimus ciuis, uale
 tudine impeditur, S. Sulpicius, et ſumma aia
 floritate, & optime ſentiens, non aedeſt: reli-
 quos exceptis deſignatis, ignoſce mihi ſi nõ
 numero conſulares. Habes auctores conſilij
 publici. qui numerus etiam bonis rebus exi-
 guus eſſet: quid cenſes, perditis? quare ſpes
 eſt omnis in uobis. qui ſi idcirco abeſtis, ue-
 ſtis in tuto: ne in uobis quidẽ. ſin aliquid
 dignum ueſtra gloria cogitatis uelim, ſaluis
 nobis: ſin id minus, res tamen publ. per uos
 breui tẽpore ius ſuum recuperabit. Ego tuis
 neque deſum, neque deero: qui ſiue ad me re-
 ferrent, ſiue non; mea tibi tamen beneuolen-
 tia, fidesq; praſtabitur. Vale.

EPIST. LIB. XII.

M. Cicero S. D. C. Cassio.

3

A Vget tuus amicus furorem in dies. pri-
 mum in statua, quã posuit in Rostris,
 inscripsit, Parenti optime merito: ut nõ mo-
 do sicarij, sed iam etiam parricide iudice-
 mini: quid dico, iudicemini? iudicemur po-
 tius: vestri enim pulcherrimi facti ille fu-
 riosus me principem dicit fuisse. utinã qui-
 dem fuisset, molestus nobis nõ esset. sed hoc
 vestrum fuit: quod quando præterijt, utinã
 haberem, quid darem vobis consilij, sed ne
 mihi quidem ipsi, reperio, quid faciundum
 sit. Quid enim est, quod contra vim sine vi
 fieri possit? consilium autem omne est illorũ
 ut mortem Cæsaris persequantur. itaq; an-
 te diem VI. non. Oct. productus in concionẽ
 à Canutio, turpissime ille quidem discessit,
 sed tamen ea dixit de conservatoribus pa-
 triæ, quæ dici deberent de proditoribus: de
 me quidem non dubitantes, quin omnia de
 meo consilio & vos fecissetis, & Canatius
 faceret. cetera cuiusmodi sint, ex hoc iudica
 quod legato tuo viaticum eripuerunt. quid
 eos

eos interpretari putas, cum hoc faciunt? ad hostem scilicet portari. ô rem miseram: dominum ferre non potuimus, conseruo serui-
mus. & tamen, me quidem fauente magis, quàm sperante, etiam nunc residet spes in virtute tua. sed ubi sunt copiae? de reliquo malo te ipsum loqui tecum: quàm dicta nostra cognoscere. Vale.

M. Cicero S. D. C. Cassio.

4

Vellem idibus Mart. me ad cenam in-
uitasses: reliquiarum nihil fuisset. nunc
me reliquiae vestrae exercent, & quidē præ
ter ceteros me. quanquam egregios consules
habemus, sed turpissimos consulares, senatū
fortem, sed infimo quenq; honore fortissimū
populo vero nihil fortius, nihil melius, Ita-
liaq; uniuersa. nihil autem fœdus Phillip-
pho, & Pisone legatis, nihil flagiosius: quod
cum essent missi, ut Antonio ex senatus sen-
tentia certas res nuntiarent, cum ille earū
rerum nulli paruisset, ultro ab illo ad nos in-
tolerabilia postulata retulerunt. itaque ad
nos concurritur: factiq; iam in re salutarī
popu-

EP I S T. L I B. X I I.

populares sumus. Sed tu quid ageres, quid acturus, ubi deniq; esses, nesciebã, fama nũ riabat te esse in Syria: auctoritate erat nemo. De Bruto, quo proprius est, eo firmiora videtur esse, quæ nuntiãtur. Dolabella valde vituperabatur ab hominibus nō insulsis, quod tibi tã cito succederet, cũ tu vix dum triginta dies in Syria fuisses. itaq; cõstabat eũ recipi in Syriã nō oportere. Summa laus & tua, & Bruti est, quòd exercitum præter spem existimãmini cõparasse. Scriberẽ plura, si rē, causamq; nossem. nunc quæ scribo, scribo ex opinione hominum, atque fama. Tuas literas auide exspecto. Vale.

M. Cicero S. D. C. Casio.

Hic me credo adhuc probuisse, quo minus de te certum haberemus, quid ageres, maxime quæ ubi esses. loquebantur omnes tamen, credo quòd volebant, in Syria te esse, habere copias. Id autem eo facilius credebatur, quia simile videbatur. Brutus quidem noster egregiam laudem est consequutus. Res enim tantas gessit, tamque inopi-

natis

natas, ut ea cum per se gratæ essent, tū gra-
 tiores propter celeritatem. quòd si tu ea te-
 nes, quæ putamus: magnis subsidijs fulta
 res est. à prima enim ora Gracia usq; ad
 Ægyptiū opimorū civium imperijs muniti
 erimus, & copijs. quanquã nisi me falleret
 res sic se habebat, ut totius belli omne dis-
 crimen in D. Bruto positū videretur: quisi
 ut sperabamus, erupisset Mutina; nihil bel-
 li reliquū fore videbatur. parvis omnino iã
 copijs obsidebatur; quòd magno presidio Bo-
 noniã tenebat Antonius. erat autē Clater-
 ne noster Hirtius, ad forū Cornelium Cesar,
 uterque cum firmo exercitu, magnasque
 Roma Pansa copias ex delectu Italia cõpa-
 rat. Hyems adhuc rem geri prohibuerat.
 Hirtius nihil nisi considerate, ut mihi cre-
 bris literis significat, acturus videbatur.
 præter Bononiam, R. hegium Lepidi Par-
 mam, totam Galliam tenebamus studiosis-
 simam reip. tuos etiam elantes transpadana
 nos mirifice coniunctos cum causa habeba-
 mus. erat summus senatus, exceptis con-
 sula

EPIST. LIB. XII.

ularibus: ex quibus vnus L. Caesar firmus est, & rectus. S. Sulpicij morte magnum praesidium amisimus. reliqui partim inertes, partim improbi, nonnulli inuident eorum laudi, quos in rep. probari vident. populi vero R. totiusq; Italiae mira consensus est. Haec erat fere, quae tibi nota esse vellem. nunc autem opto, ut ab istis orientis partibus virtutis tuae lumen eluceat. Vale.

M. Cicero S. D. C. Cassio.

6
Qui status rerum fuerit tum, cum has literas dedi, sciri poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono, & optime de rep. sentiente. nam quid dicam, cupidissimo tui, qui, domo & fortunis relictis, ad te potissimum profectus sit? itaque eum tibi ne commendo quidem. aduentus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes, tibi que persuadeas, omne perfugium bonorum in te, & Bruto esse positum, si, quod nolim, aduer si quid euenerit. res, cum haec scribebam, erat in extremum deducta discrimen. Brutus enim Mutinae vix iam sustinebat. qui si conser

seruatus erit vicinus: sin (quod diu omnem
 auertant) omnis omnium cursus est ad vos.
 proinde fac tantum animum habeas, tantū
 q̄ apparatus, quanto opus est ad vniuersā
 temp. recuperandam. Vale.

M. Cicero S. D. C. Cassio. 7

Q Vanto studio dignitatem tuam & in se
 natu, & ad populū defenderim, ex tuis
 te malo, quā ex me cognoscere. quæ mea sen
 tentia in senatu facile valuisset, nisi Pansa
 vehementer obstitisset. ea sententia dicta,
 productus sum in concionē à trib. pl. M. Ser
 uilio. dixi de te quæ potui, tanta contentio
 ne, quantū forū est; tanto clamore, consensu
 q̄ populi, ut nihil unquam simile viderim.
 id velim mihi ignoscas, quòd inuita socru
 tua fecerim. Mulier timida verebatur ne
 Pansæ animus offenderetur. in concione qui
 dem Pansa dixit, matrem quoq; tuam, &
 fratrem illam à me sententiam noluisse dici.
 sed me hæc non mouebant; alia mittebam:
 sanebam & reip. cui semper saui, & digni
 tati, ac gloria tua. Quod autem & in sena

EPIST. LIB. XII.

in pluribus verbis differui, & dixi in con-
 cione, in eo velim fidem meam liberes, pro-
 misi enim, & prope confirmaui, te non expe-
 ctasse, nec expectaturum decreta nostra, sed
 te ipsum tuo more rēp. defensurum. & quan-
 quam nihil dum audieramus, nec ubi esses,
 nec quas copias haberes: tamen sic statuē-
 omnes, quae in istis partibus essent, opes, co-
 piasq; tuas esse per teq; Asiam provinciam
 confidebam iam recip. recuperatam. Tu fac
 in augenda gloria te ipsum vincas. Vale.

M. Cicero S. D. C. Cessio.

Socelus affinis tui Lepidi, summāq; leuitā-
 tiē, & inconstantiam, ex actis, quae ad te
 mitti certo scio, cognosse te arbitror. itaque
 nos, confecto bello, ut arbitrabamur, renoua-
 rum bellū gerimus: spemq; omnē in D. Bru-
 to, & Plancio habemus: si verum quavis, in
 te, & in meo Bruto nō solū ad praesens per-
 fugium, si, quod nolum, aduersi quid accide-
 rit, sed etiam ad confirmationē perpetuae li-
 bertatis, nos hic de Dolabella audiebamus,
 cuius vellimus: sed certos auctores non habet

bamus: te quidē magnū hominē & presen-
 ti iudicio, et reliqui tēporis expectatione scī-
 to esse. hoc tibi propositio, fac ut ad summas
 cōtendas, nihil est tantum, quod nō populus
 R. a te perfici, atq; obtineri posse iudicet.

M. Cicero S. D. C. Cassio. 9

BREVITAS tuarū literarū me quoq; bre-
 uiorē in scribendo facit: & vere, ut di-
 cā, non satis occurrit, quod scribam, nostras
 enim res in actis perferri ad te certo scio:
 tuas autē ignoramus. tanquā enim i. lausit
 sit Asia, sic nihil perfertur ad nos, præter tu-
 mores de oppresso Dolabella, satis illos qui-
 dē cōstantes, sed adhuc sine auctore. Nos
 consētiū bellū cū putaremus, repente à Le-
 pido tuo in summam sollicitudinē adāndi su-
 mus: itaq; persuade tibi maximam reip. spē
 in te, & in tuis copys esse. firmos omnino ex-
 ercitus habemus: sed tamen, ut omnia, ut
 spero, prospere procedant, multū interest te
 venire. exigua est enim spes reip. nam nullā
 non libet dicere: sed quacunque est, ea de-
 spondetur anno consulatus tui. Vale.

EPIST. LIB. XII.

M. Cicero S. D. C. Cassio.

10

Lepidus tuus affinis, meus familiaris pri-
 die Kal. Quint. sententijs omnibus ho-
 stis à senatu iudicatus est, ceteriq; qui una
 cum illo à rep. defecerunt, quibus tamen ad
 sanitatē redeundi ante kal. Sep. potestas fa-
 cta est. fortis sane senatus, sed maxime spe
 subsidij tui. bellū quidē, cum hæc scribebam
 sane magnum erat, scelere, & leuitate Lepi-
 di. Nos de Dolabella quotidie, quæ volu-
 mus, audimus, sed adhuc sine capite, sine ca-
 pite, sine auctore, rumore nuntio. quod cum
 ita esset, tamen literis tuis, quas nonis Ma.
 ex castris datas acceperamus, ita persuasum
 erat ciuitati, ut illum iam oppressum omnes
 arbitrarentur, te autem in Italiā venire cū
 exercitu: ut, si hæc ex sententia confecta es-
 sent consilia, atq; auctoritate tua; sin quid
 forte titubatum esset, ut sit in bello, exercitu
 tuo niteremur. quē quidē ego exercitū qui-
 buscumque potero rebus ornabo. Cuius rei
 tum tempus erit, cum quid opis reip. laturus
 exercitus sit, aut quid iā tulerit, notum esse
 cæ

coeperit. nã adhuc tantum conatus audiuntur, optimi illi quidẽ, & præclarissimi, sed gesta res expectatur: quã quidẽ aut iã esse aliquam, aut appropinquare confido. tua virtute, & magnitudine animi nihil est nobilius. itaque optamus, ut quamprimum te in Italia videamus. remp. nos habere arbitrabimur, si vos habebimus. præclare vicermus, nisi spoliatum, incermem, fugientẽ Lepidus recepisset Antonium. itaq; nunquã tanto odio ciuitati Antonius fuit, quanto est Lepidus. ille enim ex turbulenta rep. hic ex pace, & victoria bellum excitauit. huic oppositos cõsules designatos habemus: in quibus est magna illa quidem spes: sed anceps cura propter incertos exitus præliorum. persuade tibi igitur, in te & in Bruto tuo esse omnia, vos expectari, Brutum quidẽ iã iãq; quod si ut spero, victis hostibus nostris, veneritis: tamen auctõritate vestra resp. exurget, & in aliquo statu tolerabili cõsistet. sunt enim permulta, quibus erit medendũ, etiã si resp. satis esse videbitur scelerib⁹ hostiũ liberate.

EPIST. LIB. XII.

C. Cassius pro cos. S. D. M. Ciceroni. 11

Si vales, bene est: ego quidem valeo. In Syriam me profectum esse scito ad L. Marcium, & Q. Crispum imp. viri fortes, optimiq; ciues, postea quam audierunt, qua Roma gererentur, exercitus mihi tradiderunt ipsiq;, mecum unà fortissimo animo, rempu. administrant item legionem, quam Q. Cassilius Bassus habuit, ad me venisse scito, quattuorq; legiones, quas A. Allienus ex Aegypto eduxit, traditas ab eo mihi esse scito. Nunc te cohortatione non puto indigere, ut nos absentes, rēq; pub. quantū opus est, defendas. scire te volo, firma praesidia vobis, senatuiq; non deesse, ut optima spe, & maximo animo rempu. defendas. reliqua tecumaget L. Carteius, familiaris meus. Vale. Data non. Mart. ex castris, Taricheis.

C. Cassius pro cos. S. D. M. Ciceroni. 12

Si vales, bene est: ego quidem valeo. Legi tuas literas, in quibus mirificum tuum erga me amorem recognoui. videbaris enim non solum fauere nobis, id quod & nostra, &

reip. causa semper fecisti, sed etiam grauem
 curam suscepisse, vehementerq; esse de no-
 bis sollicitus. itaque, quod te primum existi-
 mare putabam, nos, oppressa repu. quiescere
 non posse, deinde cum suspicere nos moliri
 quod te, sollicitum esse & de salute nostra,
 & de rerum euentu putabam: simul ac le-
 giones accepi, quas A. Allienus eduxe-
 rit ex Aegypto, scripsi ad te, tabellariosq;
 complures Romam misi, scripsi etiam ad je-
 natum literas, quas reddi vetui prius, quã
 tibi recitatae essent, si forte mei obtempera-
 re mihi voluerunt. quod si literae perlatæ nõ
 sunt, non dubito, quin Dolabella, qui nesa-
 ric Trebonio occiso, Asiam occupauit, tabel-
 larios meos deprehenderit, literasque inter-
 ceperit. Exercitus omnes, qui in Syria fac-
 re, teneo. Habui paululum mora, dum pro-
 missa militibus persoluo. Nunc iam sum
 expeditus. A te peto, ut dignitatem meam
 tibi commendatam habeas: si me intelligis
 nullum neque periculum, neque laborem
 patriæ denegasse: si contra importuni si nos

EPIST. LIB. XII.

latrones arma cepi, te hortante & auctore,
 si non solū exercitiū ad rēp. libertatemq; de-
 fendendam comparavi, sed etiam crudelissi-
 mis tyrannis eripui. quē si occupasset Dola-
 bella, non solum aduentu, sed etiam opinio-
 ne, & expectatione exercitus sui Antonii
 confirmasset. quas ob res milites tuere, si eos
 mirifice de rep. meritos esse animaduertis:
 & effice, ne quem pœniteat, remp. quā sp̄
 praeda, & rapinarum, sequi maluisse. item
 Murci, & Crispi imp. dignitatē, quantū
 est in te, tuere. nam Bassus misere noluit mi-
 hi legionem tradere. quōd nisi milites inui-
 to eo legatos ad me misissent, causam Apa-
 meem tenuisset, quoad vi esset expugnata.
 Hac à te peto nō solū reip. quæ tibi semper
 fuit carissima, sed etiā amicitie nostræ no-
 mine, quā cōfido apud te plurimū posse. cre-
 de mihi, hunc exercitum, quē habeo senatus
 atq; optimi cuiusq; esse, maximeq; tuum: de
 cuius voluntate assidue audiendo. mirifice
 te diligit, carumq; habet. qui si intellexerit
 conuocata sua cura tibi esse, debere etiam se
 tibi

tibi omnia putabit. Literis scriptis, auditu
 Dolabellam in Ciliciam venisse cum suis co-
 pijs. proficiscar in Ciliciam. quid egerim, ce-
 leriter ut scias. dabo operam. ac velim, ut
 meremur de rep. sic felices simus. Fac va-
 leas, meq; ames. Nonis Maij, ex castris.

C. Cassius S. D. M. Ciceroni. 13

SI vales, bene est: ego quidem valeo. Cum
 reip. vel salute, vel victoria gaudemus tū
 instauracione tuarum laudum, quod maxi-
 mis consularis maximū consulē te ipse vici-
 sti, & letamur, & mirari satis nō possumus
 fatale nescio quid tuæ virtuti datum: id,
 quod iam saepe experti sumus. est enim tua
 toga omnium armis felicior: quæ nūc quoq;
 nobis pene victam rep. ex manibus hostiū
 eripuit, ac reddidit. nunc ergo viuemus libe-
 ri: nunc te, omniū maxime ciuis, & mihi ca-
 rissime, id quod maxime reip. tenebris com-
 peristi, nunc te habebimus testem nostri et
 in te, & in coniunctissimam tibi rep. amo-
 ris: & quæ saepe pollicitus es te & tacitu-
 rum, dum seruiremus, & dicturum de me
 tum,

eum, cum profutura essent, nunc illa non ego
 quidem dici tantopere desiderabo, quā son-
 tiri à te ipso. neq; enim omnium iudicio ma-
 lino me à te commendari, quā ipse tuo iudi-
 cio digno, ac mereor, commendatus esse: ut
 hęc nouissima nostra facta non subita, nec
 inconuenientia, sed similia illis cogitationi-
 bus, quarū tu testis es, fuisse iudices, neque
 ad optimā spē patriæ non minimum tibi ipsi
 producendum putes. Sunt tibi, M. Tulli, li-
 beri, propinquiq; digni quidem te, & meri-
 to tibi carissimi: esse etiā debent in rep. pro-
 xime hos cari, qui studiorū tuorū sunt emu-
 li: quorū esse cupio tibi copiā: sed tamen non
 maximam: turba puto excludi, quo minus
 tibi vacet me excipere, & ad ōnia, quæ ve-
 lis, & probes, producere: animū tibi nostrū
 fortasse probauimus: ingenium certe diuti-
 na seruitus, qualecunque est, minus tamen
 quā erat, passa est videri. Nos ex ora
 maritima Asiæ prouincia, & ex insulis
 quas potuimus naues deduximus, delectum
 remigum, magna contumacia ciuitatum, ta-
 men

men satis celeriter habuimas. secuti sumus
 classem Dolabella, cui Lucilius præerat qui
 spē saepe transitionis præbēdo, neq; unquam
 nō decedēdo, nouissime Corycū se cōtulit. &
 clauso portu se tenere cœpit. nos, illa relicta,
 quòd & in castra peruenire satius esse puta
 bamus, & sequebatur classis altera, quē an
 no priore in Bithynia Tillius Cimber cōpa
 rat, cui Turulius quaestor præerat, Cyprum
 petiuimus. ibi, quæ cognouimus, scribere ad
 vos quā celerrime volumus. Dolbellā ut
 Tarsenses pessimi socij, ita Laodicensi multo
 amentiores vltro accersierunt. Ex quibus
 vtriusque ciuitatibus, Græcorū militū nu
 mero, speciē exercitus effecit. castra habet
 ante oppidum Laodiceā posita, & parē mu
 ri demolitus est, & castra oppido coniuxit.
 Cassius noster cum decem legionibus, &
 cohortibus viginti auxiliarijs, & quattuor
 milibus equitum à millibus passuum vigin
 ti castra habet posita Παλτοῖ; & existimas
 se sine prælio posse vincere. nam iam ternis
 tetradrachmis triticum penes Dolabellam
 est.

EPIST. LIB. XII.

est, nisi quid nauibus Laodiceorū supporta-
rit, cito fame pareat, necesse est: ne supporta-
re possit, et Cassij classis bene magna, cui pra-
est Sextilius Rufus, & tres, quas nos addu-
ximus: ego, Turulius & Patiscus, facile
praestabunt. volo igitur vos bene sperare, &
temp. ut vos istic expeditis, ita pro nostra
parte celeriter nobis expediri posse cōsidere.
Vale. Data id. Iu. Cypro, Acromaniacride.

Lentulus S. D. Ciceroni suo. 14

Cum Brutū nostrum conuenissem, eūq;
tardius in Asiā venturū animaduer-
terē, in Asiā redi, ut reliquias mei laboris
colligerē, & pecuniā quamprimum Romam
mitterē. interim cognoui in Lycia esse clas-
sem Dolabellae, amplius quā centū naues
onerarias, in quas exercitus eius imponi pos-
set, idq; Dolabellā ea mente cōparasse, ut, si
Syria spes eū frustrata esset, cōscenderet in
naues, & Italiam peteret, seq; cū Antonijs
& reliquis latronibus cōiungeret. cuius rei
tanto in timore fui, ut, omnibus rebus reli-
ctis, cū paucioribus, & minoribus nauibus
ad

ad illas ire conatus sim. Quae res, si à Rhodijs non essem interpellatus, fortasse tota sublata esset: tamen magna ex parte profligata est: quandoquidē classis dissipata est: aduentus nostri timore milites, ducesq; effugerunt: oneraria omnes ad unā à nobis sunt exceptae. certe, quod maxime timui, videor esse consecutus, ut non possit classe Dolabella in Italiā peruenire, nec socijs suis firmatis, durius, vobis efficere negotiū. Rhodij nos, & rēpu. quā valde desperauerint, ex literis, quas publice misi, cognosces, & quidē multo parcius scripsit, quā re vera furere eos inueni. quod vero aliquid de his scripsi, mirari noli: mira est eorū amentia, nec me meae ullae priuatim iniuria mouerunt unquam: malus animus eorū in nostra salute, cupiditas partium aliarum, perseverantia in contumptione optimi cuiusq; ferenda mihi non fuit. nec tamen omnes perditos esse puto. Sed idē illi, qui tum fugientē patrē meum, qui L. Lentulum, qui Pōpeium, qui ceteros viros clarissimos non receperunt, idē, tanquā aliquo

EPIST. LIB. XII.

aliquo fato, & nunc aut magistratū gerūt,
 aut eos, qui sunt in magistratu, in sua habēt
 potestate. itaq; eadē superbia in prauitate
 utuntur, quorum improbitatē aliquando re-
 zundi, & nō pati impunitate augeri, non so-
 lum uile est reip. nostrae, sed etiam necessa-
 rium. De nostra dignitate uelim tibi ut som-
 per curae sit, & quocunq; tēpore occasionem
 habueris, & in senatu, & in ceteris rebus
 laudi nostrae suffragere. Quoniā consulibus
 decreta est Asia, et permissum est ijs, ut dū
 ipsi uenirent, darent negotiū, qui Asiā obli-
 niant: rogo te petas ab ijs, ut hanc dignita-
 tē potissimum nobis tribuant, & mihi dant
 negotium, ut Asiam oblineam, dum ipsorum
 alterutrum uenit. nam, quōd huc properent
 in magistratu uenire, aut exercitum mitte-
 re, causam non habent. Dolabella enim in
 Syria est, & ut tu diuina tua mente per-
 spexisti, & praedicasti, dum isti uenirent,
 Cassius eum opprimeret. exclusus enim ab An-
 tiochia Dolabella, & in oppugnanda mala
 acceptus, nulla alia confusus urbe, Laodi-
 ceae,

eam, quæ est in Syria ad mare, se contulit.
 ibi spero celeriter eum pœnas daturum, nã ne quæ
 quo refugiat, habet: neque diutius ibi pote-
 rit tantum exercitum Cassij sustinere. spero e-
 niam confectam esse iam, & oppressum, quare
 non puto Pansam, & Hirium in consulatu
 properaturos in provinciis exire, sed Romæ
 aduros consulatum. itaque, si ab his petie-
 ris, ut interea nobis procuratorum Asiæ
 dent, spero te posse impetrare. præterea mihi
 promiserunt Pansa & Hirius coram, & absen-
 ti mihi scripserunt, Verriodq; nostro Pansa ef-
 firmavit, sed daturum operam, ne in suo consu-
 lato mihi succedatur. ego porro non mediis
 fidius cupiditate provincia produci longius
 spatium mihi volo. nam mihi fuit ista pro-
 vincia plena laboris, periculi, detrimenti,
 quæ ego ne frustra subierim, ne ut prius,
 quam reliquias meæ diligentia consequar,
 decedere cogar, valde laboro, nã si potuissem
 quam exegeram, pecuniam universam mit-
 tere, postularcm, ut mihi succederetur. nunc
 quod Cassio dedi, quod Trebonij meritis
 ami-

EPIST. LIB. XII.

amissimus, quod etiã crudelitate Dolabella
 aut perfidia eorũ, qui mihi fidẽ, rei q₃ pub. nã
 præstiterunt, id consequi, & rescire volo,
 quod aliter non potest fieri, nisi spatium ha
 buere. id ut per te consequar, velim, ut solet
 tibi cura sit. ego me de rep. ita puto esse meri
 tum, ut non provinciã istius beneficium ex
 pectare debeã, sed tantum, quantũ Cassius,
 & Bruti, non solum illius facti, periculig₃ so
 cietate, sed etiã huius tẽporis studio, & vir
 tute. primus enim ego leges Antonianas fre
 gi, primus equitatum Dolabellæ ad remp.
 traduxi, Cassioq₃ tradidi: primus delectus
 habui pro salute õnium cõtra conirrationẽ
 sceleratissimã, solus Cassio, & reip. Syriã, ex
 ercitusq₃, qui ibi erant, coniunxi, nam, nisi
 eo tantã pecuniã, tantaq₃ præsidia, & tam
 celeriter Cassio dedissem, ne ausus quidem
 esset ire in Syriam, & nunc non minora peri
 cula reip. à Dolabella instarent, quã ab
 Antonio. atque hæc omnia is feci, qui & so
 dalis, & familiarissimus Dolabellæ erã, cõ
 iunctissimus sanguine Antonys: provinciã
 quoq;

quoque illorum beneficio habebam: sed $\omega\alpha\tau\epsilon\iota\delta\alpha$
 $\epsilon\mu\eta\nu$ $\mu\alpha\lambda\lambda\omicron\nu$ $\phi\iota\lambda\omega\nu$, omnibus meis bellum
 primus indixi. haec etsi adhuc non magnope
 re mihi tulisse fructum animaduerto: tamen
 non despero, nec defatigabor permanere non
 solum in studio libertatis, sed etiam in labore
 & periculis. attamen, si etiam aliqua gloria
 iusta & merita prouocabimur. senatus, &
 optimi cuiusque officijs, maiore cum auctori-
 tate apud ceteros erimus, & eo plus prodes-
 se reip. poterimus, filium tuum, ad Brutum cum
 ueni, videre non potui, ideo quod iam in hi-
 berna cum equitibus erat profectus, sed me-
 dius fidius, ea esse eum opinione, & tua, &
 ipsius, & imprimis mea causa gaudeo. Fra-
 tris enim loco mihi est, qui ex te natus, teque
 dignus est. Vale. Data IIII. Kal. Iu. Pergae
 P. Lent. P. F. pro quas. pro praet. S. D. cos.
 praet. trib. pl. senatui pop. plebique; R. 15
 Si valetis, liberi que; uestri valent, bene est:
 ego quoque; valeo. Scelere Dolabella oppres-
 sa Asia, in proximam prouinciam Macedonia,
 praesidia que; reip. quae M. Brutus, vir clarissi-
 mus,

EPIST. LIB. XII.

mus tenebat, me cōtuli, et id egi, ut, per quos
 celerrime posset, Asia prouincia, vectigalia-
 q; in vestrā potestati redigerētur. quod cū
 pertinisset Dolabella, & vastata prouin-
 cia, correptis vectigalibus, præcipue ciuibus
 R.ōnibus crudelissime denudatis, ac diuēdi-
 tis, celerius Asia excessisset, quā eo presidium
 adduci potuisset: diutius morari, aut expect-
 tare presidium nō necesse habui: et quāprimū
 ad meū officium reuertendum mihi esse existi-
 maui: ut & reliqua vectigalia exigerem, et
 quā deposui, pecuniam colligerē, quidquid
 ex ea correptū esset, aut quorū id culpa rēci-
 disse, cognoscerē quāprimū, & vos de om-
 ni re facerem certiores. Interim, cum per in-
 sulas in Asiam nauiganti mihi nuntiatum
 esset, classē Dolabella in Lycia esse, Rhō-
 dia, osque naues complures instructas, & pa-
 ratas in aqua habere: cū ijs nauibus, quas
 aut mecum adduxeram, aut comparauerat
 Patiscus pro quaestore homo mihi cum
 familiaritate, tum etiam sensibus in repub.
 coniunctissimus, Rhodum reuertens, confusus
 auctoritate.

auctoritate vestra, senatuiq; cōsulto, quo ho-
 stē Dolabellā iudicatis, fœdere quoque
 quod cum ijs M. Marcello, Ser. Sulpicio
 eos. renouatum erat, quo iurauerant Rhodij
 eosdē hostes se habituros, quos senatus popu-
 lusq; R. que res non vehementer fefellit. tan-
 tum enim absuit, ut illorum praesidio nostrā
 firmaremus classem. ut etiam à Rhodijs vr-
 be, portu, statione, qua extra urbem est, cō-
 meatu, aqua denique prohiberentur nostrī
 milites, nos vix ipsi singulis cum nauigiolis
 reciperemur. quā indignitatē, diminutionē
 q; maiestatis nō solū iuris nostri, sed etiam
 imperij, populiq; R. idcirco tulimus, quod in-
 terceptis literis cognoramus. Dolabellā, si
 desperasset de Syria, Aegyptoq; quod neces-
 se erat fieri, in naues cū omnibus suis latroni-
 bus, atq; omni pecunia cōscendere esse para-
 tū, Italiamq; petere, idcirco etiā naues onera-
 rias, quarū minor nulla erat duū milliū am-
 phorarū, cōtractas in Lycia à classe eius ob-
 sidari. Huius rei timore P. C. pretius à iu-
 ris perpeti, & cū cōtinentiā c. nostrā om-

EPIST. LIB. XII.

nia prius experiri malui. itaq; ad illorū vol-
 untatē introducūsus in urbē, & in senatum
 eorū, quā diligentissime potui causam reip.
 egi, periculumq; ōne, quod instaret, si ille la-
 tro cum ōnibus suis naues conscendisset, ex-
 posui. Rhodios autē tanta in prauitate ani-
 maduerti, ut ōnes firmiores putarent, quā
 bonos, ut hanc concordia, & conspirationē
 ōnium ordinum ad defendendā libertatem
 propense non crederent esse factā, ut patienti-
 tiā senatus, et optimi curusq; manere etiam
 nunc considerent, nec potuisse audere quen-
 quā Dolabellam hostem indicare, ut deni-
 que ōnia, quae improbi fingebant, magis ve-
 ra existimarent, quā quae vere facta erāt
 & à nobis docebantur. qua mente etiā an-
 te nostrum aduentum, post Trebonij indig-
 nissimā cadē, ceteraq; tot, tamq; nefaria sa-
 cinora, bina profecta erant ad Dolabellam
 legationes eorum, & quidē nouo exemplo,
 contra leges ipsorū, prohibentibus ijs qui tu-
 magistratus gerebāt. hac siue timore, ut di-
 citant, de agris, quos in continenti habent,
sine

siue furore, siue potentia paucorum, qui &
 antea pari contumelia viros clarissimos affe-
 cerant, & nunc maximos magistratus gerē-
 tes: nullo exemplo, neq; vestra ex parte, ne-
 q; nostro presentium, neq; imminenti Ita-
 lia, vrbique nostrae periculo, si ille parricida
 cum suis latronibus, nauibus, ex Asia, Sy-
 riaque expulsus, Italiam petiisset, mederi, cum
 facile possent, voluerunt. nonnullis etiā ipsi
 magistratus veniebant in suspicionem deli-
 nuisse nos, & demorati esse, dum classis, Do-
 labella certior fieret de aduentu nostro. quā
 suspitionē consecutares aliquot auxerunt,
 maximæ quod subito ex Lycia Sex. Ma-
 rius, & C. Titius, legati Dolabellæ, à classe
 discesserunt, nauique longa profugerunt, onera
 varijs relictis, in quibus colligendis non mi-
 nimum tēporis, laborisque consumpserunt. ita
 que cum Rhodo cum ijs quas habueramus,
 nauibus in Liciam venissemus, naues onera
 rias recepinus, dominisque restituiimus: ijde-
 mque quod maxime verebatur, ne posset Do-
 labella cum suis latronibus in Italiam ve-

EPIST. LIB. XII.

nire, timere d. si mus, classē fugientem per
 secuti sumus vsque ad Sydam, quæ extrema
 regio est prouincia meæ. ibi cognoui patrem
 nauium Dolabella diffugisse, reliquas Sy-
 riã, Cyprumq; petiisse, quibus disiectis, cum
 fratrem C. Cassij, singularis ciuis, & ducis,
 classē maximam fore præsto in Syria, ad
 meum officium reuertere: daboq; operæ, ut meū
 studium, et diligentiam vobis P. C. et resp.
 præstem, p. curiamq;, quàm maximam pote-
 ro, et quàm celerissime legat, omnibusq; cum
 rationibus ad vos mittam. si percurrero pro-
 uinciam, & cognouero, qui nobis, & resp.
 d. m. præstiterunt in conseruanda pecunia
 me deposita, quiq; scelere, vltro d. ferentes
 pecuniam publicam, hoc munere societatem
 facinorum cum Dolabella inierunt: faciam
 vos certiores. de quibus, si vobis videbitur,
 sicut mecum sunt, grauitè cōstitueritis, vos
 q;, vestrâ auctoritate firmaueritis: facilius
 & reliqua exigere vobis, & exacta ser-
 uare poterimus. interea, quo commodius ve-
 stigalia iniri, prouinciamq; ab iniuria de-
 cendere

fendere possim, praesidium necessarium, volu-
 tariumq; cōparavi. His literis scriptis, mi-
 lites circiter XXX, quos Dolabella ex Asia
 conscripsit, è Syria fugientes in Pamphi-
 liam venerunt. hi nuntiauerunt, Dolabellā
 Antiochiam, quæ in Syria est, venisse, non
 receptum: conatum esse aliquoties ut intro-
 ire, repulsum semper esse cum magno suo de-
 trimēto, itaq; centū circiter amisissis, agrisq;
 cōpluribus relictis, noctu Antiochia profu-
 gisse Laodiceam versus: ea nocte omnes fe-
 ro Asiaticos milites ab eo discessisse: ex his
 ad octingentos Antiochiā rediisse, & se ijs
 tradidisse, qui à Cassio relictis, urbi illi prae-
 runt: ceteros per Amanū in Ciliciā descen-
 disse: quo ex numero se quoque esse dicebāt:
 Cassium autem cum suis omnibus copijs,
 nuntiatum esse, quatriidui iter à Laodicea
 absuisse tum, cum Dolabella eo irederet.
 Quamobrem opinione celerius, confido sce-
 leratissimum latronem pœnas daturū. IIII.
 non. Iun. Pergæ.

C. Trebonius S. D. M. Ciceroni. 16

EPIST. LIB. XII.

SI vales, bene est. Athenas veni ad XI.
 Kal. Iun. atq; ibi, quod maxime optabam,
 vidi filiū tuum, deditum optimis studijs, sū-
 maq; modestiæ fama, qua ex re quantam
 voluptatē cœperim, scire potes, etiā me tacē-
 re non enim nescis, quanti te faciā, & quā
 pro nostro veterrimo, verissimoq; amore om-
 nibus tuis etiam minimis cōmodis, non mo-
 do tanto bono, gaudeam. Noli putare, mihi
 Cicero, me hoc auribus tuis dare, nihil ado-
 lescente tuo, atque adeo nostro, (nihil enim
 mihi à te potest esse seiunctum) aut amabi-
 lius omnibus ijs, qui Athenis sunt, est, aut stu-
 diosius earum artium, quas tu maxime ad-
 mas, hoc est optimarum itaq; tibi, quod ve-
 re facere possum, libenter quoque gratulor,
 nec minus etiam nobis, quòd eum, quem ne-
 cesse erat diligere, qualiscunq; esset, talem
 habemus, ut libenter quoque diligamus qui
 cū mihi in sermone inieciisset, se velle Asiā
 visere, non modo inuitatus, sed etiam rogat-
 us est à me, ut id potissimū, nobis obtinēti-
 bus prouinciā, faceret, cui nos et caritate et
 amora

amore tuum officium praestituros, nō debes
 dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, ut
 Cratippus una cum eo sit, ne putes in Asia
 feriatum illum ab ijs studijs, in quæ tua co-
 hortatione incitatur, futurū. nā illū paratū
 ut video, & ingressum pleno gradu, cohor-
 tari nō intermitteremus, quo in dies longius,
 discendo, exercendoq; se, procedat. vos quid
 ageritis in rep. cū has literas dabā, nō scie-
 bā. audiebā quedā turbulenta: quæ scilicet
 cupio esse falsa, ut aliquādo otiosa libertate
 fruamur, quod vel minime adhuc mihi con-
 tigit. ego tamen, nactus in nauigatione no-
 stra pusillum laxamenti, cōcinuavi tibi mu-
 nusculum ex instituto meo, & dictum, cum
 magno nostro honore à te dictum, cōclusi, &
 tibi infra subscripsi. in quibus versiculis sē
 tibi quibusdā verbis ἐν δὲ ὅσῳ κινεῖς εἶ
 videbor: turpitudine personæ eius, in quam li-
 berius inuehimur, nos vindicabit. ignosces
 etiam iracundiæ nostræ, quæ iusta est in eis
 smodi & homines, et ciues, deinde, qui ma-
 gis hoc Lucilio licuerit assumere libertatis,

quāms

EPIST. LIB. XII.

quã nobis? cum, etiã si odio par fuerit in eos
 quos læsit, tamẽ certe non magis dignos ha-
 buerit, in quos tãta libertate verborũ incur-
 reret. Tu, sicut mihi pollicitus es, adiunges
 me quãprimũ ad tuos sermones. nãq; illud
 nõ dubito, quin si quid de interitu Casaris
 scribas, nõ patiaris me minimã partẽ et rei
 & amoris tui ferre. Vale, & matrẽ, meosq;
 tibi cõmendatos habe. d. 8. kal. Iu. Athenis

M. Cic. S. D. Q. Cornificio collega. 17
 Grata mihi vehemẽter est memoria nostri
 tua, quã significasti literis: quã ut cõserues,
 non quo de tua constantia dubitẽ, sed quia
 mos est ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tu
 multuosiora, quãdã nũtiata sunt, quæ quia
 tibi sunt propria, quãm nobis, tua me causa
 magis mouent, quãm mea. Roma summum
 ortum est, sed ita, ut malis salubre aliquod
 & honestũ negotium: quod spero fore, quia
 video id curã esse Casari. Me scito, dum tu
 absis, quasi occasionem quandam, & licen-
 tiam nactum, scribere audacius, & cætera
 quidem fortasse, quæ etiam tu concederest
 sed

sed proxime scripsi de optimo genere dicēdi
 in quo saepe suspicatus sum, e à iudicio no-
 stro, sic scilicet, ut doctū hominē à nō indo-
 cto, paululum disfidere, huc tu libro maxi-
 me velim ex animo, si minus, gratia causa
 suffragere. dicā tuis, ut eū, si velint, descri-
 bant, ad teq; mittant. puto enim, etiā si rem-
 minus probabis, tamen in ista solitudine, qd
 quid à me profectum sit, iucundum tibi fo-
 re. Quod mihi existimationē tuā, dignita-
 temq; cōmendas: facis tu quidē omnū mo-
 re sed velim sic existimes, me cū amori quē
 inter nos mutuū esse intelligam, plurimū
 tribuere, tum de summo ingenio, & de opti-
 mis tuis studijs, & de spe amplissima digni-
 tatis ita iudicare, ut neminem tibi antepo-
 nam, comparem paucos. Vale.

Cicero S. D. Cornificio college. 18

Q uod extremum fuit in ea epistola,
 quam à te proxime accepi, ad id pri-
 mum respondebo arimadueri enim hoc vos
 magnos oratores facere nonnunquā, episto-
 las requiris meas. ego autē nunquā, cū mihi
 denun-

200
EPIST. LIB. XII.

denuntiatum esset à tuis, ire aliquem nō de-
 di. Quod mihi videor ex tuis literis intelli-
 gere, te nihil commissurum esse temere nec
 ante, quàm scisset, quò iste, nescio qui, Caci-
 lius Bassus erumperet, quidquã certi consti-
 tuturum: id ego & speraram prudentia tua
 fretus, & considerem, fecerunt tuæ gravis-
 mæ literæ. idq; ut facias quam sæpiissime, ut
 & quid tu agas, & quid agatur, scire possim
 & etiã quid acturus sis, valde te rogo. & si
 periniquo patiebar animo te à me digredi-
 tamen eo tēpre me consolabar, quòd & in
 summum otium te ire arbitrabar, & ab im-
 pendentibus magnis negotijs discedere verū
 q; contra accidit. istic enim bellum est ex-
 ortum, hic pax consecuta, sed eiusmodi pax,
 in qua, si adesses, multa te non delectarent,
 ea tamen, quæ ne ipsum Cesarē quidem dele-
 ctent. Bellorum enim civilium ij semper ex-
 itus sunt, ut non ea solum fiant, quæ velit vi-
 ctor, sed etiam ut ijs mos gerendus sit, qui-
 bus adiutoribus parta sit victoria. equidem
 sic iam obduri, ut ludis Cesaris nostri
 quispiam

quissimo animo viderem T. Plancum, audirem Laberij, & Publij poemata. Nihil tam deesse scito, quàm quicum hac familiariter, doctè què rideam. is tu eris si quamprimum veneris. quod ut facias, non mea solum, sed etiam tua interesse arbitror. Vale.

M. Cicero S. D. Cornificio. 19

Libentissimo legi tuas literas: in quibus iucundissimum mihi fuit, quòd cognovi meas tibi redditas esse. non enim dubitabam, quin eas libenter lecturus esses: verebar ut redderentur. Bellum, quod est in Syria, Syriamq; provinciam tibi tributam esse à Casare, ex tuis literis cognovi. eandem rem tibi volo bene, & feliciter euenire. Quod ita fore confido, fretus & industria, & prudentia tua. Sed de Parthici belli suspitione quod scribis sane me commouit. quantum copiarum haberes, cum ipse cõiectura cõsequi poteram, tum ex tuis literis cognovi. itaq; opto, ne se illa gens moueat hoc tempore, dum ad te legiones ex perducantur, quas audio duci. quòd si pares copias ad confligendum non habebitis, non te fu-

20 EPIST. LIB. XII.

giet v: i consilio M. Bibuli, qui se oppido munitissimo, & copiosissimo tam diu tenuit, quam diu in prouincia Parthi fuerunt. sed hoc melius ex re, & ex tempore constitues mihi quidem vsque curæ erit, quid agas, dū quid egeris, sciero. Literas ad te nunquam habui cui darem, quin dederim à te, ut idē facias, peto, imprimis que, ut ita ad tuos scribas, ut me tuum sentiant esse. Vale.

M. Cicero S. D. Cornificio collegæ. 20

Grate mihi tuæ literæ, nisi quod Sinuesanum diuersorolum contempsisti, quæ quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano, & Pompeiano rediideris *wa v r a n e q w v r o*. sic igitur facies, meque amabis, & scripio aliquo lacesses. ego enim respondere facilius possum, quam prouocare. quod si, ut es, cessabis: lacessam, ne tua ignauia etiam inertiam afferat. Plura otiosus, hoc, cum es: in senatu exiui. Vale.

M. Cicero S. D. Cornificio. 21

Caninius, familiaris meus, vir omnibus rebus

bus ornatus, negotiorū suorū causa legatus
est in Africā, legatione libera. oī, velim, re-
bus ōnibus adiues, operamq; d s, ut quam
committissime sua negotie conficiat. in pri-
misq; quod ei carissimum est, dignitatem
eius tibi commendo, idq; à te peto, quod ipse
in provincia facere sum solitus non rogatus
ut omnibus senatoribus lictores darē: quod
idem acceperam, & cognoueram, à summis
viris factatatum, hoc igitur mi Cornifici fa-
cies: ceterisq; rebus omnibus eius dignitati
reiq; si me amas consules. id erit mihi gra-
tissimum. Da operam, ut valeas.

M. Cicero S. D. Cornificio. 22

Nos hic cū homine gladiatore omnium
nequissimo, collega nostro Antonio bel-
lum gerimus, sed non pari conditione, con-
tra arma verbis. at etiam de te conciona-
tur: nec impune, nam sentiant, quos laceſſie-
rit, ego autem acta ad te ōnia arbitror per-
scribi ab alijs: à me futura debes cognoscere
quorum quidem non est difficilis coniectura
Oppressa omnia sum: nec habent ducem ho-
ni.

EPIST. LIB. XII.

ni. nostri τὸ μακρὸν ἴσως longe gentium ab
 sunt. Pansa & sentit bene, & loquitur for-
 titer. Hirnius noster tardius conualescit.
 quid futurum sit, plane nescio. spes tamē una
 est, aliquādo populum R. maiorum similem
 fore. ego certo reip. nō deero: et quidquid ac-
 ciderit, à quo mea culpa absit, animo forti-
 feram. illud profecto, quoad poterō, tuam fa-
 mam, & dignitatem tuebor. Ad XIII. kal.
 Ian. senatus frequens mihi est assensus cum
 de cæteris rebus magnis & necessarijs, tum
 de provincijs ab ijs, qui obtinerent, retinen-
 dis, neque cuiquam tradendis, nisi qui ex S.
 C. successisset. hoc ego cum reip. causa censui
 tum mehercule in primis retinendæ dignita-
 tis tuæ. quamobrē te amoris nostri causa ro-
 go, reip. causa hortor, ut ne cui quidquā ill-
 ris in tua provincia esse patiare, atq; ut om-
 nia referas ad dignitatem, qua nihil potest
 esse præstantius. Vere tecum agam, ut ne-
 cessitudo nostra postulat: in Sempronio, si
 meis literis obtemperasses, maximam ab om-
 nibus laudem adeptus esses. sed illud & præ-
 terijt.

terijt, & leuius est. hac magna res est, fac ut
 prouinciam retineas in potestate reip. Plu-
 ra scripsissem, nisi tui festinarent: itaq; Che-
 rippo nostro me velim excuses. Vale.

M. C. cero S. D. Cornificio. 23

O Mnē conditionē imperij tui, statumq;
 prouinciae mihi demonstrauit Strato-
 rius. ō multa intolerabilia locis ōnibus. sed,
 quo tua maior dignitas, eo, quae tibi accide-
 runt, minus ferenda. neq; enim, quae tu prop-
 ter magnitudinē & animi, & ingenij mo-
 derate fers, à te non ulciscenda sunt, etiam,
 si non sint dolenda. Sed haec posterius. Rerū
 urbanarum aēta tibi mitti certo scio. quod
 uita putarē, ipse perscriberē, in primisq; Ca-
 saris Octauiani conatū: de quo multitudi-
 nis factum ab Antonio crimē uidetur, ut in
 pecuniā adolescentis impetū faceret, prudē-
 tes autē & boni viri & credunt factum, &
 probant. quid quæris? magna spes in eo. ni-
 bil est, quod non existimetur laudis & glo-
 rie causa facturum. Antonius autem, noster
 familiaris, tanto se odio esse intelligit, ut cū

EPIST. LIB XII.

interfectores suos domi comprehenderit, vè
 proferre non audeat. Ad VII. id. Oct. Brū-
 dusium venerat, profectus obviam legioni-
 bus Macedonicis quattuor, quas sibi conti-
 liare pecunia cogitabat, easq; ad urbem ad-
 ducere, & in cervicibus nostris collocare.
 Habes formam reip. si in castris potest esse
 resp. in qua tuā vicē saepe doleo, quod nullā
 partem per aetate sana & saluta reip. gusta-
 re potuisti. atq; antehac quidē sperare salū-
 tuobus; nunc etiā illud creptum est. quae e-
 nim spes est, cum in concinne dicere ausus
 sit Antonius, Caesarium apud eos locū sibi
 quarere, quibus se salvo, locus in civitate ef-
 se non passet? Equidem & haec, & omnia,
 quae homini accidere possunt, sic fero, ut ma-
 gnā habeā philosophiae gratiam, quae me
 non modo à solitudine abducit, sed etiam
 cōtra omnes fortunae impetus armat. tibiq;
 idem censeo faciendum, nec à quo culpa ab-
 sit, quidquam in malis numerandum. Sed
 haec tu melius. Stratoriiū nostrum cum sem-
 per probassem, tum maxime in tuis rebus. sū

nam eius fidem, diligentiam, prudentiamq;
cognoui. Da operam, ut valeas. Hoc mihi
gratius facere nihil potes.

M. Cicero S. D. Cornificio. 24

EGO nullum locū pratermitto (nec enim
d. beo) non modo laudandi tui, sed ne or
nandi quidem. sed mea studia erga te, & of
ficia malo tibi ex tuorum literis, quā ex
meis, esse nota. Te tamen hortor, ut omni cu
ra in remp. incumbas. hoc est animi, hoc est
ingenij tui, hoc eius spei, quā habere debes
amplificandæ dignitatis tuæ. Sed hæc de re
alias ad te pluribus, cū enim hæc scribebam
in expectatione erant ōnia. nondum legati
redierant, quos s. natus non ad pacem depre
candam, sed ad bellum denuntiandum mi
serat, nisi legatorum nuntio paruisset. ego ta
men, ut primum occasio data est, meo pristī
no more remp. defendi: me præticipim sena
tui, populoq; R. professus sum: nec posteaquā
suscepi causam libertatis, minimum tempus
amisi tuenda salutis, libertatisque commu
nis. Sed hæc quoque te ex alijs male. T. Pi.

EPIST. LIB. XII.

narium, familiarissimum meum, tanto tibi studio cōmendo, ut maiore non possim: cui cum propter ōnes virtutes, tū etiam propter studia cōmunia sum amicissimus. is procurat rationes, negotiaq; Dionysij nostri, quæ & tu multum amas, & ego ōnium plurimū ea tibi ego nō debeo cōmendare, sed cōmendando tamen facies igitur, ut ex Pinarij gratissimi hominis, literis tuum & erga illum, et erga Dionysium studiū perspiciamus. vale.

M. Cicero S. D. Cornificio. 25

Liberalibus literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero vicesimo die, ut dicebat, reddidit. eo die non fuit senatus, neq; postero. Quin quatribus, frequenti senatu, causam tuam egi, non inuita Minerva. etenim eo ipso die senatus decrevit, ut Minerva nostra, custos urbis, quā turbo deiecerat, restitueretur, Pansa tuas literas recitavit. magna senatus approbatio consecuta est cum summo gaudio, & offensione Mino tauri, id est Clauisij, & Tauri. factum de te S. C. honorificum postulabatur, ut etiam illi

illi notarentur: sed Pansa clementior. Ego,
 mi Cornifici, quo die primum in spem liber-
 tatis ingressus sum, & cunctantibus ceteris
 ad XIII. Kal. Ian. fundamenta reip. ieci, eo
 ipso die prouidi multum, atq; habui rationē
 dignitatis tuæ. mihi enim est assensus sena-
 tus de obtinendis prouincijs, nec vero postea
 destiti labefactare eum, qui summa cū tua
 iniuria, contumeliaq; reip. prouinciā absens
 obtinebat. itaq; crebras, vel potius quotidia-
 nas cōpellationes meas non tulit, seq; in ur-
 bem recipit inuitus: neq; solum spe, sed cer-
 dare iam, & possessione deturbatus est. meo
 iustissimo, honestissimoq; conuicio te tuam
 dignitatem summa tua virtute tenuisse, pro-
 uinciaq; honoribus amplissimis affectum, ve-
 hementer gaudeo. Quod te mihi de Sempro-
 nio purgas: accipio excusationē, fuit enim il-
 lud quoddā Græcum tempus seruitutis. ego
 tuorum consilium auctor, dignitatisq; sau-
 tor iratus tēporibus, in Græciam desperata
 libertate, rapiebar, cū me Etesia, quasi boni
 sines, relinquentē temp. prosequi noluerunt.

EPIST. LIB. XII.

Austercq; aduersus maximo statu me ad tri-
 bules tuos Rhesium retulit: at que inde ven-
 tis, remisq; in patriam omni festinatione
 properavi, postridieq; in summa reliquorum
 seruitute liber vnus fui: sic sum in Antonij
 inuectus, vt ille non ferret, omnēq; suū vio-
 lentam furorem in me vnum effunderet,
 meq; cum elicere vellet ad cædis causam, tū
 tentaret insidijs: quem ego ructantem, &
 trauceantem conieci in Cæsaris Octauiani
 plagas, puer enim egregius præsidium sibi
 primum, & nobis, deinde summæ reip. com-
 parauit: qui nisi fuisset, Antonij reditus à
 Brūdusio pestis patriæ fuisset. quæ deinceps
 acta sint, scire te arbitror, sed redeamus ad
 illud, unde diuertimus. Accipio excusatio-
 nem tuam de Sempronio, neque enim statui-
 ri quid in tanta perturbatione habere potui-
 sti. nunc hic dies aliam vitam offert, alios
 mores postulat, vt ait Terentius: quamobrē
 mi Quinte, conscende nobiscum, & quidē
 ad puppim. vna nauis est iam bonorum om-
 niū: quam quidem, nos damus operam, vt
 rectam

rectam teneamus, utinā prospero cursu: sed
 quicumque veni erunt, ars nostra certe nō
 aberit. quid enim prestare aliud virtus po-
 test? Tu fac ut animo magno sis, & excelsō
 cogitesq; omnem dignitatem tuam cū rep.
 coniunctam esse debere. P. Luceium mihi
 meam cōmendas, quem quibuscunq; rebus
 potero, diligenter tuebor. Hirtium quidem,
 & Panziam, collegas nostros, homines in con-
 sulari reip. salutare, alieno sine t. tempore
 amissimus, rep. Antoniano quidem laroci-
 nio liberata, sed nondum omnino explicata
 quam nos, si licebit, more nostro tuebimur:
 quanquam admodum sumus iam defagati
 sed nulla lassitudo impedire officium, & si-
 dem debet. Verūm hac hactenus, ab alijs te
 de me, quā à me ipso, malo cognoscere. De
 te audiebamus ea, que maxime vellemus.
 De Cn. Minucio, quē in quibusdam literis
 ad cælum laudibus extulisti, rumores rano-
 res duriores erāt. id quale sit, ōniūq; quid
 illuc agatur, facias, me velim certiorē. vale

M. Cicero S. D. Cornificio. 26

Q94 Q.

EPIST. LIB. XII.

Q Turius, qui in Africa negotiatus est
 • vir bonus, & honestus, heredes fecit
 similes sui Cn. Saturninum. Sex. Aufi-
 diū, C. Anneium, Qu. Cōsidiū Gallū, L.
 Seruilium Postumum, C. Rubellinū. ex eo-
 rū oratione intellexi gratiarū actione eos
 magis egere, quàm cōmēdatione: tāta enim
 liberalitate se tua vsos prædicabant, ut ijs
 plus à te tributum intelligerē, quàm ego au-
 derē te rogare. audebo tamē. scio enim, quā-
 rum ponderis mea commendatio sit habitu-
 ra. Quare à te peto, ut ad eam liberalitatē
 qua sine meis literis vsus es, quam maximus
 his literis cumulus accedat. Caput autē est
 mee commendationis, ne patiare Eroīē Tu-
 rium, Qu. Turij libertum, ut adhuc fecit,
 hereditatem Turianam auertere, ceterisq;
 omnibus rebus habeas eos à me commenda-
 tissimos. magnā ex eorū splendore, & obser-
 uantia capies voluptatem. quod ut velis, te
 vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. Cicero S. D. Cornificio.

S Ex. Aufidius & obseruantia, qua me co-
 lit.

lit accedit ad proximos, & splendore, qui-
 ti R. nemini cedit. est autē ita tēperatis, mo-
 deratisq; moribus, ut summa sceleritas cum
 humanitate iungatur. Cuius tibi negotia,
 qua sunt in Africa, ita cōmendo, ut maiore
 studio, magisue ex animo commendare non
 possim. pergratum mihi f. ceris si dederis o-
 peram, ut is intelligat meas apud te literas
 maximum pondus habuisse. hoc te vehemen-
 ter, mi Cornifici, rogo. Vale.

M. Cicero S. D. Cornificio. 28

A ssentior tibi, eos, quos scribis Lilybeo
 minari, istic pœnas dare debuisse: sed
 metuisti, ut ais, ne nimis liber in ulciscēdo
 viderere. metuisti igitur, ne grauis ciuis, ne
 nimis fortis, ne nimis te dignus viderere.
 Quòd societate reip. conseruandæ, tibi me-
 cum à patre acceptã, renouas gratū est, quæ
 societas inter nos semper, mi Cornifici, mane-
 bit. Gratum etiam illud, quòd mihi tuo no-
 mine gratias agendas non putas. nec enim
 id inter nos facere debemus senatus sc̄pius
 pro dignitate tua appellaretur, si absentibus

EPIST. LIB. XII.

bus cōsulibus, unquā, nisi ad rē nouā cogere
 tur. itaq; nōc de H-SXX, nec de H-SDCC
 quidquā agi nūc per senatū potest. tibi au-
 tē ex S. C. imperandū, mutuūq; sumendum
 cēseo. in rep. quid agatur, credo te ex eorum
 literis cognoscere, qui ad te acta debent per-
 scribere. ego sum spe bona: cōsilio, cura, labo-
 re nō desum: omnibus inimicis reip esse me
 accerrimū hostē prae me fero. res neq; nunc
 difficili loco mihi viderur esse. & fuisset fa-
 cillimo, si culpa à quibusdā abfuisset. Vale.

M. Cicero S. D. Cornificio. 29

Nō modo tibi, cui omnia nostra notissima
 sunt, s. d. neminē in pop. R. arbitror esse cui
 sit ignota ea familiaritas, quae mihi cum L.
 Lamia est. etenim magno theatro spectata
 est, tū cum est ab A. Gabinio cos. relegatus,
 quod libere, & fortiter salutē meā defendit:
 nec ex eo amor inter nos natus est: sed
 quod erat vetus, & magnus, propterea nul-
 lū periculū pro me adire dubitauit. ad hac
 officia, vel merita potius, iucūdisima cōsue-
 tudo accedit, ut nullo prorsus plus homine
 dele-

delecter. Non puto te iam expectare, quibus
 est tibi verbis commendem causam enim tanti
 amoris intelligis. Quae verba desideret, ijs
 me omnibus usum putabo. tantum velim existi-
 mes, si negotia Lamiae, procuratores, liber-
 tor, familia, quibuscumque rebus opus erit, de-
 fenderis, gratius mihi futurum, quam si ea tua
 liberalitas pertinuisset ad rem familiarum meam
 nec dubito, quin sine mea commendatione, quod
 tuum est iudicium de hominibus, ipsius Lamiae
 causa studiose omnia facturum sis. quamquam
 erat nobis dictum, te existimare, alicui S. C.
 quod contra dignitatem tuam sedit, scribendo La-
 miam affuisse: qui omnino consulibus illis nun-
 quam affuit in scribendo. deinde omnia tam falsa
 S. C. deferebantur. nisi forte etiam illi Sempro-
 niano S. C. me cesses affuisse, qui ne Romae
 quidem tum fui, ut de eo ad te scripsi recent-
 ti. Sed haec tenus. Te, mi Cornifici, etiam atque
 etiam rogo, ut omnia Lamiae negotia, mea pu-
 tes esse, curesque, ut intelligat hanc commen-
 dationem maximo sibi usui fuisse. hoc mihi
 gratius facere nihil potes, cura ut valeas.

EPIST. LIB. XII.

M. Cicero S. D. Cornificio.

30

Ita ne? prapier litigatores, nemo ad te meas
 literas? multæ istæ quidem, tu enim perfecti
 sti, ut nemo sine literis meis tibi se commen-
 datum putaret, sed quis unquam tuorū mi-
 hi dixit esse, cui darem, quin dederim? aut
 quid mihi iucundius, quàm, cū corā tecū
 loqui non possim, aut scribere ad te, aut tuas
 legere literas? illud magis mihi solet esse mo-
 lestum, tantis me impediri occupationibus,
 ut ad te scribendi meo arbitrari facultas
 nulla detur, non enim te pistolis, sed volu-
 minibus lacefferem, quibus quidem me à te
 prouocari oportet, quamuis enim occupatus
 sis, otij tamen plus habes: aut, si ne tu quidē
 vacas, noli impudens esse, nec mihi molestiā
 exhibere, et à me literas crebriores, cū tu
 mihi raras mittas, flagitare, nam cū an-
 tea destinebar maximis occupationibus,
 propterea, quòd omnibus curis rempu. mihi
 tuendam putabam: tum hoc tempore multo
 distineor vehementius, ut enim grauius a-
 grotant ij, qui, cū leuati morbo viderentur

in eum de integro inciderunt: sic vehementius nos laboramus, qui prostrigato bello, ac pene sublato, renouatum bellum gerere conamur. Sed hæc hætenus. Tu tibi mi Cornifici, fac ut persuadeas, non esse me tam imbecillo animo, ne dicam inhumano, ut à te vinci possim aut officijs, aut amore. non dubitabam equidem: verumtamen multo mihi notiores amorem tuum effecit Cherippus. ó hominem semper illum quidem mihi aptum, nunc vero etiam suauem. vultus mehercule tuos mihi expressit omnes, non solum animum, ac verba pertulit. itaque noli vereri, ne tibi succensuerim, quòd eodem exemplo ad me, quo ad cæteros requisivi equidem proprias ad me vnum à te literas, sed neque vehementer, & amanter. De sumptu, quem te in rem militarem facere, & fecisse dicis, nihil sane possum tibi opitulari: propterea quòd & orbis senatus, consulibus amissis, & incredibiles angustia pecunie publicæ: qua conquiritur undique, ut optime meritis militibus promissa soluantur; quod quidem fieri sine tributo

EPIS T. LIB. XII.

buto posse non arbitror. De Actio Diony-
 sio nihil puto esse, quoniam mihi dixit Stra-
 torius. De P. Luceio, nihil tibi cōcedo, quo
 studiosior eius sis, quam ego sum. est enim
 nobis nec. sarius. sed, à magistris cum con-
 tenderē de proferendo die, probauerūt mihi
 sese, quo minus id facerēt, & cōpromisso, &
 iureiurādo impediri. quare veniendū arbi-
 tror Luceio. quanquā si meis literis obtin-
 peravit, cū tu hac leges, illū Rome esse oport-
 rebit. Cateris de rebus, maximeq; de pecu-
 nia, cū Pāsie mortē ignorares, scripsisti qua
 per nos ab eo cōsequi te posse arbitrare. que
 te nō fefellisset, si viueret. nam te diligebat.
 post mortē autē eius quid fieri posset, nō vi-
 debamus. De Vennuelio, Latino, Horatio,
 valde laudo. illud non nimium probo, quod
 scribis, quo illi animo a quore ferrent, te
 tuis etiam legatis lictores ademisse. honore
 enim cum ignominia dignis non erant com-
 parandi; eosq; ex S.C. si non decedunt, cogē-
 dos, ut decedant, existimo. Hac ferē ad eas
 literas, quas eodē exemplo binas accepi. De
 relis.

reliquo, velim tibi persuadeas, non esse mihi
meam dignitatem tua cariorem. Vale.

CICERONIS EPISTOLA-
RVM AD MEMMIVM,
ET ALIOS,
LIBER XIII.

M. Cicero S. D. C. Memmio.

ET si non satis mihi constituerat, cū ali-
qua ne animi mei molestia, an potius li-
berer te Athenis visurus essem, quod in-
iuria, quam accepisti, dolore me afficeret,
sapientia tua, qua fers iniuriam, laetitia: te
meum vidisse te mallet. nam, quod est mole-
stie, nō sane multo leuius est, cum te non vi-
deo: quod esse potuit voluptatis, certe, si vi-
dissem te plus fuisset. itaque non dubitabo
dare operam, ut te videam, cum id satis cō-
mode facere poterō. interea, quod per literas
ēgi tecū, & ut arbitror, confici potest,
agā, nunc à te aliud primū rogabo, ne quid
iniuris mea causa facias, sed id quod mea

EPIST. LIB. XIII.

interesse, ita mihi des, si tibi, ut id libenter
 facias, ante persuaseris. Cum Patrone Epicu-
 reo mihi omnia sunt, nisi quòd in philoso-
 phia vehementer ab eo dissentio. sed & in-
 itio Romæ, cum te quoque, & tuos omnes ob-
 servabat, me coluit imprimis: & nuper, cum
 ea, que voluit, de suis cõmodis, & premijs
 consecutus est, me habuit suorum defensoris
 & amicorum fere principem: et iam à Pha-
 dro, qui nobis, cum pueri essemus, ante quàm
 Philonẽ cognovimus, valde, ut philosophus,
 postea tamen, ut vir bonus, & suavis, et offi-
 ciosus, probabatur, traditus mihi, commen-
 datusq; est. Is igitur Patro cum ad me Ro-
 manas literas misisset, uti te sibi placarem, pe-
 teremq; ut nescio quid illud Epicuri parietu-
 rinarum sibi concederes: nihil scripsi ad te
 ob eam rem, quod ædificationis tue consti-
 lium mea commendatione volebam impedi-
 ri. idem, ut veni Athenas, cum idem ut ad
 te scriberem, rogasset: ob eam causam impe-
 travit, quòd te abiectis illã ædificationem
 constabat inter omnes amicos tuos, quod si
 ita

ira est, & si iam plane tua nihil interest, ve-
 lim, si qua offensus uncula facta est animi tui
 peruersitate aliquorum. (non enim gentem
 illam) des te ad lenitatem, vel propter tuam
 summam humanitatem, vel etiam honoris
 mea causa. equidem, si, quid ipse sentiat, que-
 ris, nec cur ille tantopere contendat, video,
 nec, cur tu repugnes: nisi tamen minus tibi
 concedi potest, quam illi, laborare sine cau-
 sa. quanquam, Patronis et oratione, et causam
 tibi cognitam esse, certo scio. honorē, officiū,
 testamentorum ius, Epicuri auctoritatem
 Phœdri obtestationem, sedem, domicilium,
 vestigia summorum hominum sibi tenenda
 esse dicit. totam hominis vitam, rationēque
 quam sequitur in philosophia derideamus
 licet, si hanc eius contentionem volumus re-
 prehendere. sed mehercule, quando ille, eas
 res, quos illi delectant, non valde inimicū
 sumus, nescio an ignoscendam sit huic, si tan-
 topere laborat in quo etiam si peccat, magis
 ineptiis, quam improbitate peccat, sed ne plu-
 ra (dicendum enim aliquando est) Pōpēiū

EPIST. LIB. XIII.

Atticum sic amo, ut alterum fratrem, nihil est uio mihi nec carius, nec iucundius. is non quo sit existis, (est enim omni liberali de Etrina politissimus: sed valde diligit Patrem, valde Phaedrum amavit) sic à me hoc contendit, homo minime ambitiosus, minime irrogitando molestus, ut nihil unquam magis nec dubitat, quin ego à te nutu hoc consequi possim, ut etiam, si adificaturus esses, nunc uero, si audierit, te adificationem deposuisse, neque; tamen me à te impetrasse, non te in me liberalē, sed me in se negligentem putabit. Quamobrē peto à te, ut scribas ad tuos, posse tua voluntate decretum illud Arcopagitaeum, quē ὑπομνηματισμὸς ὀπίλλι vocat, colli. Sed redeo ad prima. prius uelim tibi persuadeas, ut hoc mea causa libenter facias, quam ut facias. sic tamen habeto, si feceris, quod rogo. fore mihi gratissimum, Vale.

M. Cicero S. D. C. M. Mmio.

C. Aziano Euandro, qui habitat in tuos sacris, & ipso multum uxor, & patrone eius M. Atilio familiarissime. 10

to igitur à te maiorem in modum, quod sine
 tua molestia fiat, ut ei de habitatione ac cō-
 modes. nam, propter opera instituta multa
 multorum subitum est ei remigare kalend.
 Quinēt. Impedior verecundia, ne te pluri-
 bus verbis rogem. neq; tamen dubito, quin
 si tua nihil, aut non multum intersit, eo sis
 animo, quo ego essem, si quid tu me rogares,
 mihi certe gratissimum feceris. Vale.

M. Cicero S. D. C. Memm. 10. 3

A Fusū, unum ex meis intimis, obser-
 vantissimū, studiosissimumq; nostrū,
 eruditum hominē, & summa humanitate,
 tuaq; amicitia dignissimum, velim ita tra-
 ctes, ut mihi coram recepisti. tā mihi gra-
 tum erit, quā id quod gratissimum. ipsū præ-
 terea summo officio, & summa observa-
 tia, tibi in perpetuum deuinxeris. Vale.

M. C. S. D. Q. Val. Q. Fl. Or. leg. pro pr. 4

Cum municipibus Volaterranis mihi sū-
 na necessitudo est. magno enim meo
 beneficio affecti, cumulatissime mihi gratiā
 retulerunt. nā nec in honoribus meis, nec in

EPIST. LIB. XIII.

laboribus unquam defuerunt. cum quibus
 si mihi nulla causa intercederet, tamē. quōd
 vehementissime diligo, quodq; me à te pluri
 mi fieri sentio, & monerem te, & hortarer
 ut eorum fortunis consuleres, praesertim cū
 prope principuā causam haberent ad ius ob-
 tinendum: primum, quōd Syllani temporis
 acerbitatē deorum immortalium benignita-
 te subterfugerunt: deinde, quōd summo stu-
 dio populi R. à me in consulatu meo. d. fens-
 sunt. cum enim tribuni pl. legē iniquissimā
 de agris promulgassent, facile sena-
 tui, populoq; R. persuasi, ut eos ciues, quibus
 fortuna peperisset, saluos esse vellent: hanc
 actionem meam C. Caesar primo suo consula-
 tu in lege agraria comprobavit, agrūque
 Volaterranum, & oppidum omni periculo
 in perpetuum liberauit: ut mihi dubiū non
 sit, quin is, qui novas necessitudines adun-
 gat, vetera sua beneficia conservari velit.
 quamobrem est tuae prudentiae, aut sequi e-
 ius auctoritatem, cuius sectam, atque impe-
 rium summa cum tua dignitate secutus es.

aut certe illi integram causam referuare. illud vero non dubitare debes, quin tam graue, tam firmum, tam honestum municipium tibi tuo summo beneficio in perpetuum obligari velis. Sed hæc, quæ scripta sunt supra, te spectant, ut te horter, et suadeam reliqua sunt, quæ pertinent ad rogandum: ut non solum tua causa tibi consilium me dare putes, sed etiam, quod mihi opus sit, me à te petere & rogare. Gratissimum igitur mihi feceris si Volaterranos omnibus rebus integros, incolumesq; esse volueris. eorum ego domicilia, sedes, rem, fortunas, quæ & à dijs immortalibus, & à præstantissimis in nostra rep. ciuibus summo senatus, populiq; R. studio conseruatae sunt, tuæ fidei, iustitiæ, bonitatiq; commendo. si pro meis pristinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret ut ita defendere possem Volaterranos, quæ admodum consueui tueri meos: nullum officium nullum denique certamen, in quo illis prodesse possem, prætermitterem. sed quando apud te nihilo minus hoc tēpore val. re me

EPIST. LIB. XIII.

cōfido quāvaluerī semper apud ōnes: pro nō
 ūtra summa necessitudine, pariq; inter nos,
 & multa beneuolentia abs t. peto, ut ita de
 Volaterranis mereare, ut existiment eam
 quasi diuino consilio isto negotio praeposuit
 esse, apud quē unum nos, eorū perpetuus deser-
 uos plurimum valere possimus Vale.

M. Cicero S. D. Q. Valerio, Q. F.

Orcæ, legato, pro prat.

Nō moleste fero, eā necessitudinē, quae mi-
 hi tecum est notam esse quam plurimis. neq;
 tamen ob eam causam, quod tu optime exi-
 stimare potes, te impedio, quo minus discer-
 tum negotium pro tua fide, & diligentia ex
 voluntate Caesaris, qui tibi rē magnā, diffi-
 cilemq; cōmisit, gerere possis nam, cum mul-
 ti à me petant multa, quod de tua erga me
 voluntate non dabuē: non cōmito, ut ambi-
 tione mea conturbē officium tuum. C. Curtio
 ab inuente aetate familiarissime sum usus,
 eius & Syllani tēporis iniustissima calami-
 tie dolui, & cum ijs, quae similem iniuriam
 acciperant, amissis ōnibus fortunis, reditus
 tamen

tamen in patriam voluntate omnium conce-
 di videretur, adiutor incolumitatis sui, et
 habet in Volaterrano possessionē, cum in eam
 tanquā in naufragio, reliquias cōtulisset, hoc
 autē tempore cum Ciesar in senatum legit:
 quē ordinē ille, ista possessione amissa, tueri
 vix potest. grauisimum autē est, cum supe-
 rior factus sit ordine, inferiorē esse fortuna:
 minimeq; conuenit, ex eo agro, qui Casaris
 iussu diuidatur, eū moueri, qui Casaris be-
 neficio senator sit. Sed mihi minus libet mul-
 ta de aequitate rei scribere, ne causa potius
 apud te valuisse videar, quā gratia. Quā
 obrē te maiorē in modum rogo, ut C. Curtij
 rem meam putes esse: quidquid mea causa
 faceres, ut id C. Curtij causa cum f. ceteris,
 meum existimes: quod ille per me habuerit
 id me habere abs te peto, hoc te vob. menter
 etiam atque etiam rogo. Vale.

M. Cicero. S. D. Q. Valerio. Q. F. Orca,
 legato, pro pret. 6

SI vales, bene est: ego quidem valco. Cre-
 do te memoria tenere, me & coram Pu.

EPIST. LI B. XIII.

Cuspio tecum locutum esse, cum te prosequeretur paludatum, & idem postea plurimis verbis tecum egisse, ut, quoscunq; tibi eius necessarios comendarem, haberes eos in numero meorum necessariorum. id tu pro tua summa erga me benevolentia, perpetuaq; observantia mihi liberalissime, atq; humanissime recepisti. Cuspius, homo in omnes suos officiosissimus, mirifice quosdam homines ex ista provincia tuetur, & diligit, propterea quod fuit Africae bis, cum maximis societatis negotiis praesesset. itaq; hoc eius officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate, & gratia soleo, quantum possum, adiuuare, quare Cuspiatorum omnium comendationis causam hac tibi epistola exponendam putavi: reliquis epistolis, tantum faciam ut notam apponam eam, quae mihi tecum conuenit, & simul significem de numero esse Cuspij amicorum. sed hanc comendationem, quam his literis consignare volui. scito esse omnium grauissimam nam P. Cuspius singulari studio contendit a me, ut tibi quam diligentissime L. Iulium com-

mendarem, eius ego studio vix videor mihi
 satisfacere posse, si utar verbis ijs, quibus,
 cum diligētissime me agimus, uti solemus, noua
 quaedā postulat: & putat me eius generis ar-
 tificium quoddā tenere. ei ego pollicitus sum
 me ex intima nostra arte deprompturū mi-
 rificum genus cōmendationis id quando as-
 sequi non possum, tu re velim efficias, ut illo
 genere mearum literarum incredibili quo-
 dam perfectum arbitretur. id facies, si om-
 ne genus liberalitatis, quod & ab humani-
 tate, & potestas tua proficisci poterit, non
 modo re, sed etiam verbis, vultu denique ex-
 presseris. quae quantum in prouincia valeat,
 vellem expertus esses. sed tamen suspicor ip-
 sum hominem, quem tibi commendo, per dig-
 num esse tuae amicitiae: non solum quia mihi
 Cuspius dicit, credo, tamen si id satis esse de-
 bebat, sed quia noui eius iudicium in homi-
 nibus, & amicis diligendis. Harum litera-
 rum vis quanta fuerit, propediem indicabo
 tibi: quae, ut confido, gratias agam. ego, quae te
 velle, quae ad te pertinere arbitror, omnia
 st.

studiose, diligenterq; curabo. Cura ut valeas P. Cornelius, que tibi has literas reddidit, est mihi à P. Cuspio commēdatus. cuius causa quantopere cuperem, deberemq;, profecto ex me facile cognovisti. vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuspius quāmaximas, quamprimū, quā sapissime gratias agat.

M. Cicero S. D. Clunio.

Cum, in Galliā proficiscēs, pro nostra necessitudine, tuāq; sūma in me observatiōe ad me domū venisses, locutus sum tecum de agro uectigali municipij Atellani, qui esset in Gallia, quātoq; opere eius municipij causa laborarē, tibi ostēdi. post tuā autē profectiōnem, cū & maxima res municipij honestissimi, mihiq; cōiunctissimi, & summum meum officiū ageretur: pro tuo animo in me singulari existimaui me oportere ad te accuratius scribere et si non sum nescius, & que temporū ratio, et que tua potestas sit: tibiq; negotium datum esse à C. Casare, non incertum, præclare intelligo, quare à te tantum peto,

peto, quantum & te facere posse, & liben-
 ter mea causa facturum esse arbitror. Et
 primum velim existimes, quod res est, mu-
 nicipij fortunas omnes in isto vectigali con-
 sistere, his autem temporibus hoc municipi-
 um, maximis oneribus pressum, summis
 affectu esse difficultatibus, hoc & si cōmune
 videtur esse cum multis: tamen mihi crede
 singulares huic municipio calamitates acci-
 disse: quas iccirco non commemoro, ne, de
 miseris meorum necessariorum conquerens
 homines, quos nolo, videar offendere. itaque
 nisi magnam spem haberem, C. Casari nos
 causam municipij probaturos, non erat cau-
 sa, cur à te hoc tempore aliquid contende-
 rem. sed quia confido, mihiq̄ue persuasi,
 illum & dignitatis municipij, & equita-
 tis: & voluntatis etiam erga se habiturum
 esse rationem: ideo à te non dubitavi con-
 tendere, ut hanc causam illi integram con-
 servares. quod & si nihilo minus à te pe-
 terem, si nihil audivissem te tale fecisse:
 tamen maiorem SP&M impetrandi na-

EPIST. LIB. XIII.

Etus sum, postea quàm mihi dictum est, hoc
 idem à te Rhegienses impetrauisse. qui etsi
 te aliqua necessitudine attingunt: tamē tuus
 amor in me sperare me cogit, te quod tuis ne-
 cessarijs tribueris, idē esse tributurum meis
 praesertim cum ego pro his unis petā, habeā
 autem, qui simili causa laborent, complures
 necessarios. Hoc me non sine causa facere,
 neq; aliqua leui ambitione commotum à te
 contendere, & si te existimare arbitror: ta-
 men mihi affirmanti credas velim, me huic
 municipio debere plurimum, nullum unquā
 fuisse tempus neq; honorum, neq; laborum
 meorum, in quo non huius municipij studiū
 in me extiterit singulare. Quapropter à te
 etiam atque etiam pro nostra summa con-
 iunctione, proq; tua in me perpetua, & ma-
 xima benevolentia maiorem in modum pe-
 to, atq; contendo, ut cūm fortunas agi eius
 municipij intelligas, quod sit mihi necessitu-
 dine, officijs, benevolentia coniunctissimum
 id mihi des, quod erit huiusmodi, ut, si à Ca-
 sare, quod speramus, impetrauerimus, ino-
 be-

beneficio nos id consecutos esse iudicemus, sin minus, pro eo tamen id habeamus, quando à te data sit opera, ut impetraremus, hoc cum mihi gratissimum feceris, tum viros optimos, homines honestissimos, eosdemq; gratissimos, & tua necessitudine dignissimos, summo beneficio in perpetuum tibi iusque deiunxeris. Vale.

M. Cicero S. D. M. Rutilio. 8

CVm & mihi conscius essem, quanti te facerem, & tuam erga me benevolentiam expertus essem, non dubitavi à te petere, quod mihi petendum esset. P. Sextium quanti faciam, ipse optime scio, quanti autem facere debeam, & tu, & omnes homines sciunt. Is cum ex alijs te mei studiosissimum esse cognosceret, petiit à me, ut ad te quam accuratissime scriberem de re C. Albini senatoris: cuius ex filia natus est L. Sextius optimus adolescens, filius P. Sextij. Hoc ideo scripsi, ut intelligeres non solum me pro P. Sextio laborare debere, sed Sextium etiã pro Albino, res autem hæc est. A. M. La-
berio

EPIST. LIB. XIII.

berio C. Albinus prædia in estimationem accepit: quæ prædia Laberius emerat à Cæsare de bonis Plotianis. ea si diu non esse à rep. diuidi, docere te videar, non rogare sed tamen cum Cæsare Syllanas venditiones, & assignationes ratas esse velit, quo firmiores existimarètur sue: si ea prædia diuidètur, quæ ipse Cæsare vendidit, quæ tandem in eius venditionibus esse poterit auctoritas: sed hoc quale sit, tu pro tuâ prudentia considerabis. Ego te plane rogo, atque ita, ut maiore studio, iustiore de causa, magis ex animo rogare nihil possim, ut Albino parcas, prædia Laberiana ne attingas. magna me affeceris non modo lætitia, sed etiam quodam modo gloria, si P. Sextius homini maxime necessario per me satisfecerit, cum ego illi plurimum debeam. quod ut facias, te vehementer etiam atque etiã rogo. maius mihi dare beneficium nullum potes. id mihi intelliges esse gratissimum Vale.

M. Cicero S, D. Crassipedi.

Quant-

Quamquam tibi praesens commendavi, ut po-
 tui diligentissime me, socios Bithyniae, teque
 cum mea commendatione, tum etiam tua spo-
 te intellexi cupere ei societati, quibuscumque
 rebus posses commodare: tamen, cum ij, quo-
 rum res agitur, magni sua interesse arbitra-
 rentur, me etiam per literas declarare tibi,
 qua essem erga ipsos voluntate, non dubita-
 vi hac ad te scribere. Volo enim te existima-
 re me cum uniuerso ordini publicanorum
 multum semper libentissime tribuerim, idque pro
 magnis eius omnibus erga me meritis fecere de-
 bueri, tum imprimis amicum esse huic Bithyni-
 cae societati, qua societas ordines ipso, ho-
 minum genere pars est maxima civitatis.
 constat enim ex ceteris societatibus: & ca-
 su permulti sunt in ea societate valde mihi
 familiares, imprimisque is, cuius praecipuum
 officium agitur hoc tempore, Publ. Rupilus
 P. F. Men. qui est magister in ea socie-
 ta. Que cum ita sint, maiorem in modum a te pe-
 to, Cn. Pupium, qui est in operis eius socie-
 tatis, omnibus tuis officijs, atque omni libera-
 litate

EPIST. LIB. XIII.

litate tueare, curesq; ut eius opera, quod tibi facile factu est, quam gratissimæ sint socijs, remq; & utilitatem sociorum (cuius rei quantum potestatem quaestor habeat, non sum ignarus) per te quam maxime defensam & auctam velis, id cum mihi gratissimum feceris: tum illud tibi, expertus promitto, et spondeo, te socios Bithyniæ, si ijs commodatis memores esse, & gratos cogniturum. Vale.

M. Cicero S. D. M. Bruto.

Cum ad te tuus quaestor M. Varro proficisceretur, commendatione egere cum non putabam. satis enim commendatum tibi cum arbitrabar ab ipso more maiorum, qui, ut te non fugit, hanc quaesturae coniunctionem liberorum necessitudini proximam voluit esse: sed, cum sibi ita persuasisset, ipse meas de se accurate scriptas literas maximum apud te pondus habituras, à meq; contendere, ut quam diligentissime scriberem: malui facere, quod meus familiaris tanti sui interesse arbitraretur. Ut igitur me facere hoc intelligas, cum primum M. Terentius

in forum venit, ad amicitiam se meam con-
 tulit. deinde, ut se corroboravit, duæ causæ
 accesserunt, quæ meam in illum benivolentiam
 augerent: una, quòd versabatur in hoc
 studio nostro, quo etiam nunc maxime dele-
 ctamur, et cū ingenio, ut nosti, nec sine indu-
 stria: deinde, quòd mature se contulit in so-
 cietates publicanorum: quod quidem nolle,
 maximis enim damnis affectus est. sed ta-
 men causa communis ordinis mihi commen-
 datissimi fecit amicitiam nostram firmiorē
 deinde versatus in utriusq; subselys optima
 & fide, & fama, iam ante hanc commuta-
 tionē reip petitioni sese dedit, honoremq; ho-
 nestissimū existimavit fructum laboris sui.
 his autē temporibus à me Brundisio cum li-
 teris, & mandatis profectus est ad C. sarē.
 qua in re & amorem eius in suscipiendo ne-
 gotio perspexi, & fidem in conficiendo, ac re-
 nuntiando. Vidcor mihi, cū separatim de
 probitate eius, & moribus dilatus fuissē
 si prius causam, cur eū tantopere d. lib. rem
 tibi exposuissē, in ipsa causa exponend. fa-

EPIST. LIB. XIII.

tis etiã de probitate dixisse. sed tamẽ s. para-
 rum promitto, in meq; recipio, fore cũ tibi
 voluptati, & vsui. nã & modestũ hominem
 cognosces, & prudentẽ, & à cupiditate õn-
 remotissimũ, præterea magni laboris, sum-
 maq; industriae. neq; ego hac polliceri deb-
 qua tibi ipsi, cũ bene cognoueris, iudicanda
 sunt: sed tamẽ in õnibus nouis cõiunctiõni-
 bus interest, qualis primus aditus sit, et qua
 cõmendatione quasi amicitia fores aperian-
 tur. quod ego his literis efficere volui: etsi id
 ipse per se necessu udo questura effecisse de-
 bet: sed tamẽ nihilo infirmius illud, hoc ad-
 dito. Cura igitur, si me tãti facis, quanti &
 Varro existimat, et ipse sentio, ut quãprimũ
 intelligam. hanc meam commendationem
 tantum illi utilitatis attulisse, quantum &
 ipse sperarit, nec ego dubitarim. Vale.

M. Cicero S. D. Bruto.

Quia semper animaduerti, studiosẽ te ope-
 rã dare, ut ne quid morũ tibi ess. t. ignotũ:
 propterea nõ dubita, quin scias, non solum cu-
 ius municipi sim, sed etiã quam diligenter
 soleam.

soleam meos municipales Arpinates tueri quo-
 rum quæ de omnia comoda, omnesque facultates
 quibus & sacra conficere, et facta recta a diis
 sacrarum, locorumque communium tueri possint,
 consistunt in iis veltigalibus, quæ habent in
 prouincia Gallia, ad ea visenda, pecuniasque
 quæ à collonis debentur, exigendas, totamque
 rem & cognoscendam, & administrandam lega-
 tos equites R. misimus, Q. Fufidium Q. F.
 M. Faucium. M. F. Q. Mamercum Q. F.
 peto à te maiorem in modum pro nostra ne-
 cessitudine, ut ea res tibi curæ sit, operamque
 des, ut per te quam commodissime negotium mu-
 nicipij administretur, quamprimumque con-
 ficiatur, ipsosque, quorum nomina scripsi,
 ut quam honorificentissime pro tua natu-
 ra, & quam liberalissime tractes, bonos vi-
 ros ad tuam necessitudinem adiunxeris, mu-
 nicipiumque gratissimum beneficio tuo de-
 iunxeris: mihi verò etiam cò gratius fece-
 ris, quòd cum se pro tueri municipales meos cò-
 suent, tum hic annus præcipue ad meam curam
 officiumque pertinet. Nam, constituendi

EPIST. LIB. XIII.

municipij causa, hoc anno ædilem filiū meū fieri volui, & fratris filium, & M. Casij hominem mihi maxime necessariū: (is enim magistratus in nostro municipio, nec alius ullus, creari solet) quos cohonestaris, in primisq; me, si respublicæ municipij tuo studio, & diligentia bene administrata erit. quod ut facias, te vehementer etiā atq; etiā rogo. vale.

Cicero S. D. Bruto.

Alia epistola communiter commendavi tibi legatos Arpinarum, ut potui diligentissime: hac separatim. Q. Fusidium, quocum mihi omnes necessitudines sunt, diligentius cōmendo, non ut aliquid de illa cōmendatione deminuum, sed ut hanc addam nam & priuignus est M. Casij, mei maxime & familiaris, & necessary: & fuit in Cilicia mecum tribunus mil. quo in munere ita se tractavit, ut accepisse ab eo beneficium viderer, non dedisse. est præterea, quod apud te valet plurimum, a nostris studiis non abhorrens. quare velim eum quam liberallissimè complectare, operamq; des, ut in ea legat-

legatione, quam suscepit contra suum com-
 dum, secutus auctoritatem meam, quam ma-
 xime eius excellat industria. vult enim, id
 quod optimo cuique natura tributum est,
 quam maximam laudem cum à nobis, quæ
 cum impulimus, tum à municipio consequi.
 quod ei continget, si hac mea commendatio-
 ne tuum erga se studium erit consecutus.

Cicero S. D. Bruto. 13

LCastronius Patus, longè princeps mu-
 nicipij Luccensis, est honestus, grauis
 plenus officij, bonus plane vir, & cum virtu-
 tibus, tum etiam fortuna, si quid hoc ad re-
 pertinet, ornatus: meus autè est familiarissi-
 mus, sic prorsus, ut nostri ordinis obseruet
 neminè diligentius. quare & ut meum amicum
 & ut tua dignum amicitia, tibi commendo:
 cui quibuscumq; rebus commendaueris, tibi
 profecto iucundum mihi, certe erit gratum. vale

Cicero S. D. Bruto. 14

LTitio Strabone, equite Ro. imprimis
 honesto, & ornato, familiarissime o-
 bor. omnia mihi cum eo intercedunt iura su-

EPIST. LIB. XIII.

mae necessitudinis. huic in tua prouincia pecuniam debet P. Cornelius, ea res à Volcatio, qui Romae ius dicit, reiecta in Galliam est. peto à te hoc diligentius, quàm si mea res esset, quo est honestius de amicorum pecunia laborare, quàm de sua, ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transigat, operamq; des, quod tibi equum, & rectum videbitur, ut quam commodissima cōditione libertus Strabonis, qui eius rei causa missus est, negotium conficiat, ad nummosq; perueniat. id & mihi gratissimum erit: & tu ipse L. Titium cognosces amicitia tua dignissimum, quod ut tibi curae sit, ut omnia solent esse, qua me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. Cicero S. D. C. Cesari imp. 15

PRaciliū tibi commēdo vnice, tui necessarii, mei familiarissimi, viri optimi filium, quem cum adolescentem ipsum propter eius modestiam, humanitatem, animum, & amorem erga me singularem mirifice diligo: tu patrem eius, re doctus, intellexi, & didicisti mihi

mibi fuisse semper amicissimum. en hic ille est, de illis maxime, qui irridere, atque obiurgare me solitus est, quòd me non tecum, præsertim cum abs te honorificentissime invitaret, coniungerem.

ἀλλ' ἐμὸν οὐ ποτὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι μ' εἰπεῖν.

audiebã enim nostros proceres calamitates ἀλκιμῶν ἕα, ἵνα τίς σέη, ὃς ἢ γούωρ ἢ μ' εἶπεν ὡς νεφέλη ἐκέλυψε μέλαινα.

sed tamen idem me consolatur etiam, hominem perisium, etiam nam gloria volent incendere, atque ita loquuntur.

καὶ μὰρ ἄσσοις εἰ γέη, ἀκλειῶς ἀπ' ἀλίου μ'.

ἀλλὰ μέγα ξεῖσται, κ, ἕασο μένοισι τοῦ εἴδους.

sed me minus iam movent, ut vides: itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta

εὐριπίδου:

μισῶ σοφιστήν, ὅστις οὐχ' ὑποστροφῶς.

quæ versum senex Præcilius laudat egregie.

EPIST. LIB. XIII.

& ait posse eundem & ἀμαρτόσω, ἢ, ὁ
 ὡς τὸ ὠνιδερε, & tamen nihilo minus
 ἀρέμ ἀ γισεύει, ἢ, ὑπείγο χορῆμμεῖαι
 ἀ δωρ. Sed; ut redeam ad id, unde cœpi, ve-
 hementer mihi gratum feceris, si hunc ado-
 lescentē humanitate tua, quæ est singularis
 comprehenderis, & ad id quod ipsorū Prae-
 ciliorum causa te velle arbitror addideris
 cum alium cōmendationis meæ. Genere no-
 ae sum literarum ad te usus, ut intelligeres
 non vulgarem esse commendationem. Vale.

M. Cicero. S. D. C. Casari imp. 16

P Crassum, ex omni nobilitate, adolescen-
 tem, dilexi plurimum: & ex eo cum
 ab incunite eius aetate bene speravissim, tum
 optime existimari cœpi ex ijs iudicijs, quæ
 de eo feceram, cognitio eius libertum Apol-
 lonium iam tum equidē, cum ille viueret, &
 magnificiebam, & probabā. erat enim &
 studiosus Crassi, & ad eius optima studia ve-
 hementer aptus: itaq; ab eo admodum dili-
 gebatur. post mortē autem Crassi, eo mihi e-
 tiam dignior visus est, quem in fidei arguo
 an-

amicitiam meam recipere, quod eos à se ob-
 seruandos, & colendos putabat, quos ille di-
 lexisset, & quibus carus fuisset. itaq; & ad
 me in Ciliciam venit, multisq; in rebus mihi
 magno usus fuit & fides eius, & prudentia
 et, ut opinor, tibi in Alexandrino bello qua-
 tum studio, & fidelitate consequi potuit, non
 defuit. quod cum speraret te quoq; ita exi-
 stimare, in Hispaniam ad te maxime ille qui
 dem suo consilio, sed etiam me auctore est pro-
 fectus. cui ego commendationem non sum pol-
 licitus: non quin eam valituram apud te arbi-
 trarer: sed neque mihi egere commendatione
 videbatur, qui & in bello tecum fuisset, &
 propter memoriam Crassi de tuis vnus esset:
 & si uti commendationibus vellet, etiam per
 alios eum videbam id consequi posse. testimoniis
 meum de eo iudicij, quod & ipsi magni aesti-
 mabat, et ego apud te valere eram expertus
 ei libenter dedi. doctum igitur hominem co-
 gnoui, & studijs optimis deditum, idque à
 puero. nam domi mea cum Diodoto Stoico,
 bonine, meo iudicio, eruditissimo, multum à
 puero

EPIST. LIB. XIII.

puero fuit. nunc autē incensus studio rerum
 tuarum, eas literis græcis mādare cupiebat
 posse arbitror: valet ingenio: habet usum.
 iam pridem in eo genere studij, literarumq;
 versatur: satisfacere immortalitati laudū
 tuarum mirabiliter cupit. Habes opinionis
 meæ testimoniū: sed tu hoc facilius multo,
 pro tua singulari prudentia iudicabis, & ta-
 men, quod negaueram, commendo tibi eum.
 quidquid ei commodaueris, erit mihi maio-
 rem in modum gratum. Vale.

M Cicero S. D. Ser. Sulpicio. 17

M Curius, qui Patris negotiatur, mul-
 tis, & magnis de causis à me diligi-
 tur. nā & amicitia peruectus mihi cū eo est,
 ut pri nū in forū venit, instituta: & Patris
 cū aliquoties antea, tū proxime hoc miserrī-
 mo bello domus eius tota mihi parauit, qua
 si opus fuisset, tā esset mihi vtilis, quā mea. maxi-
 mū autē mihi vinculū cum eo est quasi san-
 ctioris cuiusdā necessitudinis, quòd est. Atti-
 ci nostri familiarissimus, eumq; unū præter
 ceteros obseruat, ac diligit, quē si tu iam for-
 18

te cognouisti, puto me hoc, quod facio, face-
 re ferius. ea enim est humanitate, & obser-
 uantia, ut eū tibi iā ipsum per se commēda-
 tū putē. quod tamen si ita est, magnopere à
 te quaeso, ut ad eā voluntatē, si quam in illū
 ante has meas literas cōtulisti. quam maxi-
 mus postea cōmendatione accedat. sin autē
 propter verecundiā suā minus se tibi obtu-
 lit, aut eum nondum satis habes cognitum
 aut quæ causa est, cur maioris commenda-
 tionis indigeat: sic tibi eū cōmendo, ut neq;
 maiore studio quenquam, neque iustioribus
 de causis commendare possim. faciamq; id,
 quod debent facere ij, qui religiose, & sine
 ambitione cōmendant. spondebo enim tibi,
 vel potius spondeo, in meq; recipio, eos esse
 M. Curij mores, eamq; tum probitatem, tū
 etiam humanitatem, ut eum & amicicia
 tua, & tam accurata commendatione, si ti-
 bi sit cognitus, dignū sis existimaturus. mi-
 hi certe gratissimum feceris, si intellexero
 has literas tantum, quantum scribens confi-
 debam, apud te pondus habuisse. Vale.

M.

EPIST. LIB. XIII.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio.

Non concedam, ut Attico nostro, quem
 elatum letitia vidi, incundiores tuae,
 suauissime ad eum, & humanissime scriptae,
 literae fuerint, quā mihi. nam & si utriq; no-
 strum prope aequae gratae erant: tamen ego
 admirabar magis, te, quasi rogatus, aut cer-
 te admonitus liberaliter Attico respondi-
 ses, (quod tamen dubium nobis, qui ita factu-
 rum fuerit, non erat) ultro ad eum scripsisse
 eiq; nec opinanti voluntatem tuam tantum
 per literas detulisse. de quo non modo rogare
 te, ut eo studiosius mea causa facias, non
 debeo, (nihil enim cumulatius fieri potest,
 quā polliceris) sed ne gratias quidem agere,
 quod tu & ipsius causa et tua sponte feceris,
 illud tamen dicam, mihi id, quod fecisti, esse
 gratissimum. tale enim tuum iudicium de
 homine eo, quem ego vnice diligo, non potest
 mihi nō summe esse iucundū quod cū ita sit,
 esse gratum necesse est. sed tamen, quando
 mihi, pro coniunctione nostra, vel peccare
 apud te in scribendo licet: utrunque eorum
 qua

quæ negavi mihi faciendâ esse, faciã. nã et ad id, quod Attici causa te ostendisti esse facturum, tantum velim addas, quantum ex nostro amore accessionis fieri potest: et quod modo verebar, tibi gratias agere, nunc plane ago: ita existimare volo, quibuscumq; officijs in Epiroticis, reliquisq; rebus Atticam obstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore. Vale.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio. 19

Cum Lyone Patrensi est mihi quidem hospitium vetus, quam ego necessitudinem sanctè colendam puto: sed ea causa etiã cum alijs cõpluribus, familiaritas iãta nullo cum hospite, & eo cum officijs multis, iã etiam consuetudine quotidiana sic est aucta ut nihil sit familiaritate nostra cõiunctius cum Romæ annum prope ita fuisset, ut mecum viueret: & si eramus in magna spe, te meis literis commendationeq; diligentissime facturum id, quod fecisti, ut eius rem, et fortunas absentis tuerere, tamẽ, quòd in vnius potestate erant omnia, & quòd Lyso fuerat

EPIST. LIB. XIII.

fuerat in nostra causa, nostrisque praesidijs,
 quotidie aliquid timebamus. effectum tamen
 est & ipsius splendore, & nostro, reliquorum
 q̄; hospitium studio, ut omnia, quae vellemus,
 à Caesare impetrarentur. quod intelligis ex
 ijs literis, quas Caesar ad te dedit. nunc non
 modo non remittimus tibi aliquid ex nostra
 commendatione, quasi adepti iam omnia, sed eo
 vehementius à te contendimus, ut Lysonem in
 fidem, necessitudinemq̄; tuam recipias. cuius du-
 bia fortuna timidius tecum augebamus, verè
 res, ne quid accideret eiusmodi, ut ne tu me-
 deri posses. explorata verò eius incolumitate
 omnia à te studia summa cura peto. quae ne
 singula enumerem, totam tibi domum com-
 mendo, in his adolescentem filium eius: quem
 C. Memmius Gemellus, cliens meus, cum
 in calamitate exilij sui Patrensis civis fa-
 ctus esset, Patrensiū legibus adoptavit: ut
 eius ipsius hereditatis ius, causamque tua
 re. Caput illud est, ut Lysonem quem ego
 virum optimum, gratissimumq̄; cognovi, re-
 cipias in necessitudinem tuam, quod si si. ce-
 ris,

ris, nō dubito, quin in eo diligēdo, ceterisq̄
 postea cōmendando, idē, quod ego, sis indicij
 et volūtatis habiturus. quod cū fieri vehe-
 mēter studeo, tū etiā illud vereor, ne, si mi-
 nus cumulate videberis fecisse aliquid eius
 causa, me ille negligenter scripsisset de se pu-
 tet, nō te oblitū mei. quāti enim me faceres
 cū ex sermonibus quotidianis meis, tum ex
 epistolis etiā tuis potest cognoscere. Vale.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio. 29

A Scapone Papyensi, medico, vtor val-
 de familiariter: cuiusque tum consuetu-
 do mihi iucunda fuit, tum etiam ars, quā
 sum expertus in valetudine meorū: in qua
 mihi tum ipsa scientia, tum etiam: fidelitate
 benevolentiaque satisfacit. hunc igitur tibi
 commendo: & à te peto, ut des operam, ut
 intelligat diligenter me scripsisse de se, me-
 amque commendationem vsui magno sibi
 fuisse. erit id mihi vehementer gratum. Va-
 le.

M. Cicero S. D. Seruio
 Sulpicio.

EPIST. LIB. XIII.

MEmilius Auianus ab incēte ado-
 leſcentia me obſeruauit, ſemperque
 dilexit, vir cū bonus, tum perhumanus, et
 in omni genere officij diligendus, quem ſi ar-
 bitrarer eſſe Sicyone, et niſi audirem, ibi eū
 etiam nunc, ubi ego reliqui, Cybyra commo-
 rari: nihil eſſet neceſſe plura me ad te de eo
 ſcribere. perficeret enim ipſe profectō ſuiſmo-
 ribus, ſuaque humanitate, ut ſine cuiusquā
 commendatione diligeretur abs te non mi-
 nus, quā & à me, & à ceteris ſuis fami-
 liaribus. ſed, cū illum abeſſe putem, com-
 mendo tibi maiorem in modum domū eius,
 quæ eſt Sicyone, remq; familiarem, maxi-
 me C. Auianum Annonium, libertū eius
 quem quidem tibi etiam ſuo nomine cōmen-
 do, nā cū propterea mihi eſt probatus, quod
 eſt in patronum ſuum officio, & fide ſingula-
 ri, tum etiam, quod in me ipſum magnū offi-
 cia contulit, mihiq; mol. ſtiſſimis tēporibus
 ita fideliter, ben. uoleque præſto fuit, ut ſi à
 me manumiffus eſſet, itaq; peto à te, ut cū
 Annonium et patroni eius negotio ſic tinea

re, ut eius procuratorē, quem tibi cōmendo,
 & ipsum suo nomine diligas, habeasque in
 numero tuorū. hominē pudentiē, & officiosū
 cognosces, & dignū qui à te diligatur. vale.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio. 22

T Manlium, qui vegetiatur T. Licinij s
 • vehementer diligentissimeq; observa-
 vii & à studijs nostris non abhorret. acci-
 dit eò, quòd Varro Murena magnopere e-
 ius causa vult omnia. qui ita existimavit,
 & si suis literis, quibus mihi Manliū com-
 mendabat, valde consideret, tamen mea cō-
 mendatione aliquid accessionis fore. me qui-
 dē cum Manlij familiaritas, tum Varro-
 nis studiū cōmonit, ut ad te quā accuratissi-
 me scriberē. Gratissimum igitur mihi si ce-
 ris, si huic commendationi meae tantum tribu-
 eris, quantum cui tribuisti plurimum, id
 est, si T. Manlium quā maxime, quibuscūq;
 rebus honeste, ac pro tua dignitate por-
 ris, iuueris, atque ornaueris, ex ipsius orate-
 re gratissimis, et humanissimis moribus, cū
 firmo tibi, cum te, quem soles fructum à bo-

EPIST. LIB. XIII.

norum virorum officijs expectare, esse captu-
rum. Vale.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio. 23

L Cossinio, amico, & tribuli meo, valde
familiariter utor. nam & inter nos-
met ipsos vetus usus intercedit: & Atticus
noſter maiorem etiam mihi cum Cossinio
consuetudinem fecit: itaq; tota Cossinii do-
mus me diligit, in primisq; libertus eius L.
Cossinius Anchialus, homo & patrono, &
patroni necessarijs, quo in numero ego sum,
probatissimus. huc tibi ita comendo, ut, si
meus libertus esset, eodẽq; apud me loco es-
set, quo & apud patronũ suũ, maiore studio
comendare non possem. quare pergratã mi-
hi feceris, si eũ in amicitia tuã recipias, atq;
cum, quod sine molestia tua fiat, si qua in re
opus ei fuerit, iuueris. id & mihi vehemẽ-
ter gratum erit, & tibi postea iucundũ. ho-
minem enim summa probitate, humanitate
obseruantiaq; cognosces. Vale.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio. 24

Cum antea capiebam ex officio meo volupta-
tem,

tem, quòd memineram, quàm tibi diligēter
 Lysonē, hospitē, & familiarem meum, com-
 mēdāssēm: tū vero, postea quā ex literis eius
 cognoui, tibi eum falso suspectū fuisse, vehe-
 mentissime letatus sum, me tam diligentem
 in eo cōmendando fuisse. ita enim scripsi ad
 me sibi meā commendationem maximo ad-
 iumento fuisse, quod ad te delatum diceret,
 se se cōtra dignitatē tuam Romæ de te loqui
 solitū esse. de quo & si pro tua facilitate, &
 humanitate purgatū se tibi scribit esse: ta-
 mē primū, ut debeo, tibi maximas, gratias
 ago, cū tantum literæ meæ potuerunt, ut
 ijs lectis, omnē offensionem suspitionis, quā
 habueras de Lysonē, depoueres: deinde, cre-
 das mihi affirmanti, velim, me hoc non pro
 Lysonē magis, quàm pro omnibus, scribere,
 hominem esse neminem, qui unquam men-
 tionē tui sine tua summa laude feceris. Ly-
 so verò cum mecū prope quotidie esset una-
 que viueret, non solum quia me libenter au-
 dire arbitrabatur, sed quia libentius ipse
 loquebatur, omnia mihi tua & facta, &

EPIST. LIB. XIII.

dicta laudabat. quapropter, & si à te ita tra-
 elatur, ut iã non desid. rei cõmendationem
 meã, unisq; literis meis õnia consecutum pu-
 tet: tamen à te peto maiorem in modum, ut
 eum etiam atque etiam tuis officijs, liberali-
 tate complectare. scriberẽ ad te, qualis vir
 esset, ut superioribus literis feceram; nisi cũ
 iam per se ipsum tibi satis esse notum arbi-
 trarer. Vale.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio. 25

H Agessareus Larissens, magnis meis
 beneficijs ornatus in consulatu meo,
 memor, & gratus fuit, meq; postea diligen-
 tissime coluit. eum tibi magnopere commen-
 do, ut & hospitẽ, & familiarem meum, &
 gratum hominem, & virum bonum, et prin-
 cipem civitatis sue, & tua necessitudine di-
 gnissimum. pergratũ mihi feceris, si dederis
 operã, ut is intelligat hãc meã cõmendatio-
 nẽ magnũ apud te põdus habuisse. Vale.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio. 26

L M. Finius ea mecum necessitudine
 iunctus est, quod mihi quæstor fuit.

sed hanc causam, quam ego, ut à maioribus
 accepi, semper grauem duxi, fecit virtute,
 & humanitate sua iustioem: itaque eo sic
 vtor, ut nec familiaris vllò, nec libentius.
 is quanquam considerare videbatur, & sua
 causa, quæ honestè posses, libenter te esse fa-
 cturum: magnū tamen esse sperauit apud te
 meas quoq; literas pondus habituras: id cū
 ipse ita iudicabat, tum pro familiari consue-
 tudine saepe ex me audierat, quam suavis es-
 set inter nos, & quanta coniunctio. Peto igitur
 à te, tanto scilicet studio, quanto intelli-
 gis debere me petere pro homine tam mihi
 necessario, et tam familiari, ut eius negotia
 quæ sunt in Achaia, ex eo quòd hæres est
 M. Mindio, fratri suo, qui Elide negotia-
 tus est, explices, & expedias tum iure, et po-
 testate, quam habes, tum etiā auctoritate,
 et consilio tuo. sic enim præscripsimus ijs, qui
 bus ea negotia mandauimus, ut omnibus in-
 rebus, quæ in aliquam controuersiam voca-
 ventur, te arbitro, & quod commo do tuo fie-
 ri posset, te disceptatore vterentur. id, ut ho-

EPIST. LIB. XIII.

noris mei causa suscipias, vehemēter te etiā
 atque etiam rogo. Illud præterea, si non alie-
 num à tua dignitate putabis esse, feceris mi-
 hi pergratum, si qui difficiliore erunt, ut
 rem sine controuersia confici nolint, si eos,
 quando cum senatoreres est, Romā reiece-
 ris. quod quo minore dubitatione facere pos-
 sis literas ad te à M. Lepido consule, non
 qua te aliquid iuberent, (neq; enim id tua
 dignitatis esse arbitrabamur) sed quodā mo-
 do quasi commendatitias sumpsimus. Scri-
 berem, quā id beneficium bene apud Me-
 simum positurus esses, nisi & te scire confide-
 rem, & mihi peterem. sic enim velim existi-
 mes, non minus me de illius re laborare, quā
 ipsum de sua, sed cum illum studeo quam fa-
 cillime ad suum peruenire, tum illud labora-
 re non minimum hac mea commendatione
 se consecutum arbitretur. Vale.

M. C. cero S. D. Scr Sulpicio.

27

Licet, eodem exemplo sæpius tibi huius
 generis literas mittam, cum gratias agā
 quod meas commendationes tam diligen-

667

ter obserues: quod feci in alijs: & faciam,
 ut video, sapius: sed tamen non parcam o-
 pera, & ut vos in vestris formulis, sic ego
 in epistolis de eadem re alio modo C. Auia-
 nus igitur Ammonius incredibiles mihi
 gratias per literas egit & suo, & Emilij
 Auiani, patroni sui, nomine, nec liberalius
 nec honorificentius potuisse tractari nec se
 presentem, nec rem familiarem absens pa-
 troni sui. id mihi cum iucundum est eorum
 causa, quos ego tibi, summa necessitudine,
 & summa coniunctione adductus, commen-
 daueram, quod Marcus Emilius vnus
 est ex meis familiarissimis, atque intimis
 maxime necessarius, homo & magnis necis
 beneficijs deuinctus, & prope omnium, qui
 mihi aliquid debere videntur, gratissi-
 mus: tum multo iucundius, te esse in me ta-
 li voluntate, ut plus pro sis amicis, quam
 ego praesens fortasse prodessem: credo, quod
 magis ego dubitarem, quid illorum causa
 facerem, quam tu. QUID mea. SED
 hoc non dubito quin existimes mihi esse

EPIST. LIB. XIII.

gratum: illud te rogo, ut illos quoque gratos homines esse putes: quod ita esse tibi promitto, atq; confirmo. quare velim, quidquid habent negotij, des operã, quod commodo tuo fiat, ut obtinente Achaïam conficiant. Ego cum tuo Servio iucundissimeq; viuo, magnamque cum ex ingenio eius, singularique studio, tum ex virtute, & probitate voluptatem capio. Vale.

M. Cicero S. D. Ser. Sulpicio.

28

ET si libenter petere à te soleo, si quid opus est meorum capiam: tamen multo libentius gratias tibi ago, cū fecisti aliquid cōmendatione mea: quod semper facis. incredibile est enim, quas mihi gratias omnes agant etiam mediocriter à me tibi cōmendati. qua mihi ònia grata, sed de L. Messinio gratissimum. sic enim est mecum locutus, te ut meas literas legeris, statim procuratoribus suis pollicitum esse omnia, multo verò plura et maiora fecisse. Id igitur (puto enim etiam atque etiam mihi dicendum esse) velim existimes, mihi te fecisse gratissimum, quod

quod quid in hac vehementius lator, quod
 ex ipso Messinio te video magnam capti-
 vū voluptatem. est enim in eo cum virtus,
 & probitas, & summum officium, summaq;
 observantia, tum studia illa nostra, quibus
 antea delectabamur, nunc etiam vivimus.
 Quod reliquum est, velim augeas tua in eū
 beneficia omnibus rebus, quae te erant dig-
 ne: sed duo, quae te nominatim rogo: primū,
 ut, si quid satis dandam erit, aplus eo nomi-
 ne nō peti, cures ut satis detur fide mea: dein-
 de, cum ferē consistat hereditas in ijs rebus
 quas auertit Oppia, quae uxor Mindij fuit
 adiuues, in easq; rationem, quemadmodum
 ea mulier Romā perducatur. quod si putaris
 illa fore, ut opinio nostra est, negotium con-
 ficiemus. hoc ut assequamur, te vehementer
 etiam atque etiam rogo. Illud quod supra
 scripsi, id tibi confirmo, in meq; recipio, te ea
 quae fecisti Messinij causa, quaeque feceris,
 ita bene collocaturum, ut ipse iudices, ho-
 mini te gratissimo, iucundissimo benignē fe-
 cisse, volo enim ad id, quod mea causa feci-
 sti.

EPIST. LIB. XIII.

sti, hoc etiā accedere. Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipsi sua maiorumq; suorum auctoritate satis commendati sint fidei, & iustitiae tuae: & ego, qui optime nouissem, non dubitavi, quin tibi notissima & iura, & merita populorum essent. itaque, cū à me peteret Philippus Lacedæmonius, ut tibi ciuitatem commendarem, & si meminissis me ei ciuitati omnia debere, tamen respondendi cōmendatione Lacedæmonios apud te non egere. itaque sic velim existimes, me omnes Achaiae ciuitates arbitrari pro horū temporum perturbatione felices, quod tu ijs praesidis, eundemque me ita iudicare, te quòd vnus optimè nosses non nostra solum, sed etiam Graeciae monumenta omnia, tua sponte amicū Lacedæmonijs & esse, & fore. quare tantum à te peto, ut cum ea facies Lacedæmoniorum causa, quae tua fides, amplitudo, iustitia postulat, his, si tibi videbitur, significes, te non molestè ferre, quòd intelligas, ea, quae facias, mihi quoque grata esse, pertinet enim ad officium meum, eos existimare

cura mihi suas res esse. Hoc te vehementer
etiam atque etiam rogo. Vale.

M. Cicero S. D. L. Planco. 29

NON dubuo, quin scias, in ijs necessarijs
qui tibi à patre rebeli sunt, me tibi es-
se vel coniunctissimum, non ijs modo causis,
quæ speciem habent magnæ coniunctionis,
sed ijs etiam, quæ familiaritate, & consue-
tudine tenentur, quam scis mihi iucundissi-
mam cum patre tuo, & summam fuisse, ab
his initijs noster in te amor profectus, auxit
paternâ necessitudinẽ, & cõ magis, quòd ita
tellexi, ut primum per aetate iudicium facere
potueris quanti quisque tibi faciendus es-
set, me à te imprimis cæp. um esse observari,
coli, diligì, accedebat non mediocre vincu-
lum cum studiorũ, quod ipsum est per se gra-
ue, tum eorum studiorum, earumq; artium,
quæ per se ipse eos, qui volũtate eadem sunt
etiã familiaritate deuincunt. Expectare te
arbitror, hæc tam longe repetita principia
quò spectens, id primum ergo habeto nõ sine
magna

EPIST. LIB. XIII.

magna iustā; causa hanc à me commemo-
 rationem esse factā C. Atcio Capitone utor
 familiarissime. notæ tibi sūt varietates meo-
 rum temporum. in òni genere & honorum,
 & laborum meorū & animus, & opera, &
 auctoritas, & gratia, etiā res familiares C.
 Tapitonis præsto fuit, & paruit & temporibus,
 & fortuna mea. huius propinquus fuit
 T. Antistius. qui cum force quastor Ma-
 cedoniā obineret, neq; ei successum esset Pō-
 peius in eā prouinciā cum exercitu venit.
 facere Antistius nihil potuit. nā si potuisset
 nihil ei fuisset antiquius, quàm ad Capito-
 nē quem ut parentem diligebat, reuerti, præ-
 sertim cū sciret, quanti is Casarem faceret
 semperque fecisset: sed oppressus, tantū atti-
 git negotij, quantum recusare non potuit. cū
 signaretur argentum Apolloniæ, non pos-
 sum dicere cum præfuisse, neque possum ne-
 gare eū affuisse sed non plus duobus, aut tri-
 bus mensibus. deinde abfuit à castris. fugit
 omne negotiū. hoc mihi, ut testi, velim cre-
 das. meā enim ille mæstitiam in illo bello vi-
 debat

debat: mecum omnia communicabat. itaque ab-
 didit se in intimam Macedoniam, quo po-
 tuit longissime à castris, non modo ut non
 praesens ulli negotio, sed etiã ut ne interes-
 set quidem is. post post praelium se ad homi-
 nem necessarium A. Planciũ in Bithyniam
 consulit. ibi cum Casar eum vidisset, nihil
 asperere, nihil acerbe dixit, Romã iussit ve-
 nire. ille in morbum continuo incidit, ex quo
 non conualuit: aeger Coreyrã venit. ibi est
 mortuus. testamento, quod Romae Paulo,
 & Marcello eos. fecerat, haeres ex parte
 dimidia, et tertia est Capito. in sextate sunt
 ij, quorum pars sine ulla cuiusquam que-
 relâ publica potest esse, ea est ad H. SXXX.
 sed de hoc Casar viderit. Teme Plance pro
 paternâ necessitudine, pro nostro amore, pro
 studijs, & omni cursu nostro totius vitæ si-
 millimo, rogo, & à te ita peto, ut maiore cu-
 ra, maiore studio non possim, ut hanc rem sus-
 ceipias, m. a. putes, enitare, cõtendat, effisias
 ut mea cõmedatione, tuo studio, Casaris be-
 neficio, hereditatẽ propinquis sui C. Capito
 tibi

EPIST. LIB. XIII.

obtineat. omnia, quae potui in hac summa gra-
 tia, tua, ac potentia à te impetrare. si petuis-
 sē, vltro te ad me detulisse putabo, si hanc rē
 impetrauero. Illud fore tibi adiumento spe-
 ro, cuius ipse Caesar esse optimus iudex potest
 semper Caesare Capito & dilexit, & coluit.
 sed ipse huius rei testis est. noui hominis me-
 moriam. itaque te ne nihil doceo: tantū tibi
 sumito pro Capitone apud Caesare, quantum
 ipsum meminisse senties. ego, quod in me ip-
 so experiri potui, ad te deferā: in eo quantū
 sit ponderis, tu videbis. quā partem in repu-
 blicā defendi, per quos homines, or-
 dinesq; steterim, quibusq; munitus fuerim,
 non ignoras hoc mihi velim credas: si quid
 fecerim hoc ipso in bello minus ex Caesaris
 voluntate, quod intellexerim scire ipsum Ca-
 sare, me inuitissimum fecisse: id feci aliorū
 consilio, hortatu, auctoritate: quod fuerim
 modorator, temperatorq;, quā in ea parte
 quisquā, id me fecisse maximē, auctoritate
 Capitonis. cuius similes si reliquos necessa-
 rios habuissē, r. ip. forte esse nō vidil, mihi cer-
 10

re plurimum profuisssem. Hanc rem mi Plā
 ce si effeceris: meam de tua erga me beneuo
 lentia spem confirmaueris, ipsumq; Capito
 nem, gratissimum, officiosissimum, optimum
 virum, ad tuam necessitudinem tuo summo
 beneficio adiunxeris. Vale.

Cicero S. D. Acilio pro cos. 30

L Manlius est Sosis. is fuit Cantinen
 sis: sed est una cum reliquis Neapo
 litanis ciuis Romanus factus, decurioque
 Neapoli. erat enim adscriptus in id muni
 cipium ante ciuitatem socijs, & Latinis da
 tam. eius frater Catina nuper mortuus est.
 nullā omnino arbitramur de ea hereditate
 controuersiam cum habiturū: & est hodie
 in bonis: sed quando habet prater ea negotia
 vetera in Sicilia sua: & hanc hereditatem
 fraternam, & omnia eius commendo, in pri
 misque ijs sum, virum optimum, mihiq; fami
 liarissimum, ijs studij: literarū, doct: in eaq;
 præditū, quibus ego maximè delector. peto
 igitur abs te, ut cum, siue adierit, siue non ve
 neris in Siciliam, in meis intimis, maxime
 que

EPIST. LIB. XIII.

que necessarijs scias esse, itaque tractes, ut intelligat meam commendationem sibi magno adiumento fuisse. Vale.

Cicero S. D. Acilio pro cos. 31

C Flauio, honesto, & ornato equitati Roman, viror valde familiariter, fuit enim generi mei C. Pisonis per necessarius, meq; diligentissime obseruat & ipse, & L. Flavius frater eius, quapropter velim, honoris mei causa, quibus rebus honeste, & pro tua dignitate te poteris, quam honorificentissime, & quamlibet valissime C. Flaviū tractes, id mihi sic erit gratum, ut gratius esse nihil possit, sed praeterea tibi affirmo, neque id ambitione adductus facio, sed tum familiaritate, & necessitudine, tum etiā veritate te ex C. Flauij officio, & obseruantia, & praeterea splendore, atque inter suos gratia magnam voluptatem esse capturum. Vale.

Cicero S. D. Acilio pro cos. 32

In Alesina ciuitate, tam laeta, quam nobili, coniunctissimos habeo & hospitio & familiaritate M. & C. Clodios, Archagathū &

& Philomen. sed vereor ne, quia complures
 tibi precipue commendo, ex æquare videar
 ambitione quadã cõmendationes meas. quã
 quam à te quidẽ cumulate satisfi & mihi,
 & meis õnibus. sed velim sic existimes, hãc
 familiã, & hos mihi maxime esse cõiunctos
 vetustate, officijs, benevolentia. quam obrem
 peto à te maiorem in modum, ut his omni-
 bus in rebus, quantum tua dignitas, fidesq;
 patietur, commodes. id si feceris, erit mihi
 vehementissime gratum. Vale.

Cicero S. D. Acilio pro cos. 33

CN. Otacilio Nasone vtor familiaris-
 simus, ita prorsus: ut illius ordinis nullo
 familiarius. nã & humanitate eius, & pro-
 bitate in consuetudine quotidiana magnope-
 re delector. nihil iã opus est expectare te qui-
 bus eũ verbis tibi cõmendem, quo sic vtar,
 ut scripsi. habet is in prouincia tua negotia
 que procurant liberti Hilarius, Antigorus
 Demestrius: quo tibi, negotiaq; õnia Na-
 sonis nõ secus cõmendo, ac si mea essent. qd
 tissimũ mihi feceris, si intellexero hãc cõmẽ-
 da-

EPIST. LIB. XIII.

dationē magnum apud te pondas habuisse.

Cicero S. D. Acilio pro cos. 34

A Vitam mihi hospitium est cum Lyso-
ne, Lysonis filio, Lilybitano, valdeque
ab eo obseruor, cognoviq; dignam & patre,
& tuo: est enim nobilissima familia, quapro-
pter comendo tibi maiorem in modum remi-
dumq; eius: magnoque opere abs te p. 10,
ut is intelligat, meam commendationē ma-
ximō sibi apud te & adiumento, & ornāmē-
to fuisse. Vale.

M. Cicero S. D. Acilio pro cos. 35

C Anianus Philoxenus antiquus est
& hospes meus, & præter hospitium, val-
de etiam familiaris: quē Caesar, meo benefi-
cio, in Nonocomenses retulit. nomen autem
Aniani consecutus est, quod hominē nullo
plus est usus, quā Flacco Aniano, meo, quē
admodū te scire arbitror familiarissimo que-
ego omnia colligi, ut intelligeres, non vul-
garem esse commendationem hanc meam.
peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod
sine molestia tua facere possis, ei commodes
ha-

AD MEMM. ET ALI. 338

habeasq; in numero tuorum, perficiatque ut
intelligat has literas meas magno sibi usui
fuisse. erit id mihi maiorem in modum gra-
tum. Vale.

Cicero S. D. Acilio pro cos. 36

Cum Demetrio Mega mihi vetustum
hospitum est. familiaritas autem tan-
ta, quanta cum Siculo nullo ei Dolabella, ro-
gatu meo; civitatem à Casare impetravit:
qua in re ego interfui: itaque nunc P. Cor-
nelius vocatur. cumque, propter quosdã sor-
didos homines, qui Casaris beneficia vende-
bāt, tabulã, in qua nomina civitate donato-
rũ incisa essent, revelli iussisset, eidẽ Dolabel-
lẽ, me audiẽte, Casar dixit, nihil esse, quod
de Mega vereretur, beneficiũ suũ in eo ma-
nere. Hoc te scire volum, ut eũ in civium Ro-
mũ numero haberes. ceterisq; in rebus tibi eũ
ita cõmendo, ut maiore studio neminẽ com-
mendarim. gratissimũ mihi feceris, si eũ ita
tractaris, ut intelligat meam commendatio-
nem magno sibi ornamento fuisse.

Cicero S. D. Acilio pro cos. 37

EPIST. LIB. XIII.

Hippiā, Philoxeni filiū, Calatinū, hospiti-
 tē & necessarium meum, tibi commen-
 do maiorē in modum, eius bona, quē admo-
 dum ad me delata res est, publice possiden-
 tur alieno nomine, cōtra leges Calatinorum
 id si ita est, etiā sine mea cōmendatione ab
 equitate tua res ipsa impetrare debet, ut ei
 subuenias. quo quomodo autē se res habet, pe-
 to à te, ut honoris mei causa eum expedias,
 tantumque ei cōmodes & in hac re, & in
 ceteris, quantum tua fides, dignitasque patie-
 tur. id mihi vehementer gratum erit. Val.:

Cicero S. D. Acilio pro cos. 38

L Bruttius, eques R. adolescens omnib⁹
 rebus ornatus, in meis familiarissimis
 est. meque observat diligentissime: cuius cum
 patre magna mihi amicitia iā inde à que-
 stura mea Siciliensi. omnino nunc ipse Brut-
 tius Romæ mecum est: sed tamē domū eius
 & rē familiarē, & procuratores tibi sic cō-
 mendo. ut maiore studio cōmendare non pos-
 sim. gratissimum mihi feceris, si curaris, ut
 intelligat, id quod ei recipi, hanc meam com-
 men-

mendationē sibi magno adiumento fuisse.

M. Cicero S. D. Acilio pro cos. 39

Cum familia Titurnia necessitudo mihi intercedit vetus: ex qua reliquus est M. Titurnus Rufus, qui mihi omni diligentia atq; officio est tuendus. est igitur in tua potestate, ut ille in me satis sibi praesidij putet esse. quapropter eum tibi commendo maiore in modū: & abs te peto, efficias, ut in commendationē hāc intelligat sibi magno adiumento fuisse. erit id mihi vehemēter gratū.

M. C. S. D. Q. Anchario, Q. F. pro. co. 40

L. & C. Aurelios L. F. quibus & ipsis, & patre eorum, viro optimo, familiarissime utor, cōmendo tibi maiorem in modum, adolescentes omnibus optimis artibus ornatos, meos per necessarios, tua amicitia dignissimos. si vlla mea apud te cōmendatio valuit, quod scio multas plurimum valuisse, hęc ut valeat, rogo. quod si eos honorifice, liberaliterq; tractaris: & tibi gratissimos, optimosque adolescentes adiunxeris, & mihi gratissimum feceris. Vale.

M. Cicero S. D. L. Culleolo. 41

Quæ fecisti L. Lucceij causa, scire te plane volo, te homini gratissimo commo-
 dasse. & cū ipsi, quæ fecisti, pergat a sunt
 rum Pompeius, quotiescunque me videt,
 (videt autem sæpissime) gratias tibi agit
 singulares. addo etiam illud, quod tibi iucen-
 disimum esse certo scio, me ipsum, ex tua er-
 ga Lucceium benignitate, maxima voluptate
 te affici. Quod superest, quanquam mihi nō
 est dubium, quin cum antea nostra causa,
 nunc iam etiam tuæ constantiæ gratia mā-
 surus sis in eadem ista liberalitate: tamen
 abs te vehementer etiam atque etiam peto,
 ut ea, quæ initio ostendisti, deindeq; fecisti,
 etiam ad exitum augeri, & cumulari per te
 velis. id & Luccero, & Pompeio valde gra-
 tum fore, teq; apud eos præclare positurum,
 confirmo, & spondeo. De rep. deq; his nego-
 tiji, cogitationibusq; nostris perscripseram
 ad te diligenter paucis ante diebus, easque
 literas dederam pueris tuis. Vale.

M. Cicero S. D. L. Culleolo pro cos. 42

Luccius, meus familiarissimus homo
 omnium ornatissimus, mirificas tibi apud
 me gratias egit, cum diceret, omnia te cum
 mulatissime, et liberalissime procuratoribus
 suis pollicentem esse. cum oratio tua tibi ei grata
 fuerit, quam gratum re ipsam existimas fore,
 cum, ut spero, qua pollicitus es feceris? Omni-
 no ostenderunt Bylliones sese Cuccio Pompeij
 arbitrati satisfacuros: sed vehementer
 opus est nobis, et voluntatem, et auctorita-
 tem, et imperium tuum accedere, quod
 ut facias, te etiam atque etiam rogo. illudque
 mihi gratissimum est, quod ita sciunt Luc-
 ceij procuratores, et ita Luccius ipse ex li-
 teris tuis, quas ad eum misisti, intellexit, ho-
 minis nullius apud te auctoritate, aut gra-
 tiam valere plus, quam meam. id ut re ex-
 periat, iterum, et sepius te rogo. Vale.

M. Cicero S. D. Q. Gallio. 43

Et si plurimis rebus spero fore, ut perspi-
 ciam, quod tamen iam pridem perspi-
 cio, me a te amari: tamen nunc ea causa tibi
 datur in qua facile declarare possis tuam

EPIST. LIB. XIII.

erga me benevolentia. L. Oppius M. F. Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris, tibi unice commendo, eoq; magis, quod cum ipsum diligo, tum quod negotia procurat L. Egnatij Rufi, quo ego uno equite R. familiarissime utor, & qui cum consuetudine quotidiana, tum officijs plurimis, maximisque mihi coniunctus est. Oppium igitur presentem ut diligas. Egnatij absentis rem ut tueare, aequa te peto, ac si mea negotia essent. velim, memoria tua causa, des lit erarum aliquid, quae tibi in provincia reddatur, sed ita conscribas, ut tunc, cum eas leges, facile recordari possis huius meae commendationis diligentiam. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. Cicero S. D. Q. Galtio.

ET si ex tuis, & L. Oppij, familiarissimi mei literis, cognoui, te memorem commendationis meae fuisse, idq; pro tua summa erga me benevolentia, proq; nostra necessitudine minime sum admiratus: tamen etiam atque etiam tibi L. Oppium presentem. & L. Egnatij, mei familiarissimi, absentis negotia commendo.

mendo. tanta mihi cū eo necessitudo est, familiaritasq; ut, si mea res esset, non magis laborarē. quapropter mihi gratissimum feceris, si curaris, ut is intelligat me à te tantū amari, quantum ipse existimo. hoc mihi gratius facere nihil potes. idque ut facias vehementer te rogo. Vale.

M. Cicero S. D. Appuleio pro quaes. 45

LEgnatio uno equite R. vel familiarissimo me utor. eius Anthialum seruum negotiaq; qua habet in Asia, tibi cōmendo non minore studio, quā si rē meam cōmendarē. sic enim existimes velim, mihi cū eo nō modo quotidianam consuetudinē summam intercedere, sed etiā officia magna, & multa nostra inter nos esse, quamobrē etiam atque etiam à te peto, ut cures, ut is intelligat, me ad te satis diligenter scripsisse. nam de tua erga me voluntate non dubitat. id ut facias te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. Cicero S. D. Appuleio pro quaes. 46

LNotius Zoilus est coheres meus, haeres autem patroni sui, ea re utrunque scripsi.

EPIST. LIB. XIII.

scripsi, ut & mihi cum nullo causam amicitia
scires esse, & hominem probum existimares
qui patroni iudicio ornatus esset. eum tibi
igitur sis commendo, ut unum ex nostra do-
mo. valde mihi gratum erit, si curaris, ut
intelligat hanc commendationem sibi apud
te magno edramento fuisse. Vale.

Cicero S. D. Silo.

47

Quid ego tibi commendem eum, quē tu
ipse diligis? sed tamen, ut scires eū nō
à me diligi solum, verū etiam amari, ob ca-
usam tibi hęc scribo. Omnium tuorum offi-
siorum, quę & multa, & magna sunt, mihi
gratissimum fuerit, si ita tractaris Egnatiū
ut sentiat & se à me, & me à te amari. hoc
te vehementer etiam atque etiam rogo. illa
nostra scilicet ceciderūt. ut amur igitur vul-
gari consolatione. quid, si hoc melius? sed
hęc coram. Tu fac, quod facis, ut me amet,
teq; amari à me scias. Vale.

M. Cic. S. D. C. Sextilio Rufo quęs.

48

O Mnes tibi cōmendo Cyprios sed magis
Paphios: quibus tu quęcumq; commoda-
ris.

ris. erunt mihi gratissima. eoque facio libentius, ut eos tibi cōmendem, quod & tue laudi, cuius ego fautor sum, conducere arbitror cum primis in eam insulam quaestor veneris ea te instituere, quae sequantur alij. quae, ut spero, facilius consequere, si & P. Lentuli, necessarii tui, legem, & ea, quae à me constituta sunt, si qui volueris, quam rem tibi confido magnae laudis fore. Vale.

Cicero S. D. Curio pro cos. 49

Q Pompeius Sex. F. multis, & veteribus causis necessitudinis mihi cōiunctus est, is cum ante meis cōmendationibus & rem & gratiam, & auctoritatem suam tueri consueverit. nunc profecto, te provinciā obtinente, meis literis assequi debet, ut nemini se intelligat commendatiore unquam fuisse. quamobrē à te maiore in modū peto, ut cum omnes meos, & ac tuos observare pro nostra necessitudine debeas, hunc in primis ita tuā fidem recipias, ut ipse intelligat, nullā rē sibi maiori usui, aut ornamento, quā meā cōmendationem esse potuisse. Vale.

M.

EPIST. LIB. XIII.

M. Cicero S. D. Aristo pro cos.

S Vm si hoc mihi pro tua in me obseruatiā,
 quā penitus prospexi, quā diu Brundisij
 fuimus ut ad te familiariter, & quasi pro
 meo iure scriberem, si quares esset, de qua
 valde laborarē. M. Curius, qui Patris nego-
 tiatur, ita mihi familiaris est, ut nihil pos-
 sit esse cōiunctius. multa illius in me officia
 multa in illū mea, quodq; maximū est, sum-
 mus inter nos amor, & mutuus. quæ cū ita
 sint: si ullā in amicitia mea spō habes, si ea
 quæ in me officia & studia Brundisij contu-
 listi, vis mihi etiam gratiora efficere, quam
 quā sunt gratissima, si me à tuis ōnibus a-
 mari vides, hoc mihi da, atq; largire, ut M.
 Curiū sartū & tectum, ut aiunt, ab omniq;
 incōmodo, detrimento, molestia sincerū, inte-
 grūq; conserues. et ipso spō deo, et ōnes hoc ti-
 bi tui pro me recipient, ex mea amicitia, et
 ex tuo in me officio maximū te fruētū, sum-
 māmq; voluptatē esse capturum. Vale.

M. Cicero S. D. P. Casio.

P. Messienum, equitem R. omnibus rebus.

51
orna-

ornatum, meumq; per familiarem, tibi commendo ea commendatione, quae potest esse diligentissima. peto à te & pro nostra, & pro paterna amicitia, ut eum in tuam si ad recipias, eiusq; rem, famamq; tuare. Virum bonum, tuaque amicitia dignum tibi adiunxeris, mihi que gratissimum feceris. Vale.

M. Cicero S. D. Regi. 52

A Licinius Aristoteles, Melitensis, antiquissimus est hospes meus, & praeterea coniunctus magno usu familiaritatis hac cum ita sint, non dubito, quin satis commendatus sit. etenim ex multis cognosco, meam commendationem plurimum apud te valere. hunc ego à Cesare liberaui. frequens enim fuerat nobiscum: atq; etiã diutius in causa est, quam nos, commemoratus. quo melius te de eo existimaturum arbitror. Fac igitur, mi Rex, ut intelligat has sibi literas plurimum profuisse. Vale.

M. C. S. D. Q. Thermo pro prat. 53

L Genucilio Curuo iam pridem familia
 orissime utor, optimo viro, & homine
 gra-

EPIST. LIB. XIII.

grauissimo. eū tibi penitus cōmendo, atque
 trado: primū ut ōnibus in rebus ei te com-
 modes, quoad fides tua, dignitasq; patietur.
 patietur autē in omnibus: nihil enim abs te
 unquā, quod sit alienum tuis, aut etiā suis
 moribus postulabit præcipuè autē tibi com-
 mendo negotia eius, quæ sunt in Hell. sponte
 primum ut obtineat id iuris in agris, quod
 Pariana ciuitas decreuit, & dedit, et quod
 semper obtinuit sine vlla cōtrouersia, deinde
 si quid habebit cū aliquo Hellestōcio cōtro-
 uersia, ut in illā dicitur σὺν ρεῖς. Sed non
 mihi videor, cūm tibi totū hominē diligen-
 tissime cōmendarim, sinoulas ad te eius cau-
 sas perscribere debere. Sūma illa sit. quidquid
 officij, beneficij, honoris in Genucilium con-
 tuleris, id te existimabo in me ipsum, atq;
 in rem meam contulisse. Vale.

Cicero S. D. Thermo pro prat. 54

Cum mihi multa grata sunt, quæ tu ad-
 ductus mea cōmendatione fecisti, tum
 imprimis, M. Marcilium, amici atque in-
 terpretis mei filium, liberalissimè trāctau-
 isti.

Si. venit enim Laodiceam, & tibi apud
 me, mihiq; propter te gratias maximas e-
 git. Quare, quod reliquum est, à te peto, quã-
 do apud gratos homines beneficium ponis,
 ut eò libentius his commodes, operamq; des-
 quoad fides tua patietur, ut socrus adolescẽ
 iis rea ne fiat, ego cum antea studiose comẽ-
 dabam Marcitium, tum multo nunc studio-
 sius, quòd in longa apparitione singularem
 & prope incredibilem patris Marcily fidem
 abstinentiam, molestiamq; cognoui. Vale.

Cicero S. D. Thermo pro prat. 55

ET si mihi videor intellexisse, cū tecū E-
 pbesi de re M. Anncij, legati mei, locis
 sum, te ipsius causa vehementer ònia vel-
 le: tamẽ & M. Annciũ tantifacio, ut mihi
 nihil putẽ prætermittendum, quod illius in-
 ter sit & me à te tantifieri puto, ut non dis-
 bitem, quin ad tuam voluntatem magnus
 cumulus accedat comendationis meæ. cum
 iam diu diligerẽ M. Anncium, deq; eo sic
 existinarem, ut res declarat, quòd ultro ei-
 de: u-

EPIST. LIB. XIII.

detulerim legationem, cum multis petenti-
 bus denegassem: tum vero, postea quam me-
 cum in bello, atq; in re militari fuit, tantā
 in eo virtutē, prudentiā, fidem, tantāq; er-
 ga me benivolentiā cognoui, ut hominem ne-
 minem pluris faciā. Eum cum Sardinia ha-
 bere controuersiā scis, causam tibi exposui-
 mus Ephesi: quā tu tamen coram facilius,
 meliūsq; cognosces. de reliquo mihi meher-
 cule dubium fuit, quid ad te potissimū scri-
 berē. ius enim quā admodum dicas, clarum,
 & magna cum tua laude notum est: nobis
 autē in hac causa nihil aliud opus est, nisi te
 ius instituto tuo dicere, sed tamen, cum me
 non fugiat, quanta sit in pratore auctoritas
 praesertim ista integritate, grauitate, clemē-
 tia, qua te esse inter ōnes cōstat: peto abs te
 pro nostra cōiunctissima necessitudine, plurī-
 mīsq; paribus, & mutuis, & volūtate, au-
 ctorate studio tuo perficias, ut M. Anni-
 intelligat, te & sibi amicū esse, quod nō du-
 bitat, sepe enim mecum locutus est, & mul-
 to amiciores his meis literis esse factum, in
 tuo

tuo toto imperio, atque prouincia nihil est, quod mihi gratius facere possis. iã, apud ipsum. gratissimũ hominẽ, atq; optimũ virum quam bene positurus sis studium tuum, atque officium, dubitare non existimo. Vale.

M. Cicero S. D. Thermo pro pret. 36

CLuuius Puteolanus valde me obseruat valdeq; est mihi familiaris. is ita sibi persuadet, quod in tua prouincia negotij habet, nisi, te prouinciã obtinente, meis, comendationibus censecerit, id se in perditis, et desperatis habiturũ. nunc, quando mihi ab amico officiosissimo tantũ oneris imponitur, ego quoque tibi imponã pro tuis in me summis officijs, ita tamẽ, ut tibi nolim molestus esse. Mylasij, Alabanderes pecuniã Cluuius debent. dixerat mihi Euthydemus, cum Ephesi essem, se curaturum, ut ecclci Mylasij Romã mitterentur. id factũ nõ est. legatos audio missos esse: sed malo ecclcos, ut aliquid cõfici possit, quare peto à te ut eos Alabãdenses iubeas ecclcos Romã mittere. præterea Philotes Alabãdensis: π α ῖ ν ο ς Clu-

EPIST. LIB. XIII.

nō dedit: hæc commissæ sunt. velim curæ,
 ut aut de hypothecis decedat, easq; procura-
 toribus Clunij tradat, aut pecuniam soluat.
 Præterea Heracleotæ, et Bargyleiæ, qui illi
 debent, aut pecuniam solvant, aut fructibus
 suis satisfaciât. Caunij præterea debent scire
 aiunt se depositam pecuniam habuisse. id
 velim cognoscas, & si intellexeris eos neque
 ex editto, neq; ex decreto depositam habuisse,
 des operam, ut usura Clunio, instituto tuo,
 conseruentur. His de rebus eo magis laboro
 quòd agitur res Cn. Pompeij etiã, nostri ne-
 cessarij, & quòd is magis etiã mihi labo-
 rare videtur, quã ipse Clunius, cui satisfac-
 tum esse à nobis, valde volo. His de rebus
 te vehementer etiã atq; etiã rogo. vale.

Cicero S. D. Thersio pro prætor. 57

Quò magis quotidie ex literis nuntij
 que, bellum magnum esse in Syria, co-
 gnosco, eò vehementius à te pro nostra ne-
 cessitudine contendo, ut mihi M. Anniū
 legatum primo quoque tempore remittas.
 nam eius opera, consilio, scientia vi milita-
 ris

tis vel maxime intelligo me, & romp. adi-
 uari posse. quòd nisi tanta res eius ageretur,
 nec ipse adduci potuisset, ut à me discederet
 neque ego, ut eum à me dimitterem. ego in Ci-
 liciam proficisci cogito circiter kal. Ma. an-
 te eum diem Annoius ad me redeat, oportet.
 Illud, quod tecum & coram, & per literas dili-
 gentissime egi, & nunc etiam atque etiam rogo
 cura tibi sit, ut suum negotium, quod habet cum
 populo Sardonis, pro causa veritate, & pro
 sua dignitate conficiat. intellexi ex tua ora-
 tione, cum tecum Ephasi locutus sum, te ip-
 sius Amey causa omnia velle, sed tamē sic ve-
 lim existimes. te mihi nihil gratius facere
 posse, quàm si intellexero, per te illum ipsū ne-
 gotium ex sententia confecisse, idque, quam primum
 ut efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. C. S. D. C. Tit. L. F. Ruso pra. ver. 38

LCastidius est viribus, & municipes,
 & familiaris meus, is causam, habet,
 quam causam ad te deferret, commendo tibi
 hominem, sicuti tui fides, & meus pudor
 postulat tantum, ut faciles ad te aditus

EPIST. LIB. XIII.

habeat, quæ æqua postulat, ut lubente impetret, sentiatq; meam sibi amicitiam etiam cum longissime absim, prodesse in primis apud te. Vale.

M. C. S. D. C. Curtio Peducano prætor. 59

M. Fabium unice diligo: summâq; mihi cum eo consuetudo, & familiaritas est peruetus. si in eius controuersijs quid decernas, à te non peto, (seruabis, ut tua fides, & dignitas postulat, edictû, & institutû tuum) sed ut quâ facillimos ad te aditus habeat, quæ erunt æqua, lubente impetret: ut meâ amicitia sibi, etiam cû procul absim prodesse sentiat, præsertim apud te hoc uehementer etiam atq; etiam te rogo. Vale.

M. Cicero S. D. C. Munatio C. F.

L. Liuincius Trypho est omnino L. Roguli, familiarissimi mei, libertus, cuius calamitas etiam officiosorem me facit in illum: nã beneuolentior, quàm semper fui, esse non possum, sed ego libertum eius per se ipsû diligo, summa enim eius erga me officia extiterunt ijs nostris temporibus, quibus facil
lime

lime bonā benevolentiam hominum, & fidē
 perspicere potui. eum tibi ita commendo, ut
 homines grati, & memores bene meritos de
 se commendare debent. pergratum mihi fe-
 ceris, si ille intellexerit, se, quod pro salute
 mea multa pericula adierit. sæpe hieme sum-
 ma nauigavit pro tua erga me benevolentia
 gratum etiam tibi fecisse. Vale.

M. Cicero S. D. P. Silio pro prætor.

T Pinnio familiarissimè me usum esse,
 scire te arbitror. quod quidem ille te-
 stamento declarauit, qui me tum tutorem,
 tum etiam secundum heredem instituerit.
 eius filio, mire studioso, & erudito, & mode-
 sto, pecuniam Nicaenses grandem debent,
 ad H-S octogies: & ut audio, in primis vo-
 lunt ei soluere, pergratum igitur mihi fece-
 ris, quādo nō modo reliqui tutores, qui sciūt
 quanti me facias, sed etiā puer ipse sibi per-
 suasit, te omnia mea causa facturum esse: si
 dederis operam, quoad tua fides, dignitasq;
 patietur, ut quamprimum pecunia Pinnio
 soluatur Nicaensium nomine. Vale.

EPIST. LIB. XIII.

M. Cicero S. D. P. Silio pro prat. 62

ET in Attilij negotio te amavi: cū enim sero venissem, tamen honestū equitō Romanū beneficio tuo cōservavi: & me hercule semper sic in animo habui, te in meo aere esse propter Lamia nostri coniunctionem, & singularem necessitudinem. itaq; primum tibi ego gratias, quod me omni molestia liberas, deinde impudentia consequor: sed idem scitiam. te enim semper sic colam, & tuebor, ut quam diligenterissime. Quintum, fratrem meum, si me diligis, eo numero cura ut habes, quo me. ita magnum beneficium tuum magno cumulo auveris. Vale.

M. Cicero S. D. P. Silio pro prat. 63

Non putavi fieri posse, ut mihi verba deessent, sed tamen in M. Lenio commendando desunt. itaque rem tibi exponā paucis verbis, s. d. tamen ut plane perspicere possis voluntatē meā. Incredibile est, quanti faciamus & ego, & frater meus, qui mihi carissimus est, M. Lenium, id sit cū plurimis eius officiis, in summa probitate, & singulari

gulari modestia. eū ego à me inuitissimis de-
 misi, tū propter familiaritatē, & consuetudinā
 nis suauitatē, tū quòd consilio eius fideli, ad
 bono libenter utebar. Sed vereor, ne iā mi-
 hi superesse verba patet, quae dixerā desu-
 ra. Cōmendo tibi hominē, sicut intelligis me
 de quo ea suprā scripserim, debere commen-
 dare: à teq; vehementer etiam atque etiam
 peto, ut quod habet in tua prouincia nego-
 tij, expedias: quod tibi videbitur rectū esse
 ipsi dicas. hominem facillimum, liberalissi-
 mumq; cognosces. itaq; te rogo, ut eum solus
 tum, libertum, confectis eius negotijs per te,
 quamprimum ad me remittas. id mihi, frā-
 triq; meo gratissimum feceris. Vale.

M. Cicero S. D. P. Silio pro praet. 64

NEro meus mirificas apud me tibi gra-
 tias egit, prorsus incredibiles, nullū ho-
 norē sibi haberi potuisse diceret, qui à te tra-
 termisus esset. magnum fructum ex ipso ca-
 pies. nihil est enim illo adolescente gratius.
 sed mehercule mihi quoq; gratissimū fecisti
 plaris enim ex omni nobilitate neminem

EPIST. LIB. XIII.

facio. itaq; si ea feceris, quæ ille per me rectè
 agi voluit, gratissimum mihi feceris. primū
 de Pausanea Alabandenſi, ſuſtentes rē, dū
 Nero veniat, vehementer enim eius cauſa
 cupere eum intellexi: itaq; hoc valde te ro-
 go. deinde Niſeos, quos Nero in primis ha-
 bet neceſſarios, diligētissime q; tuetur, ac de-
 fendit, habeas tibi commendatiſſimos: ut in-
 telligat illa ciuitas, ſibi in Neronis patrocī-
 nio summū eſſe præſidium. Strabonē Serui-
 lium tibi ſæpe cōmendauī: nunc eo facio id
 impenſius, quòd eius cauſam Nero ſuſcepit
 tantū à te petimus, ut agas eā rē, nec relin-
 quas hominē innocentē ad alicuius cui diſſi-
 milis queſtum, id tū gratum mihi erit: tum
 etiā exiſtimabo te humanitate tua eſſe vſū
 ſumma huius epistolæ hæc eſt, ut ornes om-
 nibus rebus Neronē, ſicut inſtituiſti, atque
 feciſti. magnū theatrum habet in iſta pro-
 uincia, nō ut hæc noſtra, adoleſcentis nobi-
 lis, ingenioſi, abſtinentis cōmendationē, atq;
 gloria. quare ſi te fauctore vſus erit, ſicut &
 vtetur profecto & vſus eſt, ampliffimas cliē-
 telas,

telas, acceptas à maioribus, confirmari poterit, & beneficijs suis obligare. hoc in genere si eum adiueris eo studio, quo ostendisti, apud ipsum præclarissime posueris, sed mihi etiam gratissimum feceris. Vale.

M. Cicero S. D. P. Silio pro præt. 65

CVM P. Terentio Hyspone, qui operas in scriptura pro magistro dat, mihi summa familiaritas, consuetudoq; est: multaq; & magna inter nos officia paria, & mutua intercedunt. eius summa existimatio agitur in eo, ut pactiones cum ciuitatibus reliquis conficiat, non me præterit, nos eam rem Ephesi expertos esse, neq; ad Ephesijs ullo modo impetrare potuisse. sed quando, quem admodum omnes existimant, & ego intelligo, tua cum summa integritate, tū singulari humanitate, et mansuetudine consecutus es ut libentissimis Grecis, nutu, quod velis consequare. peto à te maiore in modum, ut honoris mei causa, hac laude Hysponem affici velis. Præterea cum socijs scriptura mihi summa necessitudo est, non solum ob eā causam,

EPIST. LIB. XIII.

sam, quòd ea societas vniuersa in mea fide est sed etiam, quòd plerisque socijs vtor familiarissime. ita et Hyssponem meum per me ornaris, & societatem mihi coniunctiorem faceris. tuq; ipse & ex eius obseruantia, gratissimi hominis, & ex sociorum gratia, hominum amplissimorum, maximum fructum capies, & me summo beneficio affeceris. sic enim me velim existimes, ex tota prouincia omniq; isto imperio nihil esse, quod mihi gratius facere possis. Vale.

M. C. S. D. P. Ser. Isaurito pro cos. 66

A. Caccinã, maxime propriũ clientẽ familie vestræ, non cõmendarem tibi, cum scire quã fide in tuos, quã clementia in calamitosos soleres esse, nisi me et patris eius, quo sum familiarissime vsus, memoria, et huius fortuna ita moueret, ut hominis omnibus mecum studijs, officijsq; coniunctissimi mouere debeat. A te hoc omni contentione peto, sicut ut maiore cura, maiore animi laborare petere non possim, ut ad ea, quæ tua sponte sine cuiusquam commendatione faceres in homi-

nē tantū, & talē calamitosū, aliquē offerāt
 cumulū meae lueræ, quo studiosus cū quibus
 cunq; rebus possis, inues. quòd si Roma fuis-
 ses, etiā salutē A. Caccina essemus, ut opinio
 mea fert, per te cōsecuti. de qua tamē mag-
 nā sp̄ habemus, freti clementia collega tui
 nunc, quādo institiā tuā secutus, tutissimū
 sibi portū prouinciā istam esse duxit: etiam
 atque etiam te rogo, atque oro, ut cum &
 in reliquis veteris negotiationis colligēdis
 inues, & ceteris in rebus tegas, atq; in eare
 hoc mihi gratius facere nihil potes. Val.

Cicero S. D. P. Seruilio. 67

EX prouincia mea Ciliciensi, cui scis t̄ris
 & orientis Asiaticas attributas fuisse
 nullo sum familiaris usus, quā Androne,
 Arthemonis filio, Laodicensi: cumque ha-
 buit in ea ciuitate tum hospitem, tum vehe-
 menter ad meae vitæ rationē, & consuetudi-
 nē accommodatum quē quidem multo etiam
 pleris, postea quā decepsi, facere cœpi, quòd
 multis rebus expertus sum gratū hominem,
 meique memorem: itaque cum Roma liben-
 tissim.

EPIST. LIB. XIII.

tissime vidi, non te enim fugit, qui plurimis in ista prouincia benigne fecisti, quā multi grati reperiantur. Hec propterea scripsi, ut me non sine causa laborare intelligeres, & ut ipse eum dignum hospitio tuo iudicares. Feceris igitur mihi gratissimum, si ei declararis quanti me facias, id est, si receperis eū in fidē tuā, & quibuscunque rebus honeste, ac sine molestia tua poteris adiuueris. hoc mihi vehementer erit gratum, idque ut facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. C. S. D. P. Ser. Isaurico pro cos. col. 68

Gratæ mihi vehemēter tuæ literæ fuerunt, ex quibus cognoui cursus navigationum tuarum, significabas enim memoriā tuam tuam nostræ necessitudinis: quæ nihil poterat esse iucundius. Quod reliquum est, multo etiam erit gratius, si ad me de rep. id est de statu prouinciæ, de institutis tuis familiariter scribes, quæ quanquā ex multis pro tua claritate audiā, tamen libentissime ex tuis literis cognoscam. ego ad te, de reip. summa quid sentiā, non sepe scribā propter

pe-

periculum eiusmodi literarum: quid agatur
autē, scribam sapius: sperare tamen videor,
Cæsari, collega nostro, fore curæ, & esse, ut
habeamus aliquā remp. cuius consilijs, mag-
ni referebat, te interesse: sed, si tibi vilius
est, id est gloriosius, Asiæ præesse, & istam
partē reip. male affectā iueri, mihi quoque
idem, quod tibi & laudi tuæ profuturum est
optatius debet esse. Ego, quæ ad tuā dignita-
tē pertinere arbitrabor, summo studio, dili-
gentiâq; curabo: inprimisq; tuebor omni ob-
seruantia clarissimum virum, patrem tuū:
quod & pro vetustate necessitudinis, & pro
beneficijs vestris, & pro dignitate ipsius fa-
cere debeo. Vale.

M. Cicero S. D. P. Servilio collega. 69

Curtius Mithres est ille quidem, vti
scis, libertus Postumij, familiarissimū
mei, sed me colit. & obseruat æque, atq; illū
ipsum patronum suum. apud eū ego sic Ephe-
si fui, quotiesoung; fui, tanquā domi meæ:
multaq; acciderunt, in quibus & beneuo-
lentiam eius erga me experirer & fidem: i-
taque

EPIST. LIB. XIII.

itaq; si quid aut mihi, aut meorum cuiquam in
 Asia opus est, ad hunc scribere consuevit,
 huius cum opera, & fide, in domo, & re uti
 tanquam mea. Hac ad te eo pluribus scripsi,
 ut intelligeres, me non vulgariter, nec ambitio-
 se, sed ut pro homine intimo, ac mihi per ne-
 cessario scribere. Peto igitur a te, ut in ea
 controversia, quam habet de fundo tuo quodam Co-
 lophonio, & in ceteris rebus, quantum fides
 tua patietur, quantumque tuo comodo poteris,
 tantum ei, honoris mei causa, commodes. etsi, ut
 eius modestiam cognoui, gravis tibi nulla iure
 erit, si & mea commendatione, & sua probita-
 te assuetus erit, uti de se bene existimes, om-
 nia se adeptum arbitrabitur. ut igitur cum reci-
 pias in fidem, habeasque in numero tuorum, te
 vehementer etiam atque etiam rogo, ego quo-
 te velle, quaeque ad te pertinere arbitrabor.
 omnia studiose, diligentemque curabo. Vale.

M. Cicero S. D. P. Servilio collega. 70

Quia non est obscura tua in me bene-
 volentia, sic fit, ut multi per me tibi
 velint commendari. ego autem tribuo nonnun-
 quam

quam in vulgus, sed plerunq; necessarijs, ut
 ut hoc tēpore. nā cum T. Ampio Balbo mi-
 hi summa familiaritas, necessitudoq; est e-
 ius libertum T. Ampii Mandrū, homi-
 nē fugi, & modestū, & patrono, et nobis ve-
 hementer probatū, tibi cōmendo maiorē in
 modum, vehementer mihi gratum feceris si
 quibuscunque rebus sine tua molestia pote-
 ris, ei commodaris. quod ut facias, te vehe-
 menter etiam atque etiam rogo. Vale.

M. Cicero S. D. P. Seruilio collega. 71

Multos tibi commendam, necesse est,
 quando omnibus nota nostra necessi-
 tudo est, tuāque in me benevolentia. sed ta-
 met si omnium causa, quos commendo, vel-
 le debeo: tamen cum omnibus non eadem
 mihi causa est. T. Agusius & comes meus
 fuit illo miserrimo tempore, & omnium iti-
 nerum, navigationum, laborum, periculorū
 meorum socius: neque hoc tempore disc-
 sisset à me nisi ego ei permisisssem. quare sic
 tibi eum commendo, ut unum de meis dome-
 sticis, & maxime necessarijs. per gratum
 mihi

EPIST. LIB. XIII.

mihifeceris, si cum ita tractaris, ut intelligat hanc commendationem sibi magno v^o sui, atque adiumento fuisse. Vale.

M. Cicero S. D. P. Seruilio collega. 72

Cerellie, necessaria mea, rem, nomina, possessiones Asiaticas commendavi tibi praesens in hortis tuis quam potui diligentissime: tuq; mihi pro tua consuetudine, proq; tuis in me perpetuis, maximisq; officijs, omnia te facturum liberalissime recepisti. meminisse te id spero: scio enim solere. sed tamen Cerellie procuratores scripserunt, te propter magnitudinem provinciae, multitudinemq; negotiorum, etiam atq; etiam esse comones faciendum. Peto igitur, ut memineris, te omnia quae tua fides pateretur, mihi cumulate recepisse. equidem existimo habere te magnam facultatem (sed hoc tui est consilij, et iudicij) ex eo S. C. quod in herede C. Vennonij factum est. Cerellie commodandi. id S. C. tu interpretaberis pro tua sapientia, scio enim eius ordinis auctoritatem semper apud te magni fuisse. quod reliquum est, sic velim existimes,

mes, quibuscunque rebus Cerelliae benigne feceris, mihi gratissimum esse facturum. Vale.

M. Cicero S. D. Q. Philippo pro cos. 73

Gratulor tibi, quod ex provincia saluū te ad tuos recipisti in columi fama, & rep. quod si Romae te vidissem, coram gratias egissem, quod tibi L. Egnatius, familiarissimus meus, absens L. Oppius praesens curae fuisset. Cū Antipatro Derbete mihi nō solū hospitium, verum etiā summa familiaritas intercedit, ei te vehementer succensuisse audiui, & moleste tuli. de re nihil possum iudicare: nisi illud mihi certe persuadeo, te talē virum nihil temere fecisse. A te autem pro veteri nostra necessitudine etiam atque etiā peto, ut eius filios, qui in tua potestate sunt, mihi potissimum condonas: nisi quid existimas in ea re violari existimationē tuā: quod ego si arbitrarer, nunquā te rogare, mihi quae tua fama multo antiquior esset, quam illa necessitudo est. sed mihi ita persuadeo. (potest fieri ut fallar) eam re laudi tibi potius, quam vituperationi, fore. quid fieri possit, & quid

EPIST. LIB. XIII.

mea causa facere possis, (nam, quid velis, nō dubito) velim, si tibi graue non erit, certior^{em} me facias. Vale.

M. Cicero S. D. Q. Philippo pro cos. 74

ET si non dubito pro tua in me obseruat^{em} etia, proq; nostraneceffitudine, quin com^{endationem} meam memoria teneas: tamen etiam atque etiam eundem tibi L. Opium, familiarum meum, praesentem, & L. Egnatij, familiarissimum meum, absentis, negotia comendando, tanta mihi cum eo necessitudo est, familiaritasq; ut, si meares esset, nō magis laborarem, quam propter gratissimum mihi feceris, si curaris, ut is intelligat me à te tantum amari, quātum ipse exstimo. hoc mihi gratius facere nihil potes, idq; ut facias, te vehementer rogo. Vale.

M. Cicero S. D. T. Titio T. F. legato 75

ET si non dubito, quin apud te mea com^{endatio} prima satis valeat: tamen obsequor homini familiarissimo C. Aniano Flacco: cuius causa omnia tum cupio, tum mehercule etiam debeo, de quo & praesens te cum

cum egi diligenter, cum tu mihi humanissimo
 respondisti, & scripsi ad te accuratè antea.
 sed putat interesse sua, me ad te quàm sapienti-
 me scribere. quare velim mihi ignoscas, si, id
 luis voluntati obtèperans, minus videbor me-
 minisse constantia tue. A te idè illud peto,
 ut de loco, quò deportet frumentum, & de tē-
 pore Auiano cōmodos. quorū utrūq; per eū-
 dem me obtinuit trienniū, dū Pōpcius istū
 negotio prafuit. summa est, in quo mihi gra-
 tissimum facere possis, si curaris, ut Aui-
 nus, quādo se à me amari putat, me à te a-
 mari sciat. erit id mihi pergratum. Vale.

M. C. S. D. quatuorviris, & d. cur. 76

TAntea mihi cum Q. Hippio causæ necessi-
 tudinis sunt, ut nihil possit esse coniu-
 elius, quàm nos inter nos simus. quòd nisi
 ita esset, vcerer mea consuetudine, ut vobis
 nulla in re molestus essem. etenim vos mihi
 optimi vestes estis, cum mihi persuasum esset,
 nil il esse, quod à vobis impetrare non poffen-
 nunquā me tū granē vobis esse voluisse vche-
 menter igitur vos etiam atq; etiam rogo, ut

EPIST. LIB. XIII.

honoris mei causa liberalissime C. Valgium
 Hippiantum tractetis, remq; cū eo conficiat-
 tis, ut, quā possessionē habet in agro Fregel-
 lano, à vobis emptā, eā liberā, et immunē ha-
 bere possit. id si à vobis impetraro, sūmo me
 beneficio vestro affectū arbitrabor. Valetē.

M. Cicero S. D. P. Sulpicio imp. 77

Cum his tēporibus non sane in senatum
 ventitārē, tamen ut tuas literas legi,
 non existimaui me, saluo iure nostrā vete-
 ris amicitie, multorumq; inter nos officiorū
 facere posse, ut honori tuo deessem: itaq; af-
 fui, supplicationēq; tibi libenter decreui nec
 reliquo tēpore ullo aut rei, aut existimatio-
 ni, aut dignitati tuæ deero. atq; ut hoc tui
 necessarij sciant, hoc me animo erga te esse,
 velim facias eos per literas certiores, ut, si
 quid tibi opus sit, ne dubitent mihi iure suo
 denuntiare. M. Bollandum, virum bonum et
 fortem, & omnibus rebus ornatū, meumq; ve-
 terē amicum, tibi magnoperē cōmendo. per-
 gratū mihi feceris, si curaris, ut is intelligat
 hanc meam cōmendationem sibi magno ad-
 iumentū.

invento fuisse. ipsumq; virum optimū, gratissimumq; cognosces. promitto tibi, te ex eius amicitia magnā voluptatē esse capturū. Præterea à te peto maiorē in modum pro nostra amicitia, & pro tuo perpetuo in me studio, ut in hac re etiā labores. Dionysius servus meus, qui meā bibliothecam multorum nummorum tractavit, cū multos libros surripuisset, nec se impunè laturum putaret, abs fugit. is est in provincia tua. eum & M. Bollanus, familiaris meus, et multi alij Narone viderunt. sed cum se à me manumissum esse diceret, crediderunt: hunc tu si mihi restituendum curaris, non possum dicere, quā mihi gratum futurū sit. res ipsa parva, sed animi mei dolor magnus est. ubi sit et quid fieri possit. Bollanus te docebit. ego, si hominem per te recuperaro, summo me à te beneficio affectum arbitrabor. Vale.

M. Cicero S. D. Appuleio pro cos. 78

Democritus Sicyonius non solum hospes meus est, sed etiam, quod non multis cōtingit, Grecis præsertim, valde familiaris.

EPIST. LIB. XIII.

est enim in eo summa probitas, summa virtus, summa in hospites liberalitas, & observantia: meq; præ cæteris & colit, & observat, & diligit. eum tu non modo suorum civium, verum etiam prope Achaia principem cognosces. huic ego tantummodo aditum ad tuam cognitionem patefacio, & munio. cognitum per te ipsum, quæ tua natura est, dignum tuam amicitia, atq; hospitio iudicabis. Peto igitur à te, ut, his literis lectis, recipias eum in tuam fidem, polliceare omnia te facturum mea causa. de reliquo, si, id quod confido fore, dignum eum tua amicitia, hospitioq; cognoveris peto, ut eum complectare, diligas, in tuis habeatur id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

Cicero S. D. Alliceno pro cos. 79

EX te scire arbitror, quanti fecerim C. Anianum Flaccum: & ego ex ipso audiverã, optimo & gratissimo homine, quã à te liberaliter esset tractatus. eius filios, dignissimos illo patre, meosq; necessarios, quos ego unice diligo, comendo tibi sic, ut maiore studio nullos commendare possim. C. Anianus

*nianus in Sicilia est: Marcus est nobiscum
 ut illius dignitatē præsentis ornes, rē utrius
 q̄ defēdas, te rogo. hoc mihi gratius in ista
 Provincia facere nihil potes. idq̄; ut facias,
 te vehementer etiam atq; etiā rogo. Vale.*

CICERONIS EPISTOLA-
 RVM AD TERENCEM
 VXOREM,

LIBER XIII.

*M. Cicero S. D. Terentia, & Tulliolæ, &
 Ciceroni, suis.*

ET literis multorū, & sermone omnium
 perfertur ad me, incredibile tuā virtutē
 & fortitudinem esse, teque nec animi, nec
 corporis laboribus defatigari. me miserum,
 te, ista virtute, fide, probitate, humanitate,
 in tantas arumnas propter me incidisse? Tu
 liolāq; nostrā, ex quo patre tantas volupta-
 tes capiebat, ex eo tantas percipere luctus
 quid ego de Cicerone dicam? Qui cum
 primum sapere cepit, acerbissimos dolores
 miserasq; percepit. quæ si, ut tu scribis, fato
 facta puzarem, ferrem paulò facilius: sed

EPIST. LIB. XIII.

omnia sunt mea culpa commissa, qui ab ijs me
 amari putabā, qui inuidebant, eos nō seque-
 bar, qui patebāt. quod si nostris consilijs usi
 essemus, neq; apud nos tantum valuisset ser-
 mo aut stultorum amicorum, aut improborū
 beatissimi uiueremus. nunc, quando sperare
 nos amici iubent, dabo operam, ne mea va-
 letudo tuo labori desit. res quanta sit intelli-
 go, quantoque fuerit facilius manere domi,
 quā redire. sed tamen, si ōnes tribunos pl. ha-
 beamus, si Lenulam tā studiosum, quā vide-
 tar, si verò etiā Pōpeium, & Cesarē: non est
 desperandum. de familia, quo modo placuis-
 set amicis scribis faciemus. De loco, nūc qui-
 de tā abiit pestilentia, sed, quā diu fuit, me
 non attingit. Plancius, homo officiosissimus,
 me cupit esse secum, & adhuc retinet. ego vo-
 lebā loco magis deserto esse in Epiro, quō ne-
 que Hyspo veniret, ne milites: sed adhuc
 Plancius me retinet. sperat posse fieri, ut me
 cum in Italiā d. cedat. quē ego diem si vide-
 ro, & si in v. strum complexum venero, ac si
 & vos, & me ipsum recuperaro: satis mag-
 num

num mihi fructum videtur percepisse & ve-
 stra pietatis, et mea. Pisonis humanitas vir-
 tus, amor in omnes nos tantus est, ut nihil
 supra possit, utinam caeres ei voluptati sit: glo-
 riæ quidem video fore. De Qu. fratre nihil
 ego te accusavi: sed vos, cum praesertim tam
 pauci sitis, volui esse quam coniunctissimos.
 Quibus me voluisti agere gratias, egi, &
 me à te certiorè factum esse scripsi. Quod
 ad me, mea Terentia, scribis, te vicum ven-
 dituram: quid, obsecro te, (me miserum) quid
 futurum est? & si nos premet eadem fortuna
 quid puero misero fiet? Non queo reliqua
 scribere, (tanta vis lacrymarum est) ne te
 eundem fletum adducam. tantum scribo: si e-
 runt in officio amici, pecunia non deerit: si
 non erunt, tu efficere tua pecunia non pote-
 ris. Per fortunas miseras nostras, vide, ne
 puerum perditum perdamus. cui si aliquid e-
 rit, ne egeat: mediocri virtute opus est, &
 mediocri fortuna, ut caetera consequatur.
 Fac valeas, & ad me tabellarios mittas, ut
 sciam, quid agatur, & vos quid agatis: mi-
 bi

EPIST. LIB. XIII.

bi omnino iā brevis expectatio est. Tulliole
 & Ciceroni salutem dic. Valet. ante diem
 VI. kal. Dec. Dyrrachij. Dyrrachium veni
 quod & libera civitas est, et in me officiosa,
 & proxima Italia. sed si offenderet me loci ce
 lebritas, alio me conferam, & ad te scribā.

M. C. S. D. Ter. & Tull. & Cic. suis.

Noli putare me ad quenquam longiores
 epistolas scribere, nisi si quis ad me plu
 ra scripsit, cui puto rescribi oportere. nec e
 nim habeo, quod scribam: nec hoc tempore
 quidquā difficilius facio. ad te verò, et ad no
 strā Tulliolā non queo sine plurimis lacry
 mis scribere. vos enim video esse miserrimas
 quas ego beatissimas semper esse volui: id quod
 prestare debui, & nisi tā timidi fuissetis,
 prestitisset. Pisonē nostrum merito eius amo
 plurimum. eum, ut potui, per literas cohortā
 tus sum, gratiasq; egi, ut debui. In nonis tri
 bu. pl. intelligo spē te habere. id erit firmum
 si Pōpeij voluntas erit: sed Crassum tamen
 metuo. A te quidē omnia fieri fortissimè, &
 amantissimè video: nec miror: sed me vero
 casum

casum eiusmodi, ut tantis tuis miserijs meæ
 miseria subleuentur. nam ad me T. Valerius
 homo officiosus, scripsit, d quod ego maxi-
 mo cum fletu legi, quē admodum à Vesta ad
 Tabulam Valeriā ducta esses. hē mea lux,
 meum desiderium, unde omnes optem petere
 solebant, te nunc, mea Terentia, sic vexari,
 sic iacere in lacrymis, & sordibus, idq; fieri
 mea culpa, qui ceteros seruavi, ut nos peri-
 remus? Quod de domo scribis, hoc est de a-
 rea ego verò tū deniq; mihi videbor restitu-
 tus, si illa nobis erit restituta. verūm hæc
 non sunt in nostra manu. Illud doleo, quæ
 impensa faciendæ est, in eius partem te, mi-
 seram, & despoliatam, venire. quod si confi-
 citur negotium, omnia consequemur. Sin
 eadem nos fortuna premet, etiam ne reli-
 quias tuas misera proicias? obsecra te, mea
 vita, quod ad sumptum attinet, sine alios,
 qui possunt, si modo volunt, sustinere: & va-
 letudinem istam infirmam, si me amas, nolī
 vexare. nam mihi ante oculos dies noctesq;
 versaris: omnes labores te excipere video,
 timco.

EPIST. LIB. XIII.

timeo, ut id quod speras, & quod agis consequamur, serui valetudini. Ego, ad quos scribam, nescio, nisi aut ad eos, de quibus ad me vos aliquid scribitis. Longius, quoniã vobis ita placet, non discedã: sed velim quamsepiissime literas mitatis, præsertim si quid est firmitus, quod speremus. Valete mea desideria, valete. Datum ad III. non. Oct. Thessalonica.

Tul. S. D. Terentia, Tulliola, & C. suis

Accepi ab Aristorico tres epistolas quas ego lacrymis prope deleui, conficior enim marore, mea Terentia: nec me mea miseria magis excruciant, quã tuã, vestraque ego autẽ hoc miserior sum, quã tu, quia es miserrima, quod ipsa calamitas cõmunis est utriusq; nostrũ, sed culpa mea propria est. meum fuit officium, vel legatione vitare periculũ, vel diligentia, & copijs resistere, vel cadere fortiter. hoc miserior, turpius, indignius nobis nihil fuit. quare cum dolore conficior, cum etiam pudore. pudet enim me uxori meã optima, suauissimis liberis virtu-

rem, & diligentiam non praestitisse. nā mihi ante oculos dies noctesq; versatur squalor vester, & maror, et infirmitas valetudinis tua: spes autē salutis pertenuis ostēditur inimici sunt multi, invidi pene omnes, eijcere nos magnā fuit, excludere facile est. Sed tamen, quā diu vos eritis in spē, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidisse videantur. Vt tuo sim, quōd laboras, id mihi nunc facillimū est, quē etiam inimici volunt vivere in tantis miserijs. ego tamē faciā, quae praecipis. Amicis, quibus voluisti, egi gratias: & eas literas Dexippo dedi: meque de eorum officio scripsi à te certiorē esse factum. Pisonem nostrū mirifico esse studio in nos, & officio, & ego perspicio, & omnes praedicant. dii faxint, ut tali genero mihi praesentit tecum simul, ac cum liberis nostris frui liceat. nunc spē reliqua est in novis tribunis pl. & in primis quidem diebus: nam, si inueterarit, actum est. ea re ad te statim Aristocritum misi, ut ad me continuo initia rerum, & rationem totius negotij posses

scri-

EPIST. LIB. XIII.

scribere. & si Dexippo quoq; ita imperaui,
 statim ut recurreret: & ad fratrem misi, ut
 crebro tabellarios mitteret. nã ego eo nomine
 sum Dyrrachij hoc tẽpore, ut quãcelerrime
 quid agatur, audiã, et sim tuis. ciuitas enim
 hæc semper à me defensa est. cum inimici
 nostri venire dicentur, tum in Epirum ibo.
 Quod scribis, te, si velim, ad me venturam
 ego vero, cũ scia magnam partẽ istius one-
 ris abs te sustineri, te istic esse volo. si perfi-
 citis, quod agitis, me ad vos venire oportet.
 Sin autẽ: sed nihil est opus reliqua scribere.
 ex primis, aut, ad summum secundis literis
 tuis constituere poterimus, quid nobis facie-
 dum sit. tu modo ad me velim õnia diligen-
 tissimẽ perscribas. & si magis iã rẽ, quã lite-
 ras, de eo expectare, Cura ut valeas: & ita
 sibi persuadeas, mibi te carius nihil esse, nec
 unquam fuisse. Vale mea Terentia, quam
 ego videre videor, itaque debitor lacry-
 mis. Vale. pridie Kal. Dec. Dyrrachij.

T. S. D. Ter. Tull. & Cice. suis.

Ego minus sep: ad vos do literas, quã possũ
 pro-

propterea quòd cùm omnia mihi tēpora sūt
 misera, tum verò, cùm aut scribo ad vos aut
 vestras lego, conficior lacrymis sic, ut ferre
 non possim. quòd utinā minus vita cupidus
 fuisset: certè nihil, aut non multum in vi-
 ra mali vidiissemus, quòd si nos ad aliquam
 alicuius commodi aliquando recuperandā
 spem fortuna reseruaui: minus est erra-
 tum à nobis, sint hæc mala fixa sunt: ego ve-
 rò te quamprimum, mea vita, cupio vide-
 re, & in tuo complexu emori: quando neq;
 dii, quos tu castissime coluisti, neque homi-
 nes, quos ego seruaui semper, nobis gratiam
 retulerunt. Nos Brundisij apud M. Le-
 nium Flacum dies XIII. fuimus, virum op-
 timum, qui periculum fortunarum, & capi-
 tis sui pro mea salute neglexit, neque legis
 improbissima pœna deductus est, quo mi-
 nus hospitij, & amicitia ius, officiumq; pra-
 staret. hunc utinam aliquando gratiam re-
 ferre possimus, habebimus quia sēper Brū-
 disio profecti sumus ad v. kal. Maias, per
 Macedoniam Cyzicū petebamus. ò me per-
 ditum,

EPIST. LIB. XIII.

ditum, o me afflictum. quid nunc rogem te
 ut venias, mulierem egram, & corpore, &
 animo confectam? non rogem? sine te igitur
 si nō opinor, sic agam, si est spes nostri reditu
 eā confirmes, & re adiuues. sin, ut ego me
 tuo, transactum est: quoquo modo potes, ad
 me fac venias. unum hoc scito: si te habebo,
 non mihi videbor plane perijsse. sed quid de
 Tulliola mea fiet? iam id vos videte: mihi
 decēt consilium: sed certē, quoquo modo se
 res habebit, illius misellæ & matrimonio, et
 famæ seruiendū est. quid Cicero meus, quid
 aget? iste vero sit in sinu semper, & comple
 xu meo, non queo iam plura scribere: impe
 dit mæror. Tu quid egeris, nescio, utrum alii
 quid teneas, an, quod metuo, plane sis spolia
 ta. Pisonem, ut scribis, spero fore semper no
 strum. De familia liberata, nihil est, quod
 te moueat. primum tuis ita promissum est te
 facturā esse, ut quisq; esset meritus, est autē
 in officio adhuc Orpheus, præterea magnopere
 nemo. cæterorū seruatorū ea causa est, ut
 si res à nobis abesset, liberti nostri essent, si
 ob

obtinere potuissent, sin ad nos pertinerēt, ser-
 uirent, præterquā oppido pauci. Sed hæc mi-
 nora sunt. Tu quòd me hortaris, ut animo
 sim magno, & spem habeā recuperanda sa-
 lutis: id velim sit eiusmodi, ut rectè sperare
 possimus. nunc miser quando tuas iā literas
 accipiam? quis ad me perferet? quas ego ex-
 peti assẽ Brundisij, si esset licitum per nau-
 ras, qui tempestatem prætermittere nolue-
 runi. Quod reliquum est, sustenta te, mea
 Terentia, ut potes, honestissimè viximus:
 floruimus: non vitium nostrum, sed virtus no-
 stra nos afflixit, peccatum est nullū, nisi quòd
 non vna animā cum ornamentis amisimus,
 sed, si hoc fuit liberis nostris gratius, nos vè-
 nere cetera, quanquā ferenda non sunt, fera-
 mus. atq; ego, qui te confirmo, ipse me nō pos-
 sum. Clodiu Philetarum, quòd valetudine
 oculorum impediēbatur, hominem fidelem,
 remisi. Sallustius officio vincet omnes spes.
 Cennius est perbeneuolus nobis: quem sem-
 per spero tui fore obseruantē. Sic dixerat
 se mecum fore, sed Brundisio discessit. cura

EPIST. LIB. XIII.

quoad potes, ut valeat: et sic existimes velle
 metius me tua miseria, quã mea comoueri.
 Mea Terentia, fidissima, atq; optima uxor
 & mea carissima filiola, & spes reliqua no-
 stra Cicero, vale. Pridie kal. Mast, Brun.
 Tull. S. D. T. Tul. & Ciceroni, suis.

SI tu, & Tullia, lux nostra, valetis, ego, et
 suauissimus Cicero valemus. Pridie ido-
 Oct. Athenas venimus, cum sane aduersis
 ventis usi essemus, tardeq; , & incommode
 nauigassemus. de nauis exeuribus nobis A-
 castus cum literis præsto fuit, vno ex vigesi-
 mo die, sane serenue. Accepi tuas literas qui-
 bus intellexi te vereri, ne superiores mihi
 redditæ non essent. omnes sunt redditæ: dili-
 gētissimeq; à te perscripta sunt omnia: idq;
 mihi gratissimū fuit. neq; sum admiratus
 hanc epistolā, quā Acastus attulit breuē fess-
 se. iã enim me ipsum expectas, siue nos ipsos
 qui quidem quamprimū ad vos venire cu-
 pimus, etsi, in quā rēp. venimus, intelligo, et
 gnoni enim ex multorum amicorum lucris,
 quas attulit Acastus, ad arma rem spectari

AD TERENTIAM. 362

ut mihi, cum venero, dissimulare nō liceat
 quid sentiā. sed, quando subeunda fortuna
 est, cō citius dabimus operā, ut veniamus,
 quo facilius de tota re deliberemus. tu ve-
 lim, quod cōmodo valetudinis tuæ fiat, quā
 longissime poteris, obuiā nobis prodeas. De
 hereditate Prætiana, quæ quidē mihi mag-
 no dolori est, (valde enim illū amaui) hoc
 velim cures, si auctio ante meū aduentū fiet
 ut Pōponius, aut, si is minus poterit, Camil-
 lus nostrū negotiū curet. nos, cū venerimus,
 reliqua per nos agemus. sin tu iā Roma pro-
 fecta eris, tamē curabis, ut hoc ita fiat, nos,
 si dii adiunabunt, circiter id. Nou. in Italia
 speramus fore. Vos, mea suauissima, & opta-
 tissima Terētia, & Tulliola, si nos amatis,
 curate ut valeatis. Athenis ad XV. ka. N.

Cicero S. D. Terentiæ suæ. 6

Nec saepe est, cui literas demus: nec rem
 habemus ullam, quam scribere veli-
 mus. Ex tuis literis, quas proximē accepi, co-
 gnoui prædium nullū uenire potuisse. quare
 rideas ueli, quomodo satisfiat ei, cui scis me

EPIST. LIB. XIII.

satisfieri velle. Quod nostra tibi gratias agat, id ego non miror te mereri, ut ea tibi merito tuo gratias agere possit. Pollitens adhuc non est profectus, quamprimum fac ex-
trudas, Cura ut valeas. idib. Quint.

Cicero S. D. Terentia sua.

OMnes molestias, & solitudines, quibus & te miserrimam habui, id quod mihi molestissimum est, Tulliolamque, quae nobis nostra vita dulcior est, deposui, & cieci, quid cause autem fuerit, post die intellexi, quam a vobis discessi. $\chi\omicron\lambda\upsilon\mu\ \pi\ \alpha\ \nu\varsigma\ \alpha\tau\omicron\mu$ noctu cieci statim ita sum leuatus, ut mihi deus aliquis medicinam fecisse videatur. cui quidem tu deo, quemadmodum soles, pie, & caste satisfacias, id est Appolini, & Esculapio. Nam spero nos valde bonam habere. in eam simul atque conscendi, haec scripsi. deinde conscribam ad nostros familiares multas epistolas: quibus te, & Tulliolam nostram diligentissime commendabo. cohortarer vos, quo animo fortiore essetis, nisi fortiores cognoscerem quam quinquam virum: & tamen eiusmodi

AD TERENTIAM. 363

di spero negotia esse, & vos istic commo disse sperem, & me aliquando cum similibus nostri temp. defensurū. Tu primū valetudinem tuam velim cures: deinde, si tibi videbitur, ullis ijs utare, quae longissime aberunt à militibus. fundo Arpinati bene poteris uti cū familia urbana, si annona carior fuerit. Cicero bellissimus tibi salutē plurimā dicit. Etiā atq; etiā vale. Datū 7. id. Iun.

Cicero S. D. Terentiae suae. 8

SI vales, bene est: ego quiaē valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentissime. nā mihi & scriptum, & nuntiatum est, te in febrim subito incidisse. Quòd celeriter me fecisti de Caesaris literis certiorē, fecisti mihi gratū. item posthac, si quid opus erit, si quid acciderit noui, facies ut sciam. Cura ut valeas. Vale. Datum III. non Iun.

Cicero S. D. Terentiae suae. 9

AD ceteras meas miseras accessit dolor è Dolabella valetudine, & Tullie ōnino de omnibus rebus nec quid consilij capiam, nec quid faciam, scio. Tu velim tuam

EPIST. LIB. XIII.

¶ Tullia valetudinem cures. Vale.

Cicero S. D. Terentia suæ. 10

Quid fieri placeret, scripsi ad Pōponiū scripsimus quā oportuit cū eo si locuta eris, intelliges quid fieri velim. apertius scribis quando ad illum scripseram, necesse nō fuit de eare, & de ceteris rebus quamprimum velim nobis literas mittas. Valetudinē tuā cura diligenter. Vale. VII. id. Quinct.

Tullius S. D. Terentia suæ. 11

Si valet, bene est: ego valco. Tullia nostra venit ad me prid. id. Iun. cuius sūma virtute, & singulari humanitate, grauiore etiā si me dolere affectus, nostra factū esse negligētia, ut longe alia in fortuna esset, atque ciuitas ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronē ad Cæsarē mittere, et cū eo Cr. Sallustium, si profectus erit faciam te certiozem. Valetudinem tuam cura diligenter Vale. XVII. kal. Quinct.

M. Cicero S. D. Terentia suæ. 12

Quod nos in Italiā saluos venisse gaudes, perpetuo gaudere velim. sed per-

turbati dolore animi, magnisq; iniurijs, me-
 tuone id cōsiliy ceperimus, quod non facile
 explicare possumus. quare, quantū potes, ad-
 iuuas. quid autem possis, mihi in mentem nō
 venit. In viam quōd te des hoc tempore, ni-
 hil est. & longū est iter, & non tutum: &
 non video quid prodesse possis, si veneris. Va-
 le. Datum pridie non. Nou. Brundisio.

Cicero S. D. Terentia suae. 13

Quod scripsi ad te proximis literis de
 nūtio remittēdo, qua sit istius vis hoc
 tēpore, & qua cōcitatio multitudinis, igno-
 ro. si metuendus iratus est, quies tamē ab il-
 lo fortasse nascetur. totū indicabis quale sit,
 & quod in miserrimis rebus minime mise-
 rum putabis, id facies. Vale. id. Quint.

Tul. S. D. Ter. & pater Tull. duabus ani-
 mis suis, & Cic. matri optima, & sorori.

Si vos valetis, nos valemus. Vestrum iam
 consilium est, non solum meum, quid sit vo-
 bis faciendum. si ille Romam modestē ven-
 turus est, rectē in presentia domi esse potes: is
 si homo amens diripiendam urbē daturus

EPIST. LIB. XIII.

est, vereor, ut Dolabella ipse satis vobis prodesse possit, etiã illud metuo, ne iã intercludamini, ut, cum velitis, exire non liceat. reliquũ est, quod ipsa optimè considerabitis, vestri similes feminae sint ne Romæ. si enim non sunt, videnda est, ut honeste vos esse possitis, quomodocunq; nunc se res habet, modo ut hæc nobis loca tenere liceat, bellissima vel mecum, vel in nostris prædijs esse poteritis. Etiam illud verendum est, ne breui tempore fames in vrbe sit. His de rebus velim cū Pōponio, cum Camillo, cum quibus vobis videbitur, consideretis: ad summam, animo fortis sitis. Labienus rē meliorē fecit. adiuvat etiã Piso, quod ab vrbe discedit, & scele-
ris condēnat generum suum. Vos, meæ carissimæ animæ, quamsepissime ad me scribite. & vos quid agatis, & quid istic agatur Q. pater, & filius, & Rufus vobis salutem dicunt. Valete. VIII. kal. Quin. Minturnis.

Tullius S. D Terentia suæ. 15

SI vales, bene est: ego valeo, Constitueramus, ut ad te antea scripseram, obuiam

Cicero

AD TERENTIAM. 365

Ciceronem Casari mittere: sed mutauimus consiliū, quia de illius aduentu nihil audiebamus. De cæteris rebus, & si nihil erat noui, tamen, quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sica poteris cognoscere. Tullia adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XII. Kal. Quin.

Tullius S. D. Terentia suæ. 16

Si vales, bene est: ego valeo. Et si eiusmodi tempora nostra sunt ut nihil habeam, quod aut à te literarum expectem, aut ipse ad te scribam: tamen nescio quo modo & ipse vestras literas expecto, & scribo ad vos, cum habeo, qui ferat. Volumina debuit in te officiosior esse, quam fuit, & id ipsum, quod fecit, potuit diligentius facere, et cautius, quam alia sunt, quæ magis curemus, magisque doleamus: quæ me ita conficiunt, ut ij voluerunt, qui me de mea sententia detruserunt. Cura ut valeas. pridie non. Ian.

Tullius S. D. Terentia suæ. 17

Si quid haberem, quod ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis, & sæpius.

EP I S T. L I B. X I I I.

nunc quæ sunt negotia, vides ego autē quo modo sim affectus, ex Lepta, & Trebatio poteris cognoscere. fas ut inam, & Tullia valetudinem cures. Vale.

Tullius S. D. Terentia, & pater suanissima filia, Cicero matri, & sorori.

Considerandum vobis etiam atq; etiã anima mea, diligenter puto, quid faciatis, Romæ ne sitis, an mecum in aliquo tuto loco. id non solum meum consilium est sed etiã vestrum. mihi veniunt in mentem hæc, Romæ vos esse tuto posse per Dolabellã eamq; rē posse nobis adiumento esse, si quis vis, aut si quæ rapinæ fieri ceperint. sed rursus illud me mouet, quòd video omnes bonos abesse Romæ, & eos mulieres suas secum habere. hæc autem regio, in qua ego sum, nostrorum est tum oppidorum, tum etiam prædiorum: ut & multum esse mecum, & cum abieritis, cõmode etiam in nostris prædijs esse possitis. mihi plane non satis constat adhuc, utrum sit melius. vos videte, quid alia faciant isto loco femina, & ne, cum velitis,

AD TERENCEM. 366

exire non liceat. id velim diligenter etiam vobiscum, & cum amicis consideretis. Domus ut propugnacula, & praesidium habeat Philotino dicetis. Et velim tabellarios instituatis certos, ut quotidie aliquas à vobis literas accipiam. Maxime autem date operam, ut valeatis, si vos vultis valere. XIII. kal. Feb. Formys.

Tullius S. D. Terentia suae. 19

In maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliae nostrae, de qua nihil est quod ad te plura scribam. tibi enim a qua magna cura esse certo scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum etiam ante fecissem, sed me multa impediunt, quae ne nunc quidem expedita sunt. sed à Pomponio expecto literas, quas ad me quamprimum perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

Tullius S. D. Terentia suae. 20

In Tusculanum nos venturos putamus aut nonis, aut postridie. ibi fac ut sint omnia parata. plures enim fortasse nobiscum erunt.

EP I S T. L I B. X I I I.

Et, ut arbitror, diutius tibi cōmorabimur. labrum si in balneo non est, fac ut sit: item cetera, quæ sunt ad victum, & ad valetudinē necessaria. Vale. kal. Oct. de Venusino.

Tullius S. D. Terentia sue. 21

SI vales, bene est: ego valeo. Da operā ut conualescas: quod opus erit, ut res, tēpusq; postulat, provideas, atque administres, & ad me de omnibus rebus quamsepissime literas mittas. Vale.

Tullius S. D. Terentia sue. 22

SI vales, bene est: ego valeo. Nos quotidiē tabellarios vestros expectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciēdum sit, faciemusq; testatim certiozem. Valetudinem tuam cura diligēter. Vale. kal. Sept.

Tullius S. D. Terentia sue. 23

SI vales, bene est: ego valeo. Nos neque de Caesaris aduentu, neq; de literis, quas Philothimus habere dicitur, quidquam adhuc habemus, si quid erit certi, faciam te statim certiozem. Valetudinem tuam fac ut
cureti

cures. Vale. IIII. id. Sextil.

Tullius S. D. Terentia suæ. 24

SI vales, bene est, ego valeo. Reddita mihi iam tandem sunt à Cesare literæ, satis liberales: & ipse opinione celerius venturus esse dicitur. cui utrum obviam procedam, an hic eum expectem, cum constituero, faciam certiozem. Tabellarios mihi velim quâprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. pridie id Sext.

CICERONIS EPISTOLARUM AD SENATUM, ET ALIOS, LIBER XV.

M. Tullius M. F. Cicero pro cos. S. D. cos. præt. trib. pl. S. P. Q. R.

SI vos bene valetis, bene est: ego quidem valeo. Etsi non dubie mihi nuntiabatur Parthos trāsissse Euphratrem cum omnibus fere suis copiis: tamen, quòd arbitrabar à M. Bibulo pro cos. certiora de his rebus ad vos scribi posse, statuebam mihi non necesse esse

EPIST. LIB. XV.

esse publice scribere ea, quæ de alterius provincia nuntiarerentur. postea verò quæ certissimis auctoribus: legatis, nuntiis, literis sum certior factus: vel quòd tanta res erat, vel quòd nondum audieramus Bibulum in Syriam venisse, vel quia administratio huius belli mihi cum Bibulo pene est communis, quæ ad me delata essent, scribenda ad vos putavi. regis Antiochi Comageni legati primi mihi nuntiarunt, Parthorum magnas copias Euphratem transire cœpisse. quo nuntio allato, cum essent nonnulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, statui expectandum esse, si quid certius afferretur. Ad XIII. Kal. Oct. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycœoniae, et Cappadociae mihi literæ redditæ sunt à Tarcodimoto, qui fidelissimus socius trās Taurum, amicissimusque populi R. existimatur, Pacorum, Orodis regis Parthorum filium, cum permagno equitatu Parthico transisse Euphratem, & castra posuisse Tybbe, magnūq; tumultum esse in provincia Syria excitatum. eodem die ab Iamblico phylar-

larcho Arabū, quē homines opinantur bene
 sentire, amicūq; esse reip. nostrae, litera de
 iisdem rebus mihi reddita sunt. His rebus
 allatis, & si intelligebam socios infirme ani-
 matos esse, & nouarum rerum expectatione
 suspensos: sperabam tamen eos, ad quos iam
 accesseram, quiq; nostram consuetudinem,
 integritatemq; perspexerant, amiciores po-
 pulo R. esse factos, Ciliciam autem firmiore
 fore, si aequitatis nostrae particeps facta esset
 & ob eam causam, & ut opprimerentur, ij,
 qui ex Cilicū gente in armis essent, et ut ho-
 stis is, qui esset in Syria, sciret exercitū po-
 puli R. non modo non cedere his nuntijs alla-
 tis, sed etiam proprius accere, exercitum ad
 Taurum institui ducere. sed, si quid apud
 nos auctoritas mea ponderis habet, ijs pre-
 sertim rebus, quas vos audistis, ego pene cer-
 no, magnopere vos, & hortor, & moneo, ut
 his prouincijs, serius vos quidē quā decuit,
 sed aliquando tamen consulatis. nos quem-
 admodū instructos, et quibus praesidijs munē
 tos ad tanti belli opinionē miseritis, nō estis
 igna

EPIST. LIB. XIII.

ignari, quod ego negotiū, non stultitia obca-
 catus, sed verecundia deterritus, non recusa-
 ui, neq; enim unquā ullū periculum tantum
 putavi, quod subterfugere mallē, quā vestra
 auctoritati obtemperare. hoc autem tempore
 res sese sic habet, ut, nisi exercitum, quantiū
 ad maximū bellum mittere soletis, mature
 in has provincias miseritis, summum pericu-
 lum sit, ne amittenda sint omnes hac provin-
 cia, quibus vectigalia populi R. continentur
 quamobrē autem in hoc provinciali delectu
 spē habeatis aliquam causa nulla est. neque
 multi sunt: & diffugiunt, qui sunt, metu ob-
 blato: & quod genus hoc militum sit, iudica-
 vit, vir fortissimus, M. Bibulus in Asia:
 qui, cū ei permisissetis, delectum habere no-
 luerit. nā sociorum auxilia, propter acerbita-
 tē, atq; iniurias imperij nostri, aut ita imbe-
 cilla sunt, ut non multum nos inuare possint
 aut ita alienata à nobis, ut neq; expectan-
 dum ab ijs, neq; committēdam ijs quidquā
 esse videatur. regis Deiotari & voluntatē,
 & copias, quantacunque sunt, nostras esse
 duco.

EPIST. LIB. XV.

utq; irrumperere in meam provinciam con-
 ventur, iter eos per Cappadociam, quod est
 maxime pateret, esse facturos. itaq; cum ex-
 ercitu per Cappadocia partē eam, quae cum
 Cilicia continens est, iter feci: castraq; ad
 Cybistra, quod oppidum est ad montē Tan-
 tū, locavi: ut Artuafdes rex Armenius, quo
 ungue animo esset, sciret non procul à suis
 finibus exercitum populi R. esse: & Deiora-
 rum fidebissimum regē, atque amicissimum
 reip. nostrae, maxime coniunctum haberent,
 hominē cuius & consilio, & opibus adiuna-
 ri possit resp. quo cum in loco castra haberē,
 equitatumq; in Ciliciam misissem, ut &
 mens aduentus ijs civitatibus, quae in ea
 parte essent, nuntiatus, firmiores animos ho-
 minum faceret, & ego mature, quid agere
 tar in Syria, scire possem: semper eius iridm
 quod in ijs castris morabar, in magno officio,
 & necessario mihi ponendum putavi.
 eum enim vestra auctoritas intercessisset ut
 ego regē Ariobarzanem, Euseben, et Phis-
 doroniam, tuerer, eiusq; regis salutem, et in
 colu-

incolumitatem regni defēderem, regi, regnoq;
 praesidio essem, adiunxissisq; salutem eius
 regis populo, senatuique magna cura esse,
 quod nullo unquam de rege decretū esset à
 nostro ordine: existimari me iudicium ve-
 strum ad regem deferre debere, eiq;ne praesi-
 dium mentem, & fidem, & diligentiam polli-
 ceri. ut, quando salus ipsius, & incolumitas
 regni mihi commendata esset à vobis dice-
 ret, si quid veller. Qua cum essem in consi-
 lio meo cum rege locutus, initio ille orationis
 suae vobis maximas, ut debuit deinde etiā
 mihi gratias egit, quòd ei permagnum, &
 per honoris suum videbatur senatui, populoq;
 tanta cura esse salutem suam, meque tam
 diligentiam adhibere, ut & mea fi-
 des, & commendationis vestrae auctoritas
 perspicui posset. Atque illo primo, quod mi-
 hi maxima letitia fuit, ita mecum locutus
 est, ut nullas insidias neque vitae suae, neque
 regno diceret se aut intelligere fieri, aut etiā
 suspicari. Cum eiego gratulatus essem, idq;
 me gaudere dixissem, cohortatus ut recorda-

EPIST. LIB. XV.

retur casam illū interitus paterni, et vigilā
 ter se tueretur, atq; admonitu senatus con-
 suleret salutis suæ: tū à me discessit in oppidū
 Cybistra. postero autē die cū Ariarathe fra-
 tre suo, & cum paternis amicis, maioribus
 natu, ad me in castra venit, perturbatus
 & flens, cum idē & frater faceret, & amici
 meā fidem, vestram cōmendationem imple-
 rare cœpit. cū admirarer, quid accidisset, no-
 uī, dixit, ad se indicia manifestarū insidia-
 rum esse delata, quæ essent ante aduentum
 meū occultata, quòd ij, qui ea patefacere po-
 sent, propter meū reticuisissent: eo autē tem-
 pore, spe mei presidij, cōplures ea quæ seiret,
 audacter ad se detulisse: in his amantissimū
 sui, summa pietate præditum fratrem dice-
 re ea, quæ is me quoque audiente dicebat,
 se sollicitatum esse, ut regnare vellet: id vultū
 fratre suo, accidere nō potuisse: se tamen an-
 te illud tempus eam rem nunquam in me-
 dium propter periculi metum protulisse. quā-
 cum esset locutus, monui regem, ut non om-
 nem diligentiam ad se conseruandum adhi-
 beret:

beret: amicosq; in patris eius fide, atque iudicio probatos, hortatus sum, regis suis vitæ docti casu acerbissimo patris eius, omni cura custodiaq; defenderent. Cum rex à me equitatum, cohortesq; de exercitu meo postularet: etsi intelligebam vestro S. C. non modo posse me id facere, sed etiam debere, tamē cum resp. postularet, propter quotidianos ex Syria nuntios, ut quamprimum exercitum ad Ciliciæ fines adducerē cumque mihi rex patefactis iam insidijs, non egere exercitu populi R. sed posse se suis opibus defendere videretur, illum cohortatus sum, ut in sua vita conseruanda primum regnare disceret à quibus perspexisset sibi insidias paratas, in eos uteretur iure regio, pœna afficeret eos quos necesse esset, reliquos metu liberaret, præsidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa essent, timorē potius, quàm ad contentionem uteretur: fore autem, ut omnes, quando S. C. nossent, intelligerent me regi, si opus esset, ex auctoritate vestra præsidio futurū. Ita confirmato illo, ex eo loco castra moui,

EPIST. LIB. XV.

Et iter in Ciliciam facere institui, cum hac opinione è Cappadocia discederẽ, ut consilio vestro, casu incredibili, ac pene diuino regẽ, quẽ vos honorificentissime appellassetis nullo postulante, quemq; meæ fidei cõmendassetis, & cuius salutem magnæ vobis cura esse decreuissetis, meus aduentus presentibus insidijs liberasset. quod ad vos à me scribi, non alienum putavi, ut intelligeretis ex ijs, quæ pene acciderunt, vos multo ante, ne ea accideret, prouidisse. Eoq; vos studiosius feci certiores, quòd in rege Ariobarzane ea mihi signa videor virtutis, ingenij, fidei, beneuolentiæq; erga vos perspexisse, ut non sine causa tantã curã, diligentiamq; in eius vos salutem videamini contulisse. Valete.

M. Cicero imp. S. D. M. Catoni. 3

Cum ad me legati, missi ab Antiocho Commageno, venissent in castra ad Iconium ante diem III. non. Sept. ijque mihi nuntiassent, regis Parthorum filium, quocum esset nupta regis Armeniorum soror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copijs,

militariūq; præterea gentiū magna manu
 misse, Euphratēq; iā transire cœpisse, diciq;
 Armeniū regē in Cappadociā impetum esse
 facturū: putavi pro nostra necessitudine me
 hoc ad te scribere oportere. publice propter
 duas causas nihil scripsi: quòd & ipsū Cōm
 genū legati dicebant ad senatū statim nun
 tios, literasq; misisse, & existimabam M.
 Bibulū pro cos. qui circiter id. Sex. ab epho
 so in Syriā navibus profectus erat, quòd se
 cūdos vètos habuisset, iā in provinciā suam
 pervenisse: cuius literis ònia certiora perla
 tū iri ad senatū putabā. mihi ut in eiusmodi
 re, tātog; bello, maxime curæ est, ut, quæ co
 pijs, & opibus tenere vix possumus, ea man
 suetudine, & cōtinentia nostra, sociorū fide
 litate teneamus. Tu velim, ut consuesti, nos
 absentes diligas, & defendas. Vale.

M. Cicero imp. S. D. M. Catoni. 4

Summa tua auctoritas fecit, meumque
 perpetuum de tua singulari virtute iudi
 cium, ut magis mea interesse putarem, &
 res eas, quas gessissem, tibi notas esse, & non

EPIST. LIB. XV.

ignorari à te, qua aequitate, & continentia
 tuerer socios, provinciãq; administrare. his
 enim à te cognitis arbitrabar facilius me
 tibi, quae velle probaturum. Cum in provin-
 ciã prædix kal. Sext. venissem, et propter an-
 nitempus ad exercitiũ mihi confectum esse
 eundẽ viderẽ biduum Laodicea fui, deinde
 Apamea quatrimum, Synnadis, totidem
 dies Philomeli. quibus in oppidis cum mag-
 ni conuentus fuissent, multas ciuitates acer-
 bissimis tributis, & grauissimis usuris, &
 falso ere alieno liberari. cumq; ante aduen-
 tum meum seditione quadã exercitu: esset
 dissipatus, quinque cohortes sine legato, sine
 tribuno mil. deniq; etiã sine centurione. vllò
 apud Philomelum consedisent, reliquus ex-
 ercitus esset in Lycaonia: M. Annio lega-
 to ipeari, ut eas quinq; cohortes ad reliquũ
 exercitum duceret, coactõq; in vnum locum
 exercitu. castra in Lycaonia apud Iconium
 faceret. quod cum ab illo diligenter esset a-
 ctum. ego in castra ad VII. kal. Sept. veni:
 cum interea superioribus diebus ex S. C. &

euocatorum firmam manū, & equitatu fa-
 tis idoneū, & populorum liberorum, regūq;
 sociorum auxilia voluntaria cōparauissem.
 Interim cum, exercitu lustrato, iter in Cili-
 ciam facere cepissem, k. l. Sept. legati à rege
 Cōmageno ad me misit, per inmultuose neq;
 tamen non vere, Parthos in Syriam transis-
 sū, nuntiauerunt. quo audito, uehementer sū
 cōmotus cum de Syria, tum de mea provin-
 cia de re, qua deniq; Asia, itaq; exercitum
 mihi duc. nū per Cappadocia regionē eam
 que Ciliciā attingeret, putauit. nam si me in
 Ciliciam demissem, Ciliciā quidē ipsam
 propter montis Amanī naturam facile re-
 nuissem, (duo sunt enim aditus in ciliciā
 ex Syria, quorum uterque paruis praesidijs
 propter angustias intercludi potest: nec est
 quidquam Cilicia contra Syriā munitius)
 sed me Cappadocia mouebat, quæ patet à
 Syria, regesq; habet finitimos, qui etiam si
 sunt amici nobis, tamē aperte Parthis in-
 mici esse non audent. itaque in Cappadocia
 extrema non longe à Tauro apud oppidum
 Cybi-

EPIST. LIB. XV.

Cybistra castra feci, ut & Ciliciam tuerer, et
 Cappadociam tenens, noua finitimorum consi-
 lia impedire. Inter ea in hoc tanto motu, tam-
 enque expectatione maximi belli, rex Dio-
 tarus, cui non sine causa plurimum semper
 & meo: & tuo, & senatus indicio tributum
 est, vir cum beneuolentia, & fide erga popu-
 lum R. singulari, tum praesentia, magnitudine
 & animi, & consilij, legatos ad me misit. se-
 cum omnibus suis copijs in mea castra esse
 venturum. Cuius ego studio, officioq; com-
 motus, egi ei per literas gratias: idque ut ma-
 turaret, hortatus sum, Cum autem ad Cy-
 bistra propter rationem belli quinque dies
 essem commoratus, regem Ariobarzanem, cui
 ins salatae senatus te auctore comodatum ha-
 bebam praesentibus insidijs nec opinantem
 liberaui: neque solum ei saluti, sed etiam cu-
 rari, ut cum auctoritate regnaret. Metram,
 & eum, quem tu diligenter mihi commenda-
 ras, Athenaeum, importunitate Athenai-
 dis exilio multatos, maxima apud regem au-
 thoritate, gratiaq; constitui. Cumq; magni
 bellum

bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defenderet, adolescens & equitatu, et peditatu, et pecunia paratus, & toto, ijs, qui nouari aliquid volebant: perfici, ut è regno ille discederet, rexq; sine tumultu, ac sine armis, omni auctoritate aula communita, regnum cum dignitate obtineret. Interea cognoui multorum literis, atque nuntijs, magnas Parthorum copias, & Arabum ad oppidum Antiochiam accessisse, magnamque eorum equitatum, qui in Ciliciam trāsisset, ab equitum meorum turmis, & à cohorte pratoria, quæ erat Epiphaneæ presidij causa, occisione occisum. Quare cum viderem, à Cappadocia Parthorum copias auersas, non longe à sinibus esse Cilicie, quam potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi, quò ut veni, hostem ab Antiochia recessisse Bibulum Antiochie esse cognoui, Deiotarumque confestim, iam ad me venientem cum magno, & firmo equitatu, & peditatu, et cum omnibus suis copijs, certiorè feci, non videri esse

EPIST. LIB. XV.

esse causam, cur abisset à regno, meq; ad eñ, si quid forte noui accidisset, statim literas, nuntiosq; missurum esse. cumq; eo animo uenisset, ut utriq; prouincia, si ita tēpus ferret, subuenirē: tamē id, quod iā ante statueram uehementer interesse utriusq; prouinciæ, pacare Amanum, & perpetuū hostē ex eo monte tollere, agere perrexi. cumq; me discedere ab eo monte simulassem, & alias partes Ciliciæ petere, abissetq; ab Amano iter unius diei, & castra apud Ephiphāneam fecissem: ad III id. Oct. cum ad uesperas cerneret, expedito exercitu ita noctū iter feci, ut ad III id. Oct. cum luce sceret, in Amanū ascenderem: distributisq; cohortibus, & auxilijs cum alijs Qu. frater legatus mecum simul, alijs C. Pontinus legatus, reliquis M. Anneius, & L. Tullus legati præessent, plerosq; nec opinantes oppressimus, qui occisi, captiq; sunt, interclusi fuga. Erant autē, quod fuit non uici instar, sed urbis, quod erat Amanī caput, itemq; Sepyram, & Commorū, acriter, & diu repugnantibus, Pontin-

nio illā partem Amani tenente ex antelucano tempore vsq; ad horam diei decimā, magna multitudine hostium occisa, cepimus: castellāq; sex capta: cōplura incendimus. his rebus ita gestis: castra in radicibus Amani habuimus apud aras Alexandri quadriduum: & in reliquis Amani delendis agrisq; vastandis, quæ pars eius motis meæ prouinciæ est, id tēpus omne cōsumpsimus: confectis his rebus, ad oppidum Eleutherolicum Pindenissum exercitū adduxi. quod cum esset altissimo, & munitissimo loco, ab ijsq; incoletur, qui ne regibus quidem unquam paruissent, cū & fugitinos reciperent, et Parthorū aduentum accerrime expectarēt: ad existimationē imperij pertinere arbitratus sum, cōprimere eorum audaciā, quo facilius etiā ceterorū animi, qui alieni essent ab imperio nostra, frangerentur, vallo, & fossa circumdedi: sex castellis, castrisq; maximis septi: aggeribus, vineis, turribus oppugnaui: vsusq; tormētis multis, multis sagittarijs, magno labore meo, sine ulla molestia, sūptu

EPIST. LIB. XV.

de sociorū, septimo quinquagesimo die rem
 confeci, ut ōnibus partibus urbis disturba-
 tis, aut incensis, cōpulsī in potestatem meam
 peruenirent. His erant finitimi, pari scelero
 & audacia, Tibarani. ab his, Pindenisso
 capto, obsides accepi: exercitū in hiberna di-
 misi: Quintum fratrem negotio præposui, ut
 in vicis aut captis, aut male paccatis exer-
 citus collocaretur. Nūc velim tibi sic per-
 suadeas, si de his rebus ad senatū relatū sit,
 me existimaturū summā mihi laudē tribu-
 tā, si tu honorē meū sententia tua cōprobaveris
 idq; & si talibus de rebus grauißimos homi-
 nes & rogare solere, & rogari scio, tamen
 admonendum potius te à me, quàm rogandū
 puto. Tu es enim is, qui me tuis senten-
 tijs sæpißimè ornasti, qui oratione, qui præ-
 dicatione, qui summis laudibus in senatibus
 in concionibus ad calum extulisti, cuius e-
 go semper tanta esse verborum pondera pu-
 tavi, ut, uno verbo tuo cum mea laude con-
 iuncto, omnia consequi me arbitrarer. Te
 denique memini, cum quidam clarissimos
 atque

atq; optimo viro supplicationē non decerne-
 res, dicere te decreturū, si referretur ob eas
 res, quas is consul in vrbe gessisset. Tu idem
 mihi supplicationem decreuisti rogato, non
 ut multis, rep. bene gesta, sed, ut nemini, re-
 pu. conseruata. Mitto, quòd inuidiam, quòd
 pericula, quòd omnes meas tempestates
 subieris, & multo etiā magis, si per me licu-
 isset, subire paratissimus fueris, quòd deniq;
 inimicū meū, tuū inimicū putaris: cuius e-
 tiā interitū, ut facile intelligerē, mihi quan-
 tū tribueres. Milonis causa in senatu defē-
 denda approbaris. A me autem hac sūi pro-
 fecta, qua ego in beneficij loco non pono, sed
 in veri testimonij, atque iudicij, non ut prae-
 stantissimas tuas virtutes tacitus admi-
 rer, (quis enim id non facit?) sed in omni-
 bus orationibus, sententijs dicendis, causis
 agendis, omnibus scriptis, gravis, latinis, om-
 ni denique varietate literarum mearum te
 non modo ijs, quos vidissemus, sed ijs, de
 quibus audissemus, omnibus anteferrem.
 Quares fortasse, quid sit, quòd ego hoc nescio
 quid

EPIST. LIB. XV.

quid gratulationis, & honoris à senatu tãti
 estimẽ. agã iam tecum familiariter, ut est
 & studijs, & officijs nostris mutuis. & sum-
 ma amicitia dignum, & necessitudine etiã
 paterna. Si quisquã fuit unquam remotus
 & natura, & magis etiam, ut mihi quidem
 sentire videor, ratione atq; doctrina ab ina-
 ni laude, & sermonibus vulgi. ego profecto
 is sum. testis est consulatus meus: in quo, si-
 cut in reliqua vita, fateor ea me studiose se-
 cutum, ex quibus vera gloria, nasci posset:
 ipsam quidem gloriam per se nunquam pu-
 tavi expetendam. itaque & provinciam or-
 natam, & spem non dubiam triumphi negle-
 xi. sacerdotium deniq; cum, quemadmodũ
 te existimare arbitror, non difficillime con-
 sequi possem, non appetivi. idem post iniuriã
 acceptam, quam tu reip. calamitatem semper
 appellas, meam non modo non calamita-
 tem sed etiam gloriam, studui quam orna-
 tissima senatus populiq; R. de me iudicia in-
 tercedere. itaque & augur postea fieri volui
 quod antea neglexeram: & eam honorem,

qui

qui à senatu tribui rebus bellicis solet, negle-
 ctum à me olim, nunc mihi expetendum pu-
 to. Huic meæ voluntati, in qua inest aliqua
 vis desiderij ad sanandum vulnus iniuriæ,
 ut saneas, adiutorq; sis, quod paulo ante me
 negaram rogaturum, vehementer te rogo. sed
 ita, si non reiunium hoc nescio quid, quod e-
 go gessi, & contēnendum viabitur, sed tale
 atq; tantum, ut multi, nequaquā peribus re-
 bus, honores summos à senatu consecuti sint.
 Equidē etiā mihi illud animadvertisse vi-
 deor, (scis enim, quā attente te audire so-
 leam) te non tã res gestas, quã mores, insti-
 tuta, atq; vitã imperatorum spectare solere
 in habēdis, aut nō habendis honoribus quod
 si in mea causa considerabis, reperies me ex
 exercitu imbecillo contra me: um maximi bel-
 li firmissimum prasidium habuisse aequita-
 tem, & continentiam. his ego subsidijs ea-
 sum consecutus, quæ nullis legionibus conse-
 qui potuissem, ut ex alienissimis socijs ami-
 cissimos, ex infidelissimis firmissimos redde-
 rem, animosq; novarum rerum expectatio-

EPIST. LIB. XV.

ne suspensos, ad veteris imperij benevolentiam traducerem. Sed nimis haec multa de me, praesertim ad te, à quo uno omnium superiorum quarela adiuntur. cognosces ex iis, qui meis institutis se recreatos putavi. cūq; omnes uno prope consensu de me apud te ea quae mihi optatissima sunt, praedicabunt: tūc tua maxima clientela tua, Cyprus insula, & Cappadocia regnum, tecum de me loquentur: puto etiam regem Deiotarum, qui vni tibi est maxime necessarius. Quae si etiam maiora sunt, & in omnibus seculis pauciores viri reperti sunt, qui suas cupiditates, quam qui hostium copias, vincerent: est profecto tuum, cum ad res bellicas haec, quae rariora, & difficiliora sunt, genera virtutis adiunxeris, ipsas etiam illas res gestas iustiores esse, & maiores, putare. Extremum illud est, ut, quasi diffidens rogationi meae, philosophiam ad te allegem: qua nec mihi carior vlla unquam res in vita fuit, nec hominum generi maius à deis munus ullū est datum, haec igitur, quae mihi tecū communis est,

est societas studiorum, atque artium nostrarum, quibus à pueritia dediti, ac deinceps soli propemodum nos philosophiam illam veram & antiquam, quae quibusdam otij esse, ac desidiosa videtur, in forum, atque in rempublicam, atque in ipsam aciem pene deduximus, tecum agit de mea laude: cui negari à Catone fas esse non puto, quamobrem sic tibi persuadeas velim: si mihi tua sententia tributus honos ex meis literis fuerit, me existimaturum, cum auctoritate tua, tum benevolentia erga me mihi, quod maxime cuperem contigisse. Vale.

M. Cato S. D. M. Ciceroni imp. s

Quod & resp. me, & nostra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam virtutem, innocentiam, diligentiam, cogitans in maximis rebus rogati, armati foris patri industria administrare gaudeam. itaque, quod pro meo iudicio facere potui, ut innocentia, consilioque tuo d. fensam provinciam, s. ruatum Ariobazanis cum ipso rege regnum, sociorum reuocatum ad studium impe

EP I S T. L I B. X V.

ri nostri voluntatem, sententia mea, & decreto laudatum socii supplicatione decretam si tu, qua in re nihil fortuito, sed summa tua ratione, & continentia reip. provisum est. diis immortalibus gratulari nos, quam tibi referre acceptum maioris, gaudeo. quod si triumphi prerogativam putas supplicationem, et te circumcasum potius, quam te laudari vis: neque supplicationem sequitur semper triumphus & triumpho multo clarior est senatum iudicare; potius mansuetudine, et innocentia imperatoris provinciam, quam vim militum, aut benignitate deorum, retentam, atque conservatam esse: quod ego mea sententia censebam. Atque hac ego iccirco ad te contra consuetudinem meam pluribus scripsi, ut, quod maxime volo, existimes me laborare, ut tibi persuadeam, me & voluisse de tua maiestate, quod amplissimum sum arbitratus, et quod in maluisti, factum esse gaudere. Valere, & nos dilige, & instituto tuo vivere severitate diligenteramque sociis, & reip. presta.

M. Cicero S. D. M. Catoni.

Læius sum laudari me, inquit Hector,
 opinor apud Nævium, abs te pater lauda-
 to viro. ea est enim profecto iucunda laus,
 quæ ab ijs proficiscitur, qui ipsi in laude vi-
 xerunt. ego, vero vel gratulatione literarum
 tuarum, vel testimonij sententia dictæ, nihil
 est, quod me non affectum putem, idq; mihi
 tum amplissimum, tum gratissimum est, te liben-
 ter amicitia dedisse, quod liquido veritatim
 dares. & si non modo unus, verum etiã mul-
 ti Carones essent in civitate nostra, in qua
 unum extitisse mirabile est. quæ ego currum
 aut quam lauream cum tua laudatione con-
 ferrem? nã ad meum sensum, & ad illud synce-
 rum, ac subtile iudicium nihil potest esse lau-
 dabilius, quã ea tua oratio, quæ est ad me
 præscripta à meis necessarijs. sed causã meã
 voluntatis (non enim dicã cupiditatis) ex-
 posui tibi superioribus literis. quæ etiã si pa-
 rum iusta tibi visa est, hanc tamen habet
 rationem, ut non nimis concupiscendus ho-
 nos, sed tamen, si deferatur à senatu, mini-
 me aspernandus esse videatur. spero autem

EPIST. LIB. XV.

illū ordinē, pro meis ob rēp. susceptis laboribus, me non indignū honore, ut, usitato praesertim, existimaturū. quod si ita erit: tantū ex te peto, quod amicissime scribis, ut cū tuo iudicio, quod amplissimū esse arbitraris, mihi tribueris, si id quod maluero, acciderit, gaudeas. sic enim fecisse te, & sensisse, et scripsisse video: resq; ipsa declarat, tibi illū honore nostrū supplicationis fuisse incundū, quod scribendo affuisti. hac enim S. C. nō ignoro ab amicissimis tuis, cuius de honore agitur scribi solere. Ego, ut spero, te propediē videbo, atq; utinā rēp. meliore, quā timeo, vale.

M. Cio. pro cos. S. D. M. Marcello cos. 7

TE & pietatis in tuos, & animi in rēp. & clarissimi atq; optimi consulatus C. Marcello consule factō, fructum cepisse, vehementer gaudeo. non dubito, quid praesentes sentiant. nos quidem longinqui, & à te ipso nisi in ultimas gentes, ad calū mehercule te tollimus verissimis, ac iustissimis laudibus, nā cū te à pueritia tua unice dilexerim, cuiq; me in ōni genere sēper amplissimū esse

& volueris, & iudicaris: tamē, hoc vel tu
 facto, vel populi R. de te iudicio, multo ac-
 crius, vehementiusq; diligo, maximāque læ-
 titia afficior, cū ab hominibus prudentissi-
 mis, virisq; optimis, ōnibus dictis factis, stis-
 dys, institutis vel me tui similit̄ esse audio,
 vel te mei. unū verò si addis ad præclarissi-
 mas res cōsulatus tui, ut aut mihi succedas
 quāprimū aliquis, aut ne quid accedat tēpo-
 ris ad id, qd tu mihi & S. C. & lege finisti:
 ōnia me per te consecutū putabo. Cura ut vs-
 leas, & me absentem diligas, atq; defendas.
 Quæ mihi de Parthis nuntiata sunt, quia
 nō putabā à me etiā nunc scribenda esse pu-
 blice, propterea ne pro familiaritate quidem
 nostra volui ad te scribere, ne, cū ad cōsulē
 scripsissem, publice viderer scripsisse. Vale.

M. Cicero C. M.

Maxima sum lætitia affectus, cū au-
 diui te cōsulem factum esse: cumq;
 honorem tibi deos fortunare volo, atque à
 te pro tua, parentisq; tui dignitate admini-
 strari. nā eū te semper dilexi, amaviq; quòd

EPIST. LIB. XV.

mei amantissimum cognoui in omni varietate rerū mearum: tum patris tui pluribus beneficijs, vel defensus tristibus temporibus vel ornatus secundis, necesse est ut et sim tuus vester, & esse debeam, cum praesertim matris tuæ grauissima, atq; optima femina maiora erga salutē, dignitatēq; meā studia quā erant à muliere postulanda, perspexerim. quapropter à te peto maiorē in modum ut me absentē diligas, atq; defendas. Vale.

M. C. pro cos. S. D. C. Marc. colleg. 9

M Arcellum tuū consulē factum, teq; caletitia affectum esse, quā maxime optasti, mirum in modum gaudeo, idq; cum ipsius causa, tum quod te omnibus secundissimis rebus dignissimū iudico: cuius erga me singularem beneuolentiā vel in labore meo, vel in honore perspexi: totā deniq; domum vestram vel salutis, vel dignitatis meae studiosissimam, cupidissimamq; cognoui. Quare gratum mihi fueris, si uxori tuae Iuniae, grauissima, atq; optima femina, meis verbis eris gratulatus. At te id, quod consuesti, pte

to, me absentē diligas, atq; defendas. Vale.

M. Cic. imp. S. D. C. Mar. (F. cos. 10

Quādo id accidit, quōd mihi maxime
fuit optatum, ut omnium Marcellorū
Marcellinorū etiā, (mirificus enim generis
ac nominis vestri fuit erga me semper ani-
mus) quando ergo ita accidit, ut omnium ve-
strum studio tuus consulatus satisfacere pos-
set, in quē meæ res gestæ, lausq; & honor ea-
rum potissimum incideret: peto à te id, quod
facillimū factū sit, non asperrante, ut confi-
do, senatu: ut quā honorificentissimum S. C.
litteris meis recitatis, faciendum cures. Si
mihi tecum minus esset, quā est cum tuis om-
nibus, allegarē ad te illos, à quibus intelli-
gis me precipue diligi. Patris tui beneficia
in me sunt amplissima. neq; enim saluti meæ
n. q; honori amicior quisquā dici potest. fra-
ter tuus quanti me faciat, semperq; fecerit,
esse hominem, qui ignoret, arbitror neminē.
domus tua deniq; tota me semper omnibus
summis officijs profecuta est. neque vero tu
in me diligendo cuiquam concessisti tuorū.

Quare

EPIST. LIB. XV.

Quare à te peto maiorem in modū, ut me per te quam ornatissimum velis esse, meam que & in supplicatione decernenda, & in cæteris rebus existimationem satis tibi esse commendatam putes. Vale.

M. Cicero imp. S. D. C. Marc. cos. 11

QVanta tibi cura meus honos fuerit, & quam idem extiteris consul in me ornando, & amplificando, qui fu eras semper cum parentibus tuis, & cum tota domo, & si res ipsa loquebatur, cognoui tamē ex meorum literis. itaque nihil est tantum, quod ego non tua causa debeam, facturumq; sine sum studiose, tum libenter. nam magni interest, cui debeas: debere autem nemini malui, quam tibi, cui me cum studia communia beneficia paterna, tuaque iam ante conuixerant, tum accedit, mea quidem sententia maximum vinculum, quod ita remp. geris, atque gessisti, qua mihi carius nihil est, ut, quantum tibi omnes boni debeant, quo minus ita videm ego vnus debeam, non recusem. quamobrem tibi velim in sine exitus, quos

quos mereris, et quos fore confido. Ego, si manigatio non morabitur, quæ incurrebas in ipsa Etesias, propediem te, ut spero, videbo. Vale.

M. Cicero imp. S. D. L. Paulo cos. des. 12

ET si mihi nunquam fuit dubium, quin te populus R. pro tuis summis in reip. meritis, & pro amplissima familiae dignitate summo studio, cunctis suffragijs consulens facturus esset, tamen incredibili letitia sibi affectus, cum id mihi nuntiatum est: eumq; honorẽ tibi deos fortunare volo, à teque ex tua, maiorũq; tuorũ dignitate administra-
ri. atq; utinã presens illum diem, mihi optatissimum, videre potuissem, proque tuis amplissimis ergo me studijs, atque beneficijs tibi operam meam, studiũq; panare. quanto mihi facultatem quando hic nec opinatus, & improvisus provinciae casus eripuit: tamen, ut te consulem reipublicam pro tua dignitate gerentẽ videri possim, magnopere à te peto ut operam des, efficias, ne quid mihi fiat iniurie, necne quid tẽporis ad meũ annũ

EPIST. LIB. XV.

munus accedat. quod si feceris, magnus ad tua praeiuncta erga me studia cumulus accedet. Vale.

M. Cicero imp. S. D. L. Paulo. 13

MAxime mihi fuit optatum, Romae esse tecum, multas ob causas, sed praecipue ut & in petendo, & in gerendo consulatu meum tibi debitum studium perspicere posses. ac petitionis quidem tuae ratio mihi semper fuit explorata: sed tamen nauare operam volebam. in consulatu vero cupio equidem te minus habere negotij: sed moleste fero, me consulem tuum studium adolescentis perspexisse, te meum, cum id aetatis sim, perspicere non posse, sed ita fato nescio quo contigisse arbitror, ut tibi ad me ornandum semper detur facultas, mihi ad remunerandum nihil suppetat praeter voluntatem. ornasti consulatum, ornasti reditum meum. incidit meum tempus rerum gerendarum in ipsum consulatum tuum itaque cum & tua summa amplitudo, et dignitas, & meus magnus honos, magnaque existimatio postulare videatur, ut a te pluribus

bus verbis contendā, ac petā, ut quam hono-
 rificentissimum S. C. de meis rebus gestis fa-
 ciendum cures, non audeo vehementer à te
 contendere ne aut ipsi tua perpetua consue-
 tudinis erga me oblitus esse videar, aut te
 oblitum putem, quare, ut te velle arbitror,
 ita faciam, atq; ab eo, quem omnes gentes
 sciunt de me optime meritum, breuiter pe-
 tam. Si alij consules essent, ad te potissimum
 P. aulle mitterē, ut eos mihi quam amicissi-
 mos redderes. nunc, cū tua summa potestas
 suumq; auctoritas, notaq; omnibus nostra
 necessundo sit, vehemēter te rogo, ut et quā
 honorificentissime cures decernendum de
 meis rebus gestis, & quam celerrime dignas
 res esse & honore, et gratulatione, cognosces
 ex ijs literis, quas ad te, & ad collegam, &
 senatum publice misi: omniumq; mearū re-
 liquarum rerum, maximeq; existimatio-
 nis mee procuratiōē, susceptam, ut lim ha-
 beas, imprimisq; tibi curae sit, quod a s te
 superioribus quoq; literis petiui, ne mihi tē-
 pus proogeretur. Cupio te consulē videre, om-
 nia

EPIST. LIB. XV.

uiâque, qua spero, cum absens, tum etiam
presens te consule assequi. Vale.

M. Cicero S. D. C. Cassio pro quas. 14

M. Fabiû quòd mihi amicû tua cõmen-
datione das, nullum in eo facio qua-
stum. multi enim anni sunt, cum ille in ere
meo est, & à me diligitur propter summam
suam humanitatem, & obseruantia. sed ra-
men, quòd te ab eo egregie diligi sensi, mul-
to amicior ei sum factus. itaq; quanquã pro-
fecerunt litera tuae, tamen aliquanto plus
cõmendationis apud me habuit animus ip-
sius erga te mihi perspectas, & cognitus. sed
de Fabio faciemus studiose, qua rogas. Tu
multis de causis vellem, me conuenire po-
tuisses: primum ut te quem iam diu plurimum
facio, tanto intervallo viderem, deinde, ut
tibi, quod feci per literas, possem presens gra-
tulari: tum, ut, quibus de rebus vellemus,
eu tuis, ego meis, inter nos cõmunicaremus:
postremo, ut amicitia nostra, qua sumus of-
ficijs ab viroque culta est, sed longis inter-
uallis temporum interruptam consuetudi-
nem

em habuit, confirmaretur vehementius. id
 uando non accidit, utemur bono literarum
 eadē fere absentes, quae si corā essemus, cō
 quemur. vnus scilicet ille fructus, qui in
 uidendo est, percipi literis nō potest, alter
 ratulationis est, is quidem exilior, quā si tū
 i, te ipsum intuens, gratuler: sed tamen &
 eci ante, & facio nunc, tibi; cum pro rerū
 magnitudine, quas gessisti. tū oportunitate
 tēporis gratulor, quod te de provincia dece-
 lentē summa laus, & summa gratia provin-
 ie profecuta est. Tertiū est, ut id, quod de
 nostris rebus corā cōmunicassemus internis
 onficiamus idē literis. ego ceterarū rerum
 causa tibi Romam properandum inognope-
 e censeo. nam et ea, quae reliqui, tranquilla
 de te erant: & hac tua recenti victoria tan-
 a clarum aduentum tuum fore intelligo.
 ed, si quae sunt onera tuorum, si tanta sunt
 ea sustinere possis, nihil tibi erit lauius,
 nihil gloriosius: sin maiora, considera, ne in
 alienissimum tempus cadat aduentus tuus.
 cuius rei totum consilium tuū est. tu erim
 scis,

EPIST. LIB. XV.

scis, qd sustinere possis. si potes, laudabile, al
 que popolare est, sin plane non potes, absens
 hominum sermones facilius sustinebis. De
 me autem idem tecum his ago literis, quod
 superioribus egi, ut omnes tuos nervos in eo
 contendas, ne quid mihi ad hanc provinciam
 quam & senatus, et populus annuam esse con-
 luit, temporis prorogetur. hoc à te ita contem-
 do, ut in eo fortunas meas positas putem. ha-
 bes Paullum nostrum nostri cupidissimum
 est Curio: est Furnius. sic velim enitare qua-
 si in eo sint mihi omnia. Extremū illud est
 de ijs, quæ proposueram, confirmatio nostræ
 amicitie, de qua pluribus verbis nihil opus
 est. tu puer me appetisti: ego autem semper
 ornamento te mihi fore duxi. fuisti etiam
 presidio tristissimis meis temporibus. acces-
 sit post tuū discessum familiaritatis mihi cum
 Bruto tua maxima, itaque in vestro ingre-
 nio, & industria mihi plurimum & suavi-
 tatis, & dignitatis constitutum puto. id tu
 ut tuo studio confirmes, te v. hementer rogo
 literasque ad me & continuo mittas, et, cum

Romā

Romam venires, quam sapissime. Vale.

M. Cicero S. D. C. Cassio. 25

ET si uterq; nostrum, spe pacis, & odio ci-
 vilis sanguinis, abesse à belli pertinacia
 voluit: tamen, quando eius consilij princeps
 ego fuisse videor, plus fortasse tibi præstare
 ipse debeo, quàm à te expectare. etsi, ut saepe so-
 leo mecum recordari, sermo familiaris meus
 tecum, & itē tecum tuus adduxit utrunq;
 nostrum ad id cōsiliū, ut uno prælio puta-
 remus si non totā causam, at certe nostrum
 iudiciū definiri convenire. neq; quisquam
 hanc nostrā sententiā vere unquā reprehen-
 dit præter eos, qui arbitrantur melius esse
 deleri omnino rēp. quàm imminutam & debili-
 atam manere. ego autē ex interitu eius nul-
 lā spē scilicet mihi proponebam, ex reliquijs
 magnam. sed ea sunt consecuta, ut magis mi-
 rum sic accidere illa potuisse, quàm nos non
 vidisse ea futura, nec, cum homines essemus
 iuvare potuisse. equidem fateor meam cō-
 siliaturam hanc fuisse, ut illo quasi quodam
 tali prælio facto, & viatores communi sa-

EPIST. LIB. XV.

luti consulere vellent, & victi suæ. utrunque
autem positum esse arbitrabar in celeritate
victoris, quæ si fuisset, eandem clementiâ
experta esset Africa, quàm cognovit Asia
quam etiam Achaia, & ut opinor, ipso lega-
to, ac deprecatore. mansissis autem temporibus
quæ plurimû valent, præsertim in bellis civi-
libus, interpositus annus alios induxit, ut
victoriam sperarent, alios, ut ipsum vinci
contemnerent. atq; horum malorum omnium
culpa fortuna sustinet: quis enim aut Alex-
andrini belli tantâ moram huic bello ad-
iunctum iri, aut nescio quem istum Pharnac-
e Asiæ terrorem illaturû putaret? nos ta-
men, in consilio pari, casu dissimili usi sumus
tu enim eam partem petisti, ut & consilii
interesses, & quod maxime curâ leuati, iuncti-
va animo prospicere posses, ego, qui festinaui
ut Casarem in Italia viderê, (sic enim ar-
bitrabamur) Ieumq; multis honestissimis vi-
vis conservantis, redeuntem, ad pacem cur-
rentem, ut aiunt, incitarem, ab illo longissi-
me & absum, & absur: versor autem in Ge-
mili

mitu Italia, & in urbis miserimis querelis
 quibus aliquid opis fortasse, ego pro mea, tu
 pro tua, pro sua quisque parte ferre potuisset
 si auctor affuisset. Quare velim pro tua er-
 ga me perpetua benevolentia scribas ad me
 quid videas, quid sentias, quid expectandū
 quid agendū nobis existimes. magni erunt
 mihi tuae literae, atque utinam primis illis,
 quas Luceria miseris, paruissem. sine ulla
 enim molestia dignitatem meam retinuisse.
 Vale.

M. Cicero pro cos. S. D. C. Cassio. 16

Pro te iam suppudere, cum hac te ter-
 tia iam epistola ante oppressit, quam tu
 schedulam, aut literam, sed non urgeo: lon-
 giores enim expectabo, vel potius exigam.
 Ego si semper haberem, cui darem, vel ter-
 tias in hora darem. sit enim nescio quid, ut
 quasi coram adeste videre, cum scribo ali-
 quid ad te: neque κατ' εἰς ὄλον φαν-
 εσίου, ut dicunt tui amici novi, qui
 mutant etiam δ' ἰανοκτιμὰς φανεσίου spe-
 ritis Catianis excitari. nam, ne te fugiat,

EPIST. LIB. XV.

Catius Insuber Epicureus, qui nuper est mortuus, *QVÆILLEGARGÆ* zius etiam ante Democritus, *ἑιδωλο*, hic spectra nominat. his autem spectris etiam si oculi possent feriri, quòd velis ipsa currunt, animus qui possit, ego non video. doceas tu me oportebit, cum saluus veneris, in mea ne potestate sit spectrum tuum, ut, simul ac mihi collibitum sit de te cogitare, illud occurrat, neque solum de te, qui mihi hæres in medullis: sed, si insulam Britanniam cœpero cogitare, eius *ἑιδωλο* mihi aduolabit ad pedes? Sed hæc posterius, tento enim te, quo animo accipias. si enim stomacho habere, & moleste feres, plura dicemus, postulabimus quæ, ex qua hæresi vi hominibus armatis dissectus sis, in eam restituare. in hoc interdico non solet addi, In hoc anno. quare, si iam bienniū, aut triennium est, cum virtuti nuntium remisisti, delentus illecebris voluptatis, in integro res nobis erit. quanquã quicquid loquor? cum uno fortissimo viro: qui, postea quàm forum attigisti, nihil fecisti, nisi ple-

nissi-

nissimū aplissimæ dignitatis, in ista cōsuetudine
 metuo ne plus neruorum sit, quàm ego puta-
 rim, si modo eam tu probas. Quid tibi in-
 mentem venit, inquires? Quia nihil habeant
 aliud, quod scriberē, de rep. enim nihil scri-
 bere possum. neque enim, quod sentio, libet
 scribere. Vale.

M. Cicero S. D. C. Cassio. 17

PRæposteros habes tabellarios: & si me
 quidem non offendunt: sed tamen, cum
 à me discedunt, flagitant literas: cum ad me
 veniunt, nullas afferunt, atque id ipsum fa-
 cerent commodius, si mihi aliquid spatij ad-
 scribendum darent: sed petasati veniunt, eo-
 mites ad portam expectare dicunt. ergo ig-
 nosces. alteras habebis, has breues: sed expe-
 ctā τὸν ἄνθρωπον. & πῶς πάλιν. Et si quid ego me
 tibi purgo, cum tui ad me inanes veniant,
 ad te cum epistolis reuertātur? Nos hic (ta-
 men ad te scribā aliquid) P. Syllam patrē
 mortuum, habebamus. alij, à latronibus, a-
 lij, crudelitate, dicebant: populus non cura-
 bat. combustum enim esse constabat. hoc tu

EPIST. LIB. XV.

pro sapiētia tua seres a quo animo. quanquā
 πρόσωπον πόλεως amisimus. Casarem pu-
 zabant moleste laturū, verentē ne hasta re-
 frixisset. M. Iulius Marcellus, & Atilius
 pigmentarius valde gaudebant se aduersa-
 rium perdidisse. De Hispania nihil, sed ex-
 pectatio valde magna: rumores tristiores
 & δέσποτοι. Pansa noster paludatus ad III
 kal. Ian. profectus est: ut quis intelligere
 posset, id quod tu nuper dubitare cœpisti, τὸ
 καλὸν δὲ ἂν τὸ αἴρετόν esse. nam, quod
 multos miserijs leuauit, et quod se in his ma-
 lis hominem prœbuit, mirabilis enim virorū
 honorū beneuolētia profecuta est. Tu quod
 adhuc Brundisij moratus es, valde probo,
 & gaudeo, & mehercule puto te sapienter
 facturum, si ἀκεῖθεν fueris. nobis qui-
 dem, qui te amamus, erit gratum. Et, ama-
 bo te, cum dabis posthac aliquid domum li-
 terarum, mei memineras. ego nunquam que-
 quam ad te, cum sciam, sine meis literis in-
 patiar. Vale.

M. Cicero S. D. C. Cassio.

18
 Longior

Longior epistola fuisset, nisi eo ipso tem-
 pore petita esset à me, cum iã iretur ad
 te: longior etiam, si $\phi\lambda\upsilon\tau\acute{o}\nu$ aliquẽ habuis-
 set. nam $\omega\delta\delta\acute{\alpha}\nu$ sine periculo vix possu-
 mus, videre igitur, inquires, possumus. non me-
 hercule facillime: veruntamen aliã abbre-
 viationem à molestijs nullam habemus. ubi
 igitur inquires, philosophia? tua quidẽ in cu-
 lina, mea molesta est. pudet enim seruire, ita
 q̄ facio, me alias res agere, ne conuiciũ Pla-
 tonis audiã. De Hispania nihil adhuc cer-
 ti, nihil ònino noui. Te abesse, mea causa mo-
 leste fero, tua gaudeo. Sed flagitat tabellari-
 valebis igitur, meq; , ut à puero fecisti, ama-
 bis. C. Cassius S. D. M. Ciceroni. 19

Non mehercule in hac mea purgatio-
 ne quidquam libentius facio, quã
 scribo ad te. videor enim cum presente lo-
 qui, & iocari. nec tamen hoc usu venit pro-
 pter spectra Catiana: pro quo tibi proxima
 epistola tot rusticos Stoicos regeram, ut
 Catium Athenis natum esse dicas. Pan-
 sam nostrum secunda voluntate hominum

EPIST. LIB. XV.

paludatum ex urbe exisse, cum ipsius causa
 gaudeo, tum mehercule etiã omnium nostrum
 spero enim homines intellecturos, quanto sit
 omnibus odio crudelitas, & quanto amorì
 probitas, & clementia, atq; ea, quæ maxime
 mali petant, & concupiscant, ad bonos per-
 uenire. difficile est enim hominibus persua-
 dere, τὸ καλὸν δ' ἰὰ τὸ αἰρετὸν εἶναι: ἢ δ' ο-
 νήμ' verò, & ἀναλγκσίαν virtute, iustitia
 & καλῶ παρᾶν, & verum, et probabile est
 ipse enim Epicurus, à quo omnes Catij, &
 Amasini, mali verborum interpretes, profi-
 ciuntur, dicit, οὐκ ἔστιν ἡδέως ἀνευ τῆς κα-
 λῆς, ἢ δ' ἰκαίως χῆν. itaque & Pansa, qui
 ἢ δ' οὐν sequitur, virtutem retinet, et ij, qui
 à nobis φιλῆδονοι vocantur, sunt φιλοκα-
 λοι, ἢ φιλοδίκαιοι omnesq; virtutes et co-
 lunt, & retinent. itaq; Sylla, cuius iudicium
 probare debemus, cum dissetire philosophos
 videret, non quaesivit, quid bonum esset, &
 omnia bona coemit. cuius ego mortem forti-
 mehercule animo tuli, nec tamen Caesar diu-
 tius nos cum desiderare patietur. nã habet
 dam-

damnatos, quos pro illo nobis restituat nec
 ipse seſtorem deſiderabit, cum filium vide-
 rit. Nunc, ut ad remp. redeam, quid in Hi-
 ſpanijs geratur, reſcribe peream, niſi ſolici-
 tus ſum, ac malo veterem & clementem do-
 minum habere, quã nouum, & crudelẽ ex-
 periri ſcis, Cnaus quã ſit ſatius: ſcis, quomo-
 do crudelitã virtutẽ putet: ſcis, quã ſe
 ſemper à nobis deriſum putet. vereor, ne nos
 ruſtice gladio velit ἀϋτιμυκτῆζῆται. quid
 fiat, ſi me diligis, reſcribe. Hui quã velim
 ſcire, utrum iſta ſollicito animo, an ſoluto lo-
 ſas. ſciã enim eodẽ tempore, quid me facere
 oporteat. Ne longior ſim, vale, & me, ut fa-
 cis, ama. Si Caſar vicit, celeriter me expe-
 ctã.

M. Cicero S. D. C. Trebonio. 20

O Ratores meum (ſic enim inſcripſi) Sa-
 bino tuo commodauit natio me hominis
 impulit, ut ei recte putarem. niſi forte can-
 didatorum licentia hic quoque uſus, hoc ſu-
 bito cognomen arripuit. & ſi modicus eius
 uultus, ſermoquẽ conſtans habere quiddam
 à

EPIST. LIB. XV.

à Curibus videbatur. Sed de Sabino satis.
 Te, mi Treboni, quando ad amorem meum
 aliquantulum discedens addidisti, quo cole-
 rabilius feramus igniculū desiderij tui, cre-
 bris nos literis appellato, atque ita, si idem
 fiet à nobis. quanquam duæ causæ sunt cur
 tu frequentior in isto officio esse debeas, quæ
 nos: primum, quòd olim solebant, qui Romæ
 erant, ad prouinciales amicos de rep. scribere
 re. nunc tu nobis scribas oportet. res enim pu-
 blica istic est: deinde, quòd nos alijs officijs
 tibi absenti satisfacere possumus, tu nobis
 nisi literis, non video, quare alia satisfacere
 possis. sed cætera scribes ad nos postea.
 nunc hæc primo cupio cognoscere, iter tuum
 cuiusmodi sit, ubi Brutum nostrum videris
 quàm diu simul fueris: deinde cum processeris
 longius, de bellicis rebus, de toto negotio
 ut existimare possimus, quo statu simus. ego
 tantum me scire putabo, quantum ex tuis
 literis habeo cognitum. Cura ut valeas, me
 quæ ames amore illo tuo singulari.

M. Cicero S. D. C. Trebonio.

Epistolam tuam legi libenter, & li-
 brum libentissime. sed tamen in ea vo-
 ptate hunc accepi dolorem, quòd, cum in-
 endisses cupiditatem meam consuetudinis
 ugentæ nostræ, (nam ad amorem quidem
 nihil poterat accedere) tum discedis à no-
 is, meq; tanto desiderio afficis, ut unã mi-
 i consolationẽ relinuas, fore, ut utriusque
 nostrũ absentis desiderium crebris, & longis
 pistolis leniatur. quod ego non modo de me
 tibi spõdere possũ, sed de te etiã mihi, nullã
 nim apud me reliquisti dubitationem, quã
 um me amares. nã, ut illa omitam, quæ ci-
 uitate teste fecisti, cum mecum inimicitias
 communicasti, cum me concionibus tuis de-
 fendisti, cum quæstor in mea, atque in pu-
 blica causa consulum partes suscepisti, cum
 tribuno pl. quæstor nõ paruisti, cui tuus præ-
 ferim collega pareret: ut hæc recentia, quæ
 meminero semper, obliuiscar, quæ tua solici-
 tudo de me in armis, quæ lætitia in reditu,
 quæ cura, qui dolor, cū ad te cura, & dolo-
 res mei perferẽtur, Brūdisiũ deniq; te ad me
 ven-

EPIST. LIB. XV.

venturum fuisse, nisi subito in Hispaniam
 missus esses: ut hæc igitur omniã, quæ mihi
 tanti æstimanda sunt, quanti vitam æstimo
 & salutem meam: liber iste, quem mihi mi-
 si sti, quantam habet declarationem amoris
 tui? primũ, quòd tibi facetum videtur, quid
 ego dixi, quod alijs fortasse non item:
 deinde, quòd illa, sine faceta sunt. siue sic sũnt
 narrante te, venustissima: quin etiam, ante
 quàm ad me veniatur, risus omnis pene con-
 sumitur. quòd si in his scribendis aliud, nisi
 quod necesse fuit, de vno me tam diu cogi-
 tauisses: ferreus essem, si te non amarem. cũ
 verò ea, quæ scriptura persecutus es, sine su-
 mo amore cogitare non potueris: non possum
 existimare, plus quengquam à se ipso, quàm me
 à te, amari. cui quidem ego amori, ut inã ca-
 teris rebus possim, amore certe respondebo.
 quo tamen ipso tibi confido futurum satis.
 Nunc ad epistolam venio. cui, copiose, &
 suauiter scripta, nihil est, quòd multa respo-
 deam. Primum enim ego illas Caluo literas
 misi, non plus, quàm has, quas nunc legis ex-
 stimans

stimans exituras. Aliter enim scribimus,
 quod eos solos, quib⁹ mittimus, aliter, quod
 multos lecturos putamus. deinde, ingenium
 eius melioribus. deinde, ingenium eius melio-
 ribus extuli laudibus, quã tu id vere potu-
 is fieri putas. primum, quòd ita iudicabam.
 acute mouebatur: genus quoddam sequeba-
 tur, in quo iudicio lapsus, quo valebat tamẽ
 sequebatur, quod probaret, multæ erant,
 & recondita literæ: vis non erat. ad eã igi-
 tur adhortabar. in excitando autem, & in-
 tuendo, plurimum valet, si laudes eũ, quẽ
 hortere. Habes de Clauo iudicium, & cõ-
 silium meum, consilium, quòd, hortandi cau-
 sa laudavi, iudicium, quòd de ingenio eius
 valde existimari bene. Reliquum est, tuam
 profectiõnem amore prosequar, reditum spe-
 spectem, absentem memoria colam omne
 desiderium literis mittendis, accipiendisq;
 curam. Tu, velim, tua in me studia, & offi-
 cia multum tecum recordare: quæ cum ti-
 bi liceat, mihi nefas sit obliuisci, non modo
 innum bonum me existimabis, verum etiã

EPIST. LIB. XV.

De à me amari plurimum indicabis. Vale.

CICERONIS EPISTOLA
RVM AD TIRONEM,
LIBER XVI.

Tullius, & C. F. & Q. S. D. Tironi

Vide, quanta in te sit suauitas: duas ho-
ras Thyrei fuimus, Xenomenes hospes
tam te diligit, quam si vixerit tecum. is om-
nia pollicitus est, quae tibi essent opus: factu-
rum puto, mihi placebat, si firmior esses, ut
te Leucadē deportares, ut ibi te plane cōfir-
mares, videbis, quid Curio, quid Lysoni,
quid medico placeat: voluē ad te Marionem
remittere, quem, cum mediūscule tibi
esset, ad me mitteres: sed cogitavi vnas liti-
ras Marionem afferre posse, me autem cri-
bras expectare. poteris igitur, & facies, si
me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu
multi erunt, quibus recte literas dare possunt
ad me libenter perferant. equidē Parras cu-
ram neminē praetermittam. ego omnium spe-
tui diligenter curandi in Curio habeo, nihil
potest

potest illo fieri humanius, nihil nostri amar-
 tius. ei te totum trade, malo te paulo post va-
 lentem, quam statim imbecillum videre. cu-
 ra igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas: ca te-
 ra ego curabo. Etiam atq; etiam vale. Len-
 tade proficiscens, VII. id. Nouemb.

Tullius, & Cicero, S. D. Tironi suo. 2

Septimū iā diē rembarur. Q. autem pa-
 ter, & filius Buthroti. solliciti eramus de
 tua valetudine mirū in modū: nec miraba-
 mur nihil à te literariū. ijs enim vētis istinc
 nauigatur, qui si essent, nos Borcyra non se-
 deremus. cura igitur te, & confirma, & cū
 cōmode, & per valetudinē, & per anni tem-
 pus nauigare poteris, ad nos amantissimos
 tui veni. nemo nos amat, qui te non diligit:
 carus omnibus, expectatusq; venies. Cura
 ut valeas, etiam atque etiam Tiro noster.
 Vale. XV. kal. Non. Corcyrae.

Tullius, & Cicero meus, & Frater, &
 fratris F. S. D. Tironi suo. 3

Paulo facilius putavi posse me ferre de-
 siderium tui, sed plane non fero. Et
 qn in-

EPIST. LIB. XVI.

quanquam magni ad honorem nostrum in-
 serest, quamprimum ad urbem me venire: ta-
 men peccasse mihi videor, qui à te discesse-
 rim. sed quia tua voluntas ea videbatur esse
 ut prorsus, nisi confirmato corpore, nolles na-
 uigare, approbavi tuum consilium neque nunc
 mutò, si tu in eadem es sententia. sin, postea
 quam cibum cœpisti, videris tibi me posse
 consequi: tuum consilium est. Marionem ad
 te, eo misi, ut aut tecum ad me quamprimum
 veniret, aut, si tu morarere, statim ad me re-
 diredet tu autem hoc tibi persuade, si commo-
 do valetudinis tuæ fieri possit, nihil me mal-
 le, quam te esse mecum, sin intelliges opus
 esse, te Patris, conualescendi causa, paulum
 commorari, nihil me malle, quam te valere.
 si statim nauigas, nos Leucade consequere.
 sin te confirmare vis, & comites, & temper-
 states, & nauem idoneam ut habeas, dili-
 genter videbis. unum illud, mi Tiro, videto
 si me amas, ne te Marionis aduentus, &
 hæc litteræ moneant quod valetudini tuæ ma-
 xime conducet, si feceris, maxime obi. mpe-
 rarit

aris voluntati meæ . hæc pro tuo ingenio .
 considera . nos ita te desideramus , ut ame-
 nus , amor , ut valentem videamus , horti-
 mur , desiderium , ut quamprimum . illud igitur
 potius cura ergo potissimum , ut valeas .
 de tuis innumerabilibus in me officijs erit
 hoc gratissimum . III . non . Non . Vale .

Tullius S. D. Tironi suo. 4

Non queo ad te , nec lubet scribere , quo
 animo sim affectus : tantum scribo . &
 tibi , & mihi maximæ voluptati fore , si te
 primum quamprimû videro . tertio die abs-
 te ad Alyziam accesseramus . is locus est cõ-
 tra Laucadem stadia CXX . Leucade autem
 ipsum , aut tuas literas à Marione peti-
 bam me accepturum . Quantum me diligis
 tantum fac ut valeas , vel quantum à te me
 diligis diligi . Nonis Non . Alyzia .

Tullius , & Cicero , & Q. Pater , & f
 llus S. D. Tironi suo. 5

Nos apud Alyziam , ex quo loco tibi li-
 teras ante dederamus , unum diem cõ-
 morati sumus , quòd Quintus nos consecu-

EPIST. LIB. XVI.

tus non erat. is dies fuit non *Nov.* inde an
 te lucē proficiscētes, ante diē 8. *id.* *Nov.* has
 literas dedimus. Tu, si nos ōnes amas, et pra
 cipue me, magistrū tuū, confirma te. ego val
 de suspenso animo expecto, primū te scilicet,
 deinde *Marionē* cū tuis literis. omnes cupi
 mus, ego in primis, quamprimum te videre,
 sed, mi *Tiro*, valentiē. quare nihil propera
 ris. satis quotidie videro, si valebis, vilita
 tibus tuis possum carere te valere, tua cau
 sa primum volo, tum mea, mi *Tiro*. Vale.

Tullius, *Tironi* suo S. D. & Cicero, &

Q. Pater, & Q. F.

Varie sum affectus tuis literis valde
 priore pagina perturbatus, paululū al
 terare creatus. quare nunc quidē nō dubito
 quin, quoad plane valeas, te neq; navigatio
 ni, neq; viā cōmittas, satis te mature videro,
 si plane confirmatū videro. De medico et
 tu bene existimari scribis, & ego sic audio
 sed plane curationes eius nō probō. iu senim
 dandum tibi non fuit, cū *καρσοβία* &
 esses sed tamen & ad illum scripsi acurate.

& ad Lysonem. ad Curium verò, suavis-
 simum hominē, et summi officij, summeq; hu-
 manitatis, multa scripsi, in his etiā ut, si ti-
 bi videretur, te ad se transferret. Lyso enim
 noster, vereor, ne negligētior sit: primū, quia
 omnes Græci: deinde, quòd, cū à me literas
 accepisset, mihi nullas remisit. sed eū tu lau-
 das, tu igitur, quid faciendū sit, indicabis.
 Illud, mi Tiro, te rogo, sumptu ne parcas vl-
 la in re, quod ad valetudinē opus sit, scripsi
 ad Curium, quod dixisses, addet medico ipsi
 puto aliquid dandum esse, quo sit studiosior.
 Innumerabilia tua sunt in me officia, dome-
 stica, forensia, urbana, prouincialia, in re
 priuata, in publica, in studijs, in literis no-
 stris, omnia viceris, si ut spero, te validum
 videro. ego puto te bellissime, si recte erit,
 cum quaestore Messinio decursurum, non
 inhumanus est, teque, ut mihi visus est, di-
 ligic. & cum valetudinem tuam diligentissi-
 me consulueris, tum, mi Tiro, consulito na-
 uigationi. nulla in re iā festinare volo nihil
 laboro, nisi ut salu^s sis. sic habeto mi Tiro,

EPIST. LIB. XVI.

neminem esse, qui me amet, quin idem te amet. & cum tua, & mea maxime interest te valere, iū multis est cura, adhuc, dum tibi nullo loco deesse vis, nunquam te confirmare potuisti. nunc te nihil impedit: omnia deponere: corpori seruis. quantam diligentiam in valetudinem contuleris, tanti me fieri à te iudicabo. Vale, me Tiro, vale, vale, & saluta Lepia tibi salutem dicit, & omnes. Vale.
VII. id. Nou. Lencade.

Tullius & Cicero, & Q. Q. S. D. Tir. 7

TERTIÀ ad te hanc epistolam scripsi eadē die, magis instituti mei tenendī causa. quia nactus eram, cui darem, quàm quòd haberem quid scriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentia ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod nehi erit gratissimum omnium cū valetudinis rationem, ut spero, habueris, habeto etiam navigationis. in Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, ut ego euntem Patras neminem pratermitto. cura, cura ta, mi Tiro. quando non cōrigit, ut simul

nauigares, nihil est, quod festines: nec quidquam cures, nisi ut valeas. Etiam atq; etiã vale. VII. id. Nou. Actio, vesperi.

Q. Cicero S. D. Tironi. 8

Magna nobis est sollicitudini valetudo tua, nam tamen si qui veniunt & κί-ν-δ-μωα μὲν χροῦ ὅτι εἰσὶ εἰς nuntiant: tanē in magna consolatione ingens inest sollicitudo, si diutius à nobis abfuturus es, is, cuius usum, & suauitatem desiderando sentimus attamen, quanquam videre te tota cogitatione cupio, tamen te penitus rogo, ne te tā longa nauigationi, & viæ per hiemem, nisi bene firmum, committas, neue nauiges, nisi explore, vix in ipsis tectis, & oppidis frigus infirma valetudine vitatur, nedū in mari, & via sit facile abesse ab iniuria tēporis. ἔϋ χθὲ δὲ λεπίς ἔχροτι πωλεμωτάδμ, inquit Euripides. cui tu quantum credas, nescio: ergo certe singulos eius versus singula testimonia puto. Effice, si me diligis, ut valeas, & ut ad nos firmus, ac valens quær primū venias. Amanos, & vale. Qu. F. ti

EPIST. LIB. XVI.

bi salutem plurimam dicit.

Tullius S. D. Tironi suo.

NOS à te, ut scis, discessimus ad III. noni-
 Nou. Lencadem venimus ad VIII.
 id. Nou. VII. Actum, ibi propter tempe-
 statem ad VI. id. morati sumus, inde V. id.
 Corcyram bellissime nauigauimus, Corcyrae
 fuimus usq; ad XVI. kal. Dec. tēpestatibus
 retēti, ad XV. Kal. à portu Corcyreorum ad
 Cassiopē stadia CXX. processimus, ibi retēti
 ventis sumus usq; ad IX. Kal. interea, qui
 cupide profecti sunt, multa naufragia f. ce-
 runt. nos eod. die cernati soluimus. inde, austro
 lenissimo, celo sereno, nocte illa, & die poste-
 ro in Italiā ad Hydruntē ludibundi p. ruc-
 nimus: eodemq; vento postridie (id erat ad
 VIII. kal. Dec.) hora quarta Brandisiū ve-
 nimus. eodemq; tempore simul nobiscum in
 oppidum introyt Terentia, qua te facit plu-
 rimi. Ad V. kalen. Dec. seruus Cn. Plancij
 Brundisij tandem aliquando mihi à te ex-
 pectatissimas literas reddidit, datas id. No-
 que molestia valde leuarunt, utinam omni

no liberassent. sed tamen Ascalpo medicus
plane confirmat, propediē te valentem fore.
nunc quidem ego hortor, ut omnem diligen-
tiam adhibeas ad conualescendum, tuā pri-
dentiam, temperantiam, amorē erga me no-
vi. scio te omnia facturum, ut nobiscum quā
primum sis: sed tamen ita velim, ut ne quid
properes. symphoniam Lysonis velim vitas-
ses, ne in quartam hebdomadam incideres.
sed quādo pudori tuo maluisti obsequi, quā
valetudini, reliqua cura. Curio misi, ut me-
dico honos haberetur, et tibi daret: qd opus
esset: me, cui inssisset, curaturum. equum, &
multum Brūdisij tibi reliqui. Roma, vercor
ne ex kal. Ian. magni tumultus sint. nos age-
mus omnia modice. Reliquū est, ut te hoc ro-
gē, et à te petā, ne temere naviges. solēt nau-
te festinare quæstus sui causa. cautus sis, mi-
Tiro. mare magnum, & difficile tibi restat.
si poteris, cū Messinio. (caute is solet naviga-
re) si minus, cum honesto aliquo homine, cu-
ius auctoritate nauticularius moveatur. in
hoc omnem diligentiam si adhibueris, idque

EPIST. LIB. XVI.

nobis incolumen praestiteris, omnia à te habebō. Etiam atque etiam noster Tiro vale. Medio, Curio, Lysoni de te scripsi diligentissime. Vale. salve.

Tullius & Cicero Terentia, Tullia,

Q. Q. S. D. Tironi.

10

ET si oportunitatē opera tua omnibus locis desidero: tamē nō tā mea, quā tua causa doleo te non valere. sed quando in quarta nā conuersa vis est morbi: sic enim scribit Curius: spero te, diligentia adhibita, etiam firmiorē fore. modo fac id, quod humanitatis tuae est, ne quid aliud cures hoc tempore nisi unquam cōmodissime conualescas. nō ignoro, quantum ex desiderio labores: sed erūt omnia facilia, si valebis. festinare te nolo, ne nausea molestiam suscipias ager, & periculose hieme nauiges. Ego ad urbem accessi pridie, non. Ian. obuiā mihi sic est proditum ut nihil fieri potuerit honoratius. sed incidit in ipsam flāmam civilis discordiae, vel poti⁹ belli: cui cū cuperem mederi, & ut arbitror possem, cupiditates certorū hominū (nam ex
 utra

utraq; parte sunt, qui pugnare cupiant. In
 impedimento mihi fuerunt. omnino & ipse Cæ-
 sar, amicus noster, minaces ad senatū, et acer-
 bas literas miserat: & erat adhuc impudēs
 qui exercitū, & provinciā inuito senatu te-
 neret: & Curio meus illū incitabat. Anto-
 nius quidē noster, & Cassius, nulla vi expul-
 si, ad Cæsarē cum Curione profecti erant. po-
 stea quā senatus consulibus, pratoribus, tri-
 bunis pl. & nobis, qui pro consulibus sumus
 negotiū dederat, ut curaremus ne quid resp.
 detrimenti caperet. nunquā maiore in peri-
 culo ciuitas fuit: nunquam improbi ciues
 habuerunt paratiorē ducē, omnino ex quo-
 q; parte diligentissime cōparatur. id sit au-
 thoritate, & studio Pōpeij nostri, qui Cæsa-
 rē sero cœpit timere. nobis inter has turbas
 senatus tamen frequens flagitauit trium-
 phū: sed Lentulus eos, quo maior suū benefi-
 ciū faceret, simul atq; expedisset: quæ essent
 necessaria de rep. dixit se relaturum, nos agi-
 mus nihil cupide, eoq; est nostra pluris au-
 thoritas. Italiae regiones descriptæ sunt, quā
 quisque

EPIST. LIB. XVI.

quisque partem tueretur. nos Capuam sum-
psimus. Hac te scire volui. Tu etiam atque
etiam cura ut valeas, literasq; ad me mit-
tas, quotiescunque habebis cui des. Etiam,
atque etiam vale. Datum prid id. Ian.

Tullius S. D. Tironi suo.

Quo in discrimine versetur salus mea,
& honorum omnium, atq; uniuersae
reip. ex eo scire potes, quod domos nostras, et
patriam ipsam vel diripiendam, vel inflam-
mandam reliquimus. in eum locum res de-
ducta est, ut, nisi quis deus, vel casus ali-
quis subuenerit, salui esse nequeamus. equi-
dem, ut veni ad urbem non destiti omnia et
sentire, & dicere, & facere, quae ad concor-
diam pertinerent, sed mirus inuaserat fur-
or non solum improbis, sed etiam ijs, qui be-
ni habentur, ut pugnare cuperent, me cla-
mante nihil esse bello civili miserius. itaque
cum Caesar auentia quadam raperetur, &
obliuis nominis, atque honorum suorum, A-
riminum, Pisaurum, Anconam, Arretium
occupasset, urbem reliquimus, quam sapient

ter, aut quā fortiter, nihil attinet disputare
 quo quidem in casu simus, vides, feruntur
 omnino conditiones ab illo, ut Pōpeus eas
 in Hispaniam: delectus qui sunt habiti, &
 praesidia nostra dimittantur: se ulteriorem
 Galliā Domitio, citeriorē Considio Nouia-
 no (his enim obtigerunt) traditurū: ad cōsu-
 etus petitionē se venturū: neq; iā velle ab-
 sentis rationē haberi sui: se praesentem trinū
 dūm petiturum, accepimus conditiones, sed
 ta, ut remoueat praesidia ex ijs locis, quae oc-
 cupavit, ut sine metu de his ipsis conditioni-
 bus Romae senatus haberi possit. id ille si fe-
 erit spes est pacis, nō honesta, (leges enim
 imponantur) sed quiduis est melius, quā si-
 se, ut sumus. (in autem ille suis conditioni-
 bus stare noluerit, bellum paratum est, cui-
 modi tamen, quod ille sustinere non possit,
 praesertim cum à suis conditionibus ipse fi-
 erit: tantummodo ut cum intercludamus,
 e ad urbem possit accedere: quod speraba-
 mus fieri posse. delectus enim magnos habe-
 amus: putabamusq; illū metuere, si ad ur-
 bem

EPIST. LIB. XVI.

Bem ire cœpisset, ne Gallias amitteret, quas
 ambas habet inimicissimas, præter transpa-
 danos. ex Hispaniaq; sex legiones, & mag-
 na auxilia, Afranio, & Petreio ducibus,
 habet à tergo uidetur, si insaniet, posse oppri-
 mi, modo ut urbe salua. maximã autẽ plagã
 accepit, quod is, qui summã auctoritatẽ in
 illius exercitu habebat, T. Labienus, socius
 sceleris esse noluit, reliquit illũ, & nobiscum
 est: multiq; idẽ facturi esse dicuntur. Ego a-
 d huc orãe maritimã præsum à Formijs. nul-
 lũ maius negotium suscipere volui, quo plus
 apud illũ meã litera, cohortationesq; ad pã-
 cẽ valerent. sin autẽ erit bellũ, video me ca-
 stris, & certis legionibus præfuturum. Ha-
 beo & iã illã molestiam, quòd Dolabella no-
 ster apud Cesarẽ est. Hac tibi nota esse vo-
 lvi: quã caue, ne perturbent, & impediãt
 valetudinẽ tuã. Ego A. Varroni, quẽ cũ a-
 mantissimũ mei cognoui, tum etiã valde tui
 studiosum, diligentissime te cõmendavi, ut
 & valetudinis tuã rationẽ haberet, et nau-
 gationis, & totum se susciperet, ac tueretur,
 quem

quem omnia facturum confido: recepit enim
 & mecum locutus est suauissime. Tu, quan-
 do eo tempore mecum esse non potuisti, quo
 ego maxime operam, & fidelitatem desidera-
 ui tuam, caue festines, aut committas, ut aut
 eger, aut hieme nauiges. nunquam ego fero te
 venisse putabo, si saluus veneris. adhuc ne-
 minem videram, qui te postea vidisset, quam
 M. Volusius, à quo tuas literas accepi: quod
 non mirabar. neque enim meas puto ad te li-
 teras tanta hyeme perferri: sed da operam, ut
 valeas: & si valebis, cum recte nauigari po-
 erit, tum nauiges. Cicero meus in Formia
 erat, Terentia, & Tullia Roma. Curauit
 valeas, IIII. kal. Feb. Capua.

Tullius S. D. Tironi.

12

Go vero cupio te ad me venire: sed viam
 timeo grauissime agrotasti: inedia, &
 purgationibus, & vi ipsius morbi consump-
 tus es. graues solent offensiones esse ex gra-
 uibus morbis, si qua culpa commissa est. iam
 dididisti, quod fueris in via dum in Cu-
 anum venis, accedent continuo ad reditum
 dies

EPIST. LIB. XVI.

dies quinque, ego in Formiano ad IIII. ka.
 esse volo. ibi te ut firmum offendam, mi Ti-
 ro, effice. literule meae, siue nostrae, tui deside-
 rio oblāguerūt. hac tamē epistola, quā Aca-
 etus attulit, oculos paulū sustulerunt. Pom-
 peius erat apud me, cū hac scribebā. hilare,
 & libenter ei cupienti audire nostra, dixi si-
 ne te ōnia mea muta esse. tu, mihi sis nostris pa-
 ra, ut operas reddas. nostra ad diē diētā fiet
 docui enim te, fides ἐπιμνηστικὸν quod haberet.
 Fac ut valeas: nos ad summū. Vale. 13. ka.

Tullius S. D. Tironi.

13.

Agypta ad me venit pri. ad. Ap. is etsi mi-
 hi nūtiavit te plane febrē carere, et bel-
 le habere: tamē, quōd negavit te potuisse ad
 me scribere, curā mihi attulit, & eo magis,
 quōd Hermia, quō eodē die venire oportue-
 rat, nō venerat. in credibili siem solitudine
 de tua valetudine: qua si me liberaris, ego
 te ōni cura liberabo. Plura scriberē, si iā pu-
 tarē libenter te legere posse. ingenium tuum
 quod ego maximi facio, confer ad te mihi ti-
 bi, q̄, conservandā, cura te etiā atq; etiā dū
 generet.

AD TIRO NEM. 400

genter. Vale. Scripta iã epistola, Hermia venit. accepi tuã epistolã vacillantibus literis: nec mirum, tam graui morbo. Ego ad te Egyptã misi, quòd nec inhumanus est, & te visus est mihi diligere, ut is tecũ esset, & pũ eo coquum, quo uterere. Iterum Vale.

Tullius S. D. Tironi. 14

ANdricus postridie ad me venit, quã expectaram. itaque habui noctem pleam: moribus ac miseris. Tuis literis nibi sum factus certior, quo modo te haberes: sed tamen sum recreatus. ego omni delectatione, literis q; õnibus careo: quas ante, quã te videro attingere nõ possum. Medico, mercedis, quantũ poscet, promitti iubeo. id scrip ad Mumium. Audio te animo angere, et medicum dicere, ex eo te laborare. si me digis, excita ex somnu tuas literas, humanitatemque propter quam mihi carissimus. nunc opus est te animo valere, ut corpore sis. id cum tua, tum mea causa facias, à peto. Acastum retine, quo cõmodius tibi
mini-

EPIST. LIB. XVI.

ministretur. conserua te mihi, dies promissorū adest: quē etiā representabo, si aduenis. Etiā atq; etiā vale. III. id. hora III.

Tullius S. D. Tironi,

OMnia à te data mihi putabo, si te uolentem uidero. Summa cura expectabam aduentum Menandri, quem ad miseram. Cura, si me diligis, ut ualeas: cum te bene confirmaris, ad nos uenias. Vale. III. id. April.

Quintus S. D. Marco fratri.

DE Tirone, mi Marce, ita te, meum Ciceronem, et meam Tulliolā, tuūq; filium uideam, ut mihi gratissimum fecistis cum cum, indignum illa fortuna, nobis amicum, quā seruum esse maluisti. mihi crederis, & illius literis perlectis, exilui gaudere & tibi & ego gratias, & gratulor. si enim mihi Statij fidelitas est tāta voluptati quā tibi esse in isto haec eadem bona debent, ad tuis literis, sermonibus, humanitate, quā tuis ipsis commodis potiora? an te omnibus equidem maximis de causis, verum etiam

propterea

AD TIRO NEM. 401

propter hanc, vel quòd mihi sic, ut d'visti
nuntiasti. te totũ in literis vidi. Sabini pue-
ris & promisi omnia, & faciam. Vale.

Tullius S. D. Tironi. 17

V Ideo, quid agas tuas quoq; epistolas vis
referã in volũnia, sed heus tu, qui re-
uocor esse meorũ scriptorũ soles, unde illud iã
ũugop valetudini fideliter inseruendo un-
de in istũ locũ, fideliter, veni? cui verbo do-
miciliũ est propriũ in officio, migrationes in
alienũ multã. nã & doctrinã, & donus, &
ars, & ager etiam fidelis dici potest: ve sit,
quo modo Theophrasto placet, verecunda
trahatio. Sed corã. Demetrius venit ad me.
quo quidẽ comitatu & φωμαία, satis scis
tu eũ videlicet non potuisti videre: cras ade-
rii: videbis igitur: nã ego hinc perendie ma-
ne cogito. Valetudo tua me valde sollicitat:
sed inserui, & fac omnia tum te mecum esse
tum mihi cumulatissime satis facere puta-
to. Cussio quòd operam dedisti, mihi gratũ
est: valde enim eius causa volo. Vale.

Tullius S. D. Tironi. 18

Ecc Quid

EPIST. LIB. XVI.

*Quid igitur? non sic oportet? equidē censeo
 sic, addendum etiam, suo, sed si placet, inui-
 dia vitetur: quā quidē ego sepe contempsi.
 Tibi διαφῶρησιν gaudeo profuisse. si vero
 etiā Tusculanū, dij boni, quanto mihi illud
 erit amabilius, sed, si me amas, quod quidē
 aut facis, aut perbelle simulas, quod tamen
 in modum procedit, sed, ut est, indulge vale-
 tudini tua: cui quidem tu adhuc, dum mihi
 deservis, servisti non satis. ea quid postulet,
 non ignoras, πένις, ἀλυπία, περιπαρο-
 σύμμετρος, τέσσευλυσιὰ κοιλίας. Fac
 bellus revertare. nō modo te, sed etiam Tus-
 culanum nostram plus amem. Pare drū ex-
 cita, ut hortum ipse conducat. sic olitorem
 ipsum commonebis. heluo nequissimus H-
 C13 dabat, nullo aprico horto, nullo emissario,
 nulla maceria, nulla casa iste nos tantū
 impensa derideat? calface hominem, ut ego.
 M. Oibonem: itaque abutor coronis. De
 Cabra quid agatur, & si nunc quidem etiā
 nimium est aqua, tamen velim scire. Horo-
 logium mittam, & libro, si erit sudum. sed*

tu nullos ne tecū libellos? an pangis aliquid Sophocleū? fac opus appareat. A. Ligurius, Casaris familiaris, mortuus est, bonus homo, & nobis amicus. Te quādo expectemus fac ut sciam. Cura te diligenter. Vale.

Tullius S. D. Tironi. 19

EXPECTO tuas literas de multis rebus, te ipsum multo magis. Demetrium redde nostrum, & aliud, si quid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor: scio tibi cura esse: sed confice: &, si ob eam rem moraris, accipio causam: si te id non tenet, aduola. Literas tuas valde expecto. Vale.

Tullius S. D. Tironi. 20

SOLICITAT, ita viuam, me tua, mi Tiro, valetudo: sed confido, si diligentiam, quam instituisti, adhibueris, cito te firmum fore. libros compone, iudicem cum Metrodoro habebit: quando eius arbitratu viuendum est. Cum olitore, ut videtur. Tu potes kalendis spectare gladiatores, postridie redire: et ita censeo, verum, ut videbitur. Cura te, si me amas, diligenter. Vale

EPIST. LIB. XVI.

Cicero F. S. D. Tironi suo dulciss. 21

Cum vehementer tabellarios expectare
 quotidie, aliquando venerunt post diē
 XL. & VI. quā à vobis discesserant, quorū
 mihi fuit aduentus optatissimus. nā cū ma-
 ximam cepissem letitiā ex humanissimi, &
 carissimi patris epistola: tū vero iucundissi-
 mae tuae literae cumulū mihi gaudij attule-
 runt. itaq; me iā non poenitebat, intercedi-
 nē scribendi fecisse, sed potius ietabar. fru-
 ctū enim magnū humanitatis tuae capiebā
 ex silentio mearū literarum. vehementer in-
 giur gaudeo te meā sine dubitatione accer-
 pisse excusationē. Gratos tibi, optatosq; esse,
 qui de me rumores afferuntur, non dubito,
 mi dulcissime Tiro: prestaboq; et enitar ut
 in deos magis magisq; hac nascens de medi-
 plicetur opinio. quare, quod polliceris te buc-
 cinatorē fore existimationis meae. firmo id
 constantiq; animo facias licet. tantum enim
 mihi dolorem, cruciatumq; attulerunt erra-
 ta etatis meae, ut non solum animus à falsis
 sed aures quoq; à commoratione abhorreāt,
 cuius

cuius te sollicitudinis, & doloris participem
 fuisse, notum exploratumq; est mihi. nec id
 mirum. nã cum omnia mea causa velles mi
 hi successa, tum etiã tua. sociũ enim te meo-
 rum cõmodorum semper esse volui. quando
 igitur tum ex me doluisti, nunc ut duplicetur
 tuum ex me gaudium præstabo. Cratip-
 po me scito non ut discipulum, sed ut filium
 esse coniunctissimũ. nam cum audio illum li-
 benter, tum eius propriã suauitatẽ vehemen-
 ter amplector. sum totos dies cum eo, noctis
 q; sæpenumero partem. exoro enim, ut me-
 cum quam sæpissime cenet. hac introducta
 consuetudine, sæpe inscientibus nobis, & ce-
 nantibus, obrepit, sublataq; seueritate philo-
 sophiæ, humanissime nobiscum iocatur. qua-
 re da operam, ut hunc talem, tam iucundũ,
 tam excellentem virum videas quamprimũ
 Nã quid ego de Bruto dicam? quem nullo
 tempore à me patior discedere: cuius cum
 frugi, seueraq; est vita, tum etiã iucundissi-
 ma coniunctio. non est enim seiunctus iocus
 à philologia, & quotidiana vñθ̄σ̄σ̄. huic

EP. IST. LIB XVI.

go locū in proximo conduxī, & ut possūm,
 ex meis angustiis illius sustentio tenuitatem
 Præterea declamitare græce apud Cassium
 institui: latine autē apud Bruniū exerceri
 volo, utor familiaribus, & quotidianis con-
 uictoribus, quos secum Mitylenis Cratip-
 pus adduxit, hominibus & doctis, et illi pro-
 batissimis. multū etiam mecum est Epicrates
 princeps Atheniensium, & Leonides, & ho-
 rū ceteri similes. τὸ μὲν ἐπὶ δὲ καὶ ἡ μᾶλλον τὰ
 αἰ. De Gorgia autē quod mihi scribis, erat
 quidē ille in quotidiana declamatione uti-
 lis sed omnia post posuit, dūmodo præceptis pa-
 tris parerem. δὲ αὖτις ἡ δὲ μὲν enim scripserat, ut
 eum dimittere statim, tergiversari nolui, ne
 mea nimia σφοδρῶς ἢ suspicionē et aliquantū
 importaret. deinde illud etiā mihi succurre-
 bat, graue esse me de iudicio patris indicare
 inum tamen studium, & consilium gratum
 acceptumq; est mihi. Excusationem angu-
 stiarum tui temporis accipio: scio enim quā
 soleas esse occupatus. Emissis te prædium, ut
 herenter gaudeo: feliciterq; tibi res istam
 uenire

euenire cupio. Hoc loco me tibi gratulari,
 uoli mirari. eodē enim fere loco tu quoq; e-
 misse te, fecisti me certiorē. habes ubi d po-
 nenda tibi sint urbanitates. iustius Roma-
 nus factus es. cū ego mihi nunc ante oculos
 tuum iucundissimū conspectum propono, vi-
 deor videre eminentē te rusticas res, cum vil-
 lico loquentē, in lacinia seruantē ex mensa
 secunda semina. sed, quod ad rē pertinet, me-
 tum tibi defuisse. aq̄ue, ac tu, doleo. sed nolū
 dubitare, mi Tiro, quin te subleuaturus sim
 si modo fortuna me, praesertim cum sciā, cō-
 mitem nobis emptiē esse istum fundum. De
 mandatis quod tibi cura fuit, est mihi gra-
 tū: sed peto à te, ut quam celerrime mihi li-
 brarius, mittatur, maxime quidem Graecus
 multiū enim mihi eripitur opera in scriben-
 dis hypomnematis. Tu uelim, in primis cu-
 res, ut ualeas, ut una συμπελολογησῶμεν
 possēmus. Antiberum tibi commendo. Vale.

Tullius S. D. Tironi suo. 22

Spero ex tuis literis tibi melius esse, cupio
 quidem certe. cui quidem rei omni r.

EPIST. LIB. XVI.

ne cura ut inferuias, & caue suspiceris, contra voluntatē meā te facere, quòd nō sis mecum. mecum es, si te curas. quare malo, te valetudini tuæ seruire, quā meis oculis, & auribus. & si enim & audio te, & video libenter: tamē hoc multo erit, si valebis, iucūdius. Ego hic cesso, quia ipse nihil scribo: lego autē libentissime. tu istic, si quid librarij mea manu nō intelligent, monstrabis. vna omnino interposito difficilior est, quā ne ipse quidē facile soleo, de quadrimo Catone. De tricinio cura, ut facis. Tertia aderit, modo ne Publius rogatus sit. demetrius iste nunquā omnino Phalereus fuit, sed nunc plane Bilienus est. itaq; te do vicariū. tu eū obseruabis. Etsi, veruntamen, de illis: nostri cetera. sed tamē, si quē cū eo sermonē habueris, scribes ad me, ut mihi nascatur epistole argumentū, & ut tuas quālongissimas literas legam. Cura, mi Tiro, ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

Tullius S. D. Tironi.

23

T vero confice professionem, si potes. & si

hac

hac pecunia ex eo genere est, ut professione non egeat verumtamen. Balbus ad me scripsit, tanta se epiphora oppressum, ut loqui non possit, Antonius de lege quid egerit, liceat modo rusticari. Ad Bubynticū scripsi. De Seruilio in videris, qui senectutē non contēnis, etsi Atticus, noster, quia quondā me cōmoueri πικτικοῖς intellexit, idem semper p̄tat, nec videt quibus praesidijs philosophiae sepius sim. & hercle, quōd timidus ipse est, θογοῦστος. ego tamen Antonij inueteratā sine ulla offensione amicitia retinere sane volo. scribāq; ad eū, sed non ante, quā te videro, nec tamen te ἀκόσῳ ἀσυγγραφα. γοῦν ἔτι. Cras expecto Lepidā: etenim ad cuius rutam pulegio mihi tui sermonis uerudux est. Vale.

Tullius S. D. Tironi.

24

ET si mane Harpalum miserā: tamen, cū haberim, cui recte darem literas, et; non nihil erat, ysdem de rebus volui ad te sepius scribere: non quin considerē diligentia tua: sed rei me magnitudo mouebat. Mihi
 proa,

prora, et puppis, ut Græcorū prouerbiorū est
 fuit à me tui dimittēdi, ut rationes nostras
 explicares. Offilio, Aurelio utiq; satisfiat. à
 Flāma, si nō potes omnē partē aliquā uelim
 extorqueas, imprimisq; ut expedita sit pen-
 sio kal. Ian. de attributione conficies. de re-
 presentatione uidebis. De domesticis rebus
 haecenus. de publicis ònia mihi certa, quid
 Octauus. quid Antonius, quæ hominū opi-
 nio, quid futurū putes. ego vix teneor, quin
 accurrā. sed litras tuas expecto. & scito
 Balbum tuum fuisse Aquini, cum tibi est
 dictum, & postridie Hirtium. puto utruq;
 ad aquas. sed quod egerint Dolabella procu-
 ratores fac ut admoneātur. appellabis etiā
 Papiam. Vale.

Cicero F. S. D. Tironi suo.

25

ET si iusta, & idonea usus est excusatio
 ne intermissionis literarum tuarum: ta-
 men id ne sapius facias, rogo, nam etsi de rei
 pu. rumoribus, & nuntijs certior sio & de
 sua in me uolūtate semper ad me perscribit
 pater: tamen de quauis minima scripta à te

ad

ad me epistola semper fuit gratissima. quare cum in primis tuas desiderem literas; noli committere, ut excusatione potius expleas officium scribendi, quam à ciuitate literarum.

Q. Cicero S. D. Tironi suo. 26

Verberaui te cogitationis tacito dum agat conuicio quod faciculus alter ad me iam sine tuis literis perlatus est. non potest effugere huius culpæ poenam. te patrono Marcus est adhibendus: isq; diu, & multis lucubrationibus cōmentata oratione, vide, ut probare possit, te non peccasse. plane te rogo, sicut olim matrem nostra facere meministi, quæ lagenas etiam inanes designabat, ne dicerentur inanes aliqua fuisse, quæ furtim essent exsiccatæ, sic tu, etiamsi, quod scribas, non habebis; scribito tamen, ne furtum cessationis quæ fuisse videaris. valde enim mihi semper & vera, & dulcia tuis epistolis nūntiantur. Ama nos, & vale.

Q. Cicero S. D. Tironi suo.

Mirificam mihi verberationem cessationis epistola dedisti. nam puer

EPIST. LIB. XVI.

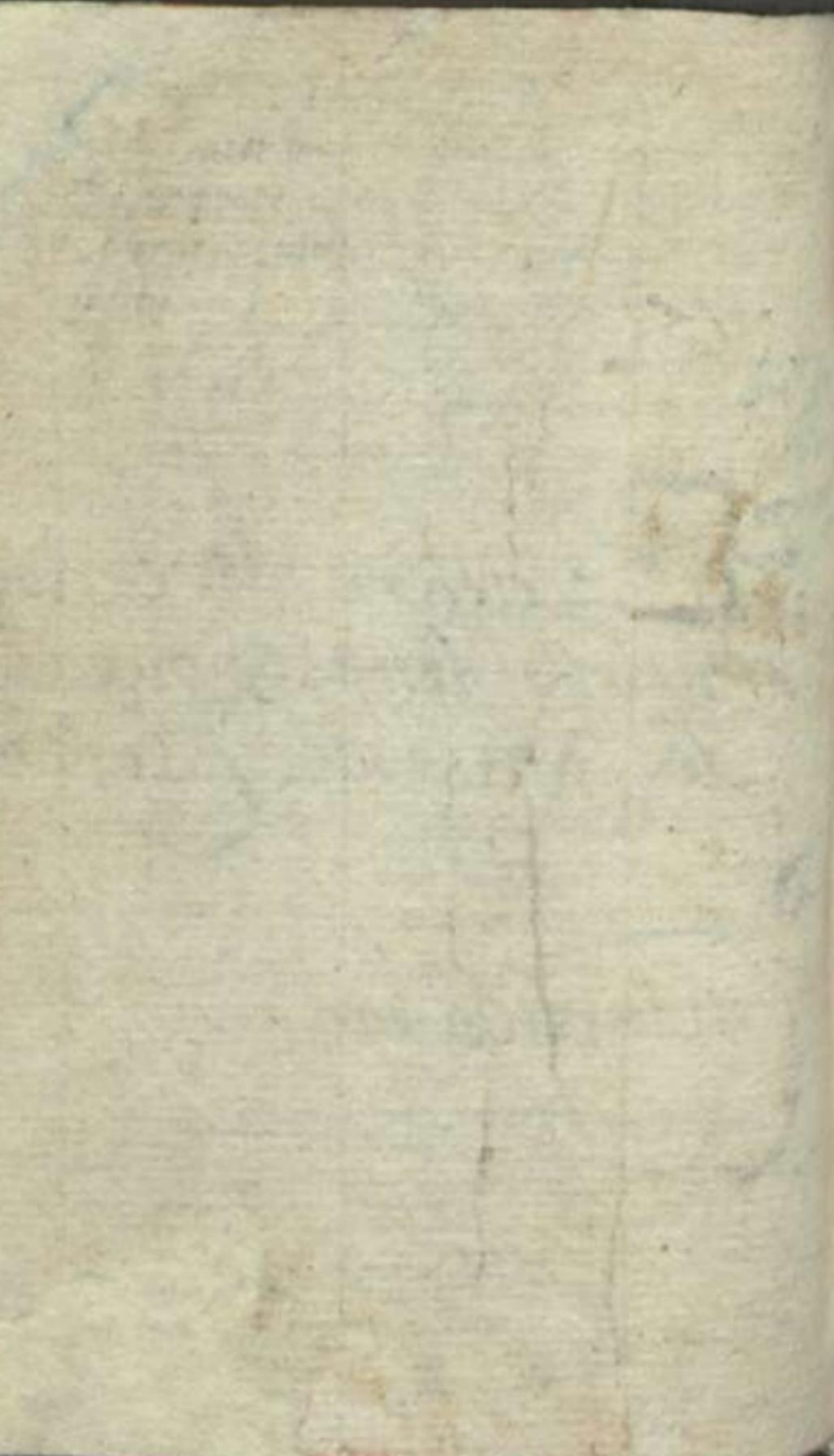
cuius frater perscripserat, verecundia vide-
 cet, & properatione, ea tu sine assentatione,
 ut erat, ad me scripsisti, & maxime de con-
 sulibus des. quos ego pœnitus noni libidinũ,
 et langoris effeminatissimi animi plenos. qui
 nisi à gubernaculis recesserint, maximũ in
 universo naufragio periculum est. incredi-
 bile est, quæ ego illos scio oppositis Gallorum
 castris in aestu fecisse: quos ille latro nisi
 aliquid firmitus fuerit, societate vitrorũ dele-
 nict. res est aut arribunicis, aut probatis con-
 filijs munienda. nam isti duo vix sunt dig-
 ni, quibus æri Cesenam, alteri Cossucia-
 narum tabernarum fundamenta cre-
 as. Te, ut dixi, fero oculis. Ego vos
 ad III. Kal. videbo, tuosq; ocu-
 los, etiam si te veniens
 in medio foro
 videro.
 dissuaniabor. Me ama.
 Vale.

FINIS.

10 de Maio

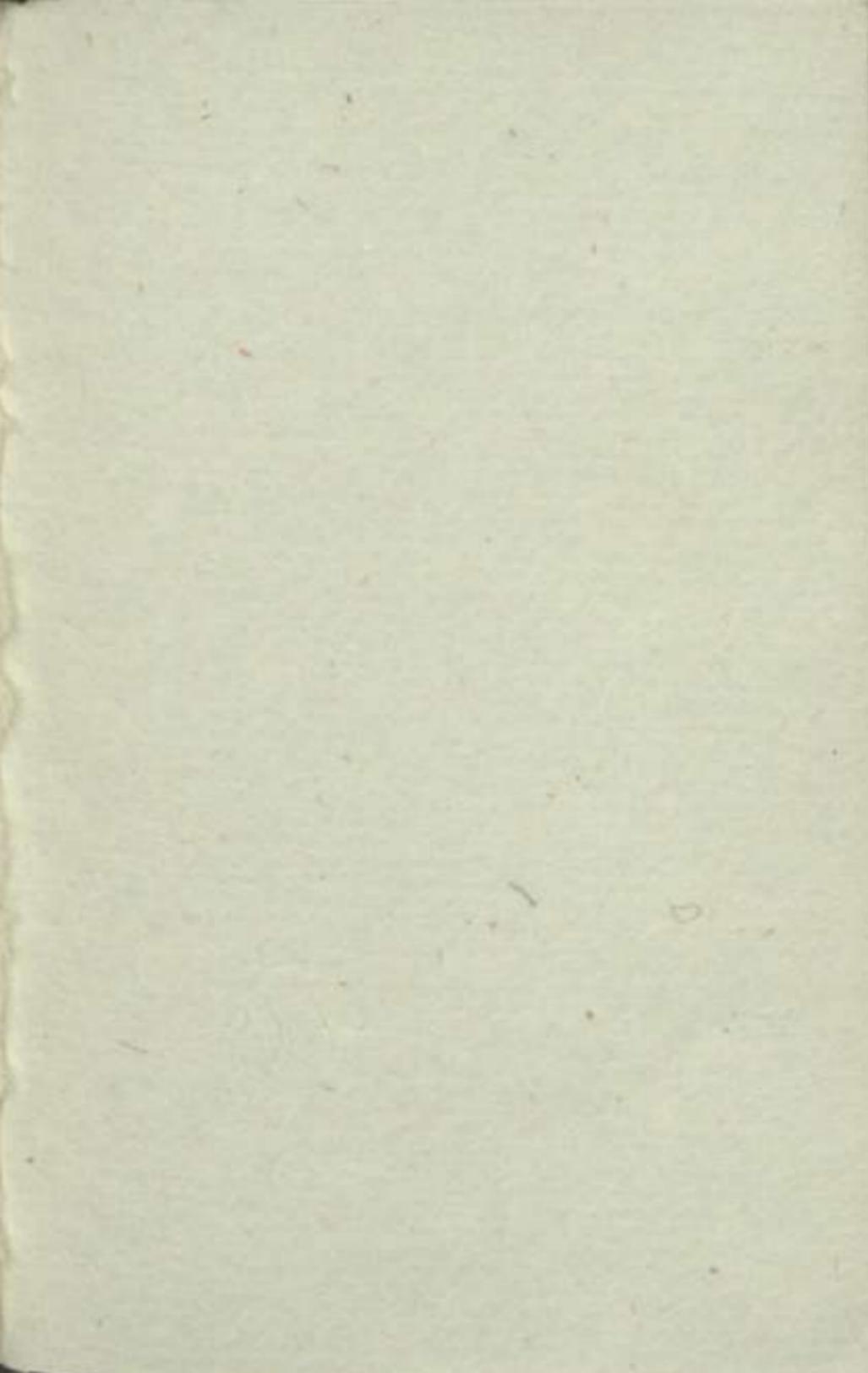
Es cicaro de cosia
ntino demaroz queam
da Na sexta Classia

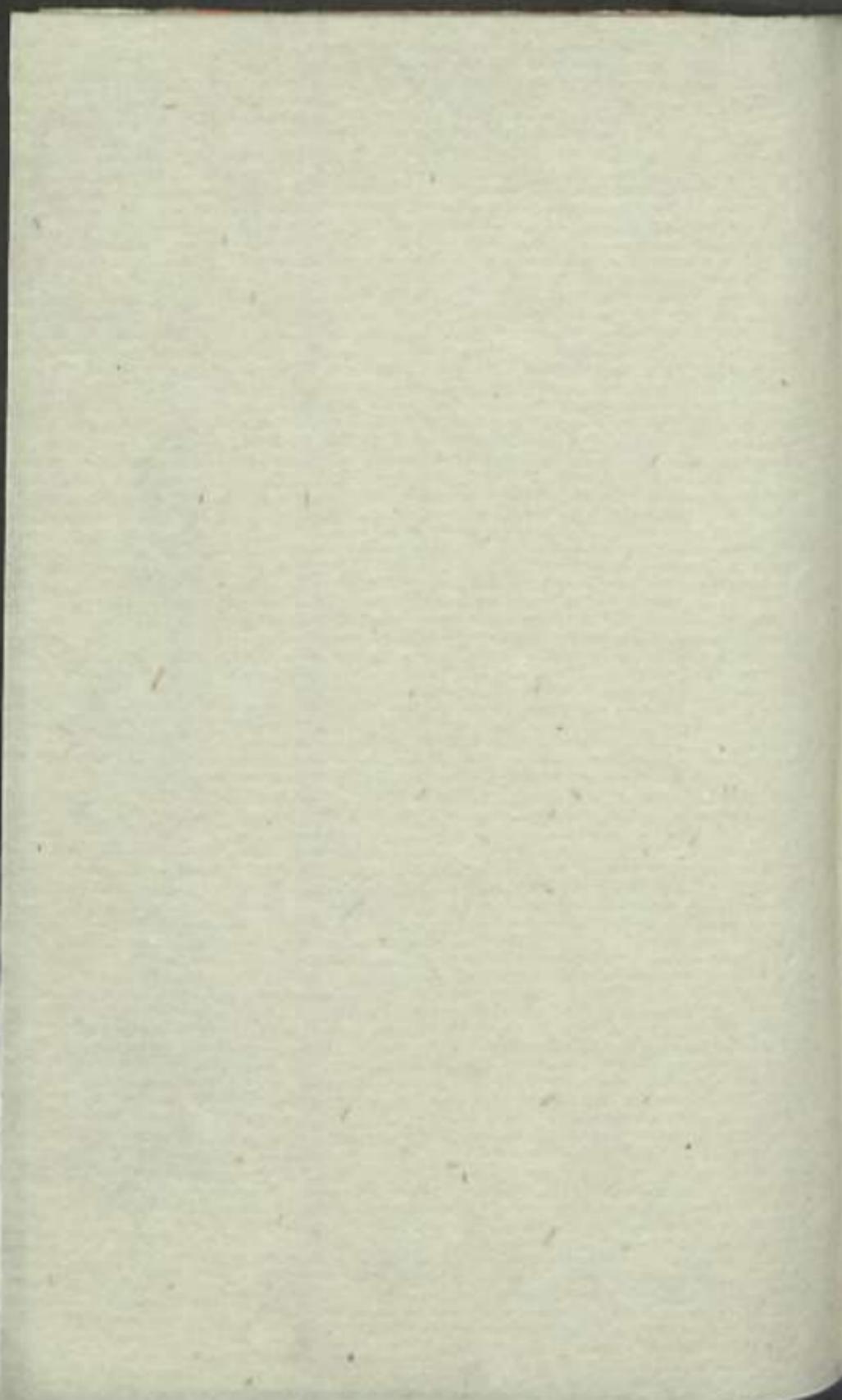
Stantino demaroz

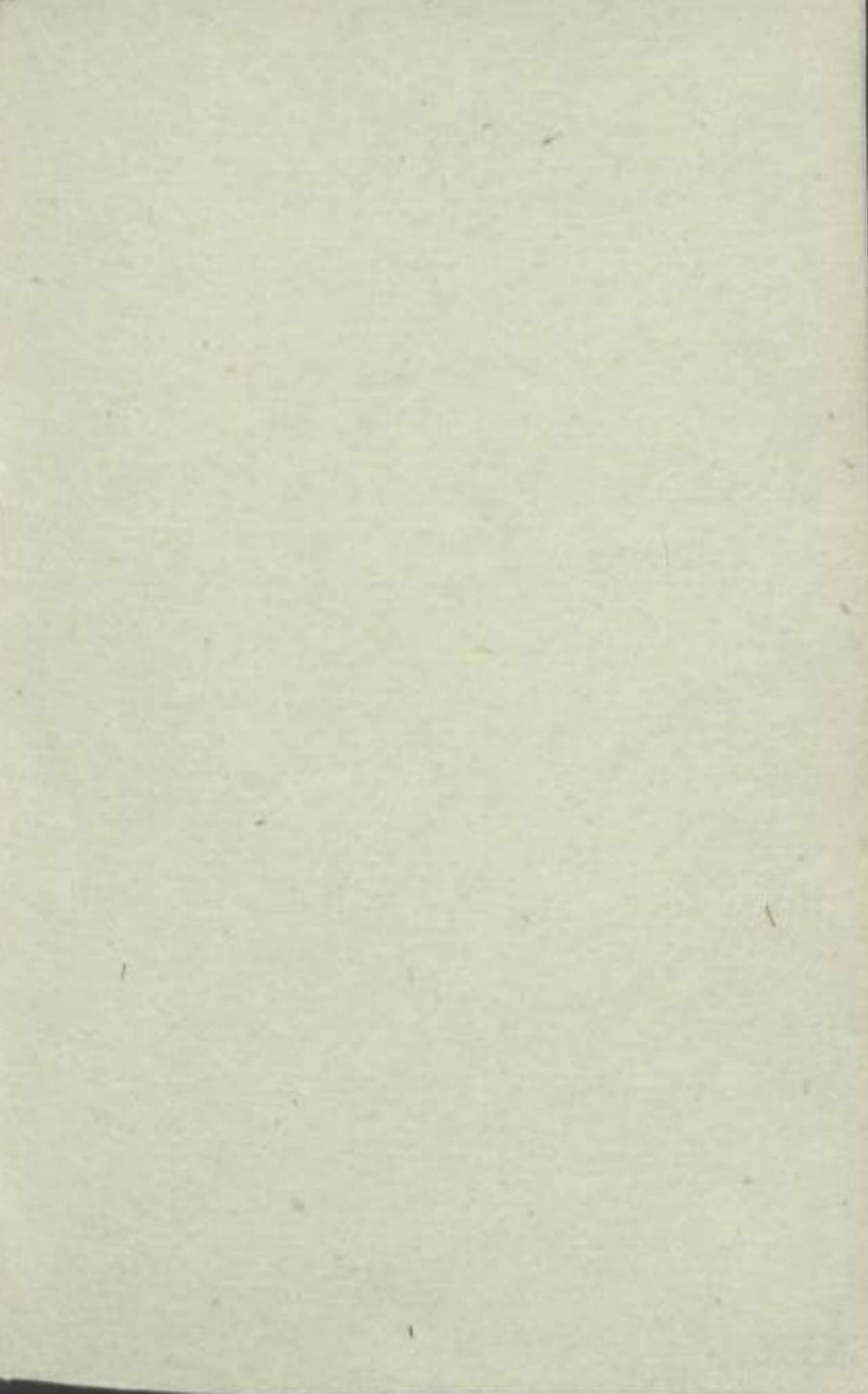

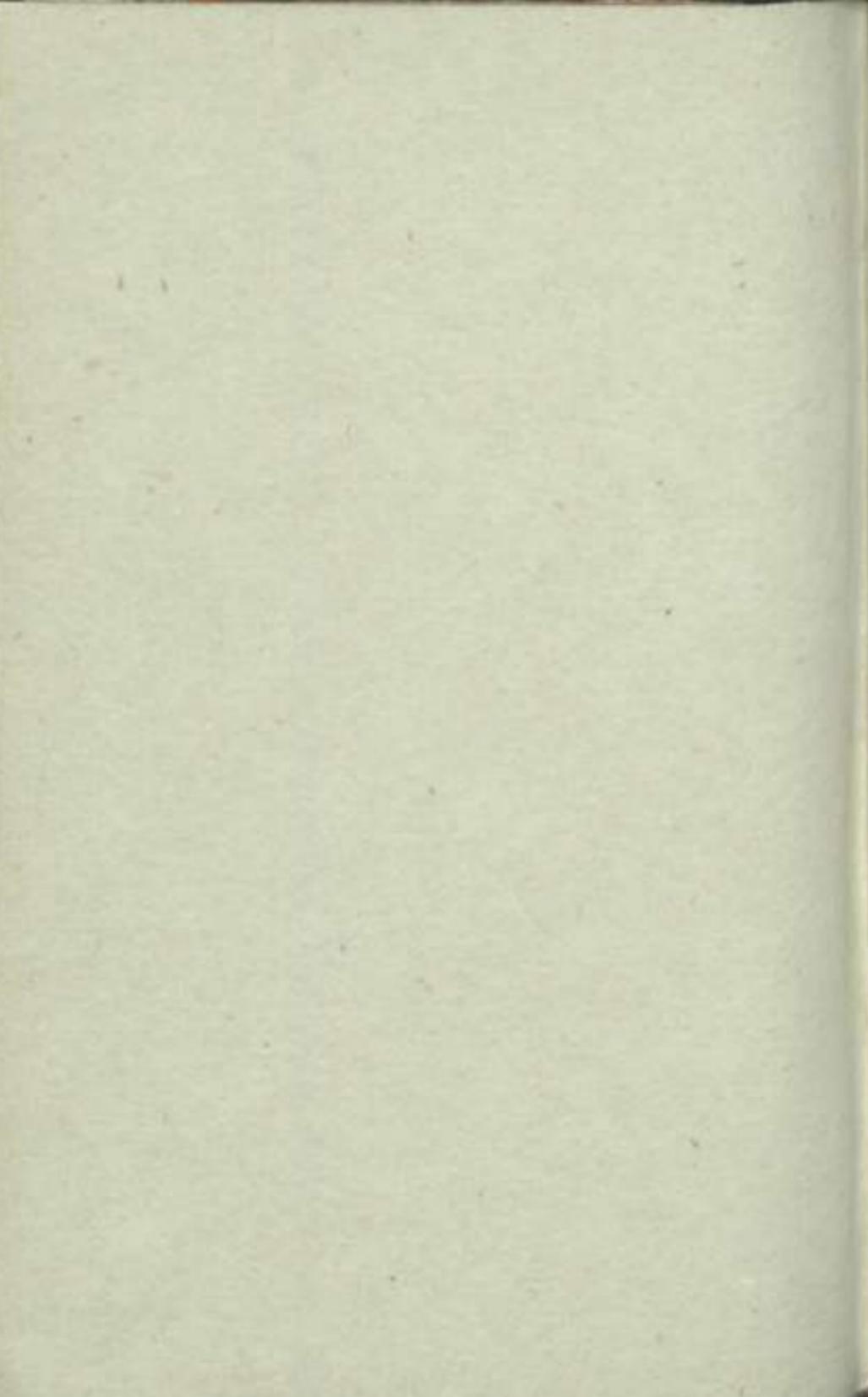

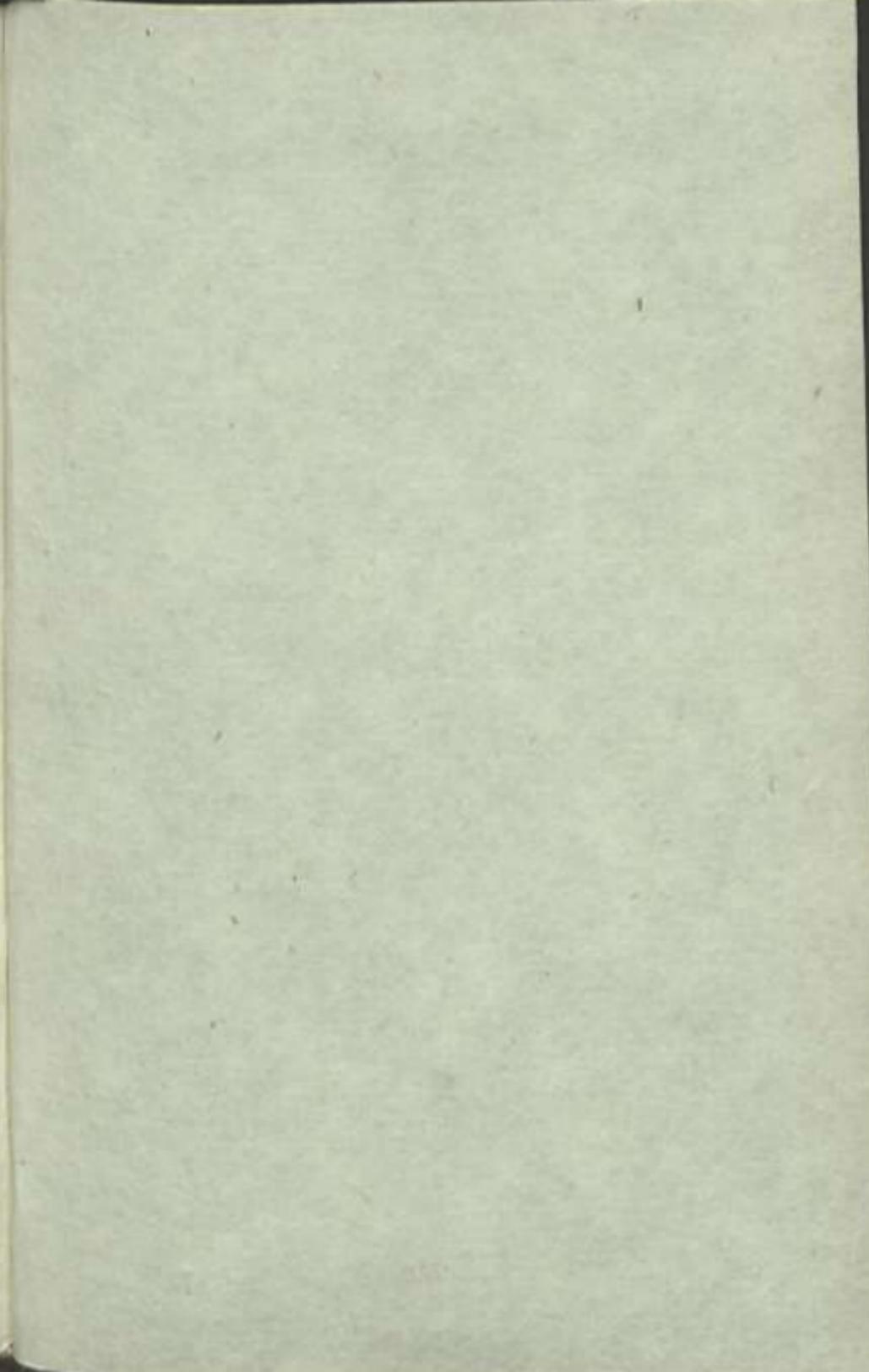

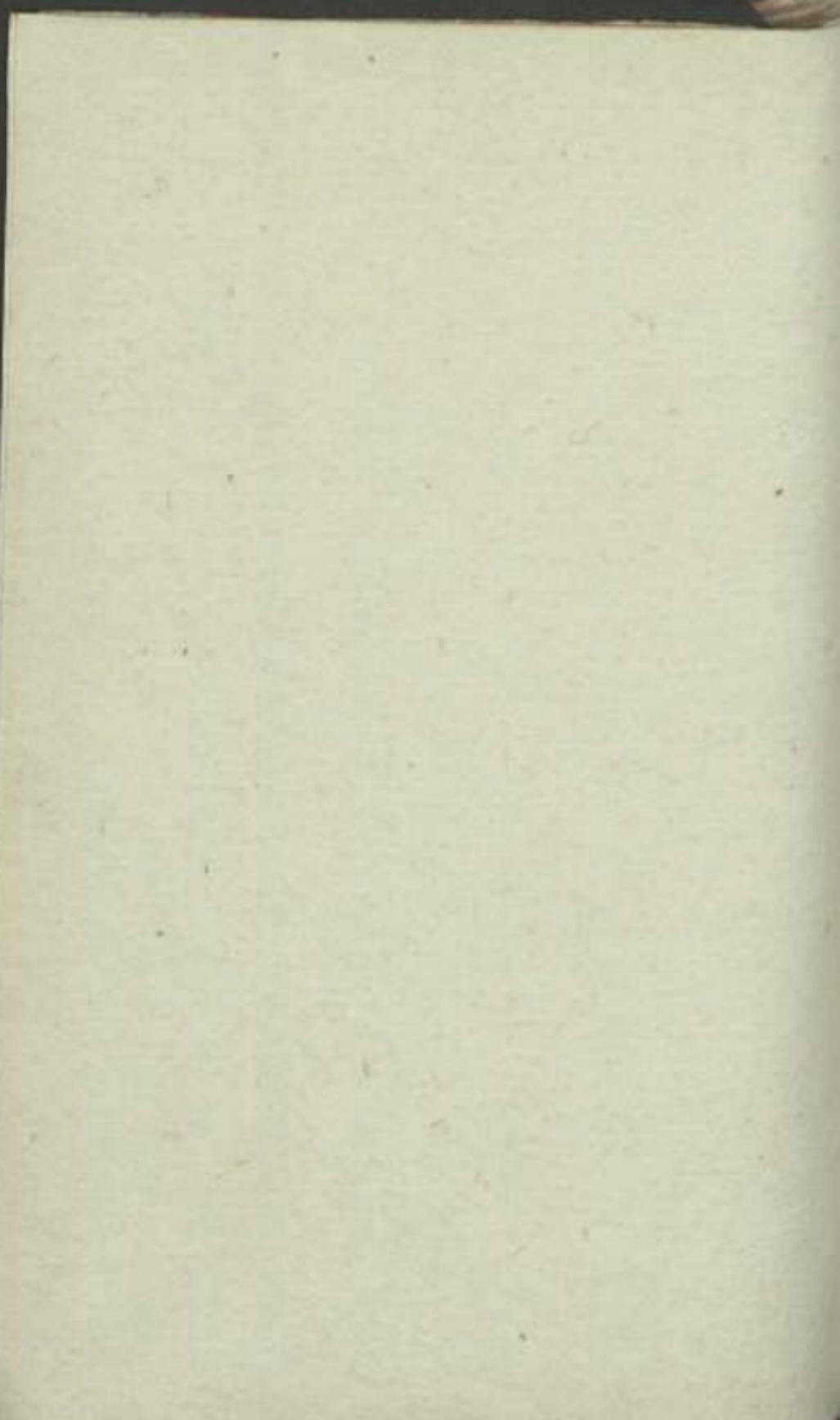

O restauro desta obra deve-se a:

LIONS CLUBE

LISBOA BENFICA

CL. PEDRO BRAGA

MARTINS

Salve um Livro !

